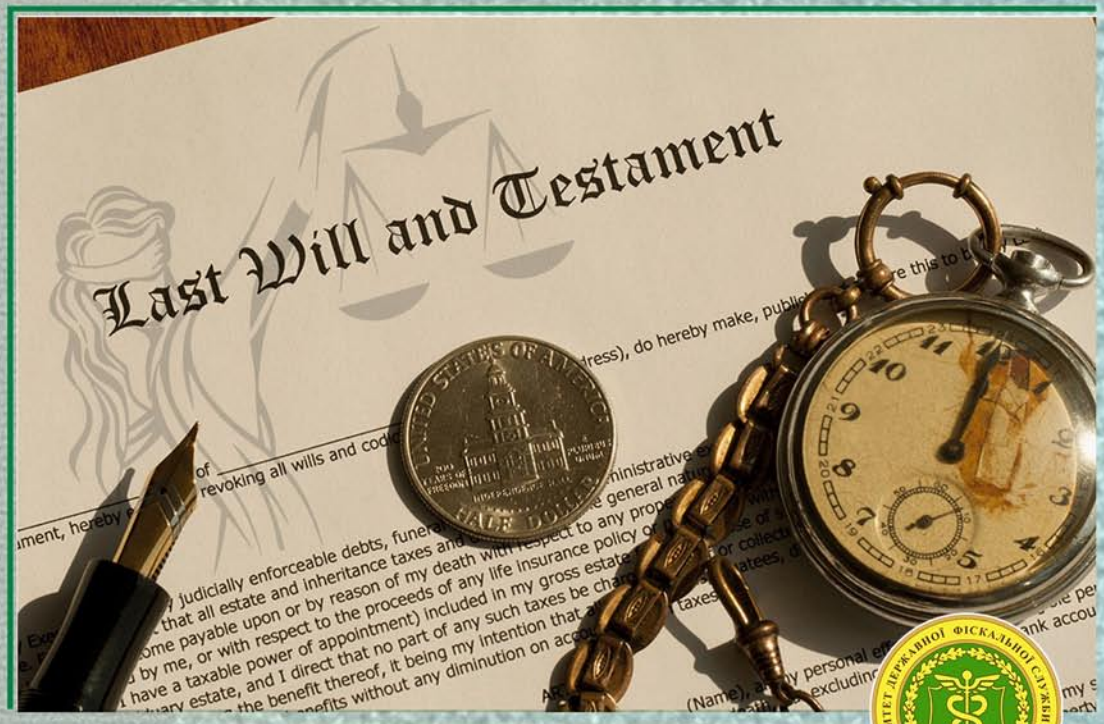
НА ДОПОМОГУ СТУДЕНТУ УДФСУ

100

А. С. Амеліна, Н. В. Лаговська, Л. Д. Менів,
О. М. Обривкіна, І. В. Чеховська

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ (особлива частина)

Практикум

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ ПРАКТИКУМ

СЕРІЯ «НА ДОПОМОГУ СТУДЕНТУ УДФСУ»

Серію «На допомогу студенту УДФСУ» засновано 2016 року.

Редакційна колегія:
Пашко П. В., д.е.н. (голова)
Шевчук О. А., д.е.н. (заступник голови)
Топчій В. В., д.ю.н.
Мацелюх Н. П., д.е.н.
Христокін Г. В., д.філос.н.
Швабій К. І., д.е.н.
Горбовий А. Ю., д.т.н.
Чмелюк В. В., к.ю.н.
Малинський І. Й., к.н.фіз.вих.
Шевчук В. А., к.ю.н.

У СЕРІЇ «НА ДОПОМОГУ СТУДЕНТУ УДФСУ» ВИЙШЛИ ДРУКОМ:

2016

«Методичні основи спеціальної фізичної та технічної підготовки студентів за розділом «Легка атлетика»
«Самостійна робота студента як одна з форм впливу на функціональну, фізичну та психологічну підготовленість»
«Організація роботи командира механізованого взводу»
«5.45-мм автомати Калашникова (АК-74, АКС-74, АК-74Н, АКС-74Н) та 5.45-мм ручні кулемети Калашникова (РПК-74, РПКС-74, РПК-74Н, РПКС-74Н)»
«Гранатомет підствольний ГП-25»
«Ручні гранати»
«Кулемети Калашникова – 7.62, ПК, УЖМ, ПКТ»
«Ручний протитанковий гранатомет РПГ-7»
«9-мм пістолет Макарова (ПМ)»

2017

«Вища та прикладна математика»
«Цивільний захист»
«Програмування мовою JAVA : практикум»
«Інформаційні системи і технології в юридичній практиці»
«Дослідження операцій : практикум»
«Чисельні методи»
«English for Students of Finance»
«Основи військової розвідки»

2018

«CASE-технології. Міждисциплінарне інформаційне моделювання»
«Економічна інформатика: практикум»
«Економічна теорія (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка). Політекономія»
«Економічна теорія (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка). Мікроекономіка»
«Економічна теорія (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка). Макроекономіка»
«Охорона праці»
«Економіка і організація діяльності об'єднань підприємств»
«Основи християнської культури»
«Економіка підприємства»
«Фізика»
«Трудове право України»

2019

«Основи тактичної медицини»

«Аудит»

«Збірник задач. Вища та прикладна математика»

«Міжнародні розрахунки та валютні операції»

«Підготовка озброєння механізованого взводу до бойового застосування»

«Контролінг в управлінні підприємством»

«Актуальні питання судової експертизи (у питаннях і відповідях)»

«Інноваційний менеджмент»

«Організація навчальних занять з фізичного виховання за методом колового тренування»

«Теорія судових доказів (у таблицях і схемах)»

«Статистика»

«Фінансовий менеджмент проектів і програм»

«Ручний протитанковий гранатомет РПГ-7 (РПГ-7Д)»

«Організація роботи командира механізованого відділення»

«Психологія управління»

«Deutsch und Wirtschaft»

«Основи тактичної підготовки працівників правоохоронних органів»

«Основи кінології»

«Моделювання систем»

«UML. Уніфікована мова моделювання інформаційних систем»

«Історія держави і права України»

«Економічна теорія»

2020

«Менеджмент»

«Бізнес-аналітика та моделювання»

«Безпека життєдіяльності»

«Статистичний аналіз даних»

«Хімія»

«Мікробіологія»

«Медичне право»

«Бухгалтерський облік в управлінні підприємством»

«Загальна психологія»

«Хортинг у закладах вищої освіти»

«Організація бухгалтерського обліку»

«Цивільне право України (особлива частина)»

«Цивільний процес України»

УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

СЕРІЯ «НА ДОПОМОГУ СТУДЕНТУ УДФСУ»
Заснована 2016 року

А. С. Амеліна, Н. В. Лаговська, Л. Д. Менів,
О. М. Обривкіна, І. В. Чеховська

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ
(особлива частина)

Практикум

Ірпінь
2020

УДК 347(075.8)
ББК 67.9(4Укр)304я73
Ц 58

Рекомендовано до друку Вченою радою
Університету державної фіскальної служби України
(протокол № 4 від 26 березня 2020 р.)

Рецензенти:

Теремецький Владислав Іванович, д.ю.н., доцент, професор кафедри цивільного права і процесу Тернопільського національного економічного університету, заслужений юрист України;

Рябченко Юрій Юрійович, д.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу Університету державної фіскальної служби України.

Автори:

Амеліна А. С., к.ю.н, доц. (т. 2; т. 13); Лаговська Н. В. (т. 9); Менів Л. Д., к.ю.н, доц.(т. 1, т. 3, т. 4, т. 5, т. 6, т. 8, т. 17, т. 19, т. 20, т. 21, питання для самоконтролю, список рекомендованих джерел); Обривкіна О. М., к.пед.н, доц. (передмова, т. 7, т. 10, т. 11, т. 12, т. 16, т. 18, т. 22, т. 23, т. 24, т. 25); Чеховська І. В., д.ю.н, проф. (т. 14, т. 15).

Ц 58 **Цивільне право України** : практикум / А. С. Амеліна, Н. В. Лаговська, Л. Д. Менів, О. М. Обривкіна, І. В. Чеховська. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. – 550 с. – (Серія «На допомогу студенту УДФСУ»; т. 69).

ISBN 978-966-337-577-9

Практикум «Цивільне право України» підготовлений з метою формування у студентів системи науково-теоретичних та практичних знань з цивільного права.

Він розроблений як універсальний збірник матеріалів для практичних (семінарських) занять з цивільного права та містить запитання для самоконтролю знань, тестові завдання, практичні задачі, творчі завдання, словник юридичних термінів до кожної теми, список рекомендованих джерел. А тому скористатися ним можуть студенти будь-яких форм навчання за спеціальністю «Правознавство».

Для студентів, викладачів, аспірантів, науковців та усіх, хто цікавиться питаннями цивільного права України

УДК 347(075.8)
ББК 67.9(4Укр)304я73

© Амеліна А. С., Лаговська Н. В., Менів Л. Д., Обривкіна О. М., Чеховська І. В., 2020
© Університет ДФС України, 2020

ISBN 978-966-337-577-9

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА 5

МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ 7
Тема 1. Зобов'язання та його виконання 7
Тема 2. Забезпечення виконання зобов'язань 23
Тема 3. Припинення зобов'язань 43
Тема 4. Відповідальність за порушення зобов'язань 63
Тема 5. Загальні положення про договір 80
Тема 6. Договори про передачу майна у власність. Договір купівлі-продажу 98
Тема 7. Окремі види договору купівлі-продажу 121
Тема 8. Договір дарування 144
Тема 9. Договори ренти і довічного утримання (догляду) 161
Тема 10. Договори про передачу майна у тимчасове володіння та користування. Договір найму (оренди). 178
Тема 11. Договір найму (оренди) житла. Договір позички 204

МОДУЛЬ 2. ДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ 222
Тема 12. Договори про виконання робіт. Договір підряду 222
Тема 13. Договори про надання послуг. Транспортні послуги 251
Тема 14. Договір зберігання 268
Тема 15. Договір страхування 283
Тема 16. Договори доручення, комісії та управління майном 300
Тема 17. Договір позики. Договір кредиту 317
Тема 18. Договір банківського рахунку. Договір банківського вкладу 336
Тема 19. Договір факторингу. Розрахунки 352
Тема 20. Договори у сфері інтелектуальної власності 370
Тема 21. Договір про спільну діяльність 389

МОДУЛЬ 3. НЕДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ. СПАДКОВЕ ПРАВО..... 405
Тема 22. Недоговірні зобов'язання з односторонніх правомірних дій. Кондикційні зобов'язання..... 405
Тема 23. Зобов'язання з відшкодування шкоди 428
Тема 24. Поняття та види спадкування 452
Тема 25. Здійснення права на спадкування. Оформлення права на спадщину 479

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ 504

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ..... 516

ПЕРЕДМОВА

Курс цивільного права спрямований на опанування студентами теоретичних положень, що вироблені цивільною наукою; освоєння нормативного матеріалу, закріпленого системою цивільного законодавства України; ознайомлення із судовою та іншою практикою застосування цивілістичних правових норм.

Тому з метою кращого засвоєння лекційного матеріалу, знань, що були здобуті при самостійному опрацюванні літератури, нормативних актів, судової практики та інших джерел, а також вироблення у студентів умінь застосовувати у практичній діяльності набуті знання та норми права, авторським колективом було підготовлено практикум «Цивільне право» (особлива частина). Актуальність і своєчасність практикуму обумовлена ще й недостатньою кількістю сучасних вітчизняних практичних посібників із цивільного права для поглибленого вивчення дисципліни.

Практикум із цивільного права розроблений відповідно до програми курсу цивільного права, що базується на структурі цивільного законодавства, враховує досягнення науки цивільного права, певні навчально-методичні вимоги, які відображають специфіку предмета вивчення.

Практикум «Цивільне право» (особлива частина) є виданням, у якому висвітлені актуальні питання цивільного права з урахуванням різноманітних практичних завдань для студентів. Він складається із запитань для самоконтролю знань, тестових завдань, задач, творчих завдань, словника юридичних термінів та рекомендованої літератури.

Запитання для самоконтролю знань у практикумі передбачені з метою перевірки у студентів теоретичних знань, вміння наводити приклади, аналізувати правові та наукові джерела.

У навчальній практиці перевірки знань студентів значного поширення набули тести. У практикумі передбачено закриті тести (із наданими відповідями, де є правильною тільки одна).

Запропоновані практичні задачі передбачають не тільки формування базових навичок щодо їх розв’язання, але й спонукають студентів до аналізу в аспекті набутих знань, а також до

вдосконалення професійної компетенції. Вони покликані забезпечити глибоке освоєння матеріалу, вміння реалізовувати положення законодавства в конкретних життєвих ситуаціях. У зв'язку з цим кожна тема включає в себе вирішення практичних задач, що формулюють у студентів розуміння процесу реалізації правових норм на практиці. Крім того, це також форма перевірки теоретичних знань студентів, їх вдосконалення і закріплення.

Вирішення творчого завдання вимагає від студента застосування раніше засвоєних знань та вмінь у новій ситуації, їх комбінацію, побудову на їх основі способу розв'язання, бачення нової проблеми в традиційній ситуації.

Студентам пропонуються різні варіанти творчих завдань на дослідження проблем правового регулювання, складання алгоритму дій, дослідження зарубіжного досвіду, судової практики, складання правових документів, написання доповідей, рефератів тощо.

У практикумі до кожної теми передбачений словник юридичних термінів. Його складено на допомогу студентам для кращого засвоєння ними найуживаніших юридичних термінів. Він розкриває зміст основних наукових понять і правових категорій, тобто понятійний апарат. Для зручності поняття і категорії подаються за алфавітом.

До кожної теми практикуму наведено перелік основних нормативно-правових актів та рекомендованої літератури, який може бути використаний студентами для виконання завдань і запитань для самоконтролю, при вирішенні задач, тестів, творчих завдань, а також сприятиме формуванню в них цілісного уявлення про актуальні питання цивільного права.

Запропонований практикум розраховано на студентів і викладачів, аспірантів, науковців, широке коло зацікавлених осіб. Він спрямований на спонукання його читачів до творчого, креативного мислення, розвитку практичних навичок.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

ТЕМА 1
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ТА ЙОГО ВИКОНАННЯ

План

1. Поняття зобов'язального права.
2. Система зобов'язального права.
3. Поняття та ознаки зобов'язального правовідношення (зобов'язання).
4. Поняття і види підстав виникнення зобов'язань.
5. Суб'єкти зобов'язань.
6. Виконання зобов'язання.

Запитання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття «зобов'язання».
2. Назвіть елементи зобов'язання.
3. Охарактеризуйте види зобов'язань.
4. Назвіть підстави виникнення зобов'язань.
5. Визначте, хто є сторонами у зобов'язанні.
6. Поясніть множинність сторін у зобов'язанні та назвіть її види.
7. Коли здійснюється заміна сторін у зобов'язанні?
8. Охарактеризуйте суб'єкти виконання зобов'язань.
9. Назвіть строк (термін) виконання зобов'язання.
10. Охарактеризуйте місце виконання зобов'язання.
11. Поясніть спосіб виконання зобов'язання.
12. Поясніть підтвердження виконання зобов'язання.
13. Якою є форма правочину щодо заміни кредитора та боржника у зобов'язанні?
14. Назвіть зобов'язання, в яких заміна кредитора не допускається.
15. Поясніть порядок заміни кредитора у зобов'язанні.

16. Охарактеризуйте відповідальність первісного кредитора у зобов'язанні.

17. Правові наслідки заміни боржника у зобов'язанні, забезпеченому порукою або заставою.

18. Що таке валюта зобов'язання?

19. Чи передбачена законодавством одностороння відмова від зобов'язання?

Тести

1. Правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від вчинення певної дії (негативне зобов'язання), а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку:

а) угода;

б) договір;

в) зобов'язання;

г) правочин.

2. Змістом зобов'язання є:

а) істотні умови договору;

б) право вимоги;

в) борг;

г) права та обов'язки його суб'єктів.

3. Що передбачає активна множинність у зобов'язанні:

а) участь декількох осіб на стороні кредитора;

б) участь декількох осіб на стороні боржника;

в) виконання обов'язку боржника поручителем або заставодавцем;

г) участь декількох осіб на стороні кредитора та декількох осіб на стороні боржника.

4. Участь декількох осіб на стороні боржника – це:

а) активна множинність;

б) пасивна множинність;

в) новація;

г) змішана множинність.

5. Щодо заміни кредитора у зобов'язанні формою правочину є:

а) в усній формі;

б) в конклюдентній формі;

в) у такій самій формі, що і правочин, на підставі якого виникло зобов'язання, право вимоги за яким передається новому кредиторові;

г) у письмовій формі.

6. Метою забезпечення виконання головного зобов'язання називаються зобов'язання:

а) акцесорними;

б) регулятивними;

в) охоронними;

г) факультативними.

7. У яких зобов'язаннях боржник має здійснити для кредитора одну з кількох дій, передбачених законом або договором:

а) факультативних;

б) додаткових;

в) альтернативних;

г) особистих.

8. У яких зобов'язаннях боржник зобов'язаний здійснити на користь кредитора конкретну дію, а якщо це неможливо – має право замінити її виконання іншою дією, що заздалегідь визначено угодою сторін:

а) у зобов'язаннях з конкретним змістом;

б) альтернативних;

в) факультативних;

г) акцесорних.

9. Якими є зобов'язання з позитивним змістом:

а) за яким кредитор має право вимагати від боржника утриматися від здійснення певних дій, а останній зобов'язаний їх не вчиняти;

б) за яким боржник повинен виконати певну дію, а кредитор має право вимагати її вчинення;

в) які виникають у силу юридичного факту, що стався, та норми закону;

г) які виникають у результаті заподіяння шкоди.

10. Заміна кредитора у зобов'язанні можлива:

а) без згоди боржника, якщо інше не встановлено договором або законом;

б) лише за згодою боржника;

в) без згоди боржника;

г) за згодою боржника, якщо інше не передбачено договором.

11. Місцем виконання зобов'язання про передання нерухомого майна є:

а) місце проживання (місцезнаходження) боржника або кредитора;

б) місце проживання (місцезнаходження) боржника:

в) місце проживання (місцезнаходження) кредитора;

г) місцезнаходження його майна.

12. Строком (терміном), протягом якого боржник повинен виконати свій обов'язок, визначений моментом пред'явлення вимоги, є:

а) у десятиденний строк; від дня пред'явлення вимоги, якщо обов'язок негайного виконання не випливає із договору або актів цивільного законодавства;

б) у триденний строк від дня пред'явлення вимоги;

в) у семиденний строк; від дня пред'явлення вимоги, якщо обов'язок негайного виконання не випливає із договору або актів цивільного законодавства;

г) негайно.

13. Боржник має право виконати свій обов'язок шляхом внесення належних з нього кредиторові грошей або цінних паперів у депозит нотаріуса у випадку:

а) відсутності кредитора, вповноваженої ним особи у місці виконання зобов'язання;

б) у будь-якому випадку;

в) якщо боржник виконує свій обов'язок частково;

г) відсутності представника у кредитора.

14. Зарахування зустрічних вимог не допускається:

а) про стягнення неустойки;

б) у разі зарахування однорідних (за змістом) вимог;

в) у разі спливу позовної давності;

г) у разі зарахування безспірних вимог.

15. Домовленістю сторін щодо заміни первинного зобов'язання, яке існувало між кредитором і боржником, іншим є:

а) новацією;

б) цесією;

в) суброгацією;

г) регресом.

16. Валюта зобов'язання:

а) визначається за угодою сторін у гривні чи іноземній валюті;

б) іноземна валюта;

в) гривня;

г) рухоме та нерухоме майно.

17. Правові наслідки заміни боржника у зобов'язанні, забезпеченому порукою або заставою:

а) порука або застава, встановлена іншою особою, продовжуються після заміни боржника;

б) порука або застава, встановлена іншою особою, змінюються після заміни боржника;

в) порука або застава, встановлена іншою особою, припиняються після заміни боржника;

г) порука або застава, встановлена іншою особою, припиняються після заміни боржника, якщо поручитель або заставодавець не погодився забезпечувати виконання зобов'язання новим боржником.

18. Заперечення нового боржника у зобов'язанні проти вимоги кредитора є:

а) нікчемними;

б) незаконними;

в) недійсними;

г) такими, що боржник у зобов'язанні має право висунути проти вимоги кредитора всі заперечення, що ґрунтуються на відносинах між кредитором і первісним боржником.

19. До нового кредитора переходять права первісного кредитора у зобов'язанні в обсязі і на умовах, що:

а) визначених між ними;

б) визначені самим боржником;

в) існували на момент переходу цих прав, якщо інше не встановлено договором або законом;

г) визначені самим кредитором.

20. У зобов'язанні на стороні боржника або кредитора можуть бути:

а) одна особа;

б) дві особи;

в) невизначене коло осіб;

г) одна або одночасно кілька осіб.

21. Зобов'язання має ґрунтуватися на засадах:

а) добросовісності;

б) розумності;

в) справедливості;

г) які передбачені у всіх вищезазначених пунктах.

22. Що є елементами зобов'язання:

а) зміст;

б) суб'єкти;

в) об'єкт;

г) усі відповіді правильні.

23. Зобов'язання про передання товару (майна), що виникає на підставі договору перевезення, виконується за місцем:

а) здавання товару (майна) перевізникові;

б) за місцезнаходженням цього майна;

в) за місцем проживання (місцезнаходженням) боржника;

г) за місцем проживання (місцезнаходженням) кредитора.

24. Боржник має право виконати свій обов'язок шляхом внесення належних з нього кредиторові грошей або цінних паперів у депозит нотаріуса, нотаріальної контори в разі:

а) відсутності кредитора або уповноваженої ним особи у місці виконання зобов'язання;

б) смерті кредитора;

в) його волевиявлення;

г) вимоги кредитора.

25. Внесення на депозит нотаріуса цінних паперів, що існують у документарній формі, здійснюється шляхом:

а) надіслання їх поштою;

б) вручення нотаріусу сертифіката таких цінних паперів;

в) вручення цінних паперів особисто нотаріусу;

г) як зазначено у всіх вищеперерахованих пунктах.

26. У разі недостатності суми проведеного платежу для виконання грошового зобов'язання у повному обсязі ця сума погашає вимоги кредитора у такій черговості, якщо інше не встановлено договором або законом:

а) у першу чергу відшкодовуються витрати кредитора, пов'язані з одержанням виконання;

б) у другу чергу сплачуються проценти і неустойка;

в) у третю чергу сплачується основна сума боргу;

г) як зазначено у всіх вищеперерахованих пунктах.

27. Якщо строк (термін) виконання боржником обов'язку не встановлений або визначений моментом пред'явлення вимоги, кредитор має право вимагати його виконання у:

а) будь-який час;

б) місячний термін;

в) двомісячний термін;

г) трьохмісячний термін.

28. Коли боржник зобов'язаний виконати свій обов'язок, а кредитор – прийняти виконання особисто, якщо інше не встановлено договором або законом, називається:

а) виконання зобов'язань;

б) виконання зобов'язань належними сторонами;

в) належне виконання зобов'язань;

г) виконання обов'язку боржника іншою особою.

29. Кредитор має право не приймати від боржника виконання його обов'язку частинами, якщо:

а) інше не встановлено договором;

б) не встановлено актами цивільного законодавства;

в) не випливає із суті зобов'язання чи звичаїв ділового обороту;

г) правильні відповіді а, б, в.

30. Застава, встановлена первісним боржником:

а) зберігається після заміни боржника, якщо інше не встановлено договором або законом;

б) не зберігається після заміни боржника, якщо інше не встановлено договором або законом;

в) переходить до кредитора;

г) переходить до вигодонабувача.

Задачі

Задача 1

Громадянин Ц. надав пожертву в розмірі 1 000 000 грн будинку для перебування літніх людей на проведення там капремонту. Через місяць після укладання договору він поїхав за кордон у тривале відрядження. Повернувшись через 2 роки, гр. Ц. дізнався, що гроші, які він надав для пожертви, були витрачені не за їх цільовим призначенням, а в особистих цілях окремих посадових осіб цього закладу. Тоді він звернувся до директора із заявою про розірвання договору пожертви та повернення грошей, але йому було відмовлено.

Чи має право гр. Ц. вимагати розірвання договору пожертви та повернення йому грошей? Вирішіть ситуацію відповідно до чинного законодавства?

Задача 2

У процесі розгляду справи у суді було виявлено, що між гр. О. та гр. І. виникла суперечка, при якій гр. І., погрожуючи гр. О. нанесенням тілесних ушкоджень його дружині, заволодів його автомобілем. Незабаром між зазначеними гр. був укладений договір купівлі-продажу автомобіля, за яким гр. І. сплатив гр. О. суму, яка не відповідає дійсній вартості транспортного засобу – 260 грн. На судовому засіданні гр. О. пояснив суду, що погодився на підписання такої угоди для того, щоб уникнути неприємностей з боку гр. І.

Чи можна вважати правомірною цю угоду та які наслідки?

Задача 3

Громадянин П. прочитав у газеті оголошення, у якому повідомлялося, що продається телевізор вартістю 3 000 грн. В оголошенні вказувалося, що всі пропозиції необхідно направляти за місцем проживання гр. В. не раніше 3 липня. Громадяни П. з'явився до гр. В. 2 липня і дав згоду на придбання телевізора на оголошених умовах. У відповідь гр. В. повідомив, що він передумав продавати телевізор. Громадянин П. звернувся до суду з позовом до гр. В., вимагаючи зобов'язати останнього продати телевізор на умовах, зазначених в оголошенні.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства. Чи буде задоволений позов гр. П.?

Задача 4

Відповідно до договору поставки підприємство повинно було відвантажити магазину у липні 2019 р. декоративні тарілки у кількості 450 шт. Однак підприємство відвантажило тільки 400 штук з технічних непередбачених для нього причин. Магазин направив підприємству претензію про оплату неустойки за недопостачання.

Які підстави виникнення зобов'язань між магазином і підприємством? Чи є оплата неустойки зобов'язанням?

Задача 5

Граючи у дворі будинку у футбол, неповнолітні розбили вікно у магазині вартістю 15 580 грн. Особи неповнолітніх були встановлені. Ними виявилися 13-річні учні школи.

Магазин пред'явив до суду позов про стягнення збитків з батьків неповнолітніх.

Скільки осіб виступають на боці кредитора та скільки – на боці боржника? Яке у цьому випадку зобов'язання: дольове або солідарне? Що є підставою виникнення зобов'язання? Яким повинне бути рішення?

Задача 6

Водій автобази гр. Б. порушив правила дорожнього руху, що призвело до зіткнення автомашини автобази з автомашиною гр. З. Оскільки аварія сталася з вини гр. Б, то він погодився добровільно відремонтувати пошкоджений автомобіль гр. З. у гаражі автобази. Для цього він домовився з працівниками автобази, що вони відремонтують машину гр. З. Однак коли ремонт було закінчено, гр. Б. відмовився сплатити обумовлену суму працівникам, посилаючись на те, що за шкоду повинна відповідати автобаза як власник джерела підвищеної небезпеки. Працівники автобази, які ремонтували автомобіль, пред'явили до суду позовну заяву про стягнення з гр. Б. вартості ремонтних робіт, посилаючись на те, що всі роботи виконувалися ними в неробочий час і з використанням власних матеріалів.

Проаналізуйте зобов'язання, що виникли в наведеній ситуації, та їх підстави. Яке рішення повинен прийняти суд?

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Розвиток поняття зобов'язання від відповідальності (haftung) до боргу (schuld)»;

«Розвиток поняття зобов'язання від особистого відшкодування до перенесення відшкодування на майно»;

«Поняття та класифікація зобов'язань»;

«Валюта зобов'язання»;

«Сторони в зобов'язанні».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Загальні умови виконання зобов'язання»;

«Строк (термін) виконання зобов'язання»;

«Зустрічне виконання зобов'язання»;

«Суб'єкти виконання зобов'язання: сторони та треті особи»;

«Виконання зобов'язання третій особі»;

«Покладення виконання зобов'язання на користь третьої особи»;

«Проблема виконання зобов'язання в натурі і заміни його грошовою компенсацією».

3. Складіть схеми за темами:

«Підстави заміни кредитора в зобов'язанні»;

«Види цивільно-правових зобов'язань».

4. Проаналізуйте принцип:

– реального виконання та принцип належного виконання зобов'язання та наведіть приклади;

– принципи добросовісності, розумності та справедливості та наведіть їх приклади у зобов'язальних правовідносинах.

5. **На підставі аналізу наукових джерел законспектуйте у робочому зошиті питання**:

«Поняття та основні ознаки цивільно-правового зобов'язання»;

«Уступка права вимоги та перевід боргу як способи заміни сторін у зобов'язанні».

6. Наведіть приклади:

по 10 третіх осіб у зобов'язанні;

по 5 множинності осіб у зобов'язанні;

по 10 прикладів виконання зобов'язання з множинністю осіб;

по 5 прикладів виконання зобов'язання на користь третьої особи.

7. Підготуйте презентацію на теми:

«Поняття та система зобов'язального права»;

«Предмет виконання зобов'язання»;

«Місце, строк та спосіб виконання зобов'язання».

8. Запишіть у робочий зошит питання:

«Підстави виникнення цивільно-правових зобов'язань та наведіть їх приклади»;

«Межі та умови виконання зобов'язань та наведіть їх приклади»;

«Особливості виконання зобов'язань на користь нерезидентів України та наведіть їх приклади».

9. Складіть порівняльну характеристику на тему:

«Заміна кредитора у цивільно-правовому зобов'язанні»;

«Заміна боржника у цивільно-правовому зобов'язанні»;

«Співвідношення цесії та суброгації.

Словник юридичних термінів

Борг – грошове зобов'язання, строк виконання якого настав та яке потребує повернення.

Боржник – юридична особа чи фізична особа, яка відповідно до взятих зобов'язань має вчинити на користь іншої сторони – кредитора – передбачені угодою дії (передачу майна, виплату грошей, виконання робіт за домовленістю тощо).

Валюта зобов'язання – це зобов'язання, яке має бути виражене у грошовій одиниці України – гривні.

Відступлення права вимоги – операція з переуступки кредитором прав вимоги боргу третьої особи новому кредитору з попередньою або наступною компенсацією вартості такого боргу кредитору або без такої компенсації.

Виконання альтернативного зобов'язання – альтернативним є зобов'язання, в якому боржник зобов'язаний вчинити одну з двох або кількох дій, а боржник має право вибору предмета

зобов'язання, якщо інше не встановлено договором, актами цивільного законодавства, не випливає із суті зобов'язання або звичаїв ділового обороту.

Виконання зобов'язання, в якому беруть участь кілька кредиторів або кілька боржників – це участь кількох кредиторів або кількох боржників у зобов'язанні, кожний із кредиторів має право вимагати виконання, а кожний із боржників повинен виконати обов'язок у рівній частці, якщо інше не встановлено договором або актами цивільного законодавства.

Гроші – особливий товар, що є загальною еквівалентною формою вартості інших товарів та послуг.

Зобов'язальне право – підгалузь цивільного права, норми якої регулюють відносини майнового обігу, що виникають при переході матеріальних та інших благ від однієї особи до іншої.

Зобов'язання – одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.

Зобов'язання регресне – зобов'язання, що виникає, коли боржник за основним зобов'язанням виконує його замість третьої особи або з вини третьої особи на користь іншої.

Зобов'язання, в яких заміна кредитора не допускається – це заміна кредитора не допускається у зобов'язаннях, нерозривно пов'язаних з особою кредитора, зокрема у зобов'язаннях про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.

Зустрічне виконання зобов'язання – це виконання свого обов'язку однією із сторін, яке відповідно до договору обумовлене виконанням другою стороною свого обов'язку, є зустрічним виконанням зобов'язання.

Кредитор – фізична або юридична особа, яка має підтверджені належними документами майнові вимоги до боржника.

Майно – предмети матеріального світу, які перебувають у власності суб'єкта права (фізична особа, юридична особа, держава, територіальна громада, український народ), зокрема: окрема

річ, сукупність речей, майнові права та обов'язки, гроші і цінні папери, а також майнові права на них.

Обсяг прав, що переходять до нового кредитора у зобов'язанні – це права первісного кредитора у зобов'язанні в обсязі і на умовах, що існували на момент переходу цих прав, якщо інше не встановлено договором або законом.

Переведення боргу – заміна боржника, при переведенні боргу первісний боржник вибуває з відносин з кредитором і його місце як сторони в зобов'язанні займає новий боржник.

Солідарне зобов'язання – це один з найскладніших видів зобов'язань із множинністю осіб, сутність їх полягає в тому, що кредитор (або будь-який із солідарних кредиторів при їх множинності) вправі вимагати виконання зобов'язання у будь-якого із солідарних боржників чи від них усіх сумісно (або боржника – при активній множинності) не тільки в частині боргу, як це має місце у часткових зобов'язаннях, але й повністю.

Суб'єкти зобов'язання – це уповноважена сторона – кредитор і зобов'язана сторона – боржник.

Треті особи – це суб'єкти цивільних правовідносин, які вступають у провадження у справах для захисту особистих суб'єктивних прав і охоронюваних законом інтересів.

Шкода – зменшення або втрата (загибель) певного особистого чи майнового блага.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 09.02.2020).

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 19.01.2020).

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (у редакції від 08.12.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 16.02.2020).

Допоміжна література

1. Берестова І. Е. Цивільне право України. Особлива частина. Договірні зобов'язання : навч. посіб. / І. Е. Берестова, С. С. Бичкова, І. А. Бірюков [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 348 с.

2. Бичкова С. С. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – [2-ге вид., змін. та допов.]. – К. : КНТ, 2016. – 498 с

3. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

4. Віхров О. Роль і місце організаційно-господарських зобов'язань у сучасній економіці / О. Віхров // Право України. – 2009. – № 4. – С. 53–56.

5. Вергела І. Колізії у сфері забезпечення виконання зобов'язань / І. Вергела, Б. Швець // Юридичний журнал. – 2004. – № 9. – С. 35–38.

6. Голубєва Н. Ю. Класифікація зобов'язань у цивільному праві / Н. Ю. Голубєва // Збірник наукових праць за результатами міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми цивільного права». – Харків, 2012 – С. 317–321.

7. Голубєва Н. Ю. Дійсність немайнових зобов'язань за ЦК України / Н. Ю. Голубєва // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»: збірник наукових праць. – Одеса: Юрид. літ-ра, 2012. – Том XII. – С. 300–313.

8. Голубєва Н. Ю. Співвідношення понять «зобов'язання» та «обов'язок» / Н. Ю. Голубєва // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Вип. 18. – Ужгород: УжНУ «Говерла», 2012. – С. 76–79. – (Серія «Право»).

9. Цивільне право України. Особлива частина : підручник / за ред.: В. Г. Фазикоша, С. Б. Булеци. – К. : Знання, 2013. – 752 с. – (Вища освіта XXI століття).

10. Цивільне право : підручник : у 2 т. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого»; за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2014 – Т. 2. – 816 с.

11. Цивільний кодекс України : наук.-практ. комент. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Х. : Страйд : ФО-П Лисяк Л. С., 2012–2013. – (Серія «Коментарі та аналітика»).

12. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х.: Право 2011. – Т. 1. – 656 с.

13. Чанишева А. Р. Системно-структурний метод дослідження змісту зобов'язальних відносин / А. Р. Чанишева // Право України. – 2016. – № 4. – С. 109–115.

14. Чанишева А. Р. Поняття зобов'язальних відносин і загальна характеристика структури їх змісту / А. Р. Чанишева // Часопис цивілістики: науково-практичний журнал. – 2016. – Вип. 20. – С. 43–48.

ТЕМА 2
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

План

1. Види забезпечення виконання зобов'язань, їх ознаки.
2. Форма правочину щодо забезпечення виконання зобов'язання.
3. Неустойка як вид забезпечення виконання зобов'язань.
4. Порука і гарантія як види забезпечення виконання зобов'язання.
5. Завдаток: поняття, функції.
6. Поняття, види, підстави виникнення застави.
7. Предмет застави. Суб'єкти заставних правовідносин.
8. Договір застави, його зміст та форма.
9. Звернення стягнення на заставлене майно.
10. Притримання як вид забезпечення виконання зобов'язання.

Запитання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте поняття та ознаки забезпечення виконання зобов'язань.
2. Назвіть види забезпечення виконання зобов'язань.
3. Що таке законна неустойка?
4. Дайте визначення завдатку.
5. Поясніть правові наслідки порушення зобов'язання, забезпеченого завдатком.
6. Охарактеризуйте правові наслідки припинення зобов'язання, забезпеченого завдатком.
7. У чому полягає суть права гаранта на зворотну вимогу до боржника.
8. Дайте визначення поняття застави.
9. Назвіть правові наслідки невиконання зобов'язання, забезпеченого заставою.

10. Що може бути предметом застави?

11. Хто є суб'єктами заставних правовідносин?

12. Охарактеризуйте договір застави.

13. Поясніть, як здійснюється задоволення вимог заставодержателя за рахунок предмета застави.

14. Який порядок реалізації предмета застави з публічних торгів?

15. Як відбувається припинення права застави?

16. Поясніть порядок задоволення вимог за рахунок речі, яку притримує кредитор.

17. Яка форма правочину щодо забезпечення виконання зобов'язання?

Тести

1. Не є способом забезпечення виконання зобов'язань:

а) притримання;

б) гарантія;

в) аванс;

г) неустойка.

2. Видом забезпечення виконання зобов'язання, відповідно до якого може надаватися як боржником, так і третьою особою, є:

а) завдаток:

б) порука;

в) застава;

г) гарантія.

3. Особистим способом забезпечення виконання зобов'язання називається:

а) неустойка;

б) завдаток;

в) застава;

г) притримання.

4. Речовим способом забезпечення виконання зобов'язання є:

а) неустойка;

б) порука;

в) застава;

г) гарантія.

5. Іпотекою є застава:

а) нерухомого майна;

б) цінних паперів;

в) валютних цінностей;

г) рухомого майна.

6. Який вид забезпечення виконання зобов'язання може надаватися виключно боржником:

а) неустойка;

б) порука;

в) гарантія;

г) застава.

7. Який вид забезпечення виконання зобов'язання надається виключно третьою особою:

а) гарантія;

б) застава;

в) неустойка;

г) завдаток.

8. Формою вчинення правочину щодо забезпечення виконання зобов'язання є:

а) усна форма;

б) письмова форма;

в) конклюдентна форма;

г) така сама форма, що і правочин, виконання якого забезпечується.

9. Правовими наслідками недодержання встановленої форми правочину щодо забезпечення виконання зобов'язання є:

а) у разі оспорювання правочину рішення суду не може ґрунтуватися на показаннях свідків;

б) такий правочин є нікчемним;

в) такий правочин може бути визнаний судом недійсним;

г) усі відповіді правильні.

10. Грошова сума або інше майно, які боржник повинен передати кредиторові у разі порушення боржником зобов'язання, називається:

а) заставою;

б) притриманням;

в) неустойкою;

г) завдатком.

11. Неустойкою, що обчислюється у відсотках від суми невиконаного або неналежно виконаного зобов'язання, є:

а) штраф;

б) альтернативна неустойка;

в) пеня;

г) виключна неустойка.

12. Неустойка, що обчислюється у відсотках від суми несвоєчасно виконаного грошового зобов'язання за кожен день прострочення виконання, називається:

а) альтернативною неустойкою;

б) заліковою неустойкою;

в) штрафом;

г) пенею.

13. Видом забезпечення виконання зобов'язання, що встановлюється виключно договором, є:

а) неустойка;

б) застава;

в) завдаток;

г) порука.

14. Неустойка, що стягується понад збитки, називається:

а) штрафною;

б) заліковою;

в) альтернативною;

г) виключною.

15. Неустойка, що встановлює обов'язок відшкодувати збитки лише в тій частині, у якій вони не покриті неустойкою, називається:

а) штрафною;

б) виключною;

в) заліковою;

г) альтернативною.

16. Неустойка, що обмежує відповідальність за невиконання чи неналежне виконання тільки сплатою неустойки і виключає вимоги про відшкодування збитків, називається:

а) кумулятивною;

б) штрафною;

в) заліковою;

г) виключною.

17. Неустойка, що передбачає можливість стягнення кредитором або неустойки, або збитків, називається:

а) альтернативною;

б) кумулятивною;

в) виключною;

г) штрафною.

18. Чи передбачено нарахування процентів за неустойку:

а) ні, крім випадків, встановлених законом або договором;

б) так, якщо інше не передбачено договором;

в) так;

г) ні.

19. Предметом неустойки є:

а) грошова сума;

б) рухоме майно;

в) нерухоме майно;

г) усі відповіді правильні.

20. Чи передбачено, що сторони мають можливість домовитися про зменшення розміру неустойки, встановленого актом цивільного законодавства:

а) ні;

б) так;

в) так, крім випадків, передбачених законом;

г) ні, крім випадків, передбачених законом.

21. Чи передбачено звільнення боржника сплати неустойки від виконання свого обов'язку в натурі:

а) так;

б) так, якщо це передбачено договором;

в) ні, крім випадків, встановлених законом;

г) ні.

22. Як відповідають боржник та поручитель перед кредитором у разі порушення боржником зобов'язання, забезпеченого порукою:

а) як солідарні боржники, якщо договором поруки не встановлено часткову відповідальність поручителя;

б) як субсидіарні боржники;

в) у рівних частках;

г) як солідарні боржники, якщо договором поруки не встановлено субсидіарну відповідальність, поручителя.

23. Гарантія вважається чинною:

а) від дня її видачі, якщо в ній не встановлено інше;

б) від дня її підписання;

в) від дня її видачі;

г) з моменту оплати послуг гаранта.

24. Гарантом вважається:

а) дієздатна фізична особа;

б) будь-яка юридична особа;

в) банк, інша фінансова установа, страхова організація;

г) фізична особа або банк.

25. У разі порушення зобов'язання, забезпеченого завдатком, що сталося з вини боржника:

а) завдаток залишається у кредитора;

б) завдаток повертається боржнику;

в) завдаток залишається у кредитора, а боржник зобов'язується додатково сплатити суму у розмірі 50 % завдатку;

г) 50 % завдатку повертається боржнику.

26. У випадку порушення зобов'язання, забезпеченого завдатком, що сталося з вини кредитора:

а) завдаток залишається у кредитора;

б) він зобов'язаний повернути боржникові завдаток та додатково сплатити суму в розмірі 30 % завдатку або його вартості;

в) він зобов'язаний повернути боржникові завдаток та додатково сплатити суму в розмірі завдатку або його вартості;

г) він зобов'язаний повернути кредитору 50 % завдатку.

27. Підставою виникнення застави є:

а) закон;

б) рішення суду;

в) договір;

г) усі відповіді правильні.

28. Предметом застави не є:

а) майно, яке стане власністю заставодавця після укладення договору застави;

б) продукція, плоди та інші прибутки;

в) вимоги, які мають особистий характер;

г) цінні папери.

29. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження предмета застави несе:

а) заставодержатель;

б) заставодавець;

в) власник заставленого майна, якщо інше не встановлено договором або законом;

г) заставодавець та заставодержатель.

30. Закладом є:

а) застава майнових прав;

б) застава рухомого майна;

в) застава цінних паперів;

г) застава нерухомого майна.

Задачі

Задача 1

Громадянин С. звернувся з позовною заявою до суду до гр. І. з вимогою стягнути подвійну суму переданого завдатку. Із матеріалів справи виявилося, що 1 серпня 2017 року позивач та відповідачка уклали договір, відповідно до якого відповідачка в термін до 1 грудня 2017 року зобов'язана була прийняти спадщину (жилий будинок), що залишилася після її батька, оформити всі необхідні документи на будинок та не пізніше вказаного в угоді терміну продати позивачу вказаний будинок. Після підписання угоди позивач видав відповідачці суму у розмірі 12 000 грн, що було оформлене розпискою у присутності свідків. У розписці було вказано, що гр. І. отримала вказану суму як завдаток за будинок, який згодом буде нею проданий. Загальна вартість будинку встановлювалася у розмірі 350 000 грн. Проте договір купівлі-продажу будинку так і не був укладений. Громадянин С. звернувся до суду з вимогою стягнути з відповідачки подвійну суму завдатку.

Вирішіть справу відповідно до чинного законодавства.

Задача 2

Громадянин Ш. уклав договір позики грошей з банком під заставу його житлового будинку. Через 1 місяць після укладання угоди банк запропонував гр. Ш. укласти договір купівлі-продажу його житлового будинку.

Банк запевнив, що інтереси гр. Ш. будуть належним чином дотримані, адже в договорі купівлі-продажу буде зазначена умова, згідно з якою банк здійснить продаж житлового будинку лише, якщо гр. Ш. не виконає своєчасно свої зобов'язання.

Проаналізуйте правовідносини, що склалися між контр-агентами. Чи можна порадити гр. Ш. прийняти цю пропозицію?

Задача 3

Громадяни З. взяв у гр. Д. у позику 25 500 грн із зобов'язанням повернути гроші через 2 місяці. При отриманні грошей гр. З. передав гр. Д. у заставу золотий годинник вартістю 30 000 грн. Через три місяці гр. З. приніс борг, але гр. Д. прийняти гроші відмовився, заявивши, що оскільки гр. З. прострочив повернення боргу, то відданий у заставу годинник став його власністю.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 4

Підприємство систематично недопостачало магазину ковзани. У зв'язку з цим магазин звернувся з позовом про стягнення 100 000 грн неустойки за недопостачання ковзанів.

Постачальник просив звільнити його від відповідальності, тому що він не має можливостей (відповідного обладнання) і у зв'язку із цим затримав виготовлення ковзанів. Крім того, стягнення неустойки ставить підприємство у скрутне фінансове становище. Під час розгляду справи з'ясувалося, що збитки, заподіяні недопостачанням ковзанів, не перевищують 25 000 грн.

Чи підлягає позов задоволенню? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 5

Громадянин Г. уклав угоду із гр. К., за якою останній зобов'язувався до початку зимового сезону зробити ремонт на його дачі. При укладанні угоди гр. Г. передав завдаток у сумі 4 500 000 грн. Однак гр. К. не відремонтували йому дачу, так як будували власний будинок. Внаслідок цього гр. Г. був вимушений орендувати іншу дачу за 11 500 грн. Гр. Г. бажає знати, чи може він стягнути з гр. К свій завдаток, а також неустойку за невиконані роботи, при цьому гр. Г. просить урахувати, що він міг би і на своїй дачі здавати частину приміщень в оренду та отримати за це не менше 5 000 грн.

Надайте правову консультацію гр. Г. щодо його прав.

Задача 6

Громадянин Г. отримав кредит для закінчення будівництва житлового будинку в сумі 25 000 грн строком на 3 роки. При укладенні кредитного договору був оформлений договір поруки, згідно з яким двоюрідний брат позичальника гр. Т. зобов'язувався повертати платежі за кредитним договором у випадку невиконання позичальником свого зобов'язання. Через півтора року після укладення договору гр. Г. помер і неповернена банку сума становила 12 000 грн. Банк звернувся до суду про стягнення з гр. Т. зазначеної суми. Гр. Т. проти позову заперечував, мотивуючи це тим, що смерть гр. Г. припиняє зобов'язання з кредитного договору і відповідно припиняється договір поруки. Більше того, гр. Т. заявив, що зазначена сума повинна бути стягнена з дружини і сина позичальника, які є підприємцями і, крім того, спадкоємцями гр. Г.

Суд задовольнив позов банку, посилаючись на те, що, згідно з цивільним законодавством, у випадку невиконання зобов'язання, забезпеченого порукою, поручитель відповідає у тому ж обсязі, що і боржник.

Проаналізуйте позиції сторін. Чи правомірне рішення суду?

Задача 7

Громадянин Ф. пред'явила позов до гр. Ш. про стягнення неустойки у розмірі 22 827 грн за невиконання грошового зобов'язання. Позивач зазначив, що відповідач за договором позики одержав від нього суму в розмірі 14 650 грн і зобов'язувався повернути борг протягом двох років з моменту укладання договору, проте зробив це лише через шість років. Посилаючись на те, що відповідач прострочив виконання грошового зобов'язання, він має сплатити за час прострочення штраф 3 % річних з простроченої суми, а також пеню в розмірі 22 827 грн.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства. Чи буде задоволений позов?

Задача 8

Підприємство домовилося із театром про оренду приміщення для проведення урочистої події. За оренду підприємство повинно було сплатити театру 22 700 грн. У зв'язку з тим, що артисти, запрошені підприємством з іншого міста, не змогли приїхати, підприємство напередодні святкування відмовилося від оренди приміщення. Тоді театр пред'явив позов до підприємства про стягнення неустойки з підприємства у сумі 22 700 грн, так як театр у цей день відмінив усі свої заходи і в нього не буває вільних місць на виставах.

Як вирішити справу відповідно до чинного законодавства? Відповідь обґрунтуйте.

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Поняття та способи забезпечення виконання зобов'язання»;
«Неустойка, її види та форми»;
«Підстави виникнення права на неустойку»;
«Правові наслідки сплати (передання) неустойки»;
«Збільшення та зменшення розміру неустойки»;
«Поняття та загальна характеристика завдатку»;

«Правові наслідки порушення зобов'язання, забезпеченого порукою»

«Поняття та загальна характеристика гарантії»;

«Поняття цесії у римському праві».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Неустойка як засіб забезпечення виконання зобов'язань»;

«Порука як засіб забезпечення виконання зобов'язань»;

«Застава як засіб забезпечення виконання зобов'язань»;

«Види застави: іпотека, заклад»;

«Завдаток як засіб забезпечення виконання зобов'язань»;

«Притримання як засіб забезпечення виконання зобов'язань»;

«Незалежність гарантії від основного зобов'язання»;

«Гарантія як правовий засіб забезпечення виконання зобов'язання»;

«Обов'язки гаранта під час розгляду вимоги кредитора».

3. Складіть схеми за темами:

«Традиційні та нетрадиційні засоби забезпечення виконання зобов'язань»;

«Основні риси притримання як способу забезпечення виконання зобов'язання».

4. На підстав аналізу наукових джерел законспектуйте у робочому зошиті питання:

«Виконання зобов'язання, забезпеченого заставою»;

«Права поручителя, який виконав зобов'язання».

5. Охарактеризуйте письмово такі питання:

«Правові наслідки невиконання зобов'язання, забезпеченого завдатком, та наведіть їх приклади»;

«Функції неустойки, навести їх приклади»;

«Функції завдатку, навести їх приклади»;

«Порядок звернення стягнення на предмет застави»;

«Співвідношення поняття «завдаток» та «аванс».

6. Підготуйте презентацію на теми:

«Особливості відповідальності поручителя»;

«Особливості забезпечувальних зобов'язань».

7. Складіть порівняльну таблицю на тему:

«Відмінності цесії від індосаменту».

8. Напишіть тези на тему:

«Особливості відповідальності поручителя»;

«Проблеми правового регулювання визначення неустойки».

9. Напишіть есе на тему:

«Поняття та правова природа забезпечувальних зобов'язань, їх акцесорний характер».

10. Складіть кросворд до теми на 15 слів.

11. Складіть 20 тестових завдань до теми.

Словник юридичних термінів

Акцесорне зобов'язання – зобов'язання, що є похідним, залежним від головного зобов'язання, встановлюється, як правило, з метою забезпечення виконання головного зобов'язання.

Банк – установа, яка здійснює грошові розрахунки, акумулює грошові кошти та інші цінності, надає кредити та здійснює інші послуги за фінансовими операціями.

Борг – зобов'язання, строк виконання якого настав.

Боржник – суб'єкт підприємницької діяльності, неспроможний виконати свої грошові зобов'язання перед кредиторами.

Відсоток (процент) – економічна категорія, суть якої полягає в тому, що вони є частиною прибутку, яку позичальник сплачує за взятий у кредит позичковий капітал (грошовий чи у вигляді інших активів).

Відшкодування збитків (шкоди) – спосіб, який полягає в тому, що боржник відшкодовує кредиторові понесені ним майнові збитки.

Виконавчий напис – розпорядження нотаріуса про примусове стягнення з боржника на користь кредитора грошових сум або передачі чи повернення майна кредитору, здійснене на документах, які підтверджують зобов'язання боржника.

Виконання зобов'язань – вчинення кредитором і боржником дій зі здійснення прав та виконання обов'язків, що випливають із зобов'язання.

Відповідальність – категорія, яка виражає свідоме ставлення особи до вимог суспільної необхідності, обов'язків, соціальних завдань, норм і цінностей.

Гарантія – банк, інша фінансова установа, страхова організація (гарант) гарантує перед кредитором (бенефіціаром) виконання боржником (принципалом) свого обов'язку.

Господарське зобов'язання – зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання з підстав, передбачених Кодексом, в силу якого один суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі боржник) зобов'язаний вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо), або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.

Гроші – особливий товар, що є загальною еквівалентною формою вартості інших товарів та послуг.

Депозит (вклад) – кошти, які надаються фізичними чи юридичними особами в управління резиденту, визначеному фінансовою організацією згідно із законодавством України, або нерезиденту на строк та під процент.

Депозит нотаріуса – внесенням готівки через банки або безготівковим перерахуванням сум з рахунка орендаря на окремий поточний рахунок приватного нотаріуса.

Договір – домовленість двох або більше сторін, спрямована на визначення, зміну або припинення прав та обов'язків між сторонами.

Договір застави – цивільно-правова угода, за якою заставодавець надає заставодержателю в заставу належне йому майно в забезпечення виконання зобов'язань за основним правочином.

Договір поруки – цивільно-правовий договір, за яким поручитель поручається перед кредитором боржника за виконання ним свого обов'язку.

Завдаток – це грошова сума або рухоме майно, що видає кредиторові боржник у рахунок належних з нього за договором платежів, на підтвердження зобов'язання і на забезпечення його виконання.

Заклад – це застава рухомого майна, що передається у володіння заставодержателя або за його наказом – у володіння третій особі.

Застава – це спосіб забезпечення виконання зобов'язань, в силу якого кредитор (заставодержатель) має право в разі невиконання боржником (заставодавцем) зобов'язання, забезпеченого заставою, одержати задоволення за рахунок заставленого майна переважно перед іншими кредиторами цього боржника, якщо інше не встановлено законом (право застави).

Заставодавець – власник речі або особа, якій належить майнове право, а також особа, якій власник речі або особа, якій належить майнове право, передали річ або майнове право з правом їх застави.

Заставодержатель – кредитор за основним зобов'язанням.

Збитки – втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права.

Зобов'язання – одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії.

Індосамент – спеціальний надпис на векселі, за яким векселедержатель передає всі або тільки певні права придбавачу векселя.

Іпотекодавець – особа, яка передає в іпотеку нерухоме майно для забезпечення виконання власного зобов'язання або зобов'язання іншої особи перед іпотекодержателем.

Іпотекодержатель – кредитор за основним зобов'язанням.

Іпотечний договір – договір про заставу нерухомого майна.

Кредитор – сторона в зобов'язанні, яка має право вимагати від іншої сторони (боржника) виконання певного зобов'язання.

Неустойка – це грошова сума або інше майно, які боржник повинен передати кредиторові у разі порушення боржником зобов'язання.

Майно – особливий об'єкт, яким вважається окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки.

Неустойка – грошова сума або інше майно, які боржник повинен передати кредиторові у разі порушення боржником зобов'язання.

Нотаріальне посвідчення – посвідчення, яке здійснюється нотаріусом або іншою посадовою особою, яка, відповідно до закону, має право на вчинення такої нотаріальної дії, шляхом

вчинення на документі, в якому викладено текст правочину, посвідчувального напису.

Пеня – плата у вигляді процентів, нарахованих на суму податкового боргу, що справляється з платника податків у зв'язку з несвоєчасним погашенням податкового зобов'язання.

Переведення боргу – заміна боржника, при переведенні боргу первісний боржник вибуває з відносин з кредитором і його місце як сторони в зобов'язанні займає новий боржник.

Порука – це спосіб забезпечення виконання зобов'язання, в силу якого поручитель поручається перед кредитором боржника за виконання ним свого зобов'язання.

Прощення боргу – звільнення боржника від виконання зобов'язання, яке здійснюється кредитором на безоплатній основі.

Притримання – право кредитора, який правомірно володіє річчю, що підлягає передачі боржникові або іншій особі, у випадку невиконання ним у строк зобов'язання не повертати цю річ, а притримати її у себе до виконання боржником свого обов'язку.

Прострочення боржника – неприступання боржником до виконання зобов'язання або невиконання його у строк, встановлений договором або законом.

Способи забезпечення виконання зобов'язань – сукупність заходів, за допомогою яких сторони цивільно-правових відносин впливають одна на одну з метою належного виконання передбаченого договором економічного завдання під загрозою вчинення певних дій, які зумовлять настання негативних наслідків майнового характеру для боржника, незалежно від того, чи понесе кредитор збитки фактично.

Строк – певний період у часі, зі спливом якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення.

Шкода – зменшення або втрата (загибель) певного особистого чи майнового блага.

Штраф – грошове стягнення, яке полягає у стягненні із засудженого в дохід держави певної суми грошей.

Юридична особа – організація, суб'єкт права, здатний від свого імені набувати майнових та особистих немайнових прав і нести обов'язки та самостійно брати участь у правовідносинах, бути позивачем та відповідачем у суді.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 09.02.2020).

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 19.01.2020).

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (у редакції від 08.12.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 16.02.2020).

4. Про заставу: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 47 (24.11.92). – Ст. 642.

5. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 11 (12.03.2004). – Ст. 140.

Допоміжна література

1. Берестова І. Е. Цивільне право України. Особлива частина. Договірні зобов'язання : навч. посіб. / І. Е. Берестова, С. С. Бичкова, І. А. Бірюков [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 348 с.

2. Бичкова С. С. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – [2-ге вид., змін. та допов.]. – К. : КНТ, 2016. – 498 с

3. Бобуйок І. А. Припинення договору поруки: теорія та судова практика / І. А. Бобуйок // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2013. – Вип. 5. – Т. 1. – С. 69–73.

4. Бобуйок І. А. Проблеми розмежування поруки та майнової поруки в судовій практиці / І. А. Бобуйок // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2013. – Вип. 23. – Ч. 1. – Т. 1. – С. 169–171.

5. Бобуйок І. А. Договір поруки в цивільному праві України: структура договірних зв'язків / І. А. Бобуйок // Підприємництво, господарство і право. – 2014. – № 2. – С. 18–20.

6. Бобуйок І. А. Деякі особливості відповідальності поручителя за договором поруки / І. А. Бобуйок // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – № 1. – Т. 1. – С. 92–95.

7. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

8. Віхров О. Роль і місце організаційно-господарських зобов'язань у сучасній економіці / О. Віхров // Право України. – 2009. – № 4. – С. 53–56.

9. Вергела І. Колізії у сфері забезпечення виконання зобов'язань / І. Вергела, Б. Швець // Юридичний журнал. – 2004. – № 9. – С. 35–38.

10. Гриджук Д. М. Застава як спосіб забезпечення виконання зобов'язань / Д. М. Гриджук, В. О. Олійник. – К.: Оріяни, 2012. – 295 с.

11. Дмитренко В. Ю. Загальні умови виконання іпотечного зобов'язання:проблеми та шляхи вирішення. Економіка та право / В. Ю. Дмитренко // Науковий журнал. – Київ: Інститут економіко-правових досліджень Національної академії наук України, 2017. – № 1 (46). – С. 41–45.

12. Дмитренко В. Ю. Особливості виконання іпотечного зобов'язання / В. Ю. Дмитренко //Приватне право і підприємництво: збірник наукових праць / редкол.: Крупчан О. Д. (гол. ред.) та ін. – Київ: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, 2017. – Вип. 17. – С. 113–116.

13. Дмитренко В. Ю. Проблеми захисту цивільних прав та інтересів суб'єктів виконання іпотечного зобов'язання / В. Ю. Дмитренко // Правове регулювання економіки: збірник наукових праць. – Київ: ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2017. – № 16. – С. 179–189.

14. Дмитренко В. Ю. Динаміка іпотечного зобов'язання на стадії його виконання / В. Ю. Дмитренко // Приватне право і підприємництво: збірник наукових праць / редкол.: Крупчан О. Д. (гол. ред.) та ін. – Київ: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, 2018. – Вип. 18. – С. 59–61.

15. Кудрявцев В. Відмежування непойменованих способів забезпечення виконання зобов'язань за кредитним договором від інших цивільно-правових конструкцій / В. Кудрявцев // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 3. – С. 31–34.

16. Кудрявцев В. І. Застава цінних паперів як спосіб забезпечення виконання кредитних зобов'язань / В. І. Кудрявцев // Актуальні правові та гуманітарно-економічні проблеми в період реформування демократичного суспільства: збірник тез V Всеукраїнської науково-практичної конференції (2 грудня 2016 р.). – Кіровоград : ПВНЗ КІДМУ КПУ, 2016. – С. 116–119.

17. Кудрявцев В. І. Предмет як істотна умова кредитного договору / В. І. Кудрявцев // Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 95-річниці з дня народження д-ра. юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова, (Харків, 17 лют. 2017 р.). – Х.: Право, 2017. – С. 302–306.

18. Крат В. Неустойка. Що переважить: майно або гроші / В. Крат // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 12. – С. 41–42.

19. Спасибо-Фатєєва І. Порука і гарантія як способи забезпечення зобов'язань / І. Спасибо-Фатєєва // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 3. – С. 22–25.

20. Цивільне право : підручник : у 2 т. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого»; за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2014 – Т. 2. – 816 с.

21. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л.М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х.: Право, 2011. – Т. 1. – 656 с.

22. Чанышева А. Задаток как вид акцессорных (дополнительных) обязательственных отношений / А. Чанышева // Legea si Viata (Republica Moldova). – 2017. – Nr. 2/2 (302). – P. 119–123.

23. Чанышева А. Акцессорные обязательства относительно гарантии / А. Чанышева // Legea si Viata (Republica Moldova). – 2017. – Nr. 3/2 (303). – P. 144–148.

24. Чанишева А. Р. Допоміжні заставні зобов'язання у структурі зобов'язальних відносин / А. Р. Чанишева // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 2. – С. 74–79.

25. Федорчук Д. Забезпечення виконання зобов'язань у підприємницькій діяльності / Д. Федорчук // Юридична газета. – 2006. – № 18. – С. 14.

ТЕМА 3
ПРИПИНЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

План

1. Загальна характеристика підстав (способів) припинення зобов'язань.
2. Припинення зобов'язання належним його виконанням.
3. Передання відступного.
4. Припинення зобов'язання шляхом зарахування зустрічних однорідних вимог.
5. Припинення зобов'язання за домовленістю сторін. Новація. Прощення боргу.
6. Неможливість виконання як підстава припинення зобов'язання.
7. Збіг кредитора і боржника в одній особі.
8. Смерть фізичної особи, ліквідація юридичної особи – сторони у зобов'язання та їх вплив на динаміку зобов'язального правовідношення.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке підстави (способи) припинення зобов'язань?
2. Як відбувається припинення зобов'язання належним його виконанням?
3. Поясніть такий спосіб припинення зобов'язання як передання відступного.
4. Як здійснюється зарахування зустрічних однорідних вимог?
5. Охарактеризуйте новацію.
6. Поясніть порядок прощення боргу.
7. Збіг кредитора і боржника в одній особі та його правові наслідки.
8. Смерть фізичної особи як спосіб припинення зобов'язання.
9. Ліквідація юридичної особи як спосіб припинення зобов'язання.
10. Назвіть випадки недопустимості зарахування зустрічних вимог.

11. Як здійснюється зарахування у разі заміни кредитора?

12. Поясніть припинення зобов'язання за домовленістю сторін.

13. Чи передбачено припинення зобов'язання на вимогу однієї із сторін?

14. Які особливості припинення зобов'язань за договорами купівлі-продажу цінних паперів, укладених на фондовій біржі?

15. Чи передбачені законом випадки, коли припинення зобов'язань на певних підставах не допускається?

16. Чи може зарахування зустрічних вимог здійснюватися за заявою однієї зі сторін?

17. Щодо яких зобов'язань не допускається новація?

18. Коли зобов'язання припиняється смертю кредитора?

Тести

1. Зобов'язання, що припиняється за згодою сторін внаслідок передання боржником кредиторові грошей, цінних паперів, нерухомого та іншого майна тощо, називається:

а) припинення зобов'язання переданням відступного;

б) припинення зобов'язання зарахуванням;

в) припинення зобов'язання його виконанням;

г) припинення зобов'язання за угодою сторін.

2. Не допускається зарахування зустрічних вимог:

а) про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю;

б) про стягнення аліментів;

в) щодо довічного утримання (догляду);

г) у вище зазначених випадках.

3. Правочин про заміну одного зобов'язання іншим між сторонами, що приводить до припинення попереднього зобов'язання:

а) новація;

б) передання відступного;

в) зарахування зустрічних вимог;

г) виконання.

4. Звільнення кредитором боржника від його обов'язків, якщо це не порушує прав третіх осіб щодо майна кредитора:

а) прощення боргу;

б) новація;

в) виконання;

г) передання відступного.

5. До сторони, яка є боржником, переходить відповідно до будь-якої зазначеної у законі підстави зобов'язання іншої особи, за яким ця особа є кредитором щодо боржника, і навпаки:

а) новація;

б) поєднання боржника і кредитора в одній особі;

в) зарахування зустрічних вимог;

г) належне виконання зобов'язання.

6. Зобов'язання, що припиняються за волею сторін:

а) неможливість його виконання;

б) смерть боржника;

в) новація;

г) банкрутство.

7. Припинення зобов'язання незалежно від волі сторін:

а) поєднання боржника і кредитора в одній особі;

б) надання відступного;

г) залік;

в) прощення боргу.

8. Припинення існування прав та обов'язків учасників зобов'язання, які становлять зміст зобов'язання:

а) досягнення мети зобов'язання;

б) припинення зобов'язання;

в) наявність певної підстави – юридичного факту;

г) недосягнення мети зобов'язання.

9. Незалежно від підстави припинення зобов'язання має бути належним чином:

б) оформлене;

б) припинене;

в) укладене;

г) виконане.

10. Якщо боржник отримав у борг певну суму, надавши кредитору розписку, то кредитор після повернення боргу зобов'язаний надати:

а) гроші;

б) документи;

в) розписку;

г) розписку, а при неможливості – письмовий документ, який би свідчив, що борг повернуто.

11. Підстави припинення зобов'язання:

а) частково;

б) у повному обсязі;

в) на вимогу однієї сторони;

г) усі вищезазначені.

12. Розмір, строки й порядок передання відступного встановлюються:

а) законом;

б) сторонами;

в) кредитором;

г) боржником.

13. Зарахування зустрічних вимог може здійснюватися:

а) у випадках, передбачених законом;

б) за заявою однієї із сторін;

в) за заявою про стягнення аліментів;

г) у разі спливу позовної давності.

14. Припинення зобов'язання за домовленістю сторін:

а) новація;

б) залік;

в) прощення боргу;

г) передання відступного.

15. Зобов'язання припиняється неможливістю його виконання у зв'язку з обставиною, за:

а) яку несе відповідальність кредитор;

б) яку несе відповідальність боржник;

в) яку несе відповідальність третя особа;

г) яку жодна із сторін не відповідає.

16. Зобов'язання припиняється смертю боржника, якщо воно є:

а) майновим;

б) немайновим;

в) нерозривно пов'язаним з особою боржника і у зв'язку із цим не може бути виконане іншою особою;

г) нерозривно пов'язаним з особою кредитора і у зв'язку із цим не може бути виконане іншою особою.

17. Зобов'язання припиняється ліквідацією юридичної особи, крім випадків:

а) банкрутства кредитора;

б) банкрутства боржника;

в) банкрутства фізичної особи-підприємця;

г) коли законом або іншими нормативно-правовими актами виконання зобов'язання ліквідованої юридичної особи покладається на іншу юридичну особу.

18. Угода про передання відступного може бути укладена:

а) на стадії виконання зобов'язання;

б) на стадії припинення зобов'язання;

в) будь-якій стадії існування зобов'язання;

г) тільки на вимогу кредитора.

19. Угода сторін зобов'язання про припинення судового спору між собою шляхом взаємних уступок:

а) мирова угода;

б) прощення боргу;

в) передання відступного;

г) виконання.

20. Учасники зобов'язання втратили свої права та обов'язки за зобов'язанням, тобто кредитор уже не має права вимагати, а боржник не має обов'язку виконувати:

а) зарахування зустрічних вимог;

б) новацію;

в) передання відступного;

г) припинення зобов'язання.

21. Особливості припинення зобов'язань за договорами купівлі-продажу цінних паперів, укладених на фондовій біржі, встановлюються:

а) окремим договором;

б) договором купівлі-продажу цінних паперів, укладених на фондовій біржі;

в) законодавством;

г) усіма вищеперерахованими актами.

22. Передача боржником кредитору замість виконання первісного зобов'язання певного майна або сплата певної суми грошей, або передача інших прав:

а) гарантія;

б) неустойка;

в) відступне;

г) завдаток.

23. Заміна первісного зобов'язання новим зобов'язанням:

а) новація;

б) передання відступного;

в) зарахування однорідних зустрічних вимог;

г) неустойка.

24. Новація не допускається щодо зобов'язань про:

а) відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю;

б) повернення боргу;

в) виконання робіт;

г) надання послуг.

25. Новація припиняє додаткові зобов'язання, пов'язані з первісним зобов'язанням, якщо інше не встановлено договором, крім випадків, коли:

а) укладено договір позики грошей;

б) первісне зобов'язання змінене планом санації або реструктуризації;

в) укладено договір застави нерухомої речі;

г) первісне зобов'язання змінене самим кредитором.

26. Поєднання боржника і кредитора здійснюється у випадку:

а) реорганізації юридичної особи;

б) припинення юридичної особи;

в) смерті боржника;

г) смерті кредитора.

27. Зобов'язання припиняється неможливістю його виконання у зв'язку з:

а) волевиявленням кредитора;

б) смертю боржника;

в) обставиною, за яку жодна із сторін не відповідає;

г) домовленістю сторін.

28. Зобов'язання припиняється смертю кредитора, якщо воно є:

а) нерозривно пов'язаним з особою кредитора;

б) нерозривно пов'язаним з особою боржника;

в) нерозривно пов'язаним з третіми особами;

г) як зазначено у вищеперерахованих випадках.

29. У разі заміни кредитора зарахування проводиться, якщо:

а) вимога виникла на підставі, що існувала на момент одержання боржником письмового повідомлення про заміну кредитора;

б) вимога виникла на підставі, що існувала на момент одержання боржником письмового повідомлення про стягнення аліментів;

в) вимога виникла на підставі, що існувала на момент одержання боржником письмового повідомлення про заміну кредитора, і строк вимоги настав до його одержання або цей строк не встановлений чи визначений моментом пред'явлення вимоги;

г) строк вимоги настав, цей строк не встановлений чи визначений моментом пред'явлення вимоги.

30. Яке зобов'язання припиняється у зв'язку із смертю фізичної особи:

а) сплата аліментів;

б) повернення кредиту;

в) повернення позики;

г) усі вищеперераховані.

Задачі

Задача 1

Громадянин К., що збирав протягом багатьох років колекцію монет, вирішив розпродати її, розділивши зібрані ним монети по країнах, в обігу яких вони перебувають. На приналежність до кожної країни припадала однакова за вартістю кількість монет. Гр. Р., що відвідав гр. К., виявив бажання набути якусь із серій монет, але пообіцяв оплатити покупку через 10 днів, коли він розраховував одержати зарплату. В обумовлений день зарплата була отримана, і гр. Р. прийшов за покупкою. До цього часу він вирішив, що купить монети, що перебувають в обігу Алжиру. Проте саме ці монети виявилися вже проданими. Від одержання іншої залишеної йому серії монет він відмовився і вважав себе вільним від

будь-яких зобов'язань. Гр. К. відправив колекцію гр. Р. поштою і через суд зажадав її оплати, тому що він вважав, що право вибору предмета виконання за укладеним договором належить йому.

Оцініть аргументи сторін відповідно до чинного законодавства.

Задача 2

Громадянка Б. пред'явила у березні 2019 р. позов до гр. А. про стягнення з нього 2 000 гривень. У позовній заяві вона зазначила, що 15 листопада 2018 року гр. А. купив у неї за 4 000 гривень пральну машину, але заплатив тільки 2 000 гривень, а на іншу суму видав розписку, у якій обіцяв повернути борг не пізніше 1 лютого 2019 року. Проте після настання строку гр. А боргу не сплатив, мотивував несплату тим, що гр. Б. у свій час не сплатила боргу його батьку, у спадковому майні якого гр. А. знайшов розписку, видану гр. Б. 3 квітня 2017 року про одержання в борг 2 000 гривень терміном на два місяці. Гр. А. знайшов розписку відразу після смерті батька в січні 2016 року, але повернення боргу протягом усього цього часу не потребував, хоча збирався це зробити.

Вирішіть спір відповідно до чинного законодавства.

Задача 3

Будівельник М. прийняв на себе зобов'язання протягом року побудувати будинок гр. С. Коли він виконав половину роботи, гр. М. помер. Син гр. М., будучи його спадкоємцем, зажадав від гр. С. сплатити вартість виконаної його батьком частини роботи. Гр. С. відмовився задовольнити вимогу, посилаючись на незавершеність роботи. Син гр. М. для вирішення спору звернувся до суду.

Яке рішення повинен прийняти суд? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 4

Для придбання автомобіля у гр. Д. не вистачало 20 000 гривень, які він позичив під розписку у свого дядька – гр. М. із зобов'язанням повернути борг через два роки. Через рік гр. М. помер. Після його смерті був знайдений заповіт, у якому єдиним спадкоємцем був призначений його племінник – гр. Д.

Що сталося з борговим зобов'язанням гр. Д.?

Задача 5

Громадянин І. погодився доглядати за котом своєї сусідки гр. С. протягом 5 місяців у зв'язку з її від'їздом. Натомість гр. С. пообіцяла виплатити гр. І. по 1 500 грн за кожен місяць. За два місяці до приїзду гр. С. громадянин І. потрапив у ДТП і весь час перебував у лікарні. У час свого перебування в лікарні він переклав свої зобов'язання на сина, який сумлінно їх виконував. Після повернення гр. С. дізналася, що протягом двох місяців гр. І. не виконував зобов'язання, і відмовилася виплачувати йому кошти за цей термін.

Чи правомірно вчинила гр. С.? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 6

Для придбання автомобіля у гр. П. не вистачало 20 000 грн. Він позичив цю суму у своєї тітки Р., оформивши ці відносини договором позики. Строк повернення позики – за 1,5 роки. За 8 місяців після укладання договору тітка Р. померла. У заповіті єдиним спадкоємцем був зазначений її племінник гр. П.

Як буде вирішено справу? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 7

Громадянин Б. позичив в гр. І. гроші під заставу власного автомобіля Lexus на два роки. Але через рік гр. Б. повернув лише третину суми.

Крім того, сталося стихійне лихо, під час буревію дерево впало на автомобіль та сильно пошкодило його. Дізнавшись про це, гр. І. звернувся до гр. Б. з позовом про дострокове повернення суми позики.

Чи правомірні вимоги гр. І.? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 8

У гр. Л. загинув чоловік. Щоб організувати похорони чоловіка, вона взяла кредит у банку. Під час похоронної церемонії у гр. Л. стався серцевий напад – і вона раптово померла.

Чи припинилося зобов'язання погашення кредиту в банку через її смерть?

Задача 9

12 листопада 2019 року гр. І. взяв у борг 50 000 гривень у гр. П. Відповідно за договором позики він зобов'язувався повернути борг до 5 лютого 2020 року. 1 лютого 2020 року гр. І. врятував сина гр. П., який провалився на льоду та тонув. У свою чергу, гр. П. як подяку вирішив простити борг.

Чи припиняється зобов'язання в такому випадку? Якщо так, то в якій формі слід оформити прощення боргу.

Задача 10

Художник П. прийняв на себе зобов'язання протягом року написати портрет гр. В. Виконавши лише частину роботи, художник помер. Син художника, будучи його спадкоємцем, почав вимагати від гр. В. оплатити вартість виконаної художником П. частини роботи. Громадянин В. відмовився виконати вимогу, посилаючись на незавершеність роботи. Син художника для вирішення спору звернувся до суду.

Яке рішення повинен винести суд? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 11

Фізичній особі-підприємцю було надано кредит у банку на суму 50 000 грн. Через 3 місяці неналежного виконання особою умов договору банк звернувся до суду з метою стягнення вказаної заборгованості.

Суд відмовив у позові, посилаючись на те, що ця особа вже припинила свою діяльність у зв'язку з банкрутством, тому його зобов'язання за договором припинились.

Чи правильне рішення виніс суд? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 12

Акціонерне товариство уклало договір з будівельною компанією на поставку щомісяця до 30.04.2020 арматури для будівництва багатоповерхового будинку. Згідно з вимогами стандартів, що були обумовлені в договорі, арматура повинна бути виготовлена діаметром 10 мм. Акціонерне товариство одержало

від будівельної компанії арматуру діаметром 5 мм. У лютому 2020 року акціонерне товариство в письмовій формі повідомило будівельну компанію про те, що договір поставки, укладений між ними, вважається розірваним та вимагає відшкодування збитків через поставку недоброякісної продукції.

Які підстави та порядок розірвання договору поставки?

Задача 13

Громадянка К. звернулась з позовом до підприємства «Грім», яке виробляє молочний продукт, про повернення йому партії у 500 пляшок кефіру. У суді гр. К. пояснила, що вона купила кефір для себе, але не використала його і за договором позики (однією з умов якого є одностороння відмова) передала їх підприємству для виробничих потреб з умовою повернення їй такої ж кількості кефіру протягом одного року. Підприємство «Грім» умов договору не виконало. Представник підприємства «Грім» у суді доповів, що воно не може повернути такий самий кефір у зв'язку з його відсутністю, замість цього вони згодні сплатити гр. К. вартість 500-та пляшок кефіру. Однак громадянка з такою пропозицією не погодилася.

Як слід визначити справу? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 14

За договором поставки постачальник «Еколавка» зобов'язується передати покупцеві «Магазин Галинка» товар, а покупець оплатити його на умовах стовідсоткової передоплати. Покупець «Магазин Галинка» оплатив товар, але постачальник «Еколавка» через істотні зміни цін на товари такого ж виду на ринку відмовився постачати товар і повернув покупцеві гроші. Покупець «Магазин Галинка» гроші прийняв і після цього звернувся до постачальника з умовою про передачу товару. Останній відмовився, мотивуючи тим, що покупець прийняв повернуті гроші, а отже, погодився припинити зобов'язання.

Як вирішити спір? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 15

Громадянка Т. звернулася з позовом до гр. О. про визнання недійсним договору купівлі-продажу квартири. Позивачка посилалася на те, що при укладенні оспорюваного договору купівлі-продажу 12 січня 2014 року гр. К., що діяв на підставі її довіреності, продав квартиру гр. О. без згоди гр. К. за заниженою ціною.

За таких обставин позивачка просила визнати договір купівлі-продажу недійсним.

У зустрічному позові гр. О. просила виселити гр. Т. та гр. К. з належної їй на праві власності вищезгаданої квартири.

У судовому засіданні було встановлено, що «між представником позивачки – гр. К. та покупцем гр. О. укладена зловмисна угода, що виразилася в продажі квартири за відсутності згоди на те її власника та за явно заниженою (у 10 разів) ціною».

Вирішіть справу. Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 16

Між приватним підприємством і цегельним заводом 25 жовтня 2019 року було укладено договір купівлі-продажу 200 000 цеглин. Згідно із умовами договору ПП 26 жовтня 2019 року провело передоплату, а 30 жовтня 2019 року представник ПП з'явився за цеглою на власному транспорті. Проте ні 30 жовтня, ні в наступні 3 дні представник ПП не зміг одержати цеглу. Представник заводу пояснив, що цегла не може бути відвантажена через аварію в системі електропостачання.

ПП купило потрібну йому цеглу в іншого виробника і 5 листопада 2019 року повідомило цегельний завод про відмову від договору. Одночасно ПП зажадало повернення суми передоплати, відшкодування збитків за експлуатацію і простій автотранспорту, сплати неустойки. Чи вправі покупець відмовитися від договору купівлі-продажу в односторонньому порядку?

Чи правомірні вимоги покупця щодо повернення заплачених сум? Дайте правовий аналіз ситуації та вирішіть її.

Задача 17

Громадянин О. 20 травня 2019 року придбав автомобіль у дилера фірми «АвтоЗазДеу» з розстрочкою платежу на 2 роки. 20 вересня 2019 року автомобіль був викрадений з подвір'я будинку, в якому проживав гр. О. За фактом крадіжки було порушено кримінальну справу.

На період розшуку автомобіля гр. О. припинив сплату періодичних платежів, а згодом, оскільки автомобіль так і не було знайдено, відмовився їх сплачувати взагалі і зажадав повернення вже сплаченої суми.

Дайте правовий аналіз ситуації. Хто несе ризик випадкової загибелі майна за договорами купівлі-продажу в розстрочку?

Задача 18

Громадянин А. купив у меблевому магазині меблі. Залишивши їх на зберігання, гр. А. домовився, що приїде за ними вантажним автомобілем через 6 годин. За цей час через замикання електропроводки в залі магазину сталася пожежа, внаслідок якої деякі меблі були пошкоджені (зокрема відібрані гр. А.).

Повернувшись за меблями і оцінивши ситуацію, гр. А. зажадав передачі йому іншого комплекту таких же меблів. Представник магазину відмовився задовольнити його вимоги, оскільки вини магазину в пошкодженні меблів немає.

Вирішіть спір. З якого моменту виникає право власності на майно, придбане за договором купівлі-продажу? Чи правомірна відмова магазину в задоволенні вимоги покупця – А.

Задача 19

10 травня 2019 року фонд комунального майна міста Д. звернувся в господарський суд з позовом про виселення АТ «Сигма» із займаного ним приміщення у зв'язку із закінченням строку договору.

АТ заперечило проти позову. При розгляді справи представник АТ посилався на те, що договором був передбачений інший порядком припинення: «якщо за два місяці до закінчення строку договору ні одна із сторін не заявить про припинення, він вважається поновленим на той же строк», тобто 5 років.

Фонд комунального майна заявив претензію про розірвання договору 10 травня, тобто через 5 місяців після закінчення строку, протягом якого можна було заявити про припинення договору.

Вирішіть спір відповідно до чинного законодавства.

Задача 20

Громадянка З. позичила у своєї подруги гр. І. золоті сережки з діамантом вартістю у 42 000 грн на період 5 днів. Після закінчення терміну використання гр. І. почала вимагати у гр. З. повернути надану їй у користування річ, але гр. З. відмовилася, сказавши подрузі, що вона їх загубила. На що гр. І. вимагала грошової компенсації у розмірі 42 000 грн, але гр. З. відмовилася виплачувати ці кошти.

Як повинна вчинити громадянка І. у цій ситуації? Обґрунтуйте дії осіб, спираючись на чинний Цивільний кодекс України.

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Поняття та система підстав припинення зобов'язань»;

«Окремі способи припинення зобов'язання».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Припинення зобов'язання виконанням»;

«Припинення зобов'язання переданням відступного»;

«Припинення зобов'язання зарахуванням»;

«Припинення зобов'язання за домовленістю сторін»;

«Припинення зобов'язання прощенням боргу»;

«Припинення зобов'язання поєднанням боржника і кредитора в одній особі»;

«Припинення зобов'язання неможливістю його виконання»;

«Припинення зобов'язання смертю фізичної особи та ліквідацією юридичної особи».

3. Складіть схему на тему:

«Підстави припинення зобов'язань»;

«Способи припинення зобов'язань»;

«Припинення зобов'язання належним його виконанням»;

«Передання відступного»;

«Збіг кредитора і боржника в одній особі»;

«Неможливість виконання як підстава припинення зобов'язання».

4. Напишіть есе на тему

«Проблеми правового регулювання виконання зобов'язань».

5. Складіть кросворд до теми на 15 слів.

6. Складіть 20 тестових завдань до теми.

7. Складіть розширений план-конспект до теми.

8. Складіть список правових актів, наукової та навчальної літератури до теми, який включає позиції, опубліковані за останні 5 роки.

Юридичні терміни

Боржник – особа, яка має виконати на користь кредитора забезпечене обтяженням зобов'язання, або майновий поручитель за таким зобов'язанням; особа, у володінні якої перебуває майно, що належить кредитору; особа, яка має виконати на користь кредитора зобов'язання за договором, на підставі якого виникло договірне зобов'язання; особа, яка відступила право вимоги, що є предметом обтяження.

Виконання зобов'язання – це вчинення боржником саме тих дій, які він повинен виконати відповідно до договору чи закону, тобто передати річ, виконати роботу, надати послуги, відшкодувати шкоду тощо.

Відступне – це гроші, інше майно, розмір, строки й порядок передання якого встановлюються сторонами замість виконання основного зобов'язання.

Договір – це угода між двома або більше сторонами про встановлення, зміну чи припинення відповідних прав чи обов'язків за ним.

Зарахування – спосіб припинення зобов'язання, при якому взаємно сплачуються зустрічні однорідні вимоги, строк виконання яких настав, а також вимоги, строк виконання яких не встановлено або визначено моментом пред'явлення вимоги.

Збитки – це витрати, що понесе юридична або фізична особа для відновлення порушеного права, втрати або пошкодження колективного або особистого майна.

Зобов'язання – окремий вид цивільних правовідносин, у силу якого одна сторона (боржник) зобов'язується вчинити на користь іншої сторони (кредитора) певну дію, таку як: передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо, або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання обов'язку.

Зустрічність вимог – це можливість сторін одночасно брати участь у двох зобов'язаннях і при цьому кредитор за одним зобов'язанням є боржником в іншому зобов'язанні.

Зустрічне виконання зобов'язання – це виконання свого обов'язку однією із сторін, яке, відповідно до договору, обумовлене виконанням другою стороною свого обов'язку, і при зустрічному виконанні зобов'язання сторони повинні виконувати свої обов'язки одночасно, якщо інше не встановлено договором, актами цивільного законодавства, не випливає із суті зобов'язання або звичаїв ділового обороту (ч.1, 2 ст. 538 ЦК)

Кредитор – це суб'єкт цивільно-правових правовідносин, який, відповідно до чинного законодавства, має право вимагати в боржника виконання певного зобов'язання.

Ліквідація юридичної особи – це одна із форм припинення юридичної особи, яка здійснюється без переходу прав і обов'язків підприємства до інших осіб.

Неможливість зарахування зустрічних вимог – це недопустимість їх зарахування у випадку про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю; про стягнення аліментів; щодо довічного утримання (догляду); у разі спливу позовної давності; за зобов'язаннями, стороною яких є неплатоспроможний банк, крім випадків, установлених законом.

Неможливість виконання зобов'язання – це спосіб припинення зобов'язання, при якому виникають об'єктивні обставини, що роблять неможливим виконання для даного боржника.

Новація – спосіб припинення зобов'язання за домовленістю сторін про заміну первісного зобов'язання новим зобов'язанням між тими ж сторонами.

Передання відступного – це один із способів припинення зобов'язання за попередньою згодою сторін, де боржник замість виконання раніше передбаченого обов'язку передає кредитору відступне.

Погашені вимоги кредиторів – це задоволені вимоги кредитора, щодо яких досягнуто згоди про припинення, у тому числі заміну, зобов'язання або припинення зобов'язання іншим чином.

Порушення зобов'язання – невиконання або неналежне виконання зобов'язань, закріплених відповідними документами, що мають юридичну силу.

Припинення зобов'язання – припинення існування прав та обов'язків його учасників, які становлять зміст зобов'язання.

Припинення зобов'язання смертю фізичної особи – це неможливість виконання зобов'язання без особистої участі боржника або виконання зобов'язання призначене особисто для кредитора, або зобов'язання в інший спосіб, нерозривно пов'язане з особою кредитора.

Прощення боргу – це один із видів припинення зобов'язання, в якому кредитор звільняє боржника від певних обов'язків за умови, що це не буде порушувати права третіх осіб щодо майна кредитора.

Смерть фізичної особи – процес припинення життєдіяльності організму.

Строк – це певний період у часі, зі спливом якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення, де цей період обчислюється роками, місяцями, тижнями, днями або годинами.

Строк виконання зобов'язання – проміжок часу або момент, коли має бути вчинена дія, що становить об'єкт зобов'язання (є загальні та окремі строки).

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 09.02.2020).

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 19.01.2020).

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (у редакції від 08.12.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 16.02.2020).

Допоміжна література

1. Берестова І. Е. Цивільне право України. Особлива частина. Договірні зобов'язання : навч. посіб. / І. Е. Берестова, С. С. Бичкова, І. А. Бірюков [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 348 с.

2. Бичкова С. С. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – [2-ге вид., змін. та допов.]. – К. : КНТ, 2016. – 498 с.

3. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

4. Вергела І. Колізії у сфері забезпечення виконання зобов'язань / І. Вергела, Б. Швець // Юридичний журнал. – 2004. – № 9. – С. 35–38.

5. Жданкіна Л. К. Класифікація видів припинення цивільного зобов'язання зарахуванням зустрічних однорідних вимог / Л. К. Жданкіна // Економіка. Фінанси. Право. – 2017. – № 7. – С. 15–18.

6. Жданкіна Л. К. Напрями вдосконалення цивільно-правової моделі зарахування зустрічних однорідних вимог як способу припинення цивільних зобов'язань/ Л. К. Жданкіна // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – № 5. – С. 86–90. – (Серія «Юридичні науки»).

7. Карнаух Т. М. Об'єкти права при тримання / Т. М. Карнаух // Юридичний вісник України. – 2007. – № 23. – С. 8–9.

8. Карнаух Т. М. Окремі види речей як об'єкти права притримання / Т. М. Карнаух // Юридичний вісник України. – 2007. – № 24. – С. 7.

9. Карнаух Т. М. Нерухомі речі як об’єкт права притримання / Т. М. Карнаух // Юридичний вісник України. – 2007 – № 25. – С. 1, 14.

10. Сенін Ю. Л. Підстави припинення зобов’язань та місце новації серед цих підстав / Ю. Л. Сенін // Вісник Верховного Суду України. – 2012. – № 3(139). – С. 30–35.

11. Сенін Ю. Л. Ознаки та умови здійснення новації за цивільним законодавством України / Ю. Л. Сенін // Вісник Верховного Суду України. – 2012. – Хз 1 (137). – С. 29–32.

12. Сенін Ю. Л. Проблемні питання розмежування новації та прощення боргу / Ю. Л. Сенін // Актуальні проблеми цивільного права та процесу: матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої пам’яті Ю. С. Червоного (16 грудня 2011 р., м. Одеса). – Одеса : Фенікс, 2011. – С. 171–174.

13. Харитонов Є. О. Цивільне право : посіб. для підгот. до іспиту / Є. О. Харитонов, Н. Ю. Голубєва, Ю. Ю. Акіменко. – Вид. 3-ге, перероб. і допов. – Х. : Одіссей, 2013. – Ч. 2. – 256 с.

14. Цивільне право : підручник : у 2 т. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого»; за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2014 – Т. 2. – 816 с.

15. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х.: Право 2011. – Т 1. – 656 с.

16. Шимко Ф. А. Припинення недоговірних зобов’язань прощенням боргу / Ф. А. Шимко // Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. – 2015. – № 5. – С. 110–118.

17. Шимко Ф. А. Основні ознаки прощення боргу як правочину / Ф. А. Шимко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2015. – № 16. – Т. 2. – С. 43–46. – (Серія «Юриспруденція»).

18. Шимко Ф. А. Співвідношення прощення боргу та інших суміжних інститутів цивільного права / Ф. А. Шимко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 5. – Т. 1. – С. 157–160.

ТЕМА 4
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

План

1. Порушення зобов'язання.
2. Поняття цивільно-правової відповідальності та її види.
3. Форми відповідальності за порушення зобов'язання.
4. Відшкодування збитків. Сплата неустойки.
5. Співвідношення збитків і неустойки.
6. Умови цивільно-правової відповідальності за порушення зобов'язання.
7. Випадок і непереборна сила, їх правове значення.

Запитання для самоконтролю

1. Що розуміється під поняттям «порушення зобов'язань»?
2. Охарактеризуйте поняття цивільно-правової відповідальності.
3. Назвіть види цивільно-правової відповідальності.
4. Які правові наслідки невиконання обов'язку передати річ, визначену індивідуальними ознаками?
5. Як відбувається виконання зобов'язання за рахунок боржника?
6. Поясніть відповідальність і виконання зобов'язання в натурі.
8. Охарактеризуйте порядок відшкодування збитків, завданих порушенням зобов'язання.
9. Що таке збитки?
10. Дайте визначення поняття «неустойка».
11. Поясніть співвідношення збитків і неустойки.
12. Проаналізуйте відповідальність за порушення грошового зобов'язання.
13. Поясніть, що розуміється під поняттям «прострочення боржника» і «прострочення кредитора».
14. Що таке вина як підстава відповідальності за порушення зобов'язання?

15. Чи можлива одностороння відмова від зобов'язання?

16. Які правові наслідки порушення зобов'язання з вини кредитора?

17. Поясніть субсидіарну відповідальність.

18. Назвіть правові наслідки невиконання обов'язку передати річ, визначену індивідуальними ознаками.

19. Охарактеризуйте відповідальність боржника за дії інших осіб.

20. Які права має кредитор у разі порушення боржником негативного зобов'язання незалежно від сплати ним неустойки та (або) відшкодування збитків і моральної шкоди?

Тести

1. Невиконання зобов'язання або виконання його з порушенням умов, визначених змістом зобов'язання:

а) порушення зобов'язання;

б) невиконання зобов'язання;

в) прострочення виконання зобов'язання;

г) відмова від виконання зобов'язання.

2. За порушення зобов'язання настають правові наслідки, встановлені договором або законом, зокрема:

а) прощення боргу;

б) новація;

в) сплата неустойки;

г) зарахування зустрічних вимог.

3. Прострочення боржника – це:

а) зобов'язання не може бути виконане внаслідок прострочення кредитора;

б) боржник не приступив до виконання зобов'язання або не виконав його у строк, встановлений договором або законом;

в) кредитор не приступив до виконання зобов'язання;

г) боржник, який прострочив виконання зобов'язання, не відповідає перед кредитором за завдані простроченням збитки і за неможливість виконання.

4. Підстава відповідальності за порушення зобов'язання:

а) вина;

б) суб'єкт;

в) об'єкт правопорушення;

г) правопорушення.

5. Відсутність своєї вини у порушенні зобов'язання доводить:

а) фізична особа;

б) боржник;

в) кредитор;

г) особа, яка порушила зобов'язання.

6. Правочин, яким скасовується чи обмежується відповідальність за умисне порушення зобов'язання, є:

а) нікчемним;

б) недійсним;

в) незаконним;

г) скасувальним.

7. Внаслідок односторонньої відмови від зобов'язання частково або у повному обсязі відповідно:

а) воно визнається нікчемним;

б) воно визнається недійсним;

в) воно припиняється;

г) змінюються умови зобов'язання або воно припиняється.

8. Якщо порушення зобов'язання сталося з вини кредитора, суд відповідно:

а) зменшує розмір збитків та неустойки, які стягуються з боржника;

б) збільшує розмір збитків та неустойки, які стягуються з боржника;

в) скасовує збитки та неустойки, які стягуються з боржника;

г) визнає договір недійсним.

9. Особа, яка порушила зобов'язання, звільняється від відповідальності за порушення зобов'язання, якщо:

а) вона доведе, що не знала про те, що потрібно виконувати зобов'язання;

б) вона доведе, що це порушення сталося внаслідок специфічного випадку;

в) вона доведе, що це порушення сталося внаслідок випадку або непереборної сили;

г) у всіх вищеперерахованих випадках.

10. До пред'явлення вимоги особі, яка несе субсидіарну відповідальність, кредитор повинен:

а) вимагати задоволення своєї вимоги від особи, яка несе субсидіарну відповідальність, якщо ця вимога може бути задоволена шляхом зарахування зустрічної вимоги до основного боржника;

б) пред'явити вимогу до основного боржника;

в) пред'явити вимогу до держави;

г) пред'явити вимогу до всіх сторін зобов'язання.

11. Кредитор втрачає право на витребування у боржника речі, визначеної індивідуальними ознаками, у разі якщо:

а) ця річ вже передана третій особі у власність або в користування;

б) ця річ вже передана за договором;

в) ця річ передана державі;

г) у всіх вищеперерахованих випадках.

12. Коли боржник не звільняється від обов'язку виконати зобов'язання в натурі, якщо інше не встановлено договором або законом:

а) він сплатив неустойку;

б) відшкодував збитки;

в) відшкодував моральну шкоду;

г) сплатив неустойку і відшкодував збитки, завдані порушенням зобов'язання.

13. У разі відмови кредитора від прийняття виконання, яке внаслідок прострочення втратило для нього інтерес, боржник:

а) повинен виконати зобов'язання;

б) звільняється від обов'язку виконати зобов'язання в натурі;

в) виконує частину зобов'язання в натурі;

г) може вимагати відшкодувати йому збитки.

14. У разі невиконання боржником для кредитора певної роботи чи ненадання йому послуги кредитор має право:

а) виконати цю роботу власними силами;

б) доручити виконання роботи чи надання послуги третій особі;

в) вимагати від боржника відшкодування збитків, якщо інше не встановлено договором, актами цивільного законодавства або не випливає із суті зобов'язання;

г) на усе вищевикладене.

15. Боржник, який порушив зобов'язання:

а) звільняється від виконання зобов'язання;

б) має відшкодувати кредиторові завдані цим збитки;

в) може розраховувати на допомогу від держави;

г) може вимагати зменшення суми збитків.

16. Розмір збитків, завданих порушенням зобов'язання, доказується:

а) кредитором;

б) боржником;

в) обома сторонами;

г) компетентним державним органом.

17. Збитки визначаються з урахуванням:

а) реальної можливості їх сплати;

б) вини боржника;

в) договору і закону;

г) ринкових цін, що існували на день добровільного задоволення боржником вимоги кредитора у місці, де зобов'язання мало бути виконане, а якщо вимога не була задоволена добровільно, – у день пред'явлення позову, якщо інше не встановлено договором або законом.

18. При визначенні неодержаних доходів (упущеної вигоди) враховуються:

а) реальні збитки;

б) реальні доходи;

в) заходи, вжиті кредитором щодо їх одержання;

г) умови договору.

19. Якщо за порушення зобов'язання встановлено неустойку, то вона підлягає стягненню:

а) у повному розмірі;

б) у повному розмірі незалежно від відшкодування збитків;

в) у повному розмірі, але залежно від відшкодування збитків;

г) залежно від відшкодування збитків;

20. За неможливість виконання боржником грошового зобов'язання він:

а) не звільняється від відповідальності;

б) звільняється від відповідальності;

в) несе відповідальність лише в тій частині, в якій може виконати грошове зобов'язання;

г) відшкодовує тільки 50 % грошового зобов'язання.

21. Боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також:

а) 1 % річних від простроченої суми, якщо інший розмір не встановлений договором або законом;

б) 2 % річних від простроченої суми, якщо інший розмір не встановлений договором або законом;

в) 3 % річних від простроченої суми, якщо інший розмір не встановлений договором або законом;

г) 4 % річних від простроченої суми, якщо інший розмір не встановлений договором або законом.

22. У разі порушення боржником негативного зобов'язання кредитор, незалежно від сплати неустойки та (або) відшкодування збитків і моральної шкоди, має право вимагати:

а) припинення договору;

б) припинення дії, від вчинення якої боржник зобов'язався утриматися, якщо це не суперечить змісту зобов'язання;

в) сплату неустойки;

г) відшкодування збитків і моральної шкоди.

23. Якщо внаслідок прострочення боржника виконання зобов'язання втратило інтерес для кредитора, він може:

а) вимагати передання відступного;

б) відмовитися від прийняття виконання і вимагати вішкодування збитків;

в) зарахувати однорідні зустрічні вимоги;

г) вимагати відшкодування збитків.

24. Боржник за грошовим зобов'язанням за час прострочення кредитора має такі права:

а) на відшкодування збитків, завданих простроченням кредитора;

б) не сплачує проценти за час прострочення кредитора;

в) на відшкодування неустойки, завданої простроченням кредитора;

г) як вищезазначено.

25. Відсутність своєї вини доводить:

а) особа, яка порушила зобов'язання;

б) боржник;

в) кредитор;

г) усі вищезазначені.

26. Кредитор вважається таким, що прострочив, якщо він:

а) відмовився прийняти належне виконання, запропоноване боржником;

б) не вчинив дій, що встановлені договором;

в) не вчинив дій, що встановлені актами цивільного законодавства чи випливають із суті зобов'язання або звичаїв ділового обороту, до вчинення яких боржник не міг виконати свого обов'язку.

г) вчинив усе вищезазначене.

27. Чи може бути передбачено договором стягнення неустойки без права на відшкодування збитків:

а) так;

б) ні;

в) так, якщо це передбачено законом;

г) так, але з умовою передання відступного.

28. Чи має право суд задовольнити вимогу про відшкодування збитків, беручи до уваги ринкові ціни, що існували на день ухвалення рішення:

а) так;

б) ні;

в) так, якщо це передбачено законом;

г) так, якщо це передбачено договором.

29. Якщо річ, визначену індивідуальними ознаками, ще не передано, переважне право на її одержання має:

а) той з кредиторів, зобов'язання на користь якого виникло раніше;

б) кредитор, який першим пред'явив позов;

в) той з кредиторів, зобов'язання на користь якого виникло раніше, а коли це неможливо визначити, – кредитор, який першим пред'явив позов;

г) боржник.

30. Кредитор може пред'явити вимогу в повному обсязі до особи, яка несе субсидіарну відповідальність за умови:

а) якщо це передбачено договором;

б) якщо це передбачено законом;

в) якщо основний боржник відмовився задовольнити вимогу кредитора або кредитор не одержав від нього в розумний строк відповіді на пред'явлену вимогу;

г) якщо основний боржник відмовився задовольнити вимогу кредитора.

Задачі

Задача 1

Громадянин Б., порушивши правила дорожнього руху, допустив зіткнення з автомобілем гр. З. Так як аварія сталася з вини гр. Б., то він погодився безкоштовно відремонтувати автомобіль гр. З. Однак, коли ремонт було закінчено, гр. Б. вимагав від гр. З. сплатити йому вартість запчастин. Гр. З. відмовився.

Що є підставою виникнення цивільно-правової відповідальності? Чи буде гр. Б. нести цивільно-правову відповідальність у цій ситуації? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 2

Гр. Г. і гр. П. уклали договір найму будинку. З вини гр. П. будинок був затоплений водою, внаслідок чого було пошкоджено майно у будинку і сам будинок. У зв'язку з цим гр. Г. пред'явив до гр. П. позов про притягнення останнього до цивільно-правової відповідальності. У позові він просив відшкодувати йому збитки, а саме: витрати на ремонт будинку; втрачений прибуток від подальшої оренди будинку.

Який вид цивільно-правової відповідальності зазначено у задачі? Що є підставою виникнення такої відповідальності? Яке рішення винесе суд?

Задача 3

Громадянин С. опублікував у газеті інформацію стосовно приватного підприємця гр. К., вказуючи що останній займається виготовленням неякісної продукції. При особистій зустрічі гр. С. і гр. К. домовились про спростування недостовірної інформації негайно не пізніше тижня, що було зроблено гр. С. у газеті.

Через 10 місяців гр. К. подав позов до суду про вішкодування йому моральної шкоди у розмірі 20 000 грн. за опублікування зазначеної інформації.

Що є підставою виникнення цивільно-правової відповідальності? Чи буде задоволений позов? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 4

Підприємство уклало договір про надання охоронних послуг з приватним підприємцем, за яким останній зобов'язувався забезпечити охорону майна підприємства. 25 січня 2018 року прибиральниця підприємства виявила, що в приміщення проникли невідомі і повідомила про це негайно керівника підприємства. Як з'ясувалося, було викрадено багато майна підприємства.

Підприємство звернулося до суду з позовом до приватного підприємця щодо відшкодування збитків, посилаючись на наявність договору, яким передбачена охорона майна підприємства.

Що є підставою виникнення відповідальності суб'єкта господарювання – приватного підприємця? Чи повинен він відшкодовувати збитки? Яке рішення винесе суд?

Задача 5

Громадянин П. уклав договір підряду з підприємцем С., замовивши виготовити в останнього 15 дверей. Термін виконання замовлення становив три місяці. Гр. П. заплатив 150 000 грн за виконання замовлення. Через 2 місяці з моменту укладання договору підприємець С. повідомив, що він не може виконати замовлення у зв'язку з тим, що йому не поставили деревину, необхідну для виконання такого замовлення. Тому він повертає отриману суму гр. П. і просить у нього вибачення.

Чи передбачена законом одностороння відмова від зобов'язання? Чи має місце у цій ситуації порушення зобов'язання? Чи можна притягнути до відповідальності підприємця С. у цій ситуації?

Задача 6

Громадянин А, виступаючи в ролі підрядника, зобов'язався на свій ризик виконати певну роботу на завдання замовника. Замовник зобов'язався забезпечити підрядника необхідним матеріалом. Термін виконання замовлення становив 5 місяців. Через 2 місяці підрядник звернувся до замовника і повідомив, що відмовляється від виконання замовлення, бо в нього немає часу на його

виконання. Однак він готовий сплатити неустойку і відшкодував збитки, завдані порушенням зобов'язання.

Поясніть, чи звільняється в такому випадку підрядник від обов'язку виконати зобов'язання? Чи буде він нести відповідальність відповідно до чинного законодавства? Як правильно вирішити спір?

Задача 7

Між громадянином А. та громадянином Б. було укладено договір позики грошей на суму 100 000 грн. Відповідно до умов договору гр. Б. зобов'язувався повернути позику через 1 рік з моменту укладання договору. Однак через рік позика не була повернена у зв'язку з тим, що гр. Б. тривалий час хворів. Громадянин А. вимагав виконання зобов'язання і притягнення гр. Б. до відповідальності за порушення грошового зобов'язання.

Поясніть, чи має місце у цій ситуації невиконання грошового зобов'язання? Чи передбачена відповідальність за порушення грошового зобов'язання? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Форми та види цивільно-правової відповідальності»;

«Загальні та спеціальні умови цивільно-правової відповідальності»;

«Поняття та форми вини в цивільному праві».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Особливості цивільно-правової відповідальності за невиконання або неналежне виконання грошових зобов'язань»;

«Випадки відповідальності без вини в цивільному праві та їх обґрунтування»;

«Проблеми компенсації майнової та моральної шкоди»;

«Вчення про вину»;

«Презумпція вини»;

«Вина юридичної особи»;

«Звільнення від відповідальності».

3. Складіть схеми на запропоновані теми:

«Функції, форми цивільно-правової відповідальності»;

«Підстави звільнення особи від цивільно-правової відповідальності».

«Види цивільно-правової відповідальності».

4. На підставі аналізу наукових джерел законспектуйте у робочому зошиті питання: «Поняття цивільно-правової відповідальності» та надайте своє визначення поняттю «цивільно-правова відповідальність».

5. Охарактеризуйте думки вчених-цивілістів щодо протиправності поведінки особи.

6. Охарактеризуйте поняття:

«склад збитків» та наведіть їх приклади;

«шкоди, повного відшкодування збитків» та наведіть приклади.

7. Підготуйте презентацію на тему:

«Відшкодування збитків, сплата неустойки, втрата завдатку як види цивільно-правової відповідальності.

8. Випишіть у робочий зошит питання: «Умови, що виключають протиправність поведінки особи».

9. Напишіть тези на тему «Поняття та особливості цивільно-правової відповідальності».

10. Напишіть есе на тему «Загальні та спеціальні умови цивільно-правової відповідальності».

11. Проаналізуйте чинне законодавство України та випишіть поняття «відповідальність» та «санкція».

12. Наведіть приклади штрафних санкцій як форми відповідальності за порушення зобов'язання.

13. Поміркуйте як співвідносяться збитки та неустойка. Відповідь запишіть у робочий зошит.

14. Ознайомтеся із теорією справедливості та надайте власне тлумачення цієї теорії.

15. Складіть кросворд до теми на 15 слів.

16. Складіть 20 тестових завдань до теми.

17. Складіть розширений план-конспект до теми.

Словник юридичних термінів

Вина – складовий елемент цивільного правопорушення, який проявляється у формі психологічного ставлення порушника до своїх дій та їх наслідків.

Випадок (казус) – випадкова подія, в результаті якої було завдано певної шкоди, яку не уникнути і не зупинити, не залежить від бажань людей.

Відповідальність – обов'язок особи відповідати, усунути завдані нею проблеми, що виникають з причини цивільного правопорушення, зазначеного у законі або договорі.

Відповідальність солідарна – це у зобов'язальному праві відповідальність кількох боржників перед кредитором, при якій кредиторові надається право на свій розсуд вимагати виконання зобов'язання у повному обсязі або частково від усіх боржників разом або від кожного з них окремо.

Відповідальність субсидіарна – вид цивільно-правової відповідальності, який діє тоді, коли у зобов'язанні беруть участь два боржники (основний та додатковий).

Відшкодування шкоди (збитків) – компенсація майнових збитків надана кредитору замість відповідних втрат, завданих протиправними діями.

Збитки – це втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки), а також доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода).

Моральна шкода – це втрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань, або інших негативних явищ, заподіяних фізичній чи юридичній особі незаконними діями або бездіяльністю інших осіб.

Моральна шкода полягає у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я; у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї

самої, членів її сім'ї чи близьких родичів; у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна; у приниженні честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи.

Непереборна сила – є надзвичайні і невідворотні обставини за даних умов здійснення господарської діяльності.

Пеня – це неустойка, що обчислюється у відсотках від суми несвоєчасно виконаного грошового зобов'язання за кожен день прострочення виконання.

Порушення зобов'язання – це його невиконання або виконання з порушенням умов, визначених змістом зобов'язання (неналежне виконання).

Правові наслідки порушення зобов'язання – це припинення зобов'язання внаслідок односторонньої відмови від зобов'язання, якщо це встановлено договором або законом, або розірвання договору; зміна умов зобов'язання; сплата неустойки; відшкодування збитків та моральної шкоди.

Презумпція винуватості – правове положення, відповідно до якого особа вважається винною у скоєнні протиправних діянь, у формі заподіяння матеріальної та (або) нематеріальної шкоди доти, доки її невинуватість буде встановлено в судовому порядку.

Прострочення боржника – це коли боржник вважається таким, що прострочив, якщо він не приступив до виконання зобов'язання або не виконав його у строк, встановлений договором або законом.

Прострочення кредитора – це коли кредитор вважається таким, що прострочив, якщо він відмовився прийняти належне виконання, запропоноване боржником, або не вчинив дій, що встановлені договором, актами цивільного законодавства чи випливають із суті зобов'язання або звичаїв ділового обороту, до вчинення яких боржник не міг виконати свого обов'язку.

Розмір збитків – це суми відшкодування, які визначаються з урахуванням ринкових цін, що існували на день добровільного задоволення боржником вимоги кредитора у місці, де зобов'язання має бути виконане, а якщо вимога не була задоволена добровільно, – у день пред'явлення позову, якщо інше не встановлено договором або законом.

Форс-мажор – надзвичайні та невідворотні обставини, що об'єктивно унеможливлюють виконання зобов'язань, передбачених умовами договору (контракту, угоди тощо), обов'язків згідно із законодавчими та іншими нормативними актами, а саме: загроза війни, збройний конфлікт або серйозна погроза такого конфлікту тощо.

Цивільно-правова відповідальність – це санкції, що застосовуються до правопорушника через покладання на нього додаткових цивільно-правових обов'язків або позбавлення належного йому суб'єктивного цивільного права.

Шкода – збитки, завдані протиправними діяннями юридичній, фізичній особі або майну цих осіб.

Штраф – неустойка, що обчислюється у відсотках від суми невиконаного або неналежно виконаного зобов'язання.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 09.11.2019).

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 09.02.2020) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 08.12.2019).

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (у редакції від 08.12.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 16.12.2019).

4. Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення: Закон України: від 13 грудня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 14. – Ст. 96.

Допоміжна література

1. Берестова І. Е. Цивільне право України. Особлива частина. Договірні зобов'язання : навч. посіб. / І. Е. Берестова, С. С. Бичкова, І. А. Бірюков [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 348 с.

2. Бичкова С. С. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – [2-ге вид., змін. та допов.]. – К. : КНТ, 2016. – 498 с

3. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

4. Верховець А. А. Співвідношення цивільно-правових заходів оперативного впливу із заходами цивільно-правової відповідальності // Вісник господарського судочинства. – 2006. – № 1. – С. 125–130.

5. Крисань Т. Є. Визначення збитків у законодавстві та праві зарубіжних країн / Т. Є. Крисань // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2008. – Вип. 9. – №2. – С. 292–295. – (Серія «Право»).

6. Подколзін І. В. Реалізація принципу повного відшкодування збитків у Цивільному кодексі України / І. В. Подколзін // Університетські наукові записки. – 2007. – № 4. – С. 208–213.

7. Подколзін І. В. Загальні засади відшкодування збитків за цивільним законодавством України / І. В. Подколзін // Юридична Україна. – 2007. – № 12. – С. 37–43.

8. Подколзін І. В. Правові підстави відшкодування збитків / І. В. Подколзін, І. О. Дзера // Юридична Україна. – 2009. – № 6. – С. 73–80.

9. Сібільов М. М. Підстава та умови цивільно-правової відповідальності за порушення договірних зобов'язань за чинним Цивільним кодексом України // Вісн. Академії правових наук України. – 2004. – № 2. – С. 80–88.

10. Ткачук А. Л. До питання про витоки вини як правової категорії // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. – Одеса: Юрид. літ., 2002. – Вип. 13. – С. 144–148.

11. Харитонов Є. О. Цивільне право : посіб. для підгот. до іспиту / Є. О. Харитонов, Н. Ю. Голубєва, Ю. Ю. Акіменко. – Вид. 3-ге, перероб. і допов. – Х. : Одіссей, 2013. – Ч. 2. – 256 с.

12. Цивільне право : підручник : у 2 т. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого»; за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2014 – Т. 2. – 816 с.

13. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х.: Право 2011. – Т. 1. – 656 с.

14. Черешнюк В. Відшкодування збитків як форма відповідальності за порушення договору / В. Черешнюк // Юридична Україна. – 2006. – № 9. – С. 65–70.

ТЕМА 5
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ДОГОВІР

План

1. Поняття, функції та значення цивільно-правового договору.
2. Принципи договірного права, їх види.
3. Класифікація договорів.
4. Порядок укладення договору. Оферта. Акцепт.
5. Вимоги законодавства щодо дотримання форми договору.
7. Зміст цивільно-правового договору і класифікація його умов.
8. Тлумачення умов договору. Суб'єкти тлумачення змісту договору.
9. Підстави для зміни або розірвання договору.

Запитання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття цивільно-правого договору.
2. Назвіть функції цивільно-правого договору.
3. За якими критеріями класифікуються договори?
4. Проаналізуйте порядок укладення договору.
5. Поясніть, що таке оферта?
6. Охарактеризуйте акцепт.
7. Визначте вимоги законодавства щодо дотримання форми договору.
8. Проаналізуйте зміст цивільно-правового договору.
9. Поясніть істотні умови цивільно-правового договору.
10. Назвіть правові наслідки недотримання форми договору.
11. Які випадки тлумачення змісту договору ви знаєте?
12. Як ви розумієте питання – момент зміни та розірвання договору?
13. Поясніть порядок продовження чинності договору.
14. Як класифікуються договори?
15. Що таке свобода договору та які випадки її обмеження?

16. Поясніть, що таке типовий і примірний договір.

17. Охарактеризуйте публічний договір.

18. Охарактеризуйте договір приєднання.

19. Охарактеризуйте попередній договір.

20. Проаналізуйте порядок укладання, зміни і розірвання договорів.

21. Які особливості договору на користь третьої особи?

Тести

1. Одностороннім договором є:

а) договір, в якому обидві сторони мають права та обов'язки;

б) дія однієї сторони, яка може бути представлена однією або кількома особами;

в) договір, у якому одна сторона має лише суб'єктивні права, а інша – лише суб'єктивні обов'язки;

г) дія однієї сторони, яка може бути представлена однією особою.

2. Змістом договору є:

а) права та обов'язки сторін;

б) умови щодо відповідальності сторін;

в) умови, визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умови, які є обов'язковими відповідно до актів законодавства;

г) істотні умови.

3. При укладанні яких договорів сторонам відоме співвідношення та обсяг прав та обов'язків сторін:

а) мінових;

б) алеаторних;

в) акцесорних;

г) змішаних.

4. Договір, у якому одна сторона – підприємець взяла на себе обов'язок здійснювати продаж товарів, виконання робіт чи надання послуг кожному, хто до неї звернеться, називається:

а) договором приєднання;

б) попереднім;

в) договором на користь третьої особи;

г) публічним.

5. Договір, умови якого встановлені однією зі сторін у формулярах або інших стандартних формах, який може бути укладений лише шляхом погодження другої сторони із запропонованим договором у цілому, називається:

а) договором приєднання;

б) публічним;

в) змішаним;

г) фідуціарним.

6. У якому випадку договір приєднання може бути змінений або розірваний на вимогу сторони, яка приєдналася:

а) якщо вона позбавляється прав, які звичайно мала;

б) якщо договір виключає чи обмежує відповідальність другої сторони за порушення зобов'язання;

в) якщо договір містить умови, явно обтяжливі для сторони, яка приєдналася;

г) усі відповіді правильні.

7. Сторони якого договору зобов'язуються протягом певного строку (у певний термін) укласти договір у майбутньому на визначених умовах:

а) основного;

б) договору про наміри;

в) попереднього;

г) договору на користь третьої особи.

8. Формою укладання попереднього договору є:

а) в усній формі;

б) у формі, встановленій для основного договору, а якщо форма основного договору не встановлена – у письмовій формі;

в) у нотаріальнопосвідченій формі;

г) у формі, встановленій для основного договору, а якщо форма основного договору не встановлена, в усній формі.

9. Офертою є:

а) прийняття пропозиції укласти договір;

б) пропозиція укласти договір;

в) відмова від пропозиції укласти договір;

г) строк для відповіді на пропозицію укласти договір.

10. Акцепт – це:

а) пропозиція розірвати договір;

б) пропозиція змінити умови договору;

в) прийняття пропозиції укласти договір;

г) пропозиція укласти договір.

11. Без погодження яких умов договір не вважається укладеним:

а) істотних;

б) законних;

в) звичайних;

г) додаткових.

12. Передбачені нормативними актами умови договору є:

а) додатковими;

б) випадковими;

в) звичайними;

г) обов’язковими.

13. Умови, що не передбачаються видом договору, але можуть бути встановлені за погодженням сторін або умов, які за погодженням сторін встановлюються у відступ від положень диспозитивної сторони, є:

а) законними;

б) звичайними;

в) випадковими;

г) істотними.

14. Місцем укладення договору є:

а) місце проживання фізичної особи або місцезнаходження юридичної особи, яка дала згоду укласти договір;

б) місце проживання фізичної особи або місцезнаходження юридичної особи, яка зробила пропозицію укласти договір, якщо інше не встановлено договором;

в) місце підписання договору;

г) місце проживання фізичної особи або місцезнаходження юридичної особи, яка зробила пропозицію укласти договір.

15. Оферта повинна містити:

а) намір особи укласти у майбутньому договір;

б) істотні умови договору;

в) істотні та звичайні умови;

г) істотні умови договору та має бути адресована конкретній особі.

16. Окремі умови визначаються відповідно до типових умов договорів певного виду, оприлюднених у встановленому порядку:

а) істотні умови;

б) випадкові умови;

в) звичайні умови;

г) типові умови.

17. Час, протягом якого сторони можуть здійснити свої права і виконати свої обов'язки відповідно до договору:

а) строк договору;

б) зміст договору;

в) умови договору;

г) ціна договору.

18. Договір, в якому боржник зобов'язаний виконати свій обов'язок на користь третьої особи, яка встановлена або не встановлена у договорі:

а) публічний;

б) попередній;

в) на користь третьої особи;

г) приєднання.

19. Якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору, то договір є:

а) укладеним;

б) виконаним;

в) публічним;

г) приднанням.

20. Зміна або розірвання договору вчиняється в:

а) такій самій формі, що й договір, що змінюється або розривається;

б) письмовій формі і нотаріально посвідчується;

в) простій письмовій формі;

г) такій самій формі, що й договір, що змінюється або розривається, якщо інше не встановлено договором або законом чи не випливає із звичаїв ділового обороту.

21. Договір є укладеним, якщо:

а) сторони його підписали;

б) сторони нотаріально посвідчили договір;

в) сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору;

г) сторони досягли згоди з усіх істотних умов договору.

22. Якщо вимоги щодо форми договору не встановлені законом, то він може бути укладений:

а) тільки у письмовій формі;

б) у письмовій формі і нотаріально посвідчений;

б) у будь-якій формі;

г) усно.

23. Договір, що підлягає нотаріальному посвідченню, є укладеним з дня:

а) його підписання сторонами;

б) досягнення згоди з усіх істотних умов договору;

в) такого посвідчення;

г) такого посвідчення та державної його реєстрації.

24. Ця зміна обставин є такою, якщо вони змінилися настільки, що, якби сторони могли це передбачити, вони не уклали б договір або уклали б його на інших умовах, і називається:

а) істотною;

б) форсмажорною;

в) значною;

г) складною.

25. Якщо сторони не досягли згоди щодо приведення договору у відповідність з обставинами, які істотно змінилися, або щодо його розірвання, договір може бути змінений за рішенням суду на вимогу заінтересованої сторони за наявності одночасно таких умов:

а) у момент укладення договору сторони виходили з того, що така зміна обставин не настане;

б) зміна обставин зумовлена причинами, які заінтересована сторона не могла усунути після їх виникнення при всій турботливості та обачності, які від неї вимагалися;

в) виконання договору порушило б співвідношення майнових інтересів сторін і позбавило б заінтересовану сторону того, на що вона розраховувала при укладенні договору;

г) які визначені у пунктах а, б, в.

26. Якщо договір змінений або розірваний у зв'язку з істотним порушенням договору однією із сторін, друга сторона може вимагати:

а) відшкодування збитків, завданих зміною або розірванням договору;

б) передання відступного;

в) зарахування зустрічних вимог;

г) заміни старого зобов'язання за договором новим зобов'язанням.

27. Змішаний договір – це договір:

а) зміст якого становлять умови (пункти), визначені на розсуд сторін;

б) у якому містяться елементи різних договорів;

в) окремі умови якого визначаються відповідно до типових умов договорів;

г) який сторони мають укласти у майбутньому.

28. Якщо ціна у договорі не встановлена і не може бути визначена, виходячи з його умов, вона визначається:

а) судом на підставі ринкових цін;

б) виходячи із звичайних цін, що склалися на аналогічні товари, роботи або послуги на момент укладення договору;

в) за домовленістю сторін;

г) уповноваженими органами державної влади або органами місцевого самоврядування.

29. Договір приєднання може бути змінений або розірваний на вимогу сторони, яка приєдналася, якщо:

а) вона позбавляється прав, які звичайно мала;

б) договір виключає чи обмежує відповідальність другої сторони за порушення зобов'язання;

в) договір містить інші умови, явно обтяжливі для сторони, яка приєдналася;

г) як зазначено у пунктах а, б, в.

30. Зобов'язання, встановлене попереднім договором, припиняється, якщо:

а) основний договір не укладений протягом строку (у термін), встановленого попереднім договором;

б) жодна із сторін не надішле другій стороні пропозицію про його укладення;

в) основний договір не укладений протягом строку (у термін), встановленого попереднім договором, або якщо жодна із сторін не надішле другій стороні пропозицію про його укладення;

г) основний договір не укладений протягом року з моменту укладання попереднього.

Задачі

Задача 1

Між громадянином А. та громадянином Т. був укладений договір позики грошей на суму 5 000 грн. Сторони домовилися між собою про нотаріальне посвідчення договору. Однак коли вони звернулися до нотаріуса, то їм було відмовлено у зв'язку з тим, що такий договір не підлягає нотаріальному посвідченню.

Назвіть усі форми договору? Чи може бути зазначений договір посвідчений нотаріально? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 2

Між громадянином Т. та громадянином Ю. Було укладено попередній договір купівлі-продажу квартири. У договорі було зазначено, що основний договір має бути укладено 20.12.2019. За тиждень до зазначеної дати продавець гр. Т. повідомив покупця гр. Ю., що він передумав укладати основний договір купівлі-продажу у зв'язку із тим, що йому та його сім'ї зараз потрібна ця квартира для проживання. Гр. Ю. був обурений такою відмовою, тому що довго вів переговори з банком про отримання кредиту на купівлю житла і уже отримав згоду банку на кредит. Це забрало в нього багато часу. Крім того, ціни на ринку нерухомості зросли і тепер така квартира коштує більшу суму.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 3

Громадянин П. придбав у магазині телевізор. Через тиждень, з моменту купівлі, він повернув його до магазину у зв'язку з тим, що він не підходить за розміром. У магазині гр. П. повернули гроші і він знову придбав телевізор. Однак був вимушений його повернути, бо цього разу йому не підходив дизайн. Коли наступний раз гр. П. звернувся до магазину, щоб придбати телевізор, йому відмовили у його продажі, мотивуючи тим, що у нього немає серйозного наміру придбати товар, про що свідчать попередні ситуації.

Проаналізуйте відповідно до чинного законодавства, чи є правомірною така відмова?

Задача 4

Громадянин Н. та громадянин Р. уклали договір купівлі-продажу квартири у простій письмовій формі. За цим договором гр. Н. передав у власність гр. Р. квартиру, а останній сплатив гр. Н. суму в розмірі 1 000 000 грн.

Чи можна вважати такий договір укладеним? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 5

Підприємство А. вирішило укласти із підприємством Б. договір найму виробничих приміщень. За обставин, що склалися, у визначений час директор підприємства А. не зміг приїхати на підписання договору. Оскільки за статутом товариства ніхто, крім директора, не міг підписувати договори, то підприємство А. довіреністю уповноважило заступника директора на підписання договору. У довіреності повноваження заступника директора були сформульовані як «право на оформлення договору найму». Але підприємства Б. відмовилися підписувати договір із заступником директора, посилаючись на те, що поняття «оформлення договору» не включає право на його підписання.

Який порядок укладання договору передбачений чинним законодавством? Хто має підписувати договори від імені суб'єктів господарювання? Як вирішити спір?

Задача 6

Між двома підприємствами було укладено договір найму нежитлового приміщення строком на рік. Плату за користування приміщенням передбачалося вносити щомісяця. Оскільки протягом чотирьох місяців наймач не сплачував за користування приміщенням, наймодавець надіслав йому листа, у якому повідомляв про дострокове розірвання договору і вимагав забрати товари, які зберігалися у приміщенні. У своїй відповіді наймач зазначив, що одностороння відмова від виконання зобов'язань заборонена, і погрожував звернутися до суду з позовом про усунення перешкод у користуванні приміщенням.

У яких випадках договір може бути розірвано на вимогу однієї сторони?

Що можна порадити наймодавцеві у цій ситуації?

Задача 7

Гр. А. вирішила подарувати гр. Д. свою колекцію ювелірних прикрас. Договір дарування був укладений у письмовій формі. Прикраси мали бути передані протягом тижня після укладання договору. Однак гр. А. відмовилася їх передавати за договором гр. Д., мотивуючи тим, що вона передумала. Крім того, вона зазначила, що такий договір підлягає нотаріальному посвідченню, а письмова його форма не свідчить про його укладання.

Вирішіть спір відповідно до чинного законодавства.

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Особливості укладання договору на аукціоні за результатами конкурсу на торгах»;

«Проблематика неукладених договорів»;

«Порядок укладання цивільно-правових договорів»;

«Форма цивільно-правового договору»;

«Зміна та розірвання цивільно-правового договору»;

«Види договорів, укладених в особливому порядку».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Попередній договір»;

«Інтегровані договори»;

«Дилерський договір»;

«Договір зворотної купівлі-продажу (РЕПО)»;

«Наслідки недотримання форми договору»;

«Пропозиція (оферта) та її види»;

«Умови дійсності оферти».

«Підстави та наслідки визнання договорів недійсними й неукладеними»;

«Порядок та підстави розірвання договору за законодавством України».

3. Складіть схеми за темами:

«Класифікація договорів»;

«Види договірних умов»;

«Види істотних умов договору»;

«Види оферти».

4. Складіть порівняльну характеристику договору та зобов'язання.

5. Складіть таблицю «Структура договору як юридичного документа».

6. Проаналізуйте письмово:

«Загальні правила техніки складання договорів»;

«Думки вчених-цивілістів щодо змісту принципу свободи договору»;

«Поняття «свободи договору» та наведіть їх приклади».

7. Підготуйте презентацію на тему:

«Публічний договір»;

«Договір приєднання»;

«Попередній договір»;

«Зміна та розірвання договору».

8. Напишіть тези на тему:

«Значення договору в товарно-грошовому обороті»;

«Проблеми правового регулювання розірвання договору;

«Проблеми правого регулювання укладання договору

9. Напишіть есе на тему:

«Відмежування договору від суміжних конструкцій»;

«Для чого потрібно укладати договір».

10. Складіть порівняльну таблицю за зразком:

Особливості зміни та розірвання договору за згодою сторін	Особливості зміни та розірвання договору за рішенням суду

11. Поміркуйте щодо відмінностей між неукладеними договорами та недійсними правочинами**.** Обґрунтуйте свою відповідь письмово.

12. Як співвідносяться поняття «укладення договору» та «виникнення зобов'язання». Відповідь обґрунтуйте письмово.

13. Як співвідносяться акти цивільного законодавства і договір. Відповідь обґрунтуйте письмово.

14. Як співвідносяться поняття «реклама» та «публічна оферта». Відповідь обґрунтуйте письмово.

15. Складіть кросворд до теми на 15 слів.

16. Складіть 20 тестових завдань до теми.

17. Складіть розширений план-конспект до теми.

18. Складіть список правових актів, наукової та навчальної літератури до теми, який включає позиції, опубліковані за останні 5 років.

Словник юридичних термінів

Акцепт – згода на оплату або гарантування оплати документів.

Алеаторний договір – вид договору, в основі якого лежить ризик (імовірність) настання певної обставини чи події.

Волевиявлення – зовнішня об'єктивна форма виявлення волі особи.

Випадкові умови договору – це такі умови, які погоджені сторонами на відступ від положень диспозитивних норм або з метою розв'язання питань, що взагалі не врегульовані законодавством, і вони, як правило, не передбачаються даним видом договору і встановлюються тільки за погодженням сторін.

Договір – домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків.

Договір двосторонній – це договір, в якому правами та обов'язками наділені обидві сторони договору.

Договір на користь третьої особи – це договір, в якому боржник зобов'язаний виконати свій обов'язок на користь третьої особи, яка встановлена або невстановлена у договорі.

Договір односторонній – це договір, в якому одна сторона бере на себе обов'язок перед другою стороною вчинити певні дії або утриматися від них, а друга сторона наділяється лише правом вимоги без виникнення зустрічного обов'язку щодо першої сторони.

Договір приєднання – це договір, умови якого встановлені однією із сторін у формулярах або інших стандартних формах, який може бути укладений лише шляхом приєднання другої сторони до запропонованого договору в цілому. Друга сторона не може запропонувати свої умови договору.

Звичаї ділового обороту – правило поведінки, яке не встановлене актами цивільного законодавства, але є усталеним у сфері ділового обороту.

Звичайні умови договору – це ті умови, які передбачені нормативними актами і, на відміну від істотних, не потребують узгодження сторонами, оскільки автоматично набирають чинності з моменту укладення договору, а тому відсутність у змісті договору звичайних умов не впливає на його дійсність.

Зміст договору – це умови (пункти), визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умови, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства.

Істотні умовами договору – це умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів такого виду, а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї із сторін має бути досягнено згоди.

Консенсуальний договір – договір, який передбачає згоду сторін з усіх істотних умов.

Конклюдентні дії – дії особи, що виражають його волю встановити правовідносини, але не у формі усного або письмового волевиявлення, а поводженням, за яким можна зробити висновок про такий намір.

Контрагент – сторона у двосторонньому або багатосторонньому договорі (контракті).

Нотаріальне посвідчення – посвідчення, яке здійснюється нотаріусом або іншою посадовою особою, яка, відповідно до закону, має право на вчинення такої нотаріальної дії шляхом вчинення на документі, в якому викладено текст правочину, посвідчувального напису.

Оферта – пропозиція укласти договір, її може зробити кожна із сторін майбутнього договору.

Правочин – дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків.

Попередній договір – договір, сторони якого зобов'язуються протягом певного строку (у певний термін) укласти договір в майбутньому (основний договір) на умовах, встановлених попереднім договором.

Публічний договір – договір, в якому одна сторона – підприємець взяла на себе обов'язок здійснювати продаж товарів, виконання робіт або надання послуг кожному, хто до неї звернеться.

Принцип свободи договору – це свобода в укладенні договору, тобто відсутність будь-яких примусів щодо того, вступати суб'єктам у договірні відносини, чи ні; свобода вибору характеру договору, що укладається, а це означає, що сторони самі для себе вирішують, який саме договір їм укладати; вільний вибір контрагента за договором, тобто сторони шукатимуть того контрагента, який максимально підходить їм за тими чи іншими ознаками; вільний вибір умов договору, який означає, що сторони на власний розсуд визначають зміст цього договору, формують конкретні умови тощо.

Протокол про наміри – домовленість сторін, у якій зазначена воля сторін без встановлення взаємних прав та обов'язків.

Реальний договір – договір, який, крім досягнення згоди сторін, передбачає також передачу речі, вчинення фактичних дій.

Строк договору – це час, протягом якого сторони можуть здійснити свої права і виконати свої обов'язки відповідно до договору.

Тлумачення договору – з'ясування його дійсного сенсу і змісту.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 09.11.2019).

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 18.12.2019).

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (у редакції від 08.12.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 16.12.2019).

4. Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення: Закон України: від 13 грудня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 14. – Ст. 96.

Допоміжна література

1. Беляневич О. А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) / О. А. Беляневич. – К. : Юрінком Інтер, 2014. – 592 с.

2. Беляневич О. А. Договір як засіб саморегуляції господарських відносин: загальна характеристика / О. А. Беляневич // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2015. – № 8. – С. 40–48.

3. Берестова І. Е. Цивільне право України. Особлива частина. Договірні зобов'язання : навч. посіб. / І. Е. Берестова, С. С. Бичкова, І. А. Бірюков [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 348 с.

4. Бервено С. До питання реальності та консенсуальності цивільно-правових договорів / С. Бервено, О. Дзера // Юридична Україна. – 2009. – № 4. – С. 43–48.

5. Бичкова С. С. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – [2-ге вид., змін. та допов.]. – К. : КНТ, 2016. – 498 с

6. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

7. Боднар Т. В. Договірне право України. Загальна частина : навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцов [та ін.] ; за ред. О. В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 896 с.

8. Верховець А. А. Співвідношення цивільно-правових заходів оперативного впливу із заходами цивільно-правової відповідальності // Вісник господарського судочинства. – 2006. – № 1. – С. 125–130.

9. Бородовський С. Деякі питання укладання, зміни і розірвання договору в цивільному праві України // Юридична Україна. – 2017. – № 1. – С. 23–26.

10. Бородовський С. Окремі питання зміни і розірвання договору в цивільному праві України // Право України. – 2011. – № 3. – С. 43–45.

11. Воловенко І. Неточності при складанні господарських договорів / І. Воловенко // Справочник экономиста. – 2007. – № 2. – С. 53–55.

12. Герасимчук О. Система цивільно-правових договорів: стан і перспективи розвитку // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2009. – № 2. – С. 67–72.

13. Жилінкова І. В. Договірне право : конспект лекцій / І. В. Жилінкова, В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва [та ін.] ; за ред. І. В. Жилінкової, В. І. Борисової. – Харків : Нац. юрид. акад. України, 2015. – 116 с.

14. Євстігнєєв А. Істотні умови договору за Цивільним та Господарським кодексами: порівняльний аспект / А. Євстігнєєв // Юридичний журнал. – 2006. – № 1. – С. 22–23.

15. Харитонов Є. О. Цивільне право : посіб. для підгот. до іспиту / Є. О. Харитонов, Н. Ю. Голубєва, Ю. Ю. Акіменко. – Вид. 3-ге, перероб. і допов. – Х. : Одіссей, 2013. – Ч. 2. – 256 с.

16. Цивільне право : підручник : у 2 т. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого»; за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2014 – Т. 2. – 816 с.

17. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х.: Право 2011. – Т. 1. – 656 с.

18. Черешнюк В. Відшкодування збитків як форма відповідальності за порушення господарського договору / В. Черешнюк // Юридична Україна. – 2006. – № 9. – С. 65–70.

ТЕМА 6
ДОГОВОРИ ПРО ПЕРЕДАЧУ МАЙНА У ВЛАСНІСТЬ. ДОГОВІР КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ

План

1. Загальна характеристикам і види договорів про передачу майна у власність.
2. Договір купівлі-продажу: поняття, правова ціль, юридична характеристика.
3. Сторони в договорі купівлі-продажу. Право продажу речі. Форма договору купівлі-продажу.
4. Права та обов'язки покупця і продавця у разі пред'явлення третьою особою позову про витребування купленого товару.
5. Права та обов'язки продавця. Правові наслідки порушення продавцем своїх зобов'язань.
6. Права та обов'язки покупця. Правові наслідки порушення покупцем своїх зобов'язань.

Запитання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте договори про передачу майна у власність.
2. Назвіть види договорів про передачу майна у власність.
3. Дайте визначення договору купівлі-продажу.
4. Назвіть правову ціль та здійсніть юридичну характеристику договору купівлі-продажу.
5. Хто є сторонами в договорі купівлі-продажу?
6. Проаналізуйте форму договору купівлі-продажу.
7. Назвіть права та обов'язки покупця в договорі купівлі-продажу.
8. Назвіть права та обов'язки продавця в договорі купівлі-продажу.
9. Які правові наслідки порушення покупцем та продавцем своїх зобов'язань?
10. Охарактеризуйте придбання права на одностороннє розірвання договору купівлі-продажу.

11. Проаналізуйте обов'язки покупця і продавця у разі пред'явлення третьою особою позову про витребування товару.

12. Визначте момент виконання обов'язку продавця передати товар.

13. Які правові наслідки невиконання продавцем обов'язку передати приналежності товару та документи, що стосуються товару?

14. З якого моменту виникає перехід ризику випадкового знищення або випадкового пошкодження товару?

15. Назвіть правові наслідки порушення умови договору щодо асортименту товару.

16. Що таке якість товару?

17. Охарактеризуйте гарантійні строки на товар.

18. Які правові наслідки передання товару неналежної якості?

19. Проаналізуйте строки виявлення недоліків і пред'явлення вимоги у зв'язку з недоліками проданого товару.

20. Які правові наслідки відкликання товару у покупця?

Тести

1. Договором купівлі-продажу є договір про:

а) відплатну передачу майна у користування;

б) здійснення юридичних або фактичних дій;

в) відплатну передачу майна у власність;

г) безвідплатну передачу майна у власність.

2. Договір купівлі-продажу є:

а) консенсуальним;

б) публічним;

в) організаційним;

г) установчим.

3. Назвіть істотні умови договору купівлі-продажу:

а) предмет та строк;

б) місце і спосіб виконання;

в) предмет та ціна;

г) предмет, ціна та строк.

4. Не може бути предметом договору купівлі-продажу:

а) майнове право;

б) товар, який є у продавця на момент укладення договору або буде створений продавцем у майбутньому;

в) право вимоги, якщо вимога має особистий характер;

г) цінний папір.

5. Право продажу товару, крім випадків примусового продажу та інших випадків, встановлених законом, належить:

а) володільцеві товару;

б) продавцю товару;

в) власникові товару;

г) покупцю товару.

6. Позовна давність до вимог у зв'язку з недоліками проданого товару застосовується у:

а) два роки;

б) п'ять років;

в) три роки;

г) один рік.

7. Якщо договір купівлі-продажу не дає змоги визначити строк виконання продавцем обов'язку передати товар покупцю, то продавець повинен виконати це зобов'язання з дня пред'явлення покупцем вимоги про його виконання протягом:

а) семи днів;

б) тридцяти днів;

в) десяти днів;

г) п'ятнадцяти днів;

8. Покупець, у разі передання йому товару неналежної якості, має право вимагати від продавця за своїм вибором:

а) пропорційного зменшення ціни;

б) відшкодування витрат на усунення недоліків товару;

в) безоплатного усунення недоліків товару у розумний строк;

г) здійснення однієї із зазначених в п. а) – в) дій за вибором покупця.

9. У випадку передання некомплектного товару покупець має право вимагати від продавця за своїм вибором:

а) заміни некомплектного товару на комплектний або повернення сплаченої грошової суми;

б) доукомплектування товару в розумний строк або відмову від договору;

в) пропорційного зменшення ціни або заміни некомплектного товару на комплектний;

г) пропорційного зменшення ціни або доукомплектування товару в розумний строк.

10. З якого моменту ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження товару переходить до покупця:

а) оплати вартості товару покупцем;

б) коли продавець виконав свій обов'язок з передання товару покупцю;

в) коли оплачений товар залишений у продавця для маркування;

г) укладення договору купівлі-продажу.

11. З якого моменту ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження товару, проданого під час його транспортування, переходить до покупця:

а) отримання документів на товар;

б) оплати вартості товару покупцем;

в) укладення договору купівлі-продажу, якщо інше не встановлено договором або звичаями ділового обороту;

г) коли, відповідно до закону або договору, продавець виконав свій обов'язок з передання товару покупцю.

12. Умова договору купівлі-продажу про те, що ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження товару переходить до покупця з моменту здачі товару першому перевізникові, на вимогу покупця може бути визнано судом недійсною, якщо в момент укладення договору продавець:

а) дізнавшись від перевізника про втрату товару, не сповістив про це покупця;

б) знав або міг знати, що товар втрачено або пошкоджено, але не повідомив про це покупця;

в) приховав від покупця той факт, що товар втрачений;

г) повинен був знати від перевізника про втрату товару.

13. У випадку вилучення за рішенням суду товару у покупця на користь третьої особи на підставах, що виникли до продажу товару, продавець повинен відшкодувати покупцеві завдані йому збитки, якщо покупець:

а) не знав або не міг знати про наявність цих підстав;

б) не міг знати про наявність цих підстав.

в) знав про наявність цих підстав;

г) знав або повинен був знати про наявність цих підстав.

14. Істотними умовами договору про продаж товару у кредит з умовами про розстрочення платежу виступають:

а) порядок, строки і розміри платежів;

б) ціна товару, строки і розміри платежів;

в) ціна товару, порядок і строки платежів.

г) ціна товару, порядок, строки і розміри платежів.

15. Гарантійний строк розпочинається з моменту:

а) оплати вартості товару покупцем;

б) укладення договору купівлі-продажу покупця з продавцем;

в) початку використання покупцем придбаного товару.

г) передання товару покупцеві.

16. Строк, встановлений законами або іншими нормативно-правовими актами, зі спливом якого товар вважається непридатним для використання за призначенням – це:

а) строк виявлення недоліків;

б) гарантійний строк;

в) строк служби;

г) строк придатності.

17. Календарним строком використання продукції за призначенням, починаючи від дня введення в обіг чи після ремонту, протягом якого виробник (виконавець) гарантує її безпеку та несе відповідальність за істотні недоліки, що виникли з його вини, називається:

а) гарантійним строком;

в) строком виявлення недоліків;

в) строком придатності;

г) строком служби.

18. Гарантування продавцем протягом певного часу відповідальності товарів певним вимогам, зазначених у договорі купівлі-продажу або нормативних документах, є:

а) гарантійним строком;

б) строком служби;

в) строком виявлення недоліків;

г) строком придатності.

19. Єдність складових частин виробу, яка забезпечує можливість використання його за прямим призначенням, а в спеціально передбачених випадках – також і можливість належного догляду за ним, його зберігання чи ремонту, відносять:

а) до комплекту товару;

б) до асортименту товару;

в) до якості товару;

г) до комплектності товару.

20. Характеристика в договорі окремих груп належної до договору купівлі-продажу продукції з детальними показниками (за артикулами, фасонами, моделями, розмірами) називається:

а) асортимент товару;

б) розгорнутий асортимент товару;

в) груповий асортимент товару;

г) кількість товару.

21. Сукупністю властивостей і характеристик, що відображають рівень новизни, надійність, довговічність, економічність продукції (товарів) та зумовлюють її здатність задовольнити, відповідно до свого призначення, потреби споживачів, називають:

а) асортимент товару;

б) комплектність товару;

в) комплект товару;

г) якість товару.

22. У випадку, якщо на товар не встановлений гарантійний строк або строк придатності, вимоги у зв'язку з його недоліками можуть бути пред'явлені покупцем від дня передання йому товару в межах:

а) трьох років;

б) двох років;

в) чотирьох років;

г) одного року.

23. У разі, якщо продавець передав покупцеві меншу кількість товару, ніж це встановлено договором купівлі-продажу, покупець має право:

а) не оплачувати переданий товар;

б) вимагати передання кількості товару, якої не вистачає;

в) відмовитися від переданого товару;

г) зробити все, зазначене в п. а) – в).

24. Якщо продавець передав покупцеві товар у більшій кількості, покупець зобов'язаний сповістити про це продавця, а у випадку, якщо продавець у розумний строк після одержання такого повідомлення не розпорядиться товаром, покупець має право:

а) продати частину товару, яка перевищує ту, яка зазначена в договорі за зниженою ціною.

б) прийняти весь товар, якщо інше не встановлено договором;

в) передати продавцю частину товару, що перевищує ту частину, яка зазначена в договорі купівлі-продажу;

г) відмовитися від усього переданого товару.

25. У випадку, якщо продавець передав покупцеві частину товару, асортимент якого відповідає умовам договору купівлі-продажу, і частину товару з порушенням асортименту, покупець має право:

а) прийняти частину товару, що відповідає умовам договору, і відмовитися від решти товару;

б) вимагати заміни частини товару, що не відповідає асортименту, товаром з асортименту, який встановлено договором;

в) відмовитися від усього товару або прийняти весь товар;

г) здійснити одну із зазначених в п. а) – в) дій на вибір покупця.

26. Які з цих договорів укладаються у письмовій формі і підлягають нотаріальному посвідченню:

а) договір купівлі-продажу єдиного майнового комплексу;

б) договір купівлі-продажу товару у кредит;

в) договір купівлі-продажу поза офісним чи торговельним приміщенням;

г) договір купівлі-продажу, що укладений на відстані.

27. Якщо покупець не повідомив продавця про пред'явлення третьою особою позову про витребування товару та не подав клопотання про залучення продавця до участі у справі:

а) продавець не відповідає перед покупцем;

б) продавець не відповідає перед покупцем, якщо продавець доведе, що, взявши участь у справі, він міг би відвернути відібрання проданого товару у покупця;

в) продавець відповідає перед покупцем;

г) продавець відповідає перед покупцем, якщо продавець доведе, що, взявши участь у справі, він не міг би відвернути відібрання проданого товару у покупця.

28. Обов'язок продавця передати товар покупцеві вважається виконаним у момент:

а) вручення товару покупцеві, якщо договором встановлений обов'язок продавця доставити товар;

б) надання товару в розпорядження покупця;

в) передання документів на товар;

г) який зазначено у пунктах а, б, в.

29. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження товару переходить до покупця з моменту:

а) купівлі-продажу товару;

б) передання йому товару, якщо інше не встановлено договором або законом;

в) доставки товару;

г) закінчення 24 годин після укладання договору купівлі-продажу.

30. Переданню товару у певному співвідношенні за видами, моделями, розмірами, кольорами або іншими ознаками:

а) асортимент товару;

б) якість товару;

в) кількість товару;

г) склад товару.

Задачі

Задача 1

Громадянка К. придбала на речовому ринку у приватного підприємця вечірню сукню за 1 000 грн і показала її подрузі. Остання повідомила, що в сусідньому магазині така ж сукня коштує значно дешевше. Гр. К. пішла на ринок, знайшла підприємця і стала вимагати повернути їй частину купівельної ціни або повернути гроші. Підприємець, що продав сукню, відмовився, а К. звернулася зі скаргою до юридичного відділу адміністрації ринку.

Які роз'яснення вона має одержати? Яким чином потрібно вирішити справу?

Задача 2

Громадянка С. у 16 років уклала шлюб. Через три місяці вони з чоловіком вирішили переїхати на постійне місце проживання до іншого міста, але перед від'їздом вирішили продати приватний будинок, який належав на праві власності дружині. Довідавшись про це, її батько, вважаючи себе опікуном неповнолітньої, заявив нотаріусу, що він не дасть своєї згоди на продаж будинку. Нотаріус, погоджуючись з батьком, відмовив у посвідченні договору купівлі-продажу будинку. Громадянка С. звернулася до суду зі скаргою на дії нотаріуса.

Вирішіть спір відповідно до чинного законодавства.

Задача 3

Громадянин Р. придбав у магазині холодильник. Через два місяці після купівлі він не перестав працювати належним чином. У зв'язку з цим гр. Р. звернувся до сервісного центру з ремонту побутової техніки, в якому після обстеження холодильника дали висновок про те, що товар не підлягає ремонту.

Тоді гр. К. звернувся до магазину із заявою про розірвання договору купівлі-продажу та повернення грошей. Але йому було повідомлено, що товар можуть обміняти тільки на інший.

Дайте правову оцінку ситуації. Визначте, які права має гр. Р. Складіть план ведення справи у суді.

Задача 4

У квартирі гр. П. сталася пожежа. Спеціалісти виявили, що причиною стала мультиварка, яка була куплена напередодні. Гр. П. звернувся з вимогою відшкодувати завдані збитки до магазину.

Визначте, які права має гр. Р. у такій ситуації. Складіть план ведення справи у суді, вказавши у ньому види і порядок збору доказів.

Задача 5

Громадянин М. звернувся до суду з позовними вимогами до магазину на тій підставі, що він придбав там зимовий костюм без помітних дефектів. Під час сезону позивач кілька разів одягнув костюм і виявив, що під дією холоду колір тканини змінився, з'явилися плями. Відразу після виявлення зазначених дефектів позивач звернувся до магазину з вимогою замінити костюм. Однак у магазині відмовили задовільнити вимогу споживача. Тоді гр. М. звернувся до суду з вимогою розірвання договору купівлі-продажу та повернення йому грошей.

Дайте правову оцінку ситуації. Визначте, які права має гр. М. Яким має бути рішення суду відповідно до чинного законодавства?

Задача 6

Пенсіонер К. проживав один та мав будинок і присадибну ділянку, мотоцикл та інші речі. Потрапивши в автомобільну аварію, К. отримав струс мозку і часто скаржився на головний біль. Незабаром він продав своє майно за заниженими цінами і переїхав жити до своєї сестри.

Донька К. звернулася до покупців з вимогою про розірвання договору купівлі-продажу і повернення майна, оскільки, за її поясненнями, батько після перенесеної травми став недієздатним.

Надайте правову оцінку ситуації відповідно до чинного законодавства.

Задача 7

Громадянин Ф. домовився з громадянином Н. про купівлю автомашини. Він сплатив гроші, отримав розписку, і, зважаючи на деякі об'єктивні обставини, вирішив за згодою гр. Н. забрати автомашину наступного дня. Але коли він прийшов наступного дня, виявилося, що автомашину вже продано іншому покупцеві. Але гр. Ф. вимагав передачі купленої ним автомашини.

Надайте правову оцінку ситуації відповідно до чинного законодавства.

Підготуйте письмову консультацію для гр. Ф. про те, як йому захистити його права.

Задача 8

13-річний М. прийшов до магазину, щоб придбати телефон. Продавець поцікавився, скільки йому років і, дізнавшись, відмовився продати товар.

Чи має законні підстави відмови? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 9

Громадянин К. купив фотоапарат у громадянина М., але останній у момент купівлі-продажу товару не зміг йому надати документи на товар (технічну документацію, касовий чек, гарантійний талон), мотивуючи тим, що він передасть їх пізніше. Однак пізніше взагалі відмовився надати зазначені документи.

Громадянин К. звернувся до суду для того, щоб отримати документи на товар. Яким має бути рішення суду відповідно до чинного законодавства?

Задача 10

Громадянин А. у стані алкогольного сп'яніння продав золотий браслет. Його дружина зажадала від покупця гр. В. повернути браслет, запропонувавши назад гроші, отримані за товар. Громадянин В. відмовився повернути покупку й забрати назад гроші.

Чи буде визнана угода дійсною?

Задача 11

25.10.2018 на конференції керівників підприємств між директором ТОВ «Акація» та виконавчим директором ТОВ «Ластівка» в усній формі було укладено угоду щодо придбання ТОВ «Акація» у ТОВ «Ластівка» автозапчастин на загальну суму 80 000 грн. Згідно з домовленістю покупець мав здійснити повну передоплату. ТОВ «Акація» перерахувало визначену суму коштів на розрахунковий рахунок ТОВ «Ластівка», однак останнє відмовилося від поставки запчастин і повернуло гроші ТОВ «Акація». Керівництво ТОВ «Акація» стало вимагати від ТОВ «Ластівка» виконання укладеної 25.10.2018 угоди.

Чи є правомірні вимоги ТОВ «Акація»? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 12

Громадянка Ф. домовилася про пошиття сукні в ательє. Коли вона прийшла до першої примірки, сукня їй не сподобалася і вона відмовилася від сукні. Гр. Ф. оплатила вартість тканини, яка була використана для пошиття сукні, відмовившись оплатити роботу і завдані збитки.

Чи має право ательє вимагати від Фролової задоволення цих вимог? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 13

Гр. П. 14 березня купив у магазині костюм і кросівки. У присутності продавця він приміряв куплені речі й уважно їх оглянув. Повернувшись додому, він знову оглянув костюм і вирішив, що колір і фасон йому не підходять. З цієї причини костюм він не вдягав і через 5 днів звернувся до магазину, вимагаючи прийняти товар і повернути йому гроші.

Магазин відмовився прийняти речі та повернути гроші, посилаючись на те, що під час придбання покупець мав можливість добре оглянути товар і визначитися, чи він йому підходить. На думку адміністрації, дефектів товару не було, і покупець немає права вимагати розірвання договору купівлі-продажу.

Як слід вирішити справу відповідно до чинного законодавства?

Задача 14

Громадянин Г. купив автомобіль у гр. Т. Через 10 днів після укладання договору купівлі-продажу гр. Г. дізнався про третю особу, яка претендує на автомобіль. Тому гр. Г. вимагає розірвання договору купівлі-продажу автомобіля та повернення йому грошей, так як він не знав про право третьої особи на цей транспортний засіб.

Чи є дії громадянина Г. правомірні відповідно до чинного законодавства?

Задача 15

Громадянин О. купив у магазині пральну машинку. За договором її мали доставити протягом 5 днів з моменту купівлі, але доставка товару була здійснена тільки через 10 днів.

Чи є правомірними дії магазину відповідно до чинного законодавства? Які права у цій ситуації має споживач?

Задача 16

Громадянин В. придбав у магазині пилосос. Через шість місяців він перестав працювати належним чином. Споживач звернувся до магазину із заявою про обмін товару неналежної якості на товар належної якості. Однак у такому обміні йому було відмовлено у зв'язку з тим, що магазин вважає, що він сам винний у несправності товару. Тоді громадянин Д. звернувся із заявою до директора магазину про проведення експертизи товару. Керівник магазину відмовився задовольнити прохання щодо проведення експертизи, мотивуючи тим, що, відповідно до чинного законодавства, споживач сам зобов'язаний проводити експертизу товару.

Дайте правову оцінку ситуації. Підготуйте письмову консультацію для гр. В. з метою захисту його прав.

Задача 17

Громадянин О. придбав квартиру у забудовника. Умова про гарантійний строк на квартиру не була передбачена договором. Через п'ять років експлуатації квартири у коридорі та ванній кімнаті з'явилися щілини. У зв'язку з цим гр. О. звернувся до забудовника з вимогою про усунення недоліків або відшкодування збитків на їх усунення самостійно. Але йому було відмовлено тому, що минуло більше трьох років з моменту укладання договору і тепер він повинен робити ремонт за власний рахунок.

Дайте правову оцінку ситуації. Визначте, які права у цій ситуації має гр. М. Складіть план ведення справи у суді, вказавши у ньому види і порядок збору доказів.

Задача 18

Громадянин С. придбав у магазині холодильник та оплатив вартість його доставки додому. При перевезенні холодильника автомобіль магазину потрапив у дорожньо-транспортну пригоду, в результаті якої холодильник було пошкоджено. Документами, складеними працівниками Національної поліції України, підтверджується вина в аварії водія автомобіля, який доставляв холодильник. Громадянин С. звернувся до магазину із заявою обміняти йому холодильник на інший або повернути сплачені кошти, однак йому було відмовлено, мотивуючи тим, що гроші за холодильник повинен повернути водій, з вини якого трапилася аварія. Водій також відмовився відшкодувати збитки.

Дайте правову оцінку ситуації. Складіть план дій гр. С. з метою захисту його прав.

Задача 19

Громадянин Ж. придбав у магазині пилосос, гарантійний строк на який був передбачений один рік. Через три місяці з моменту купівлі він поламався. Громадянин Ж. звернувся до сервісного центру з вимогою про ремонт товару та надання йому аналогічного пилососа на час проведення ремонту. Сервісний центр повідомив, що ремонт буде проведено протягом 14 днів, а з вимогою про надання аналогічного товару на час ремонту гр. Ж. запропонували звернутися до магазину, де був придбаний товар. У магазині споживачу повідомили, що обмінного фонду у них не передбачено, а його має створити тільки сервісний центр.

Поставте правові питання до задачі. Вирішіть спір відповідно до чинного законодавства.

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Публічна пропозиція укласти договір купівлі-продажу»;

«Надання покупцеві інформації про товар»;

«Договір з умовою про прийняття покупцем товару у встановлений строк»;

«Ціна та оплата товару»;

«Відповідальність суб'єктів підприємництва за порушення правил торговельної діяльності і торговельного обслуговування покупців».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Права покупця у разі продажу йому товару неналежної якості»;

«Порядок і строки задоволення вимог покупця про заміну або усунення недоліків»;

«Обов'язок продавця передати товар покупцю»;

«Комплектність та ціна товару»;

«Перевірка додержання продавцем умов договору купівлі-продажу»;

«Особливості укладання договору купівлі-продажу в процесі приватизації та його зміст»;

«Кількість, асортимент та якість товару».

3. Складіть схеми:

«Види договорів купівлі-продажу»;

«Права та обов'язки сторін за договором купівлі-продажу»;

«Відповідальність сторін за договором купівлі-продажу».

4. Проаналізуйте та наведіть приклади:

«Правові наслідки відмови продавця передати товар»;

«Правові наслідки передання некомплетного товару»;

«Правові наслідки передання товару неналежної якості».

5. На підставі аналізу наукових джерел та аналізу нормативно-правових актів законспектуйте у робочому зошиті питання:

«Обов'язок продавця попередити покупця про права третіх осіб на товар»;

«Обов'язки покупця і продавця в разі пред'явлення третьою особою позову про витребування товару»;

«Обов'язок продавця зберігати проданий товар»;

«Правові наслідки порушення умови договору щодо кількості товару»;

«Правові наслідки порушення умови договору щодо асортименту товару».

6. Охарактеризуйте думки вчених-цивілістів щодо форми окремих видів договорів купівлі-продажу.

7. Проаналізуйте письмово положення чинного законодавства щодо захисту прав споживачів при:

купівлі-продажу товарів неналежної якості з недоліками;

проведенні експертизи товарів;

встановленні гарантійних термінів на товари.

8. Підготуйте презентацію на теми:

«Відшкодування різниці в ціні у разі заміни товару, зменшення ціни і повернення товару неналежної якості»;

«Відповідальність продавця в разі відсудження товару у покупця».

9. Напишіть тези на тему:

«Відповідальність за шкоду, завдану товаром неналежної якості»;

«Якість товару»;

«Підтвердження відповідності товару вимогам законодавства»;

«Обчислення гарантійного строку»;

«Строк придатності товару»;

«Строки виявлення недоліків і пред'явлення вимоги у зв'язку з недоліками проданого товару»;

«Позовна давність, що застосовується до вимог у зв'язку з недоліками проданого товару»;

«Правові наслідки відкликання товару у покупця»;

«Тара та упаковка за договором купівлі-продажу»;

«Перевірка додержання продавцем умов договору купівлі-продажу»;

«Повідомлення продавця про порушення умов договору купівлі-продажу»;

«Продаж товару в кредит»;

«Збереження права власності за продавцем».

10. Складіть кросворд до теми на 20 слів.

11. Складіть 20 тестових завдань до теми.

12. Складіть розширений план-конспект до теми.

13. Підготуйте 3 практичні задачі з цієї теми.

14. Підготуйте проект договору купівлі-продажу, купівлі продажу об'єктів нерухомості.

Словник юридичних термінів

Асортимент продукції – це її склад щодо сортності та якості, набір різних груп, видів і сортів товарів, об'єднані за споживчою, торговою або виробничою ознакою, які реалізуються суб'єктом господарювання.

Аукціон – це спеціалізований захід, що призначається для публічної закупівлі або продажу певних товарів, цінних паперів, акцій на підприємства та інші об'єкти, творів мистецтва.

Гроші – особливий товар, що є загальною еквівалентною формою вартості інших товарів та послуг.

Договір купівлі-продажу – це договір, одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму.

Гарантійний строк – це термін, протягом якого виробник (продавець, виконавець або будь-яка третя особа) бере на себе зобов'язання щодо безоплатного ремонту або заміни відповідної продукції у зв'язку з введенням її в обіг.

Істотний недолік – недолік, який робить неможливим чи недопустимим використання товару відповідно до його цільового призначення, виник з вини виробника (продавця, виконавця), після його усунення проявляється знову з незалежних від споживача причин і при цьому наділений хоча б однією з нижченаведених ознак: він взагалі не може бути усунутий; його усунення потребує понад чотирнадцять календарних днів; він робить товар суттєво іншим, ніж передбачено договором.

Кількість товару – встановлюється у договорі купівлі-продажу у відповідних одиницях виміру або грошовому вираженні, а умова щодо кількості товару може бути погоджена встановленням у договорі купівлі-продажу порядку визначення цієї кількості.

Комплект товару – це узгоджений сторонами набір окремих товарів, не обумовлений єдністю їх застосування.

Комплектність товару – це така єдність складових частин виробу, яка забезпечує можливість використання його за прямим призначенням, а в спеціально передбачених випадках – також і можливість належного догляду за ним, його зберігання та ремонту.

Належна якість товару – властивість продукції, яка відповідає вимогам, встановленим для цієї категорії продукції у нормативно-правових актах і нормативних документах, та умовам договору зі споживачем.

Майно – предмети матеріального світу, які перебувають у власності суб'єкта права.

Майно нерухоме – земельні ділянки, а також будівлі, споруди чи інше майно, безпосередньо пов'язане землею, тобто об'єкти, переміщення яких неможливе без нанесення значної шкоди його вартості і призначенню.

Майно рухоме – майно, відмінне від нерухомого майна, яке можна вільно переміщувати у просторі без заподіяння йому шкоди.

Момент виконання обов'язку продавця передати товар – це обов'язок продавця передати товар покупцеві, який вважається виконаним у момент вручення товару покупцеві, якщо договором встановлений обов'язок продавця доставити товар; надання товару в розпорядження покупця, якщо товар має бути переданий покупцеві за місцезнаходженням товару.

Недолік товару – будь-яка невідповідність товару вимогам нормативних документів, умовам договорів або вимогам, що їх пред'являють до товару, а також невідповідність товару тій інформації, яку про нього надав виробник (виконавець, продавець).

Нотаріальне посвідчення – правочин, який вчинений у письмовій формі, підлягає нотаріальному посвідченню лише у випадках, встановлених законом або домовленістю сторін.

Покупець – фізична або юридична особа, яка здійснює оплату грошима і є набувачем товару або послуги.

Предмет договору купівлі-продажу – товар, який є у продавця на момент укладення договору або буде створений (придбаний, набутий) продавцем у майбутньому.

Продукція – матеріальний результат трудової діяльності або виробничих процесів, що має корисні властивості і призначений для використання споживачем.

Споживач – фізична особа, яка купує, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю, або виконанням обов'язків найманого працівника.

Строк служби – календарний строк використання продукції за призначенням, починаючи від введення в обіг чи після ремонту, протягом якого виробник (виконавець) гарантує її безпеку та несе відповідальність за істотні недоліки, що виникли з його вини.

Сторони договору купівлі-продажу – продавець і покупець.

Термін придатності – це термін, встановлений виробником товару, протягом якого показники товару в разі дотримання відповідних умов зберігання повинні відповідати вимогам нормативних документів.

Товар – це продукт праці, виготовлений з метою обміну або продажу, а не для особистого споживання.

Ціна – це грошовий вираз вартості, кількості грошей, що сплачується або одержується за одиницю товару або послуги.

Фальсифікована продукція – продукція, виготовлена з порушенням технології або неправомірним використанням знака для товарів та послуг, чи копіюванням форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само неправомірним відтворенням товару іншої особи.

Якість товару – це сукупність його властивостей і характеристик, які додають йому здатність задовольняти обумовлені або передбачувані потреби покупця.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 09.12.2019).

2. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 1024-XII (у редакції відвід 10.06.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1023-12 (дата звернення: 09.12.2019).

3. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII (у редакції від 01.01.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12 (дата звернення: 14.12.2019).

4. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 08.12.2019).

5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (у редакції від 08.12.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 08.01.2020).

6. Аналіз судової практики з розгляду цивільних справ про захист прав споживачів [Електронний ресурс] //Верховний Суд України. – Режим доступу: http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/69ADBC2062A1CE23C2257B7C004ABE02 (дата звернення: 03.12.2019).

Допоміжна література

1. Берестова І. Е. Цивільне право України. Особлива частина. Договірні зобов'язання : навч. посіб. / І. Е. Берестова, С. С. Бичкова, І. А. Бірюков [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 348 с.

2. Бичкова С. С. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – [2-ге вид., змін. та допов.]. – К. : КНТ, 2016. – 498 с

3. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

4. Боднар Т. В. Договір купівлі-продажу об'єктів приватизації / Т. В. Боднар, Н. С. Демченко // Зобов'язальне право: теорія і практика:навч. посібн. для студентів юрид. вузів і фак. ун-тів / О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцова, В. В. Луць та інші; за ред. О. В. Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 271–293.

5. Вавженчук С. Я. Договір купівлі-продажу: класична доктрина та проблеми українського цивільного права / С. Я. Вавженчук // Юридичний вісник. – 2010. – № 4. – С. 73–76.

6. Домбругова А. Класифікація договорів купівлі-продажу за новим Цивільним кодексом України / А. Домбругова // Юридична Україна. – 2005. – № 12. – С. 75–81.

7. Дзюбенко О. Л. Загальна характеристика договору роздрібної купівлі-продажу товарів та його різновидів / О. Л. Дзюбенко // Форум права. – 2013. – № 1. – С. 256–261.

8. Заверуха С. В. Цивільно-правова відповідальність за договором купівлі-продажу: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.03 / С. В. Заверуха / Нац. акад. правових наук України, НДІ приват. права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака. – Київ, 2015. – 217 с

9. Поляник К. Договір купівлі-продажу як підстава виникнення права власності на нерухомість / К. Поляник // Вісник Львів. ун-ту. – 2010. – Вип. 50. – С. 187–195. – (Серія «Юридична»).

10. Цивільне право України. Особлива частина : підручник / за ред.: В. Г. Фазикоша, С. Б. Булеци. – К. : Знання, 2013. – 752 с. – (Вища освіта XXI століття).

11. Цивільне право : підручник : у 2 т. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого»; за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2014 – Т. 2. – 816 с.

12. Цивільний кодекс України : наук.-практ. комент. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Х. : Страйд : ФО-П Лисяк Л. С., 2012–2013. – (Серія «Коментарі та аналітика»).

13. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х.: Право 2011. – Т. 1. – 656 с.

14. Утєхін І. Складові виконання договору купівлі-продажу / І. Утєхін // Юридична Україна. – 2011. – № 1. – С. 52–55.

ТЕМА 7
ОКРЕМІ ВИДИ ДОГОВОРУ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ

План

1. Договір роздрібної купівлі-продажу: поняття, правова ціль, юридична характеристика.
2. Договір поставки: поняття, правова ціль, юридична характеристика.
3. Договір контрактації: поняття, правова ціль, юридична характеристика.
4. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу: поняття, правова ціль, юридична характеристика.
5. Договір міни: поняття, правова ціль, юридична характеристика.

Запитання для самоконтролю

1. Дайте визначення договору роздрібної купівлі-продажу.
2. Назвіть правову ціль, юридичну характеристику договору роздрібної купівлі-продажу.
3. Охарактеризуйте договір поставки: поняття, правова ціль, юридична характеристика.
4. Проаналізуйте договір контрактації: поняття, правова ціль.
5. Зробіть юридичну характеристику договору контрактації.
6. Охарактеризуйте договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу: поняття, правову ціль, юридичну характеристику.
7. Охарактеризуйте договір міни: поняття, правову ціль, юридичну характеристику.
8. Поясніть правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків за договором поставки.
9. Назвіть правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків за договором контрактації.

10. Які правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків за договором постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу?

11. Зазначте різновиди договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.

12. Проаналізуйте правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків за договором міни.

13. Назвіть види договору міни.

14. Які особливості договору міни майна на роботи (послуги) як змішаного договору?

15. Поясніть порядок надання покупцеві інформації про товар.

16. Як здійснюється продаж товару за зразками та з використанням автоматів?

17. Що таке договір найму-продажу?

18. Поясніть порядок здійснення обміну (повернення) товару за договором купівлі-продажу.

19. Проаналізуйте права покупця у разі продажу йому товару неналежної якості.

20. Проаналізуйте порядок і строки задоволення вимог покупця про заміну товару або усунення недоліків.

21. Поясніть порядок відшкодування різниці в ціні у разі заміни товару, зменшення ціни і повернення товару неналежної якості.

22. Поясніть відповідальність за шкоду, завдану внаслідок недоліків товару.

Тести

1. Відповідно до договору роздрібної купівлі-продажу продавець, який здійснює підприємницьку діяльність з продажу товарів, зобов'язується передати покупцеві товар, що призначається для:

а) домашнього використання;

б) іншого використання, не пов'язаного з підприємницькою діяльністю;

в) особистого використання;

г) усього зазначеного в п. а) – в).

2. Договір роздрібної купівлі-продажу є договором:

а) публічним;

б) приєднання;

в) установчим;

г) організаційним.

3. Пропозиція товару в рекламі, каталогах, а також інших описах товару, звернених до невизначеного кола осіб, якщо вона містить усі істотні умови договору, є:

а) публічною офертою;

б) віндикацією;

в) акцептом;

г) реституцією.

4. Як називається фізична особа, яка придбає, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника:

а) продавцем;

б) споживачем;

в) виробником;

г) покупцем.

5. З якого моменту договір купівлі-продажу за зразком є виконаним:

а) оплати товару покупцем;

б) доставки товару в місце, встановлене договором;

в) досягнення згоди про купівлю-продаж;

г) видачі продавцем покупцю касового або товарного чеку.

6. З якого моменту договір роздрібної купівлі-продажу з використанням автоматів є укладеним:

а) вчинення покупцем дій, необхідних для одержания товару;

б) придбання покупцем знака оплати товару;

в) опускання знака оплати товару або грошової суми в проріз автомату;

г) отримання товару покупцем.

7. У якій формі укладається договір роздрібної купівлі-продажу з використанням автоматів:

а) простій письмовій;

б) конклюдентній;

в) усній;

г) шляхом мовчання.

8. З якого моменту є виконаний договір роздрібної купівлі-продажу з умовою про доставку покупцеві:

а) прийняття покупцем обов'язку оплатити доставлений йому товар;

б) вручення товару покупцеві;

в) прийняття продавцем обов'язку доставити покупцю товар;

г) видачі продавцем покупцеві касового або товарного чеку.

9. Протягом якого часу покупець має право обміняти непродовольчий товар неналежної якості в місці купівлі або інших місцях, оголошених продавцем, на аналогічний товар або одержати сплачену за нього грошову суму з моменту передання йому товару:

а) десяти днів;

б) семи днів;

в) чотирнадцяти днів;

г) трьох днів.

10. У якому випадку вимога продавця про обмін або повернення товару підлягає задоволенню:

а) товар не був у споживанні;

в) є в наявності докази придбання товару у цього продавця;

б) збережено його товарний вигляд та споживчі властивості;

г) дотримані всі вимоги, зазначені в п. а) – в).

11. За кожний день прострочення продавцем або виготовлювачем усунення недоліків товару і невиконання вимоги про надання в користування аналогічного товару на час усунення недоліків продавець сплачує покупцеві:

а) неустойку в розмірі одного відсотка вартості товару;

б) пеню в розмірі одного відсотка вартості товару;

в) штраф та відшкодовує збитки;

г) неустойку в розмірі трьох відсотків вартості товару.

12. У випадку відсутності необхідного товару вимога покупця про заміну товару підлягає задоволенню з моменту подання відповідної заяви у:

а) трьохмісячний строк;

б) шестимісячний строк;

в) місячний строк;

г) двомісячний строк.

13. Протягом якого періоду шкода, завдана внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг), підлягає відшкодуванню, якщо її завдано протягом встановлених строків придатності товару, роботи (послуги), а якщо вони не встановлені:

а) одного року від дня виготовлення товару, виконання роботи (надання послуги);

б) десяти років від дня виготовлення товару виконання роботи (надання послуги);

в) п’яти років від дня виготовлення товару, виконання роботи (надання послуги);

г) трьох років від дня виготовлення товару, виконання роботи (надання послуги).

14. У якій формі укладається договір про надання споживчого кредиту:

а) письмовій нотаріально посвідченій;

б) усній;

в) простій письмовій;

г) письмовій та підлягає державній реєстрації.

15. Договір, за яким одна сторона, що здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати у встановлений строк (строки) товар у власність другої сторони для використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, є договором:

а) поставки;

б) роздрібної купівлі-продажу;

в) підряду;

г) контрактації.

16. За метою придбання товару договір поставки відрізняється від договору:

а) ренти;

б) найму (оренди);

в) купівлі-продажу;

г) контрактації.

17. Договір поставки є договором:

а) двостороннім, консенсуальним, відплатним;

б) одностороннім, консенсуальним, відплатним;

в) одностороннім, реальним, відплатним;

г) двостороннім, реальним, безвідплатним.

18. Продавцем (постачальником) у договорі поставки є:

а) некомерційна організація;

б) будь-яка фізична або юридична особа;

в) фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності;

г) фізична та юридична особа – підприємці.

19. У разі невизначеного строку дії в договорі поставки він вважається укладеним на:

а) п'ять років;

б) один рік;

в) два роки;

г) три роки.

20. Приймання продукції за якістю й комплектністю при одноміській поставці проводиться після надходження продукції на склад не пізніше:

а) 15 днів;

б) 5 днів;

в) 10 днів;

г) 20 днів.

21. Приймання швидкопсувної продукції за якістю й комплектністю при іногородній поставці проводиться після видачі продукції органом транспорту або надходження її на склад покупця при доставці продукції постачальником або при вивезенні продукції покупцем, не пізніше:

а) 24 годин;

б) 12 годин;

в) 36 годин;

г) 3 доби.

22. У випадку поставки некомплектних виробів постачальник (виробник) зобов'язаний на вимогу покупця (одержувача) доукомплектувати їх після одержання вимоги або замінити комплектними виробами у:

а) десятиденний строк;

б) двадцятиденний строк;

в) чотирнадцятиденний строк;

г) тридцятиденний строк.

23. Яким є договір, що укладений державним замовником від імені держави з виконавцем державного замовлення, в якому визначаються економічні та правові зобов'язання сторін і регулюються взаємовідносини замовника і виконавця:

а) договором поставки;

б) комерційним договором;

в) державним контрактом;

г) державним замовленням.

24. Як називається договір, згідно з яким виробник сільгосппродукції зобов'язується виробити визначену договором сільгосппродукцію і передати її у власність заготівельникові або визначеному ним одержувачеві:

а) договір поставки;

б) договір контрактації;

в) договір купівлі-продажу;

г) заготівельний договір.

25. Договір контрактації є договором:

а) одностороннім, консенсуальним, безвідплатним;

б) одностороннім, реальним, безвідплатним;

в) двостороннім, консенсуальним, відплатним;

г) двостороннім, реальним, відплатним.

26. Предметом договору контрактації можуть бути:

а) промислова продукція;

б) продукція видобувних галузей промисловості;

в) сільськогосподарська продукція;

г) сільськогосподарська техніка.

27. Сторонами договору контрактації є:

а) виробник сільгосппродукції та заготівельник;

б) виробник сільгосппродукції та переробне підприємство;

в) оптова організація, яка здійснює закупівлю сільгосппродукції, та комерційна організація, яка здійснює роздрібний продаж сільгосппродукції;

г) оптова організація, яка здійснює закупівлю сільгосппродукції, та підприємство, яке здійснює її переробку.

28. Виробник зобов'язаний до початку заготівлі продукції повідомити контрактанта про кількість і строки здачі сільгосппродукції, що пропонується до продажу, та погодити календарний графік її здачі, але не пізніше ніж за:

а) десять днів;

б) п'ятнадцять днів;

в) тридцять днів.

г) двадцять днів.

29. Виробник сплачує контрактанту за нездання сільгосппродукції у строки, передбачені договором контрактації:

а) пеню за кожен день прострочення;

б) штраф, встановлений договором;

в) неустойку в розмірі одного відсотка.

г) неустойку в розмірі, встановленому договором, якщо інше не передбачено законом.

30. Контрактант сплачує виробнику за невиконання зобов'язання щодо приймання сільгосппродукції безпосередньо у виробника, а також у разі відмови від приймання продукції, пред'явленої виробником у строки і в порядку, що погоджені сторонами:

а) штраф у розмірі 5 відсотків вартості неприйнятої продукції;

б) штраф у розмірі 5 відсотків вартості неприйнятої продукції, а також відшкодовує завдані виробникові збитки;

в) штраф у розмірі 10 відсотків вартості неприйнятої продукції;

г) штраф у розмірі 10 відсотків вартості неприйнятої продукції, а також відшкодовує завдані виробникові збитки.

31. Відповідно до договору міни одна сторона зобов'язується передати у власність іншій стороні один товар в обмін:

а) за певну послугу;

б) за послугу або виконану роботу;

в) за виконану роботу;

в) на інший товар.

32. Договір міни виступає:

а) одностороннім, реальним, відплатним;

б) двостороннім, реальним, відплатним;

в) одностороннім, консенсуальним, безвідплатним;

г) двостороннім, консенсуальним, відплатним.

33. Сторонами договору міни виступають:

а) продавець-покупець і продавець-покупець;

б) постачальник-продавець і покупець;

в) продавець і покупець;

г) дарувальник і обдаровуваний.

34. При рівноцінному обміні сторони за договором міни обмінюють:

а) товар на товар;

б) гроші однієї країни на гроші іншої країни;

в) товар на товар плюс гроші;

г) товар на гроші.

35. У який період виникає право власності на товари у сторін договору міни:

а) з моменту передачі товару у сторони, яка прийняла товар;

б) одночасно після укладення договору;

в) одночасно після того, як обов'язки щодо передання товарів виконані обома сторонами, якщо інше не встановлено договором або законом;

г) одночасно після отримання кожною із сторін повідомлення про відвантаження товару.

Задачі

Задача 1

Магазин уклав договір поставки солодощів з приватним підприємцем Р. на два камази. Але під час перевезення один камаз прибув у встановлене місце через 1 день, мотивуючи, що поламався автомобіль по дорозі. Магазин вимагає від підприємця Р. відшкодування за затримку і порушення строку поставки товару.

Чи можуть бути задоволені вимоги магазину відповідно до чинного законодавства?

Задача 2

Громадянин С. уклав договір поставки 1 раз на місяць 6 кілограм свинини з підприємцем К. Термін договору становив 12 місяців. Хоча гр. С. не займається підприємницькою діяльністю.

Дайте правову оцінку укладеному договору?

Задача 3

Підприємство з виробництва картин уклало договір купівлі-продажу їх з магазином. Відповідно до цього договору строк виконання обов'язку передати товар (картини) не був визначений. Згодом магазин висунув вимогу виконання обов'язку, оскільки пройшло вже 4 тижні з дня укладення договору. Після отримання повідомлення про невиконання підприємство на наступний день доставило картини. Магазин подав позов до суду про неналежне виконання договору та вимагало відшкодувати йому збитки.

Дайте юридичну характеристику ситуації, що склалася.

Задача 4

До виробника дитячих м'яких іграшок звернулася група споживачів продукції зі скаргою щодо безпечності дитячої продукції, введеної в обіг під його торговельною маркою. Скарга полягала в тому, що дитячі іграшки мали неприємний специфічний запах, линяла фарба та й матеріал іграшок був неприємний на дотик. На думку скаржників, продукція, яка введена в обіг виробником, становить ризики для дітей, несумісні із загальною вимогою щодо безпечності продукції.

Вони вимагали провести експертизу продукції щодо її безпечності, а уразі виявлення незадовільного результату експертизи – відкликати виготовлену продукцію з обігу та відшкодувати усім споживачам збитки.

Назвіть обов'язки виробника щодо забезпечення нехарчової продукції. Чи можуть бути задоволені вимоги споживачів щодо проведення експертизи та відшкодування збитків у разі незадовільних її результатів.

Складіть алгоритм дій споживачів щодо захисту своїх прав.

Задача 5

За договором про поставку 25 т цукрової пудри було передбачено, що у разі прострочення поставки постачальник зобов'язується сплатити пеню у розмірі 5 % від кожної тонни цукрової пудри за кожен день прострочення. Постачальник прострочив поставку на 20 днів і покупець подав позов про стягнення відповідно розміру пені. Постачальник подав зустрічний позов про визнання положень договору про пеню недійсними.

Вирішіть справу, відповідь обґрунтуйте.

Задача 6

Виробниче об'єднання уклало з Морським портом договір на виготовлення та поставку портового крану. Строк поставки був визначений – 6 місяців з моменту укладення договору. У зв'язку з оновленням виробництва виробниче об'єднання виготовило кран через чотири місяці після укладення договору та привезло його до Морського порту. Але Морський порт не прийняв кран та звернувся до виробничого об'єднання з вимогою про відшкодування збитків, викликаних розміщенням крану на його території.

Дайте правову оцінку ситуації відповідно до чинного законодавства.

Задача 7

ТОВ «К» звернулося в суд з позовом до ТОВ «П» про стягнення оплати за поставлену продукцію та неустойки за прострочення виконання грошового зобов'язання. У позові позивач зазначив, що між ним та відповідачем був укладений договір поставки металу, відповідно до якого ТОВ «П» було поставлено металопрокату на загальну суму 50 000 000 грн. Відповідач не розрахувався у передбачені в договорі строки.

ТОВ «К» просить суд стягнути з ТОВ «П» вартість поставленого металопрокату та неустойку в розмірі подвійної облікової ставки НБУ за кожний день прострочення на підставі Закону України «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань».

ТОВ «П» проти позову заперечує, зазначаючи, що в договорі поставки сторони не передбачили неустойки за несвоєчасну оплату.

Вирішіть справу відповідно до чинного законодавства.

Задача 8

Громадянин О. придбав у магазині мобільний телефон. Через два дні з моменту купівлі товару він звернувся до магазину із заявою про повернення телефону і розірвання договору купівлі-продажу у зв'язку із тим, що останній йому не підходить за розміром. У магазині повідомили, що вимога споживача буде задоволена, але за товар повертається лише 70 % його вартості, тому що такими є правила магазину і споживач із ними був письмово ознайомлений під час купівлі товару.

Поясніть, чи є правомірною позиція магазину відповідно до чинного законодавства. Чи має юридичне значення письмове ознайомлення споживача про особливості купівлі-продажу? Запропонуйте план дій для споживача.

Задача 9

Громадянин М. придбав у магазині письмовий стіл. Дома, складаючи його, він виявив, що в комплекті немає схеми-інструкції щодо його збирання. Самостійно він не зміг зібрати стіл. Наступного дня він доставив товар до магазину і вимагав розірвання договору купівлі-продажу та повернення йому грошей. Представник магазину задовольнити його вимогу відмовився і зазначив, що інструкцію щодо збирання столу взагалі не передбачено виробником.

Дайте правову оцінку ситуації. Визначте, які права гр. М. було порушено в цій ситуації? Які мають бути подальші дії гр. М. для захисту його законних прав?

Задача 10

Громадянин В. придбав посудомийну машину. У магазині йому повідомили, що установку та підключення може здійснити тільки сервісний центр. Громадянин В. не став чекати представників сервісного центру й підключив машину сам. Після підключення з'ясувалося, що вона не працює. Споживач звернувся до магазину з вимогою обміняти товар неналежної якості на товар належної якості, оскільки він нею ще не користувався, але в магазині відповіли, що можуть запропонувати тільки гарантійний ремонт.

Вирішіть ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 11

Громадянин Г. уклав договір міни з гр. К., за яким зобов'язувався обміняти 2 мішки картоплі на 2 мішки моркви. Після обміну товаром гр. К. звернувся з вимогою до гр. Г., щоб той доплатив йому суму, яка становить різницю між цінами товарів, або ж додав ще 2 мішки картоплі, так як на ринку морква вдвічі дорожча ніж картопля. На дану претензію гр. Г. відповів відмовою.

Дайте правову оцінку діям гр. К.

Задача 12

Громадянин В. та гр. Н. уклали договір міни будинку гр. В. за містом на 3-х кімнатну квартиру гр. Н. у місті. Громадянин В. після укладання договору міни повідомив гр. Н., що будинок було знесено його родичами без його відома та згоди.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну запропонованих тем:

«Правове регулювання купівлі-продажу на біржах»;

«Договір купівлі-продажу об'єктів приватизації»;

«Правове регулювання купівлі-продажу в зовнішньоекономічному обігу»;

«Особливості гарантійних зобов'язань за договорами купівлі-продажу в умовах ринкової економіки».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Порядок установлення правил біржової торгівлі»;

«Учасники біржової торгівлі»;

«Загальна характеристика договору роздрібної купівлі-продажу»;

«Вирішення спорів, що виникають при укладенні, зміні та розірванні договору оптової купівлі-продажу».

3. Складіть схеми за темами:

«Види договорів купівлі-продажу»;

«Види договору постачання енергетичними та іншими ресурсами»;

«Договір з умовою про доставку товару покупцеві»;

«Договір найму-продажу»;

«Обмін товару».

«Суб'єкти оптової торгівлі, їх права та обов'язки».

4. Проаналізуйте відмінність договору купівлі-продажу підприємства від подібних договорів та наведіть приклади.

5. Знайдіть зразки додатків до договору поставки (протокол узгодження цін, графік поставки товарів, відгрузочна рознарядка) та письмово проаналізуйте їх зміст.

6. Підготуйте презентацію на теми:

«Відповідальність за порушення договору поставки»;

«Види відповідальності виробника за договором контракції сільськогосподарської продукції»;

«Правочини, які не є договором міни»;

«Правове регулювання міни».

7. Напишіть тези на тему:

«Договір роздрібної купівлі-продажу»;

«Публічна пропозиція укласти договір купівлі-продажу»;

«Надання покупцеві інформації про товар»;

«Договір з умовою про прийняття покупцем товару у встановлений строк»;

«Продаж товару за зразками»;

«Продаж товарів з використанням автоматів»;

«Порядок і строки задоволення вимог покупця про заміну товару або усунення недоліків»;

«Відшкодування різниці в ціні у разі заміни товару, зменшення ціни і повернення товару неналежної якості»;

«Особливості регулювання укладення та виконання договорів поставки»;

«Особливості регулювання укладення та виконання договорів поставки товару для державних потреб»;

«Особливості укладення та виконання договору постачання енергетичними та іншими ресурсами»;

«Особливості укладення та виконання договору міни»;

«Особливості договору купівлі-продажу об'єктів нерухомості».

8. Складіть кросворд до теми на 20 слів.

9. Складіть 20 тестових завдань до теми.

10. Складіть розширений план-конспект до теми.

11. Підготуйте 3 практичні задачі з цієї теми.

12. Підготуйте проекти договорів:

«Контрактації сільськогосподарської продукції»;

«Поставки»;

«Міни»;

«Постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу».

13. На підставі аналізу наукових джерел випишіть ознаки оптової купівлі-продажу.

14. Складіть список правових актів, наукової та навчальної літератури до теми, який включає позиції, опубліковані за останні 5 років.

Словник юридичних термінів

Виробник – суб'єкт господарювання, який виробляє товар або заявляє про себе як про виробника товару чи про виготовлення такого товару на замовлення, розміщуючи на товарі та/або на упаковці чи супровідних документах, що разом з товаром передаються споживачеві, своє найменування (ім'я), торговельну марку або інший елемент, який ідентифікує такого суб'єкта господарювання; або імпортує товар.

Вимога покупця про обмін або повернення товару – це така вимога, яка підлягає задоволенню, якщо товар не був у споживанні, збережено його товарний вигляд, споживчі властивості та за наявності доказів придбання товару у цього продавця.

Гарантійний строк – строк, протягом якого виробник (продавець, виконавець або будь-яка третя особа) бере на себе зобов'язання про здійснення безоплатного ремонту або заміни відповідної продукції у зв'язку з введенням її в обіг.

Договір з умовою про прийняття покупцем товару у встановлений строк – це можливість сторони укласти договір купівлі-продажу з умовою про прийняття покупцем товару у строк, встановлений договором, і протягом цього строку товар не може бути проданий продавцем іншому покупцеві.

Договір контрактації сільськогосподарської – це угода, за якою виробник сільськогосподарської продукції зобов'язується виробити визначену договором сільськогосподарську продукцію і передати її у власність заготівельникові (контрактанту) або визначеному ним одержувачеві, а заготівельник зобов'язується прийняти цю продукцію та оплатити її за встановленими цінами відповідно до умов договору.

Договір міни (бартеру) – це угода, за якою кожна із сторін зобов'язується передати другій стороні у власність один товар в обмін на інший товар.

Договір поставки – це угода, за якою продавець (постачальник), який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати у встановлений строк (строки) товар у власність покупця для використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, а покупець зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму.

Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу – це угода, за якою одна сторона (постачальник) зобов'язується надавати другій стороні (споживачеві, абонентові) енергетичні та інші ресурси, передбачені договором, а споживач (абонент) зобов'язується оплачувати вартість прийнятих ресурсів та дотримуватись передбаченого договором

режиму її використання, а також забезпечити безпечну експлуатацію енергетичного та іншого обладнання.

Договір роздрібної купівлі-продажу – це угода, відповідно до якої продавець, який здійснює підприємницьку діяльність з продажу товару, зобов'язується передати покупцеві товар, що звичайно призначається для особистого, домашнього або іншого використання, не пов'язаного з підприємницькою діяльністю, а покупець зобов'язується прийняти товар і оплатити його.

Договір, укладений на відстані, – договір, укладений продавцем (виконавцем) із споживачем за допомогою засобів дистанційного зв'язку.

Договір, укладений поза торговельними або офісними приміщеннями, це – договір, укладений із споживачем особисто в місці, іншому ніж торговельні або офісні приміщення продавця.

Істотний недолік – недолік, який робить неможливим чи недопустимим використання товару відповідно до його цільового призначення, виник з вини виробника (продавця, виконавця), після його усунення проявляється знову з незалежних від споживача причин і при цьому наділений хоча б однією з нижченаведених ознак: а) він взагалі не може бути усунений; б) його усунення потребує понад чотирнадцять календарних днів; в) він робить товар суттєво іншим, ніж передбачено договором.

Надання покупцеві інформації про товар – це обов'язок продавця надати покупцеві необхідну і достовірну інформацію про товар, що пропонується до продажу, а інформація має відповідати вимогам закону та правилам роздрібної торгівлі щодо її змісту і способів надання.

Належна якість товару, роботи або послуги – властивість продукції, яка відповідає вимогам, встановленим для цієї категорії продукції у нормативно-правових актах і нормативних документах, та умовам договору зі споживачем.

Недолік – будь-яка невідповідність продукції вимогам нормативно-правових актів і нормативних документів, умовам договорів або вимогам, що пред'являються до неї, а також інформації про продукцію, наданій виробником (виконавцем, продавцем).

Обмін товару – це право покупця протягом чотирнадцяти днів, не рахуючи дня купівлі непродовольчого товару належної якості, якщо триваліший строк не оголошений продавцем, обміняти його у місці купівлі або інших місцях, оголошених продавцем, на аналогічний товар інших за розміром, формою, габаритом, фасоном, комплектацією тощо.

Правове регулювання міни – до договору міни застосовуються загальні положення про купівлю-продаж, положення про договір поставки, договір контрактації або інші договори, елементи яких містяться в договорі міни, якщо це не суперечить суті зобов'язання.

Перехід права власності на обмінювані товари за договором міни – право власності на обмінювані товари переходить до сторін одночасно після виконання зобов'язань щодо передання майна обома сторонами, якщо інше не встановлено договором або законом.

Продавець – суб'єкт господарювання, який, згідно з договором, реалізує споживачеві товари або пропонує їх до реалізації.

Продукція – будь-які виріб (товар), робота чи послуга, що виготовляються, виконуються чи надаються для задоволення суспільних потреб.

Публічна пропозиція укласти договір купівлі-продажу – це пропозиція товару в рекламі, каталогах, а також інших описах товару, звернених до невизначеного кола осіб, є публічною пропозицією укласти договір, якщо вона містить усі істотні умови договору.

Споживач – фізична особа, яка придбаває, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника.

Строк (термін) придатності – строк (термін), визначений нормативно-правовими актами, нормативними документами, умовами договору, протягом якого у разі додержання відповідних умов зберігання та/або експлуатації чи споживання продукції її якісні показники і показники безпеки повинні відповідати вимогам нормативно-правових актів, нормативних документів та умовам договору.

Строк служби – календарний строк використання продукції за призначенням, починаючи від введення в обіг чи після ремонту, протягом якого виробник (виконавець) гарантує її безпеку та несе відповідальність за істотні недоліки, що виникли з його вини.

Сторони в договорі міни – продавець і покупець.

Сторони в договорі поставки – це продавець (постачальник), який здійснює підприємницьку діяльність, та покупець, який придбаває товар за цим договором для використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням.

Технічно складні побутові товари – непродовольчі товари широкого вжитку (прилади, машини, устаткування та інші), які складаються з вузлів, блоків, комплектуючих виробів, відповідають вимогам нормативних документів, мають технічні характеристики, супроводжуються експлуатаційними документами і на які встановлено гарантійний строк.

Фальсифікована продукція – продукція, виготовлена з порушенням технології або неправомірним використанням знака для товарів та послуг, чи копіюванням форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само неправомірним відтворенням товару іншої особи.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 09.01.2020).

2. Про захист прав споживачів: Закон України: від 12.05.1991 № 1024-XII (у редакції відвід 10.06.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1023-12 (дата звернення: 09.01.2019).

3. Про інформацію: Закон України: від 02.10.1992 № 2657-XII (у редакції від 01.01.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12 (дата звернення: 14.12.2019).

4. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 08.11.2019).

5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (у редакції від 08.12.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 08.10.2019).

6. Аналіз судової практики з розгляду цивільних справ про захист прав споживачів [Електронний ресурс] //Верховний Суд України. – Режим доступу: http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/69ADBC2062A1CE23C2257B7C004ABE02 (дата звернення: 03.10.2019).

Допоміжна література

1. Алямкін В. Виконання договору поставки / В. В. Алямкін // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 4. – С. 44–46.

2. Алямкін В. Звуження економічних свобод при регулюванні відносин за договором поставки / В. В. Алямкін // Наше право. – 2007. – № 4. – Ч. 2. – С. 67–69.

2. Берестова І. Е. Цивільне право України. Особлива частина. Договірні зобов'язання : навч. посіб. / І. Е. Берестова, С. С. Бичкова, І. А. Бірюков [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 348 с.

3. Бичкова С. С. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – [2-ге вид., змін. та допов.]. – К. : КНТ, 2016. – 498 с.

4. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

5. Вавженчук С. Я. Договір купівлі-продажу: класична доктрина та проблеми українського цивільного права / С. Я. Вавженчук // Юридичний вісник. – 2010. – № 4. – С. 73–76.

6. Глоба О. Укладення договору поставки: теорія і практика / О. Глоба // Юридичний журнал. – 2005. – № 2. – С. 40–47.

7. Дзюбенко О. Л. Загальна характеристика договору роздрібної купівлі-продажу товарів та його різновидів / О. Л. Дзюбенко // Форум права. – 2013. – № 1. – С. 256–261.

8. Заверуха С. В. Цивільно-правова відповідальність за договором купівлі-продажу: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.03 / С. В. Заверуха / Нац. акад. правових наук України, НДІ приват. права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака. – Київ, 2015. – 217 с.

9. Паєнок А. О. Поняття та класифікація договорів роздрібної купівлі-продажу товарів / А. О. Паєнок // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. – Одеса, 2015. – Вип. 75. – С. 405–411.

10. Паєнок А. О. Особливості й недоліки правового регулювання договору роздрібної купівлі-продажу товарів / А. О. Паєнок // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Херсон, 2015. – Вип. 1, т. 1. – С. 189–192. – (Серія «Юридичні науки»).

11. Паєнок А. Характеристика особливостей предмета договору роздрібної купівлі-продажу як однієї із його істотних умов / А. Паєнок // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 2. – С. 40–44.

12. Паєнок А. Особливості визначення моменту виконання сторонами договору роздрібної купівлі-продажу обов’язків щодо оплати, передачі та прийняття товару / А. Паєнок // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 6. – С. 48–51.

13. Пожоджук Р. Поняття та правова природа договору постачання електричної енергії через приєднану мережу як споживчого договору / Р. Пожоджук // Збірник наукових праць «Приватне право і підприємництво» / НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України. – 2015. – Випуск 14. – С. 119–123.

14. Пожоджук Р. Проблеми правового статусу постачальника електричної енергії через приєднану мережу / Р. Пожоджук // LEGEA ŞI VIAŢA. – № 4/2 (280). – 2015. – С. 78–81

15. Пожоджук Р. Особливості виконання договору постачання електричної енергії побутовому споживачу / Р. Пожоджук // Підприємництво, господарство і право / Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва ім. академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України. – 2015. – № 4. – С. 7–10.

16. Турчак І. О. Відшкодування збитків, завданих внаслідок невиконання договору поставки / І. О. Турчак // Південноукраїнський правничий часопис. – 2008. – № 4. – С. 149–150.

17. Турчак І. О. Сторони договору поставки за Цивільним кодексом України та Господарським кодексом України / О. І. Турчак // Юридичні особи публічного права як учасники цивільних правовідносин: тези доп. (6 лютого 2009 р.). – Ч. 2. – Дискурс молодих науковців та викладачів. – Ірпінь, 2009. – С. 48–50.

18. Цивільне право : підручник : у 2 т. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого»; за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2014 – Т. 2. – 816 с.

19. Цивільний кодекс України : наук.-практ. комент. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Х. : Страйд : ФО-П Лисяк Л. С., 2012–2013. – (Серія «Коментарі та аналітика»).

20. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х.: Право, 2011. – Т. 1. – 656 с.

ТЕМА 8
ДОГОВІР ДАРУВАННЯ

План

1. Договір дарування: поняття, ознаки.
2. Права та обов'язки сторін.
3. Предмет договору дарування. Форма договору.
4. Обов'язки дарувальника.
5. Відмова від договору дарування. Розірвання договору дарування.
6. Особливості договору пожертви.

Запитання для самоконтролю

1. Дайте визначення договору дарування.
2. Назвіть ознаки договору дарування.
3. Визначте сферу застосування договору дарування.
4. Охарактеризуйте сторони в договорі дарування.
5. Поясніть предмет договору дарування.
6. Яка форма договору дарування?
7. Поясніть обов'язки дарувальника за договором дарування.
8. Коли можлива відмова від договору дарування?
9. За яких підстав передбачено розірвання договору дарування?
10. Поясніть порядок прийняття дарунка.
11. Охарактеризуйте договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому.
12. Що являє собою одностороння відмова від договору дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому?
13. Назвіть правові наслідки порушення обдаровуваним обов'язку на користь третьої особи.
14. Що таке пожертва?
15. Охарактеризуйте договір пожертви.
16. Назвіть права пожертвувача.

Тести

1. Сторонами договору дарування є:

а) пожертвувач і дарувальник;

б) дарувальник і обдаровуваний;

в) пожертвувач і обдаровуваний.

г) дарувальник і обдарований;

2. Яким є договір дарування, в якому одна сторона зобов'язується в майбутньому передати безоплатно другій стороні річ або майнове право:

а) реальним;

б) консенсуальним;

в) організаційним;

г) публічним.

3. Предмет договору дарування становить:

а) рухоме майно та майнові права;

б) рухоме та нерухоме майно;

в) право вимоги, що має особистий характер;

г) рухоме та нерухоме майно і майнові права.

4. У простій письмовій формі укладається договір дарування:

а) валютних цінностей на суму, яка перевищує п'ятдесятикратний розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян;

б) нерухомих речей;

в) майнового права та договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому;

г) предметів особистого користування та побутового призначення.

5. У якій формі укладається договір дарування валютних цінностей на суму, яка перевищує п'ятдесятикратний розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян:

а) у конклюдентній формі;

б) у письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню;

в) в усній формі;

г) у простій письмовій формі.

6. У якому випадку після укладання договору дарування дарувальник має право відмовитись від передання дарунка у майбутньому:

а) стан здоров'я обдаровуваного змінився настільки, що користування річчю для нього стало б ускладненим;

б) майновий стан дарувальника істотно погіршився;

в) майновий стан обдаровуваного істотно покращився;

г) до дарувальника звернулись родичі обдарованого з проханням не дарувати йому річ.

7. У якому випадку дарувальник має право вимагати розірвання договору дарування нерухомих речей чи іншого особливо цінного майна, якщо обдаровуваний:

а) вчинив злочин і перебуває під слідством;

б) зник з сім'ї, у якій він жив, та не залишив адреси свого місця знаходження;

в) розповсюджує відомості, що принижують честь і гідність дарувальника;

г) умисно вчинив злочин проти життя, здоров'я, власності дарувальника, його батьків, дружини (чоловіка) або дітей.

8. У якому випадку спадкоємці дарувальника мають право вимагати розірвання договору дарування:

а) обдаровуваний вчинив адміністративне правопорушення;

б) обдаровуваний умисно вчинив злочин проти життя, здоров'я, власності дарувальника;

в) обдаровуваний вчинив умисне вбивство батьків, дружини (чоловіка) або дітей дарувальника;

г) обдаровуваний вчинив умисне вбивство дарувальника.

9. Яка позовна давність застосовується до вимог про розірвання договору дарування:

а) у три роки;

б) у шість місяців;

в) в один рік;

г) у п'ять років.

10. У разі використання пожертви за призначенням виявилось неможливим використання її за іншим призначенням у випадку:

а) за рішенням суду у разі смерті фізичної особи – пожертвувача;

б) за згодою пожертвувача;

в) за рішенням суду при ліквідації юридичної особи – пожертвувача;

г) за будь-яким рішенням, зазначеним у пунктах а) – в).

11. У якій формі укладається договір дарування нерухомої речі:

а) у письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню;

б) в усній;

в) у письмовій;

г) нотаріально посвідчується.

12. Доручення на укладення договору дарування, в якому не встановлено імені обдаровуваного, є:

а) дійсним;

б) недійсним;

в) нікчемним;

г) законним.

13. Право власності обдаровуваного на дарунок виникає з моменту:

а) до вручення речі обдарованому;

б) після вручення речі обдаровуваному;

в) його прийняття;

г) який визначили сторони.

14. Якщо дарунок направлено обдаровуваному без його попередньої згоди, дарунок є прийнятим, якщо:

а) обдаровуваний негайно не заявить про відмову від його прийняття;

б) обдаровуваний протягом одного тижня не заявить про відмову від його прийняття;

в) обдаровуваний протягом одного місяця не заявить про відмову від його прийняття;

г) обдаровуваний протягом одного року не заявить про відмову від його прийняття;

15. Прийняття обдаровуваним документів, які посвідчують право власності на річ, інших документів, які посвідчують належність дарувальникові предмета договору, або символів речі (ключів, макетів тощо), є:

а) укладанням договору дарування;

б) укладанням договору дарування у майбутньому;

в) прийняттям дарунку;

г) договором дарування з обов'язком.

17. Обов'язок дарувальника передати дарунок обдаровуваному в майбутньому через певний строк (у певний термін) або у разі настання відкладальної обставини:

а) договір дарування;

б) договір пожертви;

в) укладанням договору дарування;

г) договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому.

18. Правові наслідки порушення обдаровуваним обов'язку на користь третьої особи:

а) дарувальник має право вимагати розірвання договору дарування;

б) повернення дарунка;

в) відшкодування його вартості, якщо дарунок повернути неможливо;

г) зазначені вище.

19. Дарування нерухомих та рухомих речей, зокрема грошей та цінних паперів, окремим особам для досягнення ними певної, наперед обумовленої мети:

а) договір з умовою;

б) договір дарування;

в) договір пожертви;

г) договір купівлі-продажу.

20. У разі недодержання письмової форми договір дарування майнового права та договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому є:

а) дійсним;

б) недійсним;

в) нікчемним;

г) неукладеним.

21. Договір дарування рухомих речей, які мають особливу цінність, укладається у письмовій формі, але передання такої речі за усним договором є правомірним, якщо суд не встановить, що обдаровуваний:

а) не хотів її приймати як дарунок;

б) заволодів нею незаконно;

в) хотів приймати дарунок;

г) має свідків, що можуть засвідчити укладання такого договору.

22. Підприємницькі товариства можуть укладати договір дарування між собою, якщо право здійснювати дарування прямо встановлено:

а) договором між ними;

б) законом;

в) установчим документом дарувальника;

г) усім вищеперерахованим.

22. Доручення на укладення договору дарування, в якому не встановлено імені обдаровуваного, є:

а) нікчемним;

б) недійсним;

в) неукладеним;

г) дійсним.

23. Дарувальник, який передав річ підприємству, організації транспорту, зв'язку або іншій особі для вручення її обдаровуваному, має право:

а) розірвати договір дарування у будь-який час;

б) відмовитися від договору дарування до вручення речі обдаровуваному.

в) відмовитися від договору дарування;

г) визнавати визнання в судовому порядку такого договору недійсним.

24. Якщо дарунок направлено обдаровуваному без його попередньої згоди, дарунок є:

а) неприйнятим;

б) прийнятим;

в) прийнятим, якщо обдаровуваний негайно не заявить про відмову від його прийняття;

г) прийнятим, якщо обдаровуваний негайно не заявить про його прийняття.

25. Яку дію майнового характеру за договором дарування може бути передбачено на користь третьої особи:

а) передати грошову суму чи інше майно у власність;

б) виплачувати грошову ренту;

в) надати право довічного користування дарунком чи його частиною, не пред'являти вимог до третьої особи про виселення тощо;

г) усі вищезазначені.

26. У якому випадку виконання обов'язку на користь третьої особи має право вимагати від обдаровуваного особа, на користь якої встановлений цей обов'язок:

а) у разі смерті дарувальника;

б) оголошення його померлим;

в) визнання безвісно відсутнім чи недієздатним;

г) у всіх вищезазначених.

27. Які права має дарувальник, якщо внаслідок недбалого ставлення обдаровуваного до речі, що становить культурну цінність, ця річ може бути знищена або істотно пошкоджена:

а) розірвання договору дарування;

б) визнання договору дарування недійсним;

в) визнання договору дарування неукладеним;

г) усі вищезазначені.

28. До договору про пожертву застосовуються положення про договір:

а) купівлі-продажу;

б) поставки;

в) дарування, якщо інше не встановлено законом;

г) міни.

29. Договір про пожертву є укладеним з моменту:

а) зазначеному у договорі;

б) прийняття пожертви;

в) його підписання;

г) досягнення ним певної, наперед обумовленої мети.

30. Права пожертвувача:

а) здійснювати контроль за використанням пожертви відповідно до мети, встановленої договором про пожертву;

б) якщо використання пожертви за призначенням виявилося неможливим, використання її за іншим призначенням можливе лише за згодою пожертвувача, а в разі його смерті чи ліквідації юридичної особи – за рішенням суду;

в) вимагати розірвання договору про пожертву, якщо пожертва використовується не за призначенням;

г) усі вищезазначені.

Задачі

Задача 1

Громадянка С. в усній формі пообіцяла подарувати гр. М. через 2 місяці телевізор. Однак вона змінила своє рішення, а тепер гр. М. вимагає передати йому обіцяний дарунок.

Як вирішити цю ситуацію відповідно до чинного законодавства?

Задача 2

Громадянка М. подарувала своєму племіннику будинок. Через 2 роки після укладання договору дарування він вчинив розкрадання особистого майна її рідної сестри, при цьому завдавши її тяжких тілесних ушкоджень, в результаті чого був притягнутий до кримінальної відповідальності. Тоді гр. М. подала позов до суду про розірвання договору дарування.

Поясніть, у яких випадках договір дарування може бути розірваний.

Яким має бути рішення суду в цій ситуації?

Задача 3

Громадянка І. подарувала своїй онучці двокімнатну квартиру, в якій вона мешкає, але при цьому висловила умову, що онучка не повинна вселятися в квартиру до її смерті. Але через деякий час онучка забула про свою обіцянку і почала навідуватися в квартиру зі своїми друзями, влаштовувати там вечірки, а згодом переселилася туди жити. На зауваження бабусі вона зовсім не реагувала, а одного разу заявила, що збирається її продати.

Громадянка І. була обурена такою поведінкою онучки і звернулася до суду із позовом про розірвання договору дарування.

Що таке договір дарування і чи може він бути розірваний?

Яке рішення має винести суд у цій ситуації? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 4

Громадянка Б. вирішила пожертвувати організації 10 000 грн з умовою, що ці гроші будуть використані на боротьбу зі свинячим грипом. Проте під час контролю за їх цільовим використанням вона виявила, що гроші використовуються не за призначенням.

Тоді гр. Б. звернулася до суду з позовом про розірвання договору пожертви і повернення їй грошей.

Чи можуть бути задоволені позовні вимоги гр. Б. відповідно до чинного законодавства?

Задача 5

Громадянин Д. звернувся до суду з позовом про розірвання договору дарування до гр. В. у зв'язку з тим, що між ними було укладено договір дарування машини, але гр. В. відмовився передати йому машину поки гр. Д. не відремонтує його будинок.

Проаналізуйте ситуацію відповідно до чинного законодавства. Чи будуть задоволені вимоги про розірвання договору дарування?

Задача 6

У травні 2017 року гр. М. і гр. К. уклали договір дарування, в якому гр. М. подарував гр. К. ювелірні прикраси з дорогоцінним камінням. У липні 2017 року гр. М. помер. У вересні 2017 року гр. К. пограбував на вулиці доньку гр. М. Але після арешту все викрадене майно було передано родичам. Родичі гр. М. подали позов до суду про розірвання договору дарування прикрас з дорогоцінним камінням, так як гр. К. вчинив злочин проти власності його доньки і ті прикраси є їхньою сімейною реліквією. Гр. К. відмовився віддати прикраси на підставі того, що їх йому подарував сам гр. М.

Як вирішити спір відповідно до чинного законодавства?

Задача 7

Громадянин А. подарував своїй дочці квартиру та автомобіль. Але через 6 місяців з моменту укладання договору він передумав і вирішив розірвати договір дарування про що подав позов до суду.

Назвіть усі підстави розірвання договору дарування на вимогу дарувальника. Чи може бути розірваний договір у зазначеній ситуації?

Задача 8

Перебуваючи у лікарні з хворобою серця, гр. Є. у здоровому глузді подарувала своїй сестрі І. золоту каблучку. Через 5 днів гр. Є. померла. Чоловік померлої Є. пред'явив до гр. І. позов про визнання договору дарування недійсним і передачі золотої каблучки йому. Чоловік померлої гр. Є. посилався на те, що договір про безоплатне дарування має бути посвідченим нотаріусом.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 9

Дарувальник (батько) передав сину (обдарованому) сімейну реліквію, скрипку XVII століття, яка перейшла йому від батька. Обдарований, азартний ігрок, який грає в карти, неодноразово виносив речі з дому, щоб віддати борг. Дарувальник хоче розірвати договір, пояснюючи це тим, що скрипка є сімейною реліквією та обдаровуваний може її просто продати за борги.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 10

Після отримання речі (нерухомого майна) у подарунок обдарований вчинив злочин проти дружини дарувальника, після чого останній вимагає розірвання договору дарування.

Оцініть правомірність дій дарувальника.

Задача 11

Громадянин П. зайшов до свого друга гр. Ш. і застав його в стані алкогольного сп'яніння. Гр. Ш. запропонував гр. П. випити і продовжував пити сам. Потім гр. Ш. зняв свій годинник, який був куплений за 5 550 грн і подарував його гр. П. Після чого гр. П. пішов від гр. Ш. додому і по дорозі зустрів дружину гр. Ш., яка почала його ображати, за що він вдарив її по голові. Наступного дня, дізнавшись про це, гр. Ш. зажадав від гр. П., щоб той повернув його годинник. Оскільки гр. П. відмовився це зробити, гр. Ш. звернувся до суду з позовом про розірвання договору дарування. Заперечуючи проти позову, гр. П. зазначав, що гр. Ш. добровільно без будь-якого тиску з його боку уклав цей договір, а стан сп'яніння не є підставою для розірвання договору.

Вирішіть справу відповідно до чинного законодавства.

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Предмет договору дарування»;

«Прийняття дарунка за договором дарування».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Сторони в договорі дарування»;

«Позовна давність, що застосовується до вимог про розірвання договору дарування».

3. Складіть схему на тему

«Види договорів дарування».

4. На підставі аналізу чинного законодавства проаналізуйте та випишіть підстави розірвання договору дарування на вимогу дарувальника з наведенням прикладів.

5. Складіть порівняльну таблицю договорів дарування та пожертви.

6. На підставі аналізу наукових джерел письмово проаналізуйте:

– основні риси договору пожертви;

– підстави розірвання договору пожертви;

– відмову від договору дарування.

7. Підготуйте презентацію на тему

«Порядок державної реєстрації договору дарування нерухомих речей».

8. Напишіть тези на тему:

«Договір дарування: проблемні аспекти правового регулювання»;

«Форма договору дарування»;

«Обов'язки дарувальника»;

«Договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому»;

«Обов'язок обдаровуваного на користь третьої особи»;

«Правові наслідки порушення обдаровуваним обов'язку на користь третьої особи»;

«Розірвання договору дарування на вимогу дарувальника»;

«Права пожертвувача».

9. Складіть кросворд до теми на 20 слів.

10. Складіть тестові завдання до теми.

11. Складіть розширений план-конспект до теми.

12. Підготуйте 5 практичних задач з даної теми.

13. Підготуйте проект договору дарування та договору пожертви.

Словник юридичних термінів

Відкладальна обставина – це обставина, що не дає можливості виконати договір дарування і тому його виконання переноситься на майбутнє.

Дарувальник – це особа, яка за договором дарування передає або зобов'язується передати в майбутньому обдаровуваному безоплатно майно (дарунок) у власність.

Договір дарування – це угода, відповідно до якої одна сторона (дарувальник) передає або зобов'язується передати в майбутньому другій стороні (обдаровуваному) безоплатно майно (дарунок) у власність.

Договір дарування у майбутньому – це угода, відповідно до якої може бути встановлений обов'язок дарувальника передати дарунок обдаровуваному в майбутньому через певний строк (у певний термін) або у разі настання відкладальної обставини.

Не є договором дарування – договір, що встановлює обов'язок обдаровуваного вчинити на користь дарувальника будь-яку дію майнового або немайнового характеру, не є договором дарування.

Обдаровуваний – це особа, яка безоплатно за договором дарування приймає дарунок.

Обов'язки дарувальника – це відомості про недоліки речі, що є дарунком, або її особливі властивості, які можуть бути небезпечними для життя, здоров'я, майна обдаровуваного або інших осіб, він зобов'язаний повідомити про них обдаровуваного.

Обов'язок обдаровуваного на користь третьої особи – договором дарування може бути встановлений обов'язок обдаровуваного вчинити певну дію майнового характеру на користь третьої особи або утриматися від її вчинення (передати грошову суму чи інше майно у власність, виплачувати грошову ренту, надати право довічного користування дарунком чи його частиною, не пред'являти вимог до третьої особи про виселення тощо).

Позовна давність, що застосовується до вимог про розірвання договору дарування – це строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу і він становить один рік.

Пожертва – це дарування нерухомих та рухомих речей, зокрема грошей та цінних паперів, особам, встановленим частиною першою статті 720 ЦК України, для досягнення ними певної, наперед обумовленої мети.

Предмет договору дарування – дарунок, зокрема рухомі речі, в тому числі гроші та цінні папери, а також нерухомі речі, майнові права, якими дарувальник володіє або які можуть виникнути у нього в майбутньому.

Розірвання договору дарування на вимогу дарувальника – це вимога розірвання договору дарування нерухомих речей чи іншого особливо цінного майна, якщо обдаровуваний умисно вчинив злочин проти життя, здоров'я, власності дарувальника, його батьків, дружини (чоловіка) або дітей; якщо обдаровуваний вчинив умисне вбивство дарувальника, спадкоємці дарувальника мають право вимагати розірвання договору дарування; якщо обдаровуваний створює загрозу безповоротної втрати дарунка, що має для дарувальника велику немайнову цінність; якщо внаслідок недбалого ставлення обдаровуваного до речі, що становить культурну цінність, ця річ може бути знищена або істотно пошкоджена.

Сторони в договорі дарування – фізичні особи, юридичні особи, держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальна громада.

Форма договору дарування – договір дарування може укладатися в різних формах: договір дарування предметів особистого користування та побутового призначення може бути укладений усно; договір дарування нерухомої речі укладається у письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню; договір дарування майнового права та договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому укладається у письмовій формі. У разі недодержання письмової форми цей договір є нікчемним; договір дарування рухомих речей, які мають особливу цінність, укладається у письмовій формі. Передання такої речі за усним договором є правомірним, якщо суд не встановить, що обдаровуваний заволодів нею незаконно; договір дарування валютних цінностей фізичних осіб між собою на суму, яка перевищує п'ятидесятикратний розмір неоподатковуваного мінімуму доходів громадян, укладається у письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 09.11.2019).

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 08.12.2019).

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (у редакції від 08.12.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 16.12.2019).

Допоміжна література

1. Берестова І. Е. Цивільне право України. Особлива частина. Договірні зобов'язання : навч. посіб. / І. Е. Берестова, С. С. Бичкова, І. А. Бірюков [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 348 с.

2. Бервено С. До питання реальності та консенсуальності цивільно-правових договорів /С. Бервено, О. Дзера // Юридична Україна. – 2009. – № 4. – С. 43–48.

3. Бичкова С. С. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – [2-ге вид., змін. та допов.]. – К. : КНТ, 2016. – 498 с.

5. Боднар Т. В. Договірне право України. Загальна частина : навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцов [та ін.] ; за ред. О. В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 896 с.

6. Жилінкова І. В. Договірне право : конспект лекцій / І. В. Жилінкова, В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва [та ін.] ; за ред. І. В. Жилінкової, В. І. Борисової. – Харків : Нац. юрид. акад. України, 2015. – 116 с.

7. Клюєва Є. М. Особливості укладання договору дарування юридичними особами / Клюєва Є. М. // Законодавство України : проблеми та перспективи розвитку: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Косів, 27–31 січ. 2009 р.). – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2009. – С. 327–330.

8. Клюєва Є. М. Деякі питання пожертвування майна суб'єктів господарювання / Клюєва Є. М. // Збірник тез XIII Науково-практичної конференції (Київ, 23–27 березня 2009 р.). – Київ, 2009. – С. 30–33.

9. Клюєва Є.М. Особливості відповідальності дарувальника за договором дарування / Клюєва Є.М. // Збірник тез наукових робіт учасників IV Міжнар. наук. конф. студентів та аспірантів (Одеса, 3–4 квіт. 2009 р.). – О.: Фенікс, 2009. – С. 378–380.

10. Цивільне право : підручник : у 2 т. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого»; за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2014 – Т. 2. – 816 с.

11. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х.: Право, 2011. – Т. 1. – 656 с.

12. Хіміч С. Загальні особливості договору дарування нерухомого майна та його оформлення / С. Хіміч // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 3. – С. 72–74.

13. Шаповал Л. Особливості тлумачення великої немайнової цінності «дарунка»/ Л. Шаповал // Підприємництво, господарство і право. – 2018. – № 2. – С. 40–43.

ТЕМА 9
ДОГОВОРИ РЕНТИ І ДОВІЧНОГО УТРИМАННЯ (ДОГЛЯДУ)

План

1. Договір ренти: поняття.
2. Договір ренти: правова ціль, юридична характеристика.
3. Сторони в договорі ренти. Форма договору.
4. Зміст договору ренти. Передання майна під виплату ренти.
5. Форма і розмір ренти, строк її виплати.
6. Забезпечення виплати ренти. Припинення договору ренти.
7. Договір довічного утримання: поняття.
8. Договір довічного утримання (догляду): поняття, правова ціль, юридична характеристика.
9. Сторони у договорі довічного утримання (догляду).
10. Форма договору довічного утримання (догляду).
11. Зміст договору. Обов'язки набувача за договором.
12. Забезпечення виконання договору довічного утримання (догляду).
13. Припинення договору довічного утримання (догляду).

Запитання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття договору ренти.
2. Яка правова мета договору ренти?
3. Дайте юридичну характеристику договору ренти.
4. Охарактеризуйте сторони в договорі ренти.
5. Проаналізуйте форму договору ренти.
6. Визначте зміст договору ренти.
7. Поясніть підстави припинення договору ренти.
8. Як здійснюється забезпечення виплати ренти?
9. Поясніть право платника безстрокової ренти на відмову від договору ренти.
10. Поясніть право одержувача безстрокової ренти на розірвання договору ренти.

11. Поясніть ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого під виплату безстрокової ренти.

12. Поясніть ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого під виплату ренти на певний строк.

13. Дайте визначення поняття договору довічного утримання.

14. Яка правова ціль договору довічного утримання?

15. Охарактеризуйте сторони договору довічного утримання

16. Яка форма договору довічного утримання (догляду)?

17. Визначте зміст договору довічного утримання.

18. Як здійснюється забезпечення виконання договору довічного утримання (догляду)?

19. Які підстави припинення договору довічного утримання (догляду)?

20. Назвіть особливості укладення договору довічного утримання (догляду) щодо майна, що є у спільній сумісній власності.

21. Які обов'язки набувача за договором довічного утримання (догляду)?

22. Як забезпечується забезпечення виконання договору довічного утримання (догляду)?

Тести

1. Договір ренти – це договір, згідно з яким:

а) одна сторона (одержувач ренти) передає другій стороні (платникові ренти) нерухоме майно в господарське відання і отримує від неї відповідну компенсацію у грошовій або іншій формі;

б) одна сторона (одержувач ренти) передає другій стороні (платникові ренти) у власність майно, а платник ренти взамін цього зобов'язується періодично виплачувати одержувачеві ренту у формі певної грошової суми або в іншій формі;

в) одна сторона (платник ренти) періодично виплачує другій стороні (одержувачу ренти) певну грошову суму;

г) одна сторона (одержувач ренти) передає другій стороні (платникові ренти) у користування майно, а платник ренти взамін цього зобов'язується постійно виплачувати одержувачеві ренту у формі певної грошової суми.

2. Договір ренти становить договір про:

а) відплатне передання майна у користування;

б) безвідплатне передання майна у власність;

в) передання майна у власність;

г) відплатне передання майна у власність.

3. У випадках, якщо договором ренти встановлено, що одержувач ренти передає майно у власність платника ренти за плату, до відносин сторін щодо передання майна застосовуються загальні положення про договір:

а) позички;

б) дарування;

в) міни.

г) купівлю-продаж.

4. Договір ренти виступає договором:

а) консенсуальним та двостороннім;

б) реальним та публічним;

в) реальним та одностороннім;

г) реальним та двостороннім.

5. Яким за природою є безстроковий договір ренти:

а) публічним;

б) приєднання;

в) фідуціарним;

г) алеаторним.

6. У якій формі укладається договір ренти нерухомого майна:

а) в усній;

б) у письмовій нотаріально посвідченій;

в) у простій письмовій;

г) у письмовій та підлягає держреєстрації.

7. У випадку передання під виплату ренти земельної ділянки чи іншого нерухомого майна одержувач ренти:

а) не переходять права на майно;

б) переходять права до покупця майна повністю;

в) набуває право застави на це майно;

г) припиняються всі права.

8. У випадку невстановленого договором ренти зобов'язання платника ренти полягають у виплаті одержувачеві обумовленої грошової суми наприкінці кожного:

а) календарного кварталу;

б) календарного року;

в) календарного місяця;

г) раз у 15 днів.

9. За прострочення виплати ренти платник ренти сплачує одержувачу ренти:

а) пеню за кожен день прострочення виплати ренти;

б) штраф та збитки, завдані одержувачеві ренти неправомірним користуванням його грошовими коштами;

в) проценти;

г) одну з виплат зазначених в п. а) – в).

10. У який строк договір ренти припиняється від дня одержання одержувачем ренти письмової відмови платника безстрокової ренти від договору за умови повного розрахунку між ними:

а) одного місяця;

б) двох місяців;

в) чотирьох місяців.

г) трьох місяців.

11. Протягом якого терміну договір ренти припиняється від дня одержання одержувачем ренти письмової відмови платника безстрокової ренти від договору за умови повного розрахунку між ними:

а) після спливу двох місяців;

б) після спливу трьох місяців;

в) після спливу чотирьох місяців;

г) після спливу шести місяців;

12. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого безоплатно під виплату безстрокової ренти, несе:

а) держава;

б) власник майна;

в) платник ренти;

г) будь-яка особа, передбачена договором.

13. Умова договору, відповідно до якої платник безстрокової ренти не може відмовитися від договору ренти, є:

а) незаконною;

б) недійсною;

в) нікчемною;

г) протиправною.

14. Рента виплачується після закінчення:

а) кожного календарного місяця, якщо інше не встановлено договором ренти;

а) кожного календарного кварталу, якщо інше не встановлено договором ренти;

а) кожного календарного року, якщо інше не встановлено договором ренти;

а) дії договору ренти.

15. Договір довічного утримання (догляду) називається:

а) односторонній, консенсуальний, відплатний;

б) двосторонній, реальний, безвідплатний;

в) односторонній, реальний, оплатний.

г) двосторонній, консенсуальний, безвідплатний.

16. Договір довічного утримання (догляду) називається договором:

а) приєднання;

б) фідуціарним;

в) публічним;

г) алеаторним.

17. Відчужувачем за договором довічного утримання (догляду) є:

а) повнолітня дієздатна особа або юридична особа;

б) непрацездатна фізична особа незалежно від її віку;

в) будь-яка фізична особа незалежно від її віку та стану здоров'я;

г) повнолітня непрацездатна особа.

18. Набувачем, згідно з договором довічного утримання, є:

а) будь-яка фізична особа, яка в змозі надати належне матеріальне забезпечення;

б) лише юридична особа;

в) лише повнолітня дієздатна фізична особа.

г) повнолітня дієздатна особа або юридична особа.

19. З якого моменту виникає у набувача право власності на нерухоме майно за договором довічного утримання:

а) підписання договору;

б) держреєстрації договору;

в) нотаріального посвідчення договору;

г) передання нерухомого майна.

20. Матеріальне забезпечення відчужувач одержує:

а) щоденно;

б) щоквартально;

в) щомісяця;

г) щорічно.

21. У випадку неможливості подальшого виконання фізичною особою обов'язків набувача за договором довічного утримання з підстав, що мають істотне значення, обов'язки набувача можуть бути передані за згодою відчужувача:

а) члену сім'ї набувача або іншій особі за згодою сторін;

б) члену сім'ї набувача;

в) члену сім'ї відчужувача;

г) іншій особі за згодою сторін.

22. Набувач до смерті відчужувача продавати, дарувати, міняти майно, передане за договором довічного утримування, укладати щодо нього договір застави, передавати його у власність іншій особі на підставі іншого правочину:

а) має право;

б) має право лише з попереднього дозволу відчужувача;

в) має право здійснити ці дії та виплатити відчужувачу певну грошову суму;

г) не має права.

23. У разі смерті набувача обов'язки за договором довічного утримування переходять до:

а) спадкоємців набувача;

б) відчужувача;

в) членів сім'ї набувача;

г) спадкоємців відчужувача.

24. У випадку, якщо спадкоємець за заповітом відмовився від прийняття майна, що було передане відчужувачем за договором довічного утримання (догляду), право власності на це майно може перейти до:

а) спадкоємця за законом;

б) членів сім'ї набувача;

в) відчужувача;

г) членів сім'ї відчужувача.

25. У разі смерті одного із співвласників майна, що було відчужене ними на підставі договору довічного утримання (догляду), обсяг зобов'язання набувача:

а) не зменшується;

б) відповідно зменшується;

в) збільшується;

г) визначається договором.

26. Якщо відчужувачем є один із співвласників майна, що належить їм на праві спільної сумісної власності, договір довічного утримання (догляду):

а) може бути укладений після визначення частки цього співвласника у спільному майні;

б) не може бути укладений;

в) може бути укладений тільки за рішенням суду;

г) може бути укладений після визначення частки цього співвласника у спільному майні або визначення між співвласниками порядку користування цим майном.

27. Якщо обов'язки набувача за договором довічного утримання не були конкретно визначені, то:

а) договір є нікчемним;

б) договір є неукладеним;

в) договір є недійсним;

г) спір має вирішуватися відповідно до засад справедливості та розумності.

28. Набувач не має права до смерті відчужувача:

а) продавати, дарувати, міняти майно, передане за договором довічного утримання (догляду);

б) укладати щодо нього договір застави;

в) передавати його у власність іншій особі на підставі іншого правочину;

г) на все вищезазначене.

29. Чи може на майно, передане набувачу за договором довічного утримання (догляду), бути звернене стягнення протягом життя відчужувача:

а) так;

б) тільки за рішенням суду;

в) ні;

г) не визначено це питання законодавством.

30. Договір довічного утримання (догляду) припиняється:

а) зі смертю відчужувача;

б) зі смертю набувача;

в) на вимогу відчужувача або третьої особи, на користь якої він був укладений, у разі невиконання або неналежного виконання набувачем своїх обов'язків, незалежно від його вини;

г) на вимогу набувача.

Задачі

Задача 1

Громадянка В. уклала договір довічного утримання з гр. К., відповідно до якого передає у власність квартиру загальною площею 162 кв. м. набувачу К., а взамін чого набувач зобов'язується забезпечувати гр. В. матеріальним утриманням у розмірі 10 000 грн щомісяця протягом усього її життя.

Протягом 5 років набувач К. забезпечував утримання відчужувача В. у розмірі, передбаченому в договорі, але протягом останнього року без поважних причин набувач не став сплачувати матеріальне забезпечення. У зв'язку з цим гр. В. звернулася до суду з проханням про розірвання договору довічного утримання.

Чи повинен суд задовольнити прохання гр. В. про розірвання договору довічного утримання?

Задача 2

Громадянка С. уклала у письмовій, нотаріально посвідченій формі договір довічного утримання, за яким її квартира після смерті повинна перейти у власність до гр. А. Гр. А. виконувала всі покладені на неї обов'язки до смерті гр. С. Після смерті гр. С. її дочка подала позов до суду про розірвання договору довічного утримання, так як у ньому не було чітко визначено обов'язків гр. А.

Чи правильно вони уклали договір довічного утримання? Як таку ситуацію має вирішити суд?

Задача 3

За договором ренти гр. Ю. (одержувач ренти) передав другій стороні магазину (платникові ренти) у власність нерухоме майно на підставі укладеного договору ренти, а магазин взамін цього зобов'язався щомісяця виплачувати гр. Ю. ренту у формі певної грошової суми.

Через 3 роки магазин, маючи матеріальні проблеми і не маючи можливості сплачувати ренту, вирішив подати до суду позов про несплату ренти у зв'язку із фінансовими проблемами.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 4

Громадянин П. та гр. С. уклали договір довічного утримання, в якому гр. П. зобов'язався утримувати гр. С. до смерті. Після смерті гр. С. гр. П. відмовилась організовувати та оплачувати поховання гр. С., мотивуючи це тим, що це не було передбачено в договорі.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 5

Підприємство «А» і підприємство «Б» уклали договір безстрокової ренти, в якому підприємство «А» зобов'язувалось надати автомати сплати рахунків, а підприємство «Б» зобов'язалось сплачувати ренту у розмірі 5 000 грн за один автомат.

Підприємство «Б» більше року не виплачував ренту і підприємство «А» подало позов про розірвання договору ренти на підставі прострочення виплати рентних платежів.

Як повинен вирішити справу суд?

Задача 6

Громадянин А. і гр. Р. уклали договір ренти. Гр. Р. не зміг вчасно сплатити рентний платіж. Гр. А. вимагає виплату відсотків за прострочення плати ренти.

Чи є дії гр. А. законними? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 7

Громадянин К. передав гр. Ж. у власність будинок взамін на те, що він зобов'язується забезпечувати його утримуванням довічно. Через два роки після укладення договору гр. Ж. продав будинок, після чого відмовився доглядати гр. К.

Чи є дії гр. А. законними? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 8

Між гр. К. і гр. М. було укладено договір ренти. Протягом 10 місяців гр. М. платник безстрокової ренти не оплачував платежі.

Чи можливе розірвання договору за такої обставини? Відповідь обґрунтуйте.

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Відповідальність за просторочення ренти»;

«Грошова оцінка матеріального забезпечення відчужувача»;

«Заміна набувача за договором довічного утримання (догляду)»;

«Заміна майна, яке було передане набувачеві за договором довічного утримання (догляду)».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Обов'язки набувача за договором довічного утримання (догляду)»;

«Обов'язок набувача забезпечити відчужувача житлом»;

«Правові наслідки смерті набувача»;

«Правові наслідки припинення юридичної особи – набувача»;

3. Складіть схеми за темами:

«Права та обов'язки сторін за договором ренти»;

«Забезпечення виплати ренти»;

«Форма і розмір ренти»;

«Право платника безстрокової ренти на відмову від договору ренти»;

«Право одержувача безстрокової ренти на розірвання договору ренти»;

«Розрахунки між сторонами у разі розірвання договору ренти».

4. На підставі аналізу чинного законодавства проаналізуйте та випишіть у зошит:

«Підстави розірвання договору дарування на вимогу дарувальника з наведенням прикладів»;

«Особливості забезпечення виплати ренти з наведенням прикладів».

5. На підставі аналізу наукових джерел проаналізуйте письмово:

«Основні риси договору довічного утримання (догляду);

«Особливості забезпечення виконання договору довічного утримання (догляду)»;

«Особливості укладення договору довічного утримання (догляду) щодо майна, що є у спільній сумісній власності».

6. Підготуйте презентацію на тему:

«Особливості укладення договору довічного утримання (догляду) щодо майна, яке є у спільній сумісній власності»;

«Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого під виплату безстрокової ренти чи на певний строк»;

«Забезпечення виконання договору довічного утримання (догляду)».

7. Напишіть тези на тему:

«Договір ренти: проблемні аспекти правового регулювання»;

«Припинення договору довічного утримання (догляду)»;

«Правові наслідки розірвання договору довічного утримання (догляду)»;

«Правові наслідки смерті набувача»;

«Правові наслідки припинення юридичної особи – набувача».

8. Проаналізуйте чинне законодавство України та випишіть порядок розрахунків між сторонами у разі розірвання договору ренти.

9. Складіть кросворд до теми на 20 слів.

10. Складіть тестові завдання до теми.

11. Складіть розширений план-конспект до теми.

12. Підготуйте 5 практичних задач з теми.

13. Підготуйте проекти договорів:

«Ренти»; «Довічного утримання (догляду)».

Словник юридичних термінів

Відчужувач у договорі довічного утримання (догляду) – це фізична особа незалежно від її віку та стану здоров'я.

Грошова оцінка матеріального забезпечення відчужувача – це матеріальне забезпечення, яке щомісяця має надаватися відчужувачу, підлягає грошовій оцінці і така оцінка підлягає індексації у порядку, встановленому законом.

Договір довічного утримання (догляду) – це правочин, відповідно до якого одна сторона (відчужувач) передає другій стороні (набувачеві) у власність житловий будинок, квартиру або їх частину, інше нерухоме майно або рухоме майно, яке має значну цінність, взамін чого набувач зобов'язується забезпечувати відчужувача утриманням та (або) доглядом довічно.

Договір ренти – це домовленість сторін, згідно з якою одна сторона (одержувач ренти) передає другій стороні (платникові ренти) у власність майно, а платник ренти взамін цього зобов'язується періодично виплачувати одержувачеві ренту у формі певної грошової суми або в іншій формі.

Забезпечення виконання договору довічного утримання (догляду) – це заборона для набувача до смерті відчужувача продавати, дарувати, міняти майно, передане за договором довічного утримання (догляду), укладати щодо нього договір застави, передавати його у власність іншій особі на підставі іншого правочину.

Заміна майна, яке було передане набувачеві за договором довічного утримання (догляду) – це коли набувач та відчужувач можуть домовитися про заміну речі, яка була передана за договором довічного утримання (догляду), на іншу річ.

Заміна набувача за договором довічного утримання (догляду) – це у разі неможливості подальшого виконання фізичною особою обов'язків набувача за договором довічного утримання (догляду) з підстав, що мають істотне значення, обов'язки набувача можуть бути передані за згодою відчужувача члену сім'ї набувача або іншій особі за їхньою згодою.

Набувач у договорі довічного утримання (догляду) – це повнолітня дієздатна фізична особа або юридична особа.

Обов'язки набувача за договором довічного утримання (догляду) – це визначені всі види матеріального забезпечення, а також усі види догляду (опікування), якими набувач має забезпечувати відчужувача.

Обов'язок набувача забезпечити відчужувача житлом – набувач може бути зобов'язаний забезпечити відчужувача або третю особу житлом у будинку (квартирі), який йому переданий за договором довічного утримання (догляду).

Особливості укладення договору довічного утримання (догляду) щодо майна, що є у спільній сумісній власності – майно, що належить співвласникам на праві спільної сумісної власності, зокрема майно, що належить подружжю, може бути відчужене ними на підставі договору довічного утримання (догляду).

Сторони у договорі ренти – це фізичні або юридичні особи.

Строк виплати ренти – це строк після закінчення кожного календарного кварталу, якщо інше не встановлено договором ренти.

Розмір ренти – це сума виплати ренти, що встановлюється договором.

Форма договору довічного утримання (догляду) – договір довічного утримання (догляду) укладається у письмовій формі та підлягає нотаріальному посвідченню.

Форма договору ренти – договір ренти укладається у письмовій формі; договір ренти та договір про передачу нерухомого майна під виплату ренти підлягають нотаріальному посвідченню.

Форма ренти – це її виплата у грошовій формі або шляхом передання речей, виконання робіт або надання послуг.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 29.12.2019).

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 08.01.2020).

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (у редакції від 08.12.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 16.12.2019).

Допоміжна література

1. Беляневич О. А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) / О. А. Беляневич. – К. : Юрінком Інтер, 2014. – 592 с.

2. Беляневич О. А. Договір як засіб саморегуляції господарських відносин: загальна характеристика / О. А. Беляневич // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2015. – № 8. – С. 40– 48.

3. Берестова І. Е. Цивільне право України. Особлива частина. Договірні зобов’язання : навч. посіб. / І. Е. Берестова, С. С. Бичкова, І. А. Бірюков [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 348 с.

4. Бервено С. До питання реальності та консенсуальності цивільно-правових договорів / С. Бервено, О. Дзера // Юридична Україна. – 2009. – № 4. – С. 43–48.

5. Бичкова С. С. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – [2-ге вид., змін. та допов.]. – К. : КНТ, 2016. – 498 с.

7. Боднар Т. В. Договірне право України. Загальна частина : навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцов [та ін.] ; за ред. О. В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 896 с.

8. Бородовський С. Деякі питання укладання, зміни і розірвання договору в цивільному праві України / С. Бородовський // Юридична Україна. – 2017. – № 1. – С. 23–26.

9. Бородовський С. Окремі питання зміни і розірвання договору в цивільному праві України / С. Бородовський // Право України. – 2011. – № 3. – С. 43–45.

10. Воловенко І. Неточності при складанні господарських договорів / І. Воловенко // Справочник экономиста. – 2007. – № 2. – С. 53–55.

11. Герасимчук О. Система цивільно-правових договорів: стан і перспективи розвитку / О. Герасимчук // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2009. – № 2. – С. 67–72.

12. Жилінкова І. В. Договірне право : конспект лекцій / І. В. Жилінкова, В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва [та ін.] ; за ред. І. В. Жилінкової, В. І. Борисової. – Харків : Нац. юрид. акад. України, 2015. – 116 с.

13. Євстігнєєв А. Істотні умови договору за Цивільним та Господарським кодексами: порівняльний аспект / А. Євстігнєєв // Юридичний журнал. – 2006. – № 1. – С. 22–23.

14. Озернюк Г. В. Проблеми та перспективи розвитку законодавства щодо рентних договорів / Г. В. Озернюк // Правова держава. – О., 2010. – Вип. 12. – С. 108–114.

15. Озернюк Г. В. Рентні договори в системі цивільно-правових договорів / Г. В. Озернюк // Актуальні проблеми політики. – О., 2010. – Вип. 39. – С. 681–689.

16. Озернюк Г. В. Історичні витоки рентних правовідносин / Г. В. Озернюк // Право і суспільство. – К., 2010. – № 3. – С. 78–84.

17. Халецкая Т. М. Место договора ренты в системе обязательственного права / Т. М. Халецкая // Право Беларуси. – 2004. – № 40. – С. 34–36.

18. Цопіна Н. Л. Договір довічного утримання (догляду): питання правової характеристики / Н. Л. Цопіна. – Прикарпатський юридичний вісник. – 2017. – № 6-1. – С. 122–126.

19. Цопіна Н. Л. Майно як об'єкт договору довічного утримання / Н. Л. Цопіна // Юридична Україна. – 2017. – № 7–8. – С. 21–27.

20. Цопіна Н. Л. Встановлення нотаріусом майна, що може бути об'єктом договору довічного утримання (догляду) / Н. Л. Цопіна // Часопис Київського університету права. – Київ, 2017. – № 4. – С. 170–173

21. Цивільне право : підручник : у 2 т. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого»; за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2014 – Т. 2. – 816 с.

22. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х.: Право 2011. – Т. 1. – 656 с.

ТЕМА 10
ДОГОВОРИ ПРО ПЕРЕДАЧУ МАЙНА У ТИМЧАСОВЕ ВОЛОДІННЯ ТА КОРИСТУВАННЯ. ДОГОВІР НАЙМУ (ОРЕНДИ)

План

1. Договір найму (оренди): поняття, ознаки, сфера застосування та джерела правового регулювання.
2. Сторони в договорі. Форма договору найму (оренди).
3. Предмет договору найму (оренди).
4. Плата за користування майном.
5. Строк договору найму (оренди).
6. Права й обов'язки сторін за договором найму (оренди).
7. Ремонт орендованої речі.
8. Правові наслідки поліпшень орендованого майна.
9. Припинення договору найму (оренди).
10. Договір прокату.
11. Договір оренди земельної ділянки.
12. Договір найму (оренди) будівлі або іншої капітальної споруди.
13. Договір найму (оренди) транспортного засобу.
14. Договір лізингу.
15. Види договору лізингу.
16. Особливості фінансового лізингу.

Запитання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття «договір найму» (оренди).
2. Назвіть ознаки договору найму (оренди).
3. Яка сфера застосування та джерела правового регулювання договору найму (оренди)?
4. Проаналізуйте сторони в договорі найму (оренди).
5. Охарактеризуйте форму договору найму (оренди).

6. Опишіть предмет договору найму (оренди).

7. Як визначається плата за користування майном.

8. Який строк договору найму (оренди).

9. Поясніть права й обов'язки сторін за договором найму (оренди).

10. Який порядок ремонту орендованої речі.

11. Вкажіть правові наслідки поліпшень орендованого майна.

12. Назвіть підстави припинення договору найму (оренди).

13. Дайте визначення поняття договору прокату.

14. Назвіть особливості договору оренди земельної ділянки.

15. Проаналізуйте договір найму (оренди) будівлі або іншої капітальної споруди.

16. Проаналізуйте договір найму (оренди) транспортного засобу.

17. Охарактеризуйте договір лізингу.

18. Назвіть і проаналізуйте види договору лізингу.

19. Які особливості фінансового лізингу?

Тести

1. Предметом договору найму (оренди) є річ:

а) визначена родовими ознаками та неспоживна;

б) індивідульно-визначена і визначена родовими ознаками, споживна і неспоживна;

в) визначена родовими ознаками та споживна;

г) індивідуально-визначена та неспоживна.

2. Наймодавцем за договором найму (оренди) є:

а) особа, яка уповноважена законом або договором на укладення договору найму певного майна;

б) особа, якій належать майнові права, що передаються у найм;

в) фізична чи юридична особа, що має титул власника;

г) будь-яка особа, зазначена в п. а) – в).

3. Наймачами за договором найму (оренди) є:

а) органи державної влади;

б) органи місцевого самоврядування;

в) повнолітні дієздатні фізичні особи;

г) фізичні та юридичні особи.

4. У випадку невстановленого строку найму договір вважається укладений на:

а) один рік;

б) три роки;

в) невизначений строк;

г) п’ять років.

5. У який термін кожна зі сторін договору найму нерухомого майна, укладеного на невизначений строк, може відмовитися від договору в будь-який час, письмово попередивши про це другу сторону:

а) за три місяці;

б) за один місяць;

в) за п’ять місяців;

г) за два місяці;

6. У який термін договір найму вважається поновленим на строк, який був раніше встановлений договором, якщо наймач продовжує користуватися майном після закінчення строку договору найму та за відсутності заперечень наймодавця:

а) двох місяців;

б) одного місяця;

в) трьох місяців;

г) п’яти місяців.

7. Яке право має наймач, у разі якщо укладення договору найму наймодавець не повідомив наймача про всі права третіх осіб на річ, що передається у найм:

а) вимагати розірвання договору з третіми особами;

б) вимагати від третіх осіб укладення з ним договору про право користування цією річчю;

в) вимагати зменшення розміру плати за користування річчю або розірвання договору та відшкодування збитків;

г) перешкоджати третім особам користуватися цією річчю.

8. Яким правом наділений наймач, у разі якщо наймодавець не провів капітального ремонту речі, що перешкоджає використанню відповідно до призначення та умов договору:

а) вимагати відшкодування вартості ремонту;

б) відремонтувати річ, зарахувавши вартість ремонту в рахунок плати за користування річчю;

в) вимагати розірвання договору та відшкодування збитків;

г) здійснити одну із дій, зазначених в п. а) – в).

9. У який термін наймодавець має право відмовитися від договору найму і вимагати повернення речі, якщо наймач не вносить плату за користування річчю:

а) шести місяців підряд;

б) трьох місяців підряд;

в) чотирьох місяців підряд;

г) двох місяців підряд.

10. Що наймодавець має право вимагати від наймача, якщо наймач не виконує обов'язку щодо повернення речі:

а) оплати штрафу у розмірі плати за користування річчю за час прострочення;

б) сплати пені у розмірі 1 % за кожен день прострочення;

в) сплати неустойки у розмірі подвійної плати за користування річчю за час прострочення;

г) сплати неустойки у розмірі подвійної плати за користування річчю за час прострочення та вимагати відшкодування збитків.

11. Яка позовна давність застосовується до вимог про відшкодування збитків у зв'язку з пошкодженням речі, яка була передана у користування наймачеві, а також про відшкодування витрат на поліпшення речі:

а) у шість місяців;

б) у три роки;

в) в один рік;

г) у п'ять років.

12. Для чого використовується майно, що надається за договором прокату:

а) надання його у безвідплатне користування третій особі;

б) споживчих цілей;

в) передання його в піднайм третій особі;

г) внесення його як майновий вклад у господарські товариства.

13. За договором прокату майно передається у тимчасове:

а) володіння, користування і розпорядження;

б) володіння і користування;

в) володіння і розпорядження;

г) користування і розпорядження.

14. Договір прокату є договором:

а) засновницьким;

б) фідуціарним;

в) публічним;

г) організаційним.

15. На який строк укладається договір прокату:

а) до одного року;

б) до трьох років;

в) невизначений;

г) до п'яти років.

16. Наймодавцями за договором прокату є:

а) як фізичні особи-підприємці, так і юридичні особи;

б) будь-які фізичні та юридичні особи;

в) юридичні особи;

г) повнолітні дієздатні фізичні особи-підприємці.

17. Хто зобов'язаний проводити капітальний та поточний ремонт майна, зданого в оренду за договором прокату:

а) наймач – тільки капітальний ремонт в силу закону;

б) наймодавець – тільки поточний ремонт в силу закону;

в) наймач, в силу закону, з оплатою вартості ремонту наймодавцем;

г) наймодавець за свій рахунок, якщо він не доведе, що пошкодження речі сталося з вини наймача.

18. Чи надано право наймачеві відмовитися від користування предметом прокату і повернути його наймодавцю:

а) не має права;

б) має право у будь-який час;

в) має право, але повинен у письмовій формі попередити наймодавця за 7 днів;

г) має право, лише якщо пройшло 6 місяців користування річчю.

19. Протягом якого терміну у випадку виходу з ладу предмета прокату наймодавець зобов'язаний усунути недоліки на місці з дня одержання заяви від наймача:

а) семи робочих днів;

б) трьох робочих днів;

в) чотирнадцяти робочих днів.

г) десяти робочих днів.

20. Які види лізингу передбачає Цивільний кодекс України:

а) прямий та непрямий;

б) прямий та зворотний;

в) непрямий та фінансовий;

г) фінансовий та оперативний.

21. У разі, коли лізингодавець зобов'язується передати майно у користування лізингоодержувачеві, договір лізингу є:

а) публічним;

б) алеаторним;

в) консенсуальним;

г) реальним.

22. Сторонами договору непрямого лізингу виступають:

а) лізингодавець, лізингоодержувач та продавець (постачальник);

б) лізингодавець та лізингоодержувач;

в) лізингоодержувач та продавець (постачальник);

г) лізингодавець та продавець (постачальник).

23. Предметом договору лізингу є:

а) неспоживна річ, визначена індивідуальними та родовими ознаками;

б) неспоживна річ, визначена індивідуальними ознаками та віднесена, відповідно до законодавства, до основних фондів;

в) споживна річ, визначена родовими ознаками;

г) річ, визначена індивідуальними та родовими ознаками та віднесена, відповідно до законодавства, до основних фондів.

24. Хто несе ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження предмета договору лізингу, якщо інше не встановлене договором:

а) продавець (постачальник);

б) лізингодавець;

в) лізингодавець та лізингоодержувач у рівних частках;

г) лізингоодержувач.

25. Яким є договір, за яким лізингодавець зобов'язується набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов і передати її у користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату:

а) лізингу;

б) фінансового лізингу;

в) оперативного лізингу;

г) непрямого лізингу.

26. Договір фінансового лізингу є договором:

а) одностороннім, реальним, відплатним;

б) двостороннім, реальним, відплатним.

в) двостороннім, консенсуальним, відплатним;

г) одностороннім, консенсуальним, безвідплатним.

27. У якій формі укладається договір фінансового лізингу:

а) у письмовій та підлягає державній реєстрації;

б) у письмовій нотаріально посвідченій;

в) в усній.

г) у простій письмовій.

28. Істотними умовами договору лізингу виступають:

а) предмет, строк лізингу, розмір лізингових платежів та інші умови, щодо яких за заявою хоча б однією зі сторін має бути досягнуто згоди;

б) предмет лізингу та строк лізингу;

в) предмет та розмір лізингових платежів;

г) строк та розмір лізингових платежів.

29. Кому належить право власності на предмет договору фінансового лізингу:

а) лізингоодержувачеві;

б) лізингодавцеві;

в) продавцю (постачальнику);

г) лізингодавцеві та продавцю на праві спільної сумісної власності.

30. Обов'язковою умовою договору сублізингу є:

а) згода третіх осіб, що надається у письмовій формі;

б) згода лізингоодержувача за договором фінансового лізингу;

в) згода лізингодавця, що надається у письмовій нотаріально посвідченій формі;

г) згода лізингодавця, що надається у письмовій формі

31. Згідно з договором найму (оренди) земельної ділянки земельна ділянка передається у:

а) володіння, користування і розпорядження;

б) користування і розпорядження;

в) володіння і користування;

г) користування.

32. Договір найму (оренди) земельної ділянки виступає:

а) багатостороннім, консенсуальним, відплатним;

б) двостороннім, відплатним, консенсуальним;

в) одностороннім, консенсуальним, безвідплатним;

г) двостороннім, реальним, відплатним.

33. Договір оренди землі укладається у письмовій формі та підлягає нотаріальному посвідченню:

а) у будь-якому випадку;

б) якщо договір укладений строком від 1 до 5 років;

в) якщо договір укладений на 5 і більше років;

г) за бажанням однієї зі сторін.

34. Договір оренди землі набирає чинності:

а) з моменту досягнення згоди між сторонами за всіма істотними умовами;

б) після державної реєстрації договору;

в) після підписання договору;

г) після нотаріального посвідчення договору.

35. Строк дії договору оренди землі визначається за згодою сторін, але не може перевищувати:

а) 5 років;

б) 50 років;

в) 25 років;

г) 100 років.

36. У випадку, якщо орендар продовжує користуватися земельною ділянкою після закінчення строку договору оренди земельної ділянки, то він підлягає поновленню на той самий строк і на тих самих умовах, які були передбачені договором, за відсутності письмових заперечень орендодавця після закінчення строку договору протягом:

а) двадцяти днів;

б) трьох місяців;

в) одного місяця;

г) шести місяців.

37. У випадку визнання у судовому порядку договору оренди землі недійсним отримана орендодавцем орендна плата за фактичний строк оренди землі:

а) повертається;

б) не повертається;

в) повертається у подвійному розмірі;

г) повертається та відшкодовуються збитки.

38. У якій формі договір найму транспортного засобу за участі фізичної особи укладається:

а) в усній;

б) у простій письмовій;

в) у письмовій і підлягає державній реєстрації;

г) у письмовій нотаріально посвідченій.

39. Хто зобов'язаний проводити поточний та капітальний ремонт транспортного засобу, зданого в найм без екіпажу:

а) наймач – тільки поточний, а наймодавець – капітальний;

б) наймач – обидва ремонти за рахунок наймодавця;

в) наймач – обидва ремонта, якщо інше не передбачено договором;

г) наймодавець – обидва ремонти, в силу закону.

40. На кого покладаються витрати, пов'язані з експлуатацією транспортного засобу, зданого в найм без екіпажу:

а) наймач;

б) наймодавець у силу закону;

в) наймодавець, якщо інше не передбачено договором;

г) наймач і наймодавець солідарно.

41. Якщо договором найму транспортного засобу встановлена, що він передається у найм з екіпажем, який його обслуговує, то даний договір є:

а) договором перевезення пасажира;

б) договором перевезення вантажу;

в) договором транспортного експедирування;

г) договором фрахтування.

42. Наймач у межах здійснення експлуатації транспортного засобу має право укладати з третіми особами договори перевезення та інші договори:

а) без згоди наймодавця;

б) тільки зі згоди наймодавця;

в) за домовленістю сторін;

г) тільки з письмової згоди наймодавця.

43. Хто повинен проводити поточний та капітальний ремонт транспортного засобу, зданого в найм з екіпажем:

а) наймач за рахунок наймодавця;

б) наймач та наймодавець солідарно;

в) наймач;

г) наймодавець.

44. На кого покладається обов'язок страхувати транспортний засіб за договором найму транспортного засобу:

а) наймача завжди;

б) наймодавця;

в) наймача, якщо інше не передбачено договором;

г) наймача в силу закону.

45. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди виступає:

а) одностороннім;

б) консенсуальним;

в) публічним;

г) алеаторним.

46. У якій формі укладається договір найму будівлі або капітальної споруди, укладений строком на 3 роки і більше:

а) у простій письмовій;

б) у погодженій сторонами договору;

в) у письмовій нотаріально посвіченій;

г) у письмовій і підлягає державній реєстрації.

47. З якого моменту договір найму будівлі або іншої капітальної споруди вважається укладеним:

а) підписання договору;

б) передачі в тимчасове користування наймачу будівлі або іншої капітальної споруди;

в) коли сторони у належній формі досягають згоди з усіх істотних умов договору;

г) державної реєстрації цього договору.

48. З якого моменту обчислення строку договору найму будівлі або іншої капітальної споруди починається:

а) укладення договору;

б) державної реєстрації договору;

в) оформлення передавального документа (тобто з моменту підписання його сторонами);

г) передачі будівлі або споруди наймачу в володіння або користування та підписання сторонами документа про передачу.

49. Коли строк договору найму будівлі або іншої капітальної споруди не встановлений сторонами, вважається, що договір укладений на:

а) один рік;

б) три роки;

в) невизначений строк;

г) п’ять років.

Задачі

Задача 1

Громадянка П. уклала договір найму житла з гр. Б. на 5 років. Гр. Б. протягом 2 років вчасно вносив плату за користування житлом. Однак через втрату роботи гр. Б. не вносив плати за житло за останні 7 місяців. У зв’язку з несплатою за житло наймодавець П. звернулась до суду з позовом розірвати договір найму житла.

Яке рішення повен прийняти суд.

Задача 2

Наймач квартири звернувся до наймодавця з вимогою зробити капітальний ремонт кімнати, що й передбачено у договорі. Наймодавець відповів, що через тиждень розпочне ремонт, але пройшло три тижні і стан кімнати не змінився. Наймач вимагав розірвати договір і відшкодувати йому завдані збитки. Наймодавець погодився розірвати договір, але збитки відшкодовувати відмовився.

Чи правомірними є вимоги наймача?

Задача 3

Громадянин П. проживав у квартирі гр. К. протягом двох років на підставі договору найму. 24 січня він повідомив наймодавця, що збирається з'їхати з квартири, а 25 квітня звільнив її. Гр. К. подав позов до суду, щоб наймач сплатив йому плату за користуванням житлом за три місяці, так як він не міг укласти договору найму житла на тих самих умовах з іншою особою.

Чи задовольнить суд позов?

Задача 4

Громадянин П. взяв човен на прокат, сплативши за дві години 500 грн. Він повернувся через півгодини з тієї причини, що змушений був негайно їхати в інше місце і попросив, щоб йому повернули частину грошей, за той час, що він не катався.

Чи правомірні вимоги гр. П.?

Задача 5

Громадянин С., укладаючи договір прокату автомобіля, вимагав встановити плату за користування автомобілем за вказаною ним ціною.

Чи можливо, згідно з чинним законодавством, задовольнити вимоги Суркіса?

Задача 6

Громадянин К. у 2018 році уклав договір оренди приміщення з гр. Ж. для здійснення в ньому своєї професійної діяльності (приватний нотаріус). Термін дії договору складав рік. Цим приміщенням він зміг користуватися лише 2 місяці, тому що в ньому був неякісно зроблений ремонт. Гр. К. звернувся до гр. Ж. з вимогою про розірвання договору.

Чи можна задовольнити вимогу гр. К.? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 7

Між двома підприємствами було укладено договір оренди нежитлового приміщення строком на один рік. Плату за користування приміщенням передбачалося вносити щомісяця. Оскільки протягом шести місяців орендар не сплачував орендних платежів, орендодавець надіслав йому листа, в якому повідомляв про дострокове розірвання договору і вимагав забрати товари, які зберігалися у приміщенні. У своїй відповіді орендар повідомляв, що одностороння відмова від виконання зобов'язань заборонена, і погрожував звернутися до суду із позовом усунення перешкод у користуванні приміщенням.

Чи передбачає законодавство випадки дострокового розірвання договору оренди? Чи може таке розірвання відбуватися в односторонньому порядку? Що можна порадити орендодавцеві у цій ситуації?

Задача 8

Громадянка С. взяла на прокат весільне вбрання на строк – 4 дні. Після двох днів прокату С. повернула весільне вбрання і попросила повернути їй половину суми, яку вона сплатила за 4 дні. Адміністрація магазину відмовила їй у цьому.

Чи правомірними є дії адміністрації магазину?

Задача 9

Громадянин С. узяв напрокат піаніно терміном на один рік, уклавши відповідний договір з ательє прокату. У зв'язку з від'їздом у тримісячне відрядження гр. С. передав піаніно в тимчасове користування своєму сусідові по сходовій площадці гр. Д. з умовою, що він сплатить вартість прокату за час, поки піаніно буде знаходитися в його квартирі. Гр. Д. поставив піаніно біля батареї центрального опалення, і незабаром в інструменті з'явилися дві тріщини. Після закінчення терміну договору гр. С. повернув піаніно ательє прокату.

Однак після огляду інструмента ательє прийняти його відмовилося і запропонувало гр. С. відремонтувати інструмент за свій рахунок. Він відмовився виконати цю вимогу, посилаючись на те, що винуватцем псування піаніно є гр. Д.

Вирішіть спір відповідно до чинного законодавства.

Задача 10

Між громадянами П. і Л. був укладений договір лізингу земельної ділянки. Через 4 місяці лізингоодержувач Л. безповоротно зіпсував якість землі. Гр. П. звернувся до суду за захистом своїх прав.

Вирішіть спір відповідно до чинного законодавства.

Задача 11

Громадянин А, маючи повну дієздатність, вирішив укласти договір лізингу з гр. Б. Предметом цього договору виступає земельна ділянка, яка належить гр. А.

Чи буде укладений відповідний договір?

Задача 12

Громадянин А. та гр. Б. вирішили укласти договір найму транспортного засобу. При укладенні договору між ними виникла суперечка стосовно сплати обов'язкового страхового полісу цивільної відповідальності. Гр. А, будучи наймодавцем, говорить про те, що страхування належить до обов'язків наймача, наймач, у свою чергу, навпаки.

Як вирішити це питання відповідно до норм ЦК України?

Задача 13

Взявши в найм будівлю, гр. Л. виконував усі обов'язки за договором, що полягали у користуванні будівлею за призначенням та сплаті ціни за будівлю, встановлену договором. Коли власник звернувся до наймача з вимогами сплати ще й за земельну ділянку, яка прилягала до будівлі, гр. Л. відмовився. Наймач стверджував, що не користувався нею.

Чи правомірні дії наймодавця?

Задача 14

Громадянин В. та гр. Г. вирішили укласти договір позички автомобіля в усній формі без формальностей.

Чи законні такі дії з обох сторін?

Задача 15

Укладаючи договір позички, гр. Є. не підозрював про свою тяжку хворобу. Через 2 місяці він помер.

Чи продовжуватиме договір свою дію?

Задача 16

Наймодавець Л. дав наймачу П. в оренду земельну ділянку строком на 5 років для с/г призначення. На третій рік оренди наймодавець, побачивши, що справи наймача пішли вгору, потребував 50 % від реалізації с/г продукції, інакше він розірве договір.

Оцініть дії наймодавця відповідно до чинного законодавства.

Задача 17

Громадянин С. безоплатно передав у користування гр. П. трактор на півроку. Через три місяці позичкодавець вирішив розпочати будівництво будинку і звернувся до користувача з вимогою повернути йому трактор. На що йому гр. П. відмовив, пояснивши, що вони домовлялися, що він буде користуватися трактором півроку.

Чи повинен користувач повернути трактор позичкодавцю?

Задача 18

16 липня 2018 року громадяни І. і П. уклали договір позички транспортного засобу на один рік. Гр. П. неодноразово передавав транспортний засіб у користування іншим особам і гр. І., дізнавшись про це, почав вимагати розірвання договору і повернення транспортного засобу.

Чи має право гр. І. вимагати розірвання договору в цьому випадку?

Задача 19

Позичкодавець підприємство А. і користувач В – фізична особа уклали договір позички транспортного засобу. Користувач В. почав вимагати нотаріального посвідчення договору позички, але підприємство відмовило.

Чи правомірні дії підприємства?

Задача 20

Громадянин А., виступаючи в ролі позичкодавця, безоплатно передав гр. Б., який виступав у ролі користувача, автомобіль. Договір позички між ними був укладений на рік, але після 3-х місяців користувач вирішив повернути автомобіль у зв'язку з відсутністю необхідності в автомобілі, але гр. А. відмовився прийняти автомобіль, мотивуючи це тим, що строк договору ще не закінчився.

Чи може повернути автомобіль гр. Б?

Задача 21

Між двома підприємствами було укладено договір найму нежитлового приміщення строком на рік. Плату за користування приміщенням передбачалося вносити щомісяця. Оскільки протягом шести місяців наймач не сплачував платежів, наймодавець надіслав йому листа, в якому повідомляв про дострокове розірвання договору і вимагав забрати товари, які зберігалися у приміщенні. У своїй відповіді наймач повідомляв, що одностороння відмова від виконання зобов'язань заборонена, і погрожував звернутися до суду з позовом про усунення перешкод у користуванні приміщенням.

Чи передбачає законодавство випадки дострокового розірвання договору найму? Чи може таке розірвання відбуватися в односторонньому порядку?

Що можна порадити наймодавцеві у цій ситуації?

Задача 22

Адміністрація магазину здала частину своїх приміщень гр. П. для відкриття майстерні з ремонту взуття. Фактично, наймач не використовував ці приміщення за призначенням, а перетворив його у склад для товарів, які він продавав на ринку. Саме із цієї підстави наймодавець звернувся із заявою до наймача про дострокове розірвання договору найму.

Обґрунтуйте, чи є вимога наймодавця законною? Які підстави передбачені законодавством для дострокового розірвання договору найму?

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Предмет договору найму»;

«Право передання майна у найм»;

«Плата за користування майном»;

«Строк договору найму»;

«Відповідальність за шкоду, завдану у зв'язку з користуванням річчю, переданою в найм»;

«Припинення договору найму»;

«Право наймодавця відмовитися від договору найму»;

«Розірвання договору найму на вимогу наймодавця та на вимогу наймача»;

«Особливості договору оренди державного та комунального майна»;

«Особливості найму земельної ділянки».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Правові наслідки продовження користування майном після закінчення строку договору найму»;

«Передання майна наймачеві»;

«Правові наслідки непередання майна наймачеві»;

«Гарантія якості речі, переданої в найм»;

«Права третіх осіб на річ, передану в найм»;

«Правонаступництво в разі зміни власника речі, переданої в найм»;

«Страхування речі, переданої в найм»;

«Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження речі»;

«Користування річчю, переданою в найм»;

«Поліпшення наймачем речі, переданої в найм».

3. Складіть схеми за темою:

«Договір найму (оренди)»;

«Страхування речі, переданої у найм»;

«Користування річчю, переданою у найм»;

«Піднайм»;

«Ремонт речі, переданої у найм»;

«Переважні права наймача»;

«Поліпшення наймачем речі, переданої у найм»;

«Відповідальність за шкоду, що завдана у зв'язку з користуванням річчю, переданою у найм».

4. На підставі аналізу наукових джерел законспектуйте у робочому зошиті питання:

«Гарантія якості речі, переданої в найм».

5. Підготуйте презентацію на тему:

«Особливості найму житлового приміщення як одного із зобов'язань з передачі майна у користування»;

«Розірвання договору найму на вимогу наймодавця»;

«Договір прокату».

6. Напишіть у робочий зошит питання:

«Позовна давність, що застосовується до вимог, які випливають із договору найму»;

«Проблеми правового регулювання договору найму земельної ділянки».

7. Напишіть тези на тему:

«Державна реєстрація права користування нерухомим майном, яке виникає на підставі договору найму будівлі або іншої капітальної споруди»;

«Надання наймачеві права користування земельною ділянкою»;

«Договір найму транспортного засобу»;

«Предмет договору лізингу»;

«Відповідальність продавця (постачальника) предмета договору лізингу»;

«Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження предмета договору лізингу»;

«Оренда житла з викупом»;

«Тимчасові мешканці»;

«Переважні права наймача».

8. Сформуйте список правових актів, наукової та навчальної літератури до теми, який включає позиції, опубліковані за останні 3 роки.

9. Складіть порівняльно-правову характеристику договору найму (оренди) за законодавством України та інших зарубіжних країн.

10. Складіть кросворд до теми на 15 слів.

11. Складіть тестові завдання до теми.

12. Складіть розширений план-конспект до теми.

13. Підготуйте 5 практичних задач з теми.

14. Підготуйте проект договору:

«Найму транспортного засобу»;

«Найму земельної ділянки»;

«Прокату».

Словник юридичних термінів

Автомобільний транспортний засіб – транспортний засіб (автобус, вантажний та легковий автомобіль, причіп, напівпричіп) колісний, який призначений для перевезення пасажирів, вантажів або виконання спеціальних робочих функцій.

Будівля – вид споруди, що складається з опорних та огороджувальних або сполучених конструкцій, які утворюють наземні або підземні приміщення, які призначені для проживання або перебування людей.

Вартість – грошовий еквівалент або гроші, які покупець може обміняти на будь-яку річ.

Вина – психічне ставлення особи до своїх протиправних дій або до бездіяльності та їхніх наслідків у формі умислу чи необережності

Довірчий управитель – управитель майна, який зобов'язаний за плату здійснювати від свого імені управління цим майном в інтересах установника управління або вказаної ним особи за договором довірчого управління майна, в якому передбачено виникнення у нього права довірчої власності на отримане в управління майно.

Договір лізингу – це цивільно-правовий договір, відповідно до якого одна сторона (лізингодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (лізингоодержувачеві) у користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності і було набуте ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем (прямий лізинг), або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов (непрямий лізинг) на певний строк і за встановлену плату (лізингові платежі)

Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди – це договір, за якого наймодавець передає або зобов'язується передати наймачеві за плату в тимчасове володіння та користування будівлю або іншу капітальну споруду

Договір найму житла – за договором найму (оренди) житла одна сторона – власник житла (наймодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (наймачеві) житло для проживання у ньому на певний строк за плату.

Договір найму земельної ділянки – це правочин, за яким наймодавець зобов'язується передати наймачеві земельну ділянку на встановлений договором строк у володіння та користування за плату.

Договір найму транспортного засобу – за договором найму транспортного засобу наймодавець передає або зобов'язується передати наймачеві транспортний засіб у користування за плату на певний строк.

Договір позички – це домовленість, за якою одна сторона (позичкодавець) безоплатно передає або зобов'язується передати другій стороні (користувачеві) річ для користування протягом встановленого строку.

Договір прокату – це правочин, за яким одна особа (наймодавець), яка здійснює підприємницьку діяльність з передання речей у найм, передає або зобов'язується передати рухому річ іншій особі (наймачеві) у користування за плату на певний строк.

Екіпаж – група людей, об'єднаних в якусь структуру або ієрархію з метою виконання спільної роботи або сумісного завдання.

Знос речі – зниження первинної вартості речі у процесі її експлуатації.

Користувач – суб'єкт, що звертається до інформаційної системи або посередника за одержанням потрібної йому інформації, щоб користуватися нею.

Лізингові платежі – це плата, яку здійснює лізингоодержувач за використання наданого йому в оренду майна (об'єкта лізингу) і яка встановлюється в розмірі, що забезпечує відшкодування його вартості і одержання лізингодавцем певного прибутку.

Лізингодавець – юридична особа, яка передає право володіння та користування предметом лізингу лізингоодержувачу.

Лізингоодержувач – фізична або юридична особа, яка отримує право володіння та користування предметом лізингу від лізингодавця.

Майно – предмети матеріального світу, які перебувають у власності суб'єкта права

Майно рухоме – майно, відмінне від нерухомого майна, яке можна вільно переміщувати в просторі без заподіяння йому шкоди.

Майно нерухоме – земельні ділянки, а також будівлі, споруди чи інше майно, безпосередньо пов'язане землею, тобто об'єкти, переміщення яких неможливе без нанесення значної шкоди його вартості і призначенню.

Наймач – це фізична або юридична особа (суб'єкт господарювання, організація), яка бере у тимчасове користування нерухоме або рухоме майно.

Наймодавець – власник речі або особа, якій належать майнові права, а також особа, уповноважена на укладення договору найму.

Піднайм – передання наймачем речі у користування іншій особі (піднайм) можливе лише за згодою наймодавця, якщо інше не встановлено договором або законом.

Предметом договору найму – це річ, яка визначена індивідуальними ознаками і яка зберігає свій первісний вигляд при неодноразовому використанні (неспоживна річ).

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 22.12.2019).

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 08.12.2019).

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (у редакції від 08.12.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 16.01.2020).

4. Про оренду державного та комунального майна: Закон України: від 10 квітня 1992 року (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 30. – Ст. 416.

5. Про оренду землі: Закон України: від 6 жовтня 1998 року (із змінами і доповненнями)// Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 46–47. – Ст. 280.

6. Про фінансовий лізинг: Закон України: від 11 грудня 2003 року // Урядовий кур'єр. – 2004. – № 8.

Допоміжна література

1. Беляневич О. А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) / О. А. Беляневич. – К. : Юрінком Інтер, 2014. – 592 с.

2. Беляневич О. А. Договір як засіб саморегуляції господарських відносин: загальна характеристика / О. А. Беляневич // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2015. – № 8. – С. 40–48.

3. Берестова І. Е. Цивільне право України. Особлива частина. Договірні зобов'язання : навч. посіб. / І. Е. Берестова, С. С. Бичкова, І. А. Бірюков [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 348 с.

4. Бервено С. До питання реальності та консенсуальності цивільно-правових договорів / С. Бервено, О. Дзера // Юридична Україна. – 2009. – № 4. – С. 43–48.

5. Бичкова С. С. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – [2-ге вид., змін. та допов.]. – К. : КНТ, 2016. – 498 с.

6. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

7. Боднар Т. В. Договірне право України. Загальна частина : навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцов [та ін.] ; за ред. О. В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 896 с.

8. Борисова В. Правова характеристика договору лізингу за оновленим цивільним законодавством / В. Борисова // Юрист України. – 2004. – 4 (6) грудень (№ 4). – С. 24–29.

9. Бородовський С. Окремі питання зміни і розірвання договору в цивільному праві України / С. Бородовський // Право України. – 2011. – № 3. – С. 43–45.

10. Воловенко І. Неточності при складанні господарських договорів / І. Воловенко // Справочник экономиста. – 2007. – № 2. – С. 53–55.

11. Герасимчук О. Система цивільно-правових договорів: стан і перспективи розвитку / О. Герасимчук // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2009. – № 2. – С. 67–72.

12. Жилінкова І. В. Договірне право : конспект лекцій / І. В. Жилінкова, В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва [та ін.] ; за ред. І. В. Жилінкової, В. І. Борисової. – Харків : Нац. юрид. акад. України, 2015. – 116 с.

13. Клейменова С. До питання про систему договорів лізингу / С. Клейменова // Вісник прокуратури. – 2006. – № 8. – С. 62–66.

14. Лєщенко О. Найм (оренда) транспортного засобу / О. Лєщенко // Мала енциклопедія нотаріуса. – 2004. – № 2. – С. 99–102.

15. Серебрякова Ю. Підстави визнання договору оренди нерухомості неукладеним: господарсько-правовий аспект / Ю. Серебрякова // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 2. – С. 92–94.

16. Січко Д. До питання визначення лізингу / Д. Січко // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 3. – С. 101–104.

17. Січко Д. С. Суб'єктивний склад договору фінансового лізингу / Д. С. Січко // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 2005. – № 2. – С. 180–184.

18. Трофімова О. В. Поняття та ознаки договору лізингу / О. В. Трофімова // Вісник господарського судочинства. – 2004. – № 4. – С. 173–180.

19. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х.: Право 2011. – Т. 1.– 656 с.

ТЕМА 11
ДОГОВІР НАЙМУ (ОРЕНДИ) ЖИТЛА. ДОГОВІР ПОЗИЧКИ

План

1. Договір найму (оренди) житла: поняття, ознаки, джерела правового регулювання.
2. Сторони у договорі. Особи, які постійно проживають з наймачем, порядок їх вселення і правовий статус. Тимчасові мешканці.
3. Договір найму (оренди) житла. Плата за користування житлом. Строк договору найму житла.
4. Права та обов'язки сторін за договором найму житла.
5. Припинення договору найму (житла).
6. Договір позички: поняття, ознаки, сфера застосування.
7. Сторони у договорі.
8. Форма договору позички.
9. Права й обов'язки сторін за договором.
10. Припинення договору позички.

Запитання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття договору найму (оренди) житла.
2. Назвіть ознаки договору найму (оренди) житла.
3. Охарактеризуйте сторони в договорі найму (оренди) житла.
4. Хто визначається тимчасовими мешканцями.
5. Назвіть осіб, які постійно проживають з наймачем, порядок їх вселення і правовий статус.
6. Як здійснюється плата за користування житлом?
7. Як визначається строк договору найму житла?
8. Проаналізуйте права та обов'язки сторін за договором найму житла.
9. Коли відбувається припинення договору найму (житла)?
10. Проаналізуйте порядок оренди житла з викупом.

11. Хто такі тимчасові мешканці?
12. Як здійснюється ремонт житла, переданого у найм?
13. Назвіть переважні права наймача житла.
14. Охарактеризуйте договір піднайму житла.
15. Охарактеризуйте договір позички: поняття, ознаки.
16. Назвіть сторони у договорі позички, їх права та обов'язки.
17. Визначте порядок припинення договору позички.

Тести

1. Договір найму житла є:

а) реальним, одностороннім, безвідплатним;

б) консенсуальним, взаємним, відплатним;

в) реальним або консенсуальним, взаємним, відплатним;

г) консенсуальним, одностороннім, безвідплатним.

2. Особливість договору найму (оренди) житла полягає в:

а) істотних умовах;

б) юридичних ознаках;

в) наявності низки особливостей змісту прав та обов'язків сторін;

г) видах найму.

3. Істотними умовами договору найму житла виступають:

а) предмет та строк;

б) предмет, ціна та строк;

в) сторони та ціна;

г) ціна та строк.

4. У якій формі укладається договір найму житла:

а) у письмовій нотаріально посвідченій;

б) у письмовій та підлягає державній реєстрації;

в) у простій письмовій;

г) у письмовій або усній.

5. Об'єктом договору найму житла може бути помешкання, придатне для постійного проживання, зокрема:

а) каюта на пасажирському судні;

б) квартира або її частина, житловий будинок або його частина;

в) купе у вагоні потягу, який постійно стоїть на запасних коліях.

г) готельний номер будь-якого готелю.

6. Відповідно до ЦК України квартирою є:

а) об'єкт договору найму житла;

б) житлова площа, яка призначена та використовується для проживання, має окремий вихід на вулицю, у двір або в загальний коридор і окрему кухню;

в) ізольоване помешкання в житловому будинку, призначене та придатне для постійного у ньому проживання;

г) помешкання, де проживають фізичні особи і яка належить до житлового фонду.

7. Чи тягне перехід права власності на житло, яке передане за договором найму житла розірвання, чи зміну договору найму цього житла:

а) так, оскільки договір найму житла стає недійсним;

б) ні, за жодних обставин;

в) ні, якщо новий власник цього житла не заперечує проти даного договору;

г) так, оскільки за законом договір найму житла повинен бути укладений з новим власником.

8. Термін договору комерційного найму житла укладається, який не перевищує:

а) один рік;

б) три роки;

в) десять років;

г) п'ять років.

9. Норма житлової площі в Україні, згідно з житловим законодавством, встановлюються на одну особу в розмірі:

а) 7,5 кв. м;

б) 13,65 кв. м.;

в) 9 кв. м;

г) 21 кв. м.

10. У який строк договір найму житла в будинках державного і громадського житлового фонду укладається:

а) один рік;

б) десять років;

в) п’ять років;

г) безстроково.

11. У який строк укладений договір найму житла є короткостроковим:

а) шести місяців;

б) трьох років;

в) п’яти років;

г) одного року.

12. Наймач та особи, які постійно проживають разом з ним, мають право вселити у житло інших осіб для постійного проживання у ньому:

а) за згодою наймача та осіб, які постійно проживають разом з ним;

б) за згодою наймодавця;

в) без згоди наймодавця;

г) за їхньою взаємною згодою та за згодою наймодавця.

13. Тимчасові мешканці повинні звільнити житло, якщо термін проживання з ними не погоджений, від дня пред’явлення до них наймачем або наймодавцем вимоги про звільнення помешкання не пізніше:

а) семи днів;

б) тридцяти днів;

в) двадцяти днів;

г) десяти днів.

14. Протягом якого строку при тимчасовій відсутності наймача або членів його сім'ї, за договором найму житла у будинках державного і громадського житлового фонду, за ними зберігається жиле приміщення:

а) шести місяців;

б) двох місяців;

в) трьох місяців;

г) дев'яти місяців.

15. На кого покладається обов'язок щодо проведення поточного та капітального ремонтів за договором найму житла:

а) на наймача, якщо інше не встановлено договором;

б) на наймодавця, якщо інше не встановлено договором;

в) поточний – на наймача, капітальний – на наймодавця, якщо інше не встановлено договором;

г) на наймача, але за рахунок наймодавця.

16. Переобладнання житлового будинку, в якому знаходиться житло, передане у найм, якщо таке переобладнання істотно змінить умови користування житлом:

а) допускається без згоди наймодавця;

б) не допускається без згоди наймача;

в) не допускається без згоди наймодавця;

г) не допускається без згоди Бюро технічної інвентаризації.

17. Якщо строк внесення плати за користування житлом не встановлений договором, наймач вносить її:

а) щоквартально;

б) щомісяця;

в) щодекадно;

г) раз у півроку.

18. У випадку встановлення законом максимального розміру плати за користування житлом плата, встановлена у договорі:

а) повинна дорівнювати максимальному розмірові;

б) може перевищувати цей розмір;

в) не може перевищувати цього розміру;

г) може перевищувати цей розмір з дозволу наймодавця.

19. Наймач має право вимагати переведення на нього прав наймача та (або) відшкодування збитків, завданих відмовою укласти з ним договір на новий строк, якщо наймодавець відмовився від укладення договору на новий строк і уклав договір найму житла з іншою особою у термін:

а) трьох років;

б) шести місяців;

в) трьох місяців;

г) одного року.

20. Наймач має переважне перед іншими особами право на придбання житла, яке було предметом договору найму, у випадку:

а) найму житла;

б) продажу житла;

в) дарування житла;

г) ренти житла.

21. Наймач за договором найму житла повинен:

а) забезпечити проведення ремонту майна багатоквартирного будинку;

б) використовувати житло лише для проживання у ньому, забезпечувати збереження житла, підтримувати житло в належному стані;

в) забезпечувати проведення ремонту засобів для надання комунальних послуг, які знаходяться в житловому приміщенні;

г) вчиняти всі дії , зазначені в п. а) – в).

22. Наймодавець за договором найму житла повинен:

а) використовувати житло лише для проживання у ньому;

б) забезпечувати збереження житла;

в) проводити капітальний ремонт житла, переданого у найм, якщо інше не встановлено договором;

г) підтримувати житло у належному стані.

23. На вимогу наймача та інших осіб, які постійно проживають разом з ним, та за згодою наймодавця наймач у договорі найму житла може бути замінений:

а) будь-якою особою;

б) членом сім'ї наймодавця;

в) однієї з непрацездатних осіб, яка постійно проживає з наймачем;

г) однією з повнолітніх осіб, яка постійно проживає разом з наймачем.

24. Договір піднайму житла виступає:

а) двостороннім, консенсуальним, безвідплатним;

б) двостороннім, реальним, відплатним;

в) одностороннім, реальним, безвідплатним;

г) багатостороннім, консенсуальним, відплатним.

25. Наймач житла має право за згодою інших осіб, які постійно проживають разом з ним, у будь-який час відмовитись від договору найму, письмово попередивши про це наймодавця у період:

а) два місяці;

б) один місяць;

в) шість місяців;

г) три місяці.

26. Договір найму житла може бути розірваний за рішенням суду на вимогу наймодавця у випадку невнесення наймачем плати за житло:

а) три місяці;

б) дев'ять місяців;

в) шість місяців;

г) один рік.

27. Договір короткострокового найму житла може бути розірваний за рішенням суду на вимогу наймодавця у разі невнесення наймачем плати за житло:

а) понад два рази;

б) за три місяці;

в) за шість місяців;

г) понад три рази.

28. Для усунення порушень наймачем, які стали підставою для розірвання договору найму житла, за рішенням суду може бути заданий строк для відновлення житла не більше:

а) трьох місяців;

б) одного року;

в) одного місяця;

г) трьох місяців.

29. На наймодавця покладається право вимагати розірвання договору найму у разі необхідності використання житла для проживання його самого або членів його сім'ї, попередивши наймача не пізніше ніж за:

а) один місяць;

б) два місяці;

в) шість місяців;

г) три місяці.

30. У випадку розірвання договору найму житла наймач та інші особи, які проживали у помешканні, підлягають виселенню з житла:

а) на вимогу наймодавця;

б) з надання їм наймодавцем іншого житла;

в) на підставі рішення суду, без надання їм іншого житла;

г) на підставі рішення суду, з наданням іншого житла.

31. Договір позички є:

а) консенсуальним або реальним;

б) консенсуальним або публічним;

в) реальним або умовним;

г) реальним або публічним.

32. Сторонами договору позички виступають:

а) наймодавець і наймач;

б) позичкодавець і користувач;

в) позичкодавець і наймач;

г) орендодавець і орендар.

33. У простій письмовій формі укладається договір позички:

а) між фізичною та юридичною особою, між юридичними особами;

б) транспортного засобу;

в) речей побутового призначення;

г) будівлі або іншої капітальної споруди строком понад один рік.

34. У якій формі укладається договір позички транспортного засобу, в якому хоча б однією стороною є фізична особа:

а) усній;

б) простій письмовій;

в) письмовій та підлягає державній реєстрації;

г) письмовій нотаріально посвідченій.

35. Юридична особа, яка здійснює підприємницьку діяльність, не може передавати речі у безоплатне користування:

а) особі, яка є її засновником, учасником, керівником, членом її органу управління або контролю;

б) юридичній особі та членам її органу або контролю;

в) фізичній особі – приватному підприємцю;

г) керівнику органу місцевого самоврядування;

36. У випадку, якщо позичкодавець не виконує обов'язку передати річ у користування, друга сторона має право вимагати:

а) прискорити передачу речі згідно з договором;

б) сплати штрафу за неналежне виконання договору;

в) сплати штрафу та відшкодування реальних збитків;

г) розірвання договору та відшкодування завданих збитків.

37. Чи припиняється договір позички у випадку смерті фізичної особи, якщо річ було передано в користування:

а) не припиняється, оскільки права користувача переходять до його спадкоємців;

б) не припиняється в силу закону;

в) припиняється, якщо інше не встановлено договором;

г) припиняється в силу закону.

38. У який строк кожна зі сторін договору позички, укладеного на невизначений строк, може відмовитися від договору в будь-який час, письмово попередивши про це другу сторону:

а) два місяці;

б) три місяці;

в) шість місяців;

г) один місяць.

39. У який не пізніше строк, якщо річ за договором позички потребує особливого догляду або зберігання, користувач зобов'язаний повідомити позичкодавця про відмову від договору:

а) сім днів до повернення речі;

б) три дні до повернення речі;

в) десять днів до повернення речі;

г) п'ятнадцять днів до повернення речі.

40. Що має право вимагати позикодавець, якщо річ самочинно передана у користування іншій особі:

а) розірвання договору та відшкодування збитків;

б) розірвання договору та повернення речі;

в) сплати штрафу;

г) розірвання договору та сплати штрафу.

41. Що має вимагати користувач, якщо при укладенні договору позички позичкодавець не повідомив користувача про всі права третіх осіб на річ, що передається у позичку:

а) сплати штрафу та відшкодування збитків;

б) відшкодування моральної шкоди;

в) розірвання договору та відшкодування збитків;

г) сплати штрафу.

Задачі

Задача 1

Громадянин Ф. (наймодавець) і гр. Н. (наймач) уклали договір найму житла, предметом якого був житловий будинок. З часом гр. Н. за згодою гр. Ф. переобладнав та реконструював житловий будинок і частину його став використовувати як офіс приватного нотаріуса.

Чи правомірні дії гр. Н.? Який існує порядок переведення житлових будинків і приміщень у нежилі?

Задача 2

Між громадянином Р. та гр. К. було укладено короткостроковий договір найму житла. Через важке фінансове становище наймач К. не вніс місячну орендну плату за проживання. Гр. Р. заявив, що невиконання умов договору завдало йому значних збитків, оскільки він розраховував на дану суму при виплаті ним кредиту за машину і звернувся до суду з вимогою відшкодування цієї плати у подвійному розмірі, або ж негайного звільнення приміщення та розірвання договору. Наймач не має змоги відшкодувати подвійну плату за житло.

Чи буде такий договір розірвано?Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 3

Громадянин А. уклав договір найму житла з гр. Б. Гр. Б., виступаючи в ролі наймача у зв'язку зі скрутним становищем, не зміг оплатити надане житло протягом 7 місяців, і за клопотанням гр. А. до суду суд постановив виселити гр. Б без права надання іншого житла. Гр. Б. відмовився виїхати з житла, мотивуючи це тим, що суд зобов'язаний надати йому тимчасове місце проживання.

Чи є мотивація гр. Б. законною? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 4

Громадянин Т. найняв квартиру у багатоквартирному житловому будинку. Чи має право наймач користуватися майном, що обслуговує будинок, бо співробітник приватного ЖЕКу переконує його, що гр. Т. має право користуватися безпосередньо лише квартирою?

Задача 5

Громадянин Т. та гр. Г. уклали договір найму квартири. Після спливу часу гр. Т. повідомив гр. Г., що той має висилитися з квартири через місяць, бо гр. Т. планує жити в цій квартирі сам. Гр. Г. нового помешкання в строк не знайшов і просив продовжити строк оренди. У свою чергу, гр. Т. відмовився і наголосив про те, що квартиру слід покинути негайно.

Чи є дії гр. Т. правомірними?

Задача 6

Громадянин К. орендував у гр. Н. квартиру. Гр. К. почав проводити ремонтні роботи без попередження та згоди громадянина Н.Чи міг проводити роботи гр. К. без згоди гр. Н.?

Задача 7

Між гр. А. та гр. В. було укладено договір позички будинку терміном на 5 років. Відповідно до умов договору користувач повинен був користуватися річчю за її призначенням та відповідно до мети, визначеної у договорі; користуватися річчю особисто; повернути річ після закінчення строку договору в такому самому стані, в якому вона була на момент її передання. Однак через 3 роки гр. В. (користувач) переїхав у іншу країну на постійне місце проживання і надав будинок у користування своїй сестрі. Про таку ситуацію довідався гр. А. (позичкодавець) і звернувся до суду з позовом про розірвання договору та відшкодування йому збитків.

Яке рішення має винести суд у цій ситуації відповідно до чинного законодавства?

Задача 8

Між гр. К. (позичкодавцем) та гр. В. (користувачем) було укладено договір позички будинку терміном на 5 років.

Так як будинок потребував особливого догляду, користувач був про це повідомлений. Однак користувач не здійснював належного догляду за будинком і в результаті такого недбалого поводження з будинком він почав занепадати та псуватися.

Гр. К. (позичкодавець) звернувся із письмовою заявою до гр. В. (користувача) про розірвання договору і повернення йому будинку та відшкодування збитків, які були спричинені таким поводженням. Однак користувач відмовився повернути будинок, мотивуючи тим, що термін дії договору не закінчився.

Вирішіть цей спір відповідно до чинного законодавства.

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Відмежування позики від суміжних правових конструкцій»;

«Припинення договору позички»;

«Правові наслідки неповернення речі після закінчення строку користування нею».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Договір позички за римським приватним правом»;

«Використання житла за договором позики не за призначенням»;

«Руйнування та псування житла як підстава розірвання договору найму (оренди) житла».

3. Письмово проаналізуйте Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» та Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень».

4. Письмово проаналізуйте Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку оренди житла з викупом».

5. Підготуйте презентацію на теми:

«Особливості укладення договору найму (оренди) житла»;

«Особливості захисту прав сторін та інших учасників договору найму (оренди) житла при його розірванні».

6. Складіть порівняльну характеристику на тему «Договір найму соціального житла та комерційного найму (оренди) жилого приміщення».

7. Напишіть тези на тему:

«Розірвання договору найму (оренди) житла у судовому порядку»;

«Обов'язки наймача житла»;

«Наймач та особи, які постійно проживають разом з ним»;

«Плата за користування житлом»;

«Договір піднайму житла»;

«Розірвання договору найму житла»;

«Розірвання договору позички»;

«Порушення прав та інтересів сусідів наймачем».

8. Складіть порівняльну характеристику договору позички, дарування та договору позики.

9. Складіть кросворд до теми на 15 слів.

10. Складіть 20 тестових завдань до теми.

11. Складіть розширений план-конспект до теми.

12. Сформуйте список правових актів, наукової та навчальної літератури до теми, який включає позиції, опубліковані за останні 3 роки.

13. Підготуйте проект договору:

«Найму (оренди) житла»;

«Позички».

Словник юридичних термінів

Договір найму (оренди) житла – це правочин, за яким одна сторона, власник житла (наймодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (наймачеві) житло для проживання у ньому на певний строк за плату.

Договір піднайму житла – це правочин, за яким одна сторона – наймач за згодою наймодавця передає на певний строк частину або все найняте ним помешкання у користування піднаймачеві.

Договір позички – це правочин, за яким одна сторона (позичкодавець) безоплатно передає або зобов'язується передати другій стороні (користувачеві) річ для користування протягом встановленого строку.

Договір оренди житла з викупом – це правочин, за яким одна сторона – підприємство-орендодавець передає другій стороні – фізичній особі (особі-орендарю) житло за плату на довготривалий (до 30 років) строк, після закінчення якого або достроково, за умови повної сплати орендних платежів, житло переходить у власність орендаря.

Оренда житла з викупом – це особливий вид найму (оренди) житла, що може передбачати відступлення орендодавцем права вимоги боргу іншій особі – вигодонабувачу.

Переважні права наймача житла – це право у разі спливу строку договору найму житла на укладення договору найму житла на новий строк.

Предмет договору найму житла – це помешкання, зокрема квартира або її частина, житловий будинок або його частина, які мають бути придатним для постійного проживання у ньому.

Правові наслідки неповернення речі після закінчення строку користування нею – це право позичкодавця вимагати її примусового повернення, а також відшкодування завданих збитків.

Позичкодавець – це фізична або юридична особа.

Строк договору найму житла – це строк найму житла, що встановлений договором; якщо у договорі строк не встановлений, договір вважається укладеним на п'ять років.

Строк договору піднайму житла – це строк, який не може перевищувати строку договору найму житла.

Строк договору позички – це строк, який сторони встановили щодо користування річчю в договорі, а якщо він не встановлений, то визначається відповідно до мети користування нею.

Сторони у договорі найму житла – це фізичні та юридичні особи.

Тимчасові мешканці – це особи, які зі згоди наймача та особи, які постійно проживають разом з ним, за їхньою взаємною згодою та з попереднім повідомленням наймодавця можуть тимчасово проживати у помешканні іншої особи (осіб) без стягнення плати за користування житлом.

Форма договору позички – договір позички може бути укладений у таких формах: договір позички речі побутового призначення між фізичними особами може укладатися усно; договір позички між юридичними особами, а також між юридичною та фізичною особою укладається у письмовій формі; договір позички будівлі, іншої капітальної споруди (їх окремої частини) укладається у формі, яка визначена відповідно до статті 793 ЦК України; договір позички транспортного засобу (крім наземних самохідних транспортних засобів), в якому хоча б однією стороною є фізична особа, укладається у письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 09.01.2020).

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 08.12.2019).

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (у редакції від 08.12.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 26.12.2019).

4. Житловий кодекс України // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1983. – додаток до № 28. – Ст. 573.

5. Про приватизацію державного житлового фонду: Закон України: від 19 червня 1992 р. № 2482-XII (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 36. – Ст. 524.

Допоміжна література

1. Берестова І. Е. Цивільне право України. Особлива частина. Договірні зобов'язання : навч. посіб. / І. Е. Берестова, С. С. Бичкова, І. А. Бірюков [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 348 с.

2. Бичкова С. С. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – [2-ге вид., змін. та допов.]. – К. : КНТ, 2016. – 498 с.

3. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

4. Боднар Т. В. Договірне право України. Загальна частина : навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцов [та ін.] ; за ред. О. В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 896 с.

5. Бородовський С. Деякі питання укладання, зміни і розірвання договору в цивільному праві України / С. Бородовський // Юридична Україна. – 2017. – № 1. – С. 23–26.

6. Бородовський С. Окремі питання зміни і розірвання договору в цивільному праві України / С. Бородовський // Право України. – 2011. – № 3. – С. 43–45.

7. Воронова О. В. Підстави набуття права власності на житло : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Воронова Ольга Василівна. – К., 2005. – 20 с.

8. Галянтич М. К. Розвиток доктрини житлового права. Правова доктрина України: у 5 т. Т. 3: Доктрина приватного права України / Н. С. Кузнєцова, Є. О. Харитонов, Р. А. Майданик та ін.; за заг. ред. Н. С. Кузнєцової. – Харків: Право, 2013. – С. 642–665.

9. Зайцев А. Ю. Актуальні проблеми захисту права власності та інших речових прав на житло / А. Ю. Зайцев // Держава і право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – 2014. – Вип. 62. – С. 220–227.

10. Зайцев А. Ю. Особливості здійснення повноважень власника житла / А. Ю. Зайцев // Право і суспільство. – 2015. – № 2. – С. 64–71.

11. Зайцев А. Ю. Деякі питання захисту права власності на житло шляхом його визнання / А. Ю. Зайцев // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – Вип.1. – Т. 1. – С. 114–117. (Серія «Юридичні науки»).

12. Зайцев А. Ю. Суб'єктивне право власності на житло в Україні: проблемні аспекти / А. Ю. Зайцев // Часопис Київського університету права. – 2016. – № 2. – С. 210–214.

13. Лисенко І. В. Щодо підстав набуття права приватної власності на житло / І. В. Лисенко // Право та управління. – 2011. – № 1. – С. 247–251.

14. Цивільне право : підручник : у 2 т. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого»; за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2014 – Т. 2. – 816 с.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2
ДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

ТЕМА 12
ДОГОВОРИ ПРО ВИКОНАННЯ РОБІТ. ДОГОВІР ПІДРЯДУ

План

1. Договір підряду: поняття, ознаки, сфера застосування, джерела правового регулювання.
2. Сторони в договорі підряду.
3. Предмет договору підряду.
4. Права та обов'язки сторін за договором підряду.
5. Правові наслідки порушення сторонами зобов'язань за договором підряду.
6. Договір побутового підряду.
7. Договір будівельного підряду.
8. Договір підряду на проектні та пошукові роботи.
9. Виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт.

Запитання для самоконтролю

1. Назвіть джерела правового регулювання договору підряду.
2. Яка сфера застосування договорів підряду?
3. Дайте визначення договору підряду та назвіть його ознаки.
4. Охарактеризуйте сторони в договорі підряду.
5. Що являє собою система генерального підряду?
6. Поясніть ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження матеріалу.
7. Що таке кошторис за договором підряду?
8. Які правові наслідки невиконання замовником вимог підрядника?
9. Які права замовника у разі порушення підрядником договору підряду?

10. Як здійснюються розрахунки між сторонами у разі випадкового знищення предмета договору підряду або неможливості закінчення роботи?

11. Назвіть права замовника у разі істотного порушення підрядником договору побутового підряду.

12. Правові наслідки порушення сторонами зобов'язань за договором підряду.

13. Що таке договір побутового підряду?

14. Поясніть значення поняття «проектно-кошторисна документація».

15. Поясніть, як здійснюється забезпечення будівництва та оплата робіт.

16. Як забезпечується гарантія якості у договорі будівельного підряду.

17. Поясніть питання відповідальності підрядника за недоліки документації та робіт.

18. Охарактеризуйте договір будівельного підряду.

19. Проаналізуйте договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт.

Тести

1. Договір підряду є:

а) реальним, взаємним, відплатним;

б) публічним, взаємним, відплатним;

в) консенсуальним, взаємним, відплатним;

г) приєднання, одностороннім, відплатним.

2. Чи мають правозамовник і субпідрядник пред'являти один одному вимоги, пов'язані з порушенням договорів, укладених кожним з них з генеральним підрядником:

а) мають право, якщо інше не встановлено договором або законом;

б) мають право в будь-якому випадку;

в) не мають права, якщо інше не встановлено договором або законом;

г) мають право, якщо їм завдані збитки.

3. У якому випадку підрядник має право залучити до виконання роботи інших осіб (субпідрядрядників):

а) він не може самостійно забезпечити виконання роботи у строк, встановлений договором;

б) він не може самостійно виконати роботу, передбачену в договорі;

в) якщо інше не встановлено договором;

г) із закону або договору не випливає обов'язок підрядника виконати передбачену в договорі роботу особисто.

4. Яка сторона за договором підряду несе відповідальність за несхоронність майна, переданого замовником підряднику:

а) підрядник, якщо його відповідальність передбачена договором;

б) замовник як власник матеріалу;

в) підрядник у силу закону;

г) замовник і підрядник солідарно.

5. Якщо в договорі підряду не встановлено ціну роботи або способи і визначення, виконання договору повинно бути оплачено за ціною:

а) встановленою за домовленістю сторін;

б) що звичайно застосовується за аналогічні роботи з урахуванням необхідних витрат, визначених сторонами;

в) призначеною підрядником;

г) призначеною замовником роботи.

6. У якому розмірі та випадку підрядник має право вимагати виплати йому авансу:

а) встановлених у законі;

б) встановлених у законі або в договорі підряду;

в) встановлених договором підряду;

г) узгоджених із замовником після виконання визначеного обсягу робіт.

7. Підрядник зобов'язаний попередити замовника про:

а) те, що додержання вказівок замовника загрожує якості або придатності результату роботи;

б) наявність інших обставин, що не залежать від підрядника, які загрожують якості або придатності результату роботи;

в) недоброякісність або непридатність матеріалу, одержаного від замовника;

г) усе зазначене у п. а) – в).

8. Яке право має підрядник, якщо замовник, незважаючи на своєчасне попередження з боку підрядника, у відповідний строк не замінить недоброякісний або непридатний матеріал, не змінить вказівок про спосіб виконання роботи або не усуне інших обставин, що загрожують якості або придатності результату роботи:

а) відмовитися від договору та вимагати оплатити роботу повністю;

б) відмовитися від договору підряду та має право на відшкодування збитків;

в) вимагати оплати витрати, викликані простоєм.

г) вимагати оплати частини виконаної роботи та відмовитися від подальшого виконання договору;

9. Що підрядник має право вимагати у разі невиконання замовником обов'язку сприяти підрядникові у виконанні роботи у випадках, в обсязі та в порядку, встановлених договором підряду:

а) відшкодування завданих збитків, включаючи додаткові витрати, викликані простоєм;

б) підвишення ціни роботи;

в) відшкодування завданих збитків, включаючи додаткові витрати, викликані перенесенням строків виконання роботи;

г) будь-яких дій, зазначених у п. а) – в).

10. Що замовник має право вимагати від підрядника, якщо підрядник виконує роботу за договором підряду настільки повільно, що закінчення її у строк стає явно неможливим:

а) прискорення виконання роботи;

б) сплати неустойки;

в) повернення попередньої оплати та відшкодування збитків;

г) відшкодування збитків та відмовитися від договору підряду.

11. Що має право замовник, якщо під час виконання роботи стане очевидним, що вона не буде виконана належним чином:

а) відмовитися від договору, якщо підрядник не усуне недоліків та вимагати відшкодування збитків;

б) доручити виправлення робіт іншій особі за рахунок підрядника;

в) призначити підрядникові строк для усунення недоліків;

г) здійснити одну з дій, зазначених у п. а) – в).

12. У разі виникнення між замовником і підрядником спору з приводу недоліків виконання роботи або їх причин на вимогу будь-кого з них призначається експертиза, витрати на проведення якої, як правило, несе:

а) сторона, яка вимагала її призначення;

б) замовник і підрядник солідарно;

в) підрядник;

г) замовник.

13. Хто несе витрати на проведення експертизи, якщо експертизою встановлено відсутність порушень договору підряду або причинного зв'язку між діями підрядника та виявленими недоліками:

а) замовник;

б) підрядник;

в) замовник і підрядник солідарно;

г) сторона, яка вимагала її призначення.

14. Протягом якого часу, якщо замовник ухиляється від прийняття роботи, підрядник має право після дворазового попередження продати результат роботи, а суму виторгу з вирахуванням усіх належних підрядникові платежів внести в депозит нотаріуса на ім'я замовника:

а) п'ятнадцяти днів;

б) одного місяця;

в) трьох місяців.

г) двох місяців.

15. Замовник має право, якщо інше не встановлене договором або законом, вимагати від підрядника, якщо робота виконана підрядником з відступами від умов договору підряду, які погіршили роботу, або з іншими недоліками, які роблять її непридатною для використання відповідно до договору або для звичайного використання роботи такого характеру:

а) пропорційного зменшення ціни роботи;

б) безоплатного усунення недоліків у роботі в розумний строк;

в) відшкодування своїх витрат на усунення недоліків, якщо право замовника усувати їх встановлено договором;

г) здійснення однієї з дій, зазначених у п. а) – в).

16. Яке замовник має право, якщо відступи у роботі від умов договору підряду або інші недоліки у роботі є істотними або такими, що не можуть бути усунені, або не були усунені у встановлений замовником розумний строк:

а) вимагати сплати неустойки;

б) вимагати відшкодування моральної шкоди;

в) відмовитися від договору та вимагати відшкодування збитків;

г) вимагати відшкодування збитків.

17. Яка позовна давність застосовується до вимог щодо неналежної якості роботи, виконаної за договором підряду:

а) у десять років;

б) у п'ять років;

в) в один рік;

г) у три роки.

18. Від якого дня починається перебіг позовної давності, якщо, відповідно до договору підряду, роботу було прийнято замовником частинами:

а) від дня прийняття роботи в цілому;

б) від дня прийняття першої частини роботи;

в) від дня прийняття останньої частини роботи;

г) від будь-якого дня, зазначеного у п. а) – в).

19. З якого моменту починається перебіг гарантійного строку:

а) виконання договору підрядником;

б) коли виконана робота була прийнята або мала бути прийнята замовником;

в) повідомлення підрядником замовнику про закінчення роботи за договором;

г) сплати підряднику суми, обумовленої за виконану роботу.

20. Коли починається перебіг позовної давності, якщо договором підряду або законом встановлений гарантійний строк і заява з приводу недоліків роботи зроблена у межах гарантійного строку:

а) від дня усунення недоліків;

б) від дня прийняття результату роботи після усунення недоліків;

в) від дня передачі результату роботи підряднику для усунення недоліків;

г) від дня заявлення недоліків.

21. Договір побутового підряду є:

а) умовним;

б) реальним;

в) організаційним;

г) публічним.

22. Хто може виступати підрядником за договором побутового підряду:

а) повнолітні дієздатні фізичні особи;

б) будь-які фізичні та юридичні особи;

в) лише юридичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності;

г) фізичні та юридичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності.

23. Чи має право підрядник нав'язувати замовникові включення до договору побутового підряду додаткових оплатних робіт або послуг:

а) має право, якщо без цього неможливо досягти високого результату;

б) не має права, якщо проти цього заперечує замовник;

в) не має права в силу закону;

г) має право лише зі згоди замовника.

24. Чи має право замовник відмовитися від оплати робіт або послуг, не передбачених договором побутового підряду:

а) має право в силу закону;

б) має право, якщо підрядник не використає своє право на притримання результату роботи;

в) не має права, оскільки робота або послуга вже виконана;

г) не має права, якщо підрядник доведе, що без проведення цієї роботи або послуги неможливо було досягти високого результату.

25. Як визначається вартість робіт, виконаних за договором побутового підряду:

а) підрядником;

б) за погодженням сторін, якщо інше не передбачено у встановленому порядку прейскурантами (цінниками), тарифами тощо;

в) органами місцевого самоврядування;

г) за тарифами, затвердженими відповідними державними органами.

26. Що замовник має право вимагати за своїм вибором, якщо підрядником були допущені істотні відступи від умов договору побутового підряду або інші істотні недоліки в роботі, виконані із матеріалу замовника:

а) виготовлення іншої речі з однорідного матеріалу такої самої якості?

б) розірвання договору побутового підряду;

в) відшкодування збитків;

г) здійснення однієї з дій, зазначених у п. а) – в).

27. Що замовник має право вимагати, якщо внаслідок неповноти або недостовірності інформації, отриманої від підрядника, був укладений договір на виконання робіт, які не мають тих властивостей, які мав на увазі замовник:

а) відшкодування збитків та моральної шкоди;

б) сплати неустойки;

в) розірвання договору побутового підряду та відшкодування збитків;

г) відшкодування упущеної вигоди та розірвання договору.

28. У якому випадку матеріал для виконання робіт за договором побутового підряду може бути наданий підрядником у кредит (із розстроченням платежу):

а) у випадках, передбачених законом;

б) за бажанням підрядника;

в) у випадку, якщо замовник не може зразу повністю оплатити ціну матеріалу;

г) у випадках, передбачених договором.

29. Протягом якого часу вимога про безоплатне усунення недоліків роботи, виконаної за договором побутового підряду, які можуть становити небезпеку для життя або здоров'я замовника та підлеглих осіб, може бути пред'явлена замовником або його правонаступником з моменту прийняття роботи, якщо у встановленому законом порядку не передбачені більш тривалі строки:

а) трьох років

б) п'яти років;

в) гарантійного строку;

г) десяти років.

30. У який строк підрядник повинен письмово попередити замовника про продаж предмета договору у разі нез'явлення замовника за одержанням внконаної роботи або іншого ухилення замовника від її прийняття?

а) три місяці;

б) шість місяців:

в) один рік;

г) два місяці.

31. Договір будівельного підряду є:

а) реальним, взаємним, відплатним;

б) публічним, взаємним, відплатним;

в) консенсуальним, взаємним, відплатним;

г) консенсуальним, одностороннім, відплатним.

32. Для яких робіт укладається договір будівельного підряду?

а) нового будівництва та капітального ремонту;

б) виконання монтажних, пусконалагоджувальних та інших робіт, нерозривно пов'язаних з місцезнаходженням об'єкта;

в) реконструкції (технічного переоснащення) підприємств, будівель (зокрема житлових будинків), споруд;

г) будь-яких, зазначених у п. а) – в).

33. Хто є власником об'єкта будівництва або результату інших будівельних робіт до їх здачі?

а) субпідрядник;

б) замовник;

в) підрядник;

г) замовник і підрядник на праві спільної сумісної власності.

34. Замовник має право вносити зміни до проектно-кошторисної документації до початку робіт або під час їх виконання за умови, що додаткові роботи, викликані такими змінами, за вартістю не перевищують:

а) 15 %;

б) 20 %;

в) 30 %;

г) 10 %.

35. Внесення до гіроектно-кошторисної документації змін, що потребують додаткових робіт, вартість яких перевищує десять відсотків визначеної у кошторисі ціни:

а) не допускається;

б) допускається лише за згодою підрядника;

в) допускається за домовленістю сторін;

г) допускається лише за згодою субпідрядника.

36. На яку сторону за договором будівельного підряду покладається матеріально-технічне забезпечення будівництва:

а) на ту сторону, яка погодилась на це при укладенні договору;

б) на замовника;

в) на підрядника, якщо інше не встановлено договором будівельного підряду;

г) на субпідрядника.

37. Який обов'язок за договором на замовника може бути покладений:

а) надавати підряднику в користування необхідні для здійснення робіт будівлі та споруди;

б) сприяти підрядникові у забезпеченні будівництва водопостачанням, електроенергією тощо, а також у наданні інших послуг;

в) забезпечувати транспортування вантажів на адресу підрядника;

г) здійснити будь-яку дію, зазначену в п. а) – в).

38. Що вимагає від замовника підрядник у разі відмови від договору у випадку неможливості використання матеріалу (деталей, конструкцій) або устаткування, наданого замовником, без погіршення якості виконуваних робіт:

а) відшкодування завданих збитків;

б) оплати всієї вартості робіт, передбачених кошторисом;

в) сплати ціни робіт пропорційно їх виконаній частині, а також відшкодування збитків, не покритих цією сумою;

г) сплати ціни робіт та відшкодування витрат, викликаних простоєм.

39. Хто несе ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження об'єкта будівництва до його прийняття замовником:

а) підрядник і замовник солідарно;

б) підрядник і замовник субсидіарно;

в) підрядник в силу договору;

г) підрядник в силу закону.

40. За чий рахунок здійснюється організація та прийняття робіт, виконаних за договором будівельного підряду:

а) за рахунок замовника, якщо інше не встановлено договором;

б) за рахунок органів місцевого самоврядування, якщо вони беруть участь у прийнятті робіт;

в) за рахунок підрядника;

г) за рахунок державних органів, якщо вони беруть участь у прийнятті робіт.

41. У яких випадках замовник має право відмовитися від прийняття робіт за договором будівельного підряду:

а) при виконанні роботи з порушенням строку;

б) у разі виявлення недоліків, які виключають можливість використання об'єкта для вказаної в договорі мети та не можуть бути усунені підрядником, замовником або третьою особою;

в) при невиконанні підрядником вимог замовника, які були заявлені в процесі виконання робіт;

г) при ухиленні підрядника від усунення виявлених недоліків.

42. Що здійснює підрядник за невиконання або неналежне виконання обов'язків за договором будівельного підряду:

а) сплачує неустойку та відшкодовує моральну шкоду;

б) відшкодовує збитки в повному обсязі та моральну шкоду;

в) сплачує неустойку, встановлену договором або законом, та відшкодовує збитки в повному обсязі;

г) сплачує пеню, встановлену договором або законом.

43. Підрядник відповідає за дефекти, виявлені у межах гарантійного строку, якщо він не доведе, що вони сталися внаслідок:

а) неправильної його експлуатації або неправильності інструкцій щодо його експлуатації, розроблених самим замовником або залученими ним іншими особами;

б) неналежного ремонту об'єкта, який здійснено самим замовником або залученими ним третіми особами;

в) природного зносу об'єкта або його частин;

г) усіх дій, зазначених у п. а) – в).

44. Який гарантійний строк встановлено від дня прийняття об'єкта замовником за договором будівельного підрядника, якщо більший гарантійний строк не встановлений договором або законом:

а) п'ять років;

б) десять років;

в) три роки;

г) один рік.

45. У який строк замовник повинен заявити підряднику-ві, після виявлення недоліків, у разі виявлення їх протягом гарантійного строку:

а) протягом одного року;

б) у розумний строк;

в) протягом шести місяців;

г) протягом трьох місяців.

46. Чи має право підрядник відмовитися від виконання обов'язку, передбаченого в договорі будівельного підряду, усунути на вимогу замовника та за його рахунок недоліки, за які підрядник не відповідає:

а) не має права в силу закону;

б) не має права, якщо від цього залежить виконання договору в цілому;

в) має право, якщо усунення недоліків не пов'язане безпосередньо з предметом договору або не може бути здійснене підрядником з незалежних від нього причин;

г) має право, якщо замовник не подовжує строк закінчення робіт за договором.

47. У який строк проводиться оплата робіт:

а) після прийняття замовником збудованого об'єкта;

б) після прийняття замовником збудованого об'єкта, якщо інший порядок розрахунків не встановлений за погодженням сторін;

в) після затвердження плану об'єкта;

г) спочатку авансом, а кінцева сума після прийняття замовником збудованого об'єкта.

48. Ким здійснюється страхування об'єкта будівництва або комплексу робіт:

а) підрядником;

б) замовником;

в) підрядником або замовником;

г) підрядником і замовником.

49. Що покладено на підрядника за договором підряду на проведення проектних та пошукових робіт:

а) провести обумовлені технічним завданням замовника наукові дослідження, а замовник зобов'язується прийняти роботу й оплатити її;

б) за завданням замовника побудувати об'єкт, а замовник зобов'язується створити підрядникові необхідні умови для виконання робіт, прийняти результат та оплатити виконані роботи;

в) розробити зразок нового виробу, конструкторську документацію на нього або нову технологію, а замовник зобов'язується прийняти роботу та оплатити її;

г) розробити за завданням замовника проектну або іншу технічну документацію та (або) виконати пошукові роботи, а замовник зобов'язується прийняти та оплатити їх.

50. Що замовник зобов'язаний передати підрядникові за договором підряду на проведення проектних та пошукових робіт:

а) вихідні дані у формі завдання на проектування об'єктів;

б) зразковий перелік техніко-економічних показників для об'єктів передбачуваного будівництва;

в) інші вихідні дані, необхідні для складання проектно-кошторисної документації;

г) завдання на проектування, а також інші вихідні дані, необхідні для складання проектно-кошторисної документації.

51. За договором підряду на проектні та пошукові роботи підрядник зобов'язаний:

а) виконувати роботи відповідно до вихідних даних для проведення проектування та згідно з договором;

в) передати замовникові готову пректно-кошторисну документацію та результати пошукових робіт;

б) погоджувати готову проектно-кошторисну документацію із замовником, а в разі необхідності – також з уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування;

г) виконати всі дії, зазначені в п. а) – в).

52. За що підрядник несе відповідальність за договором підряду на проектні та пошукові роботи:

а) недоліки проектно-кошторисної документації та пошукових робіт;

б) недоліки, виявлені в процесі експлуатації об'єкта, створеного на основі виконаної проектно-кошторисної документації і результатів пошукових робіт;

в) недоліки, виявлені згодом у ході будівництва;

г) усе, зазначене в п. а) – в).

53. Який покладено обов'язок на замовника на вимогу підрядника у разі виявлення недоліків у проектно-кошторисній документації або в пошукових роботах:

а) відповідно зменшити ціну, встановлену за роботу договором;

б) сплатити неустойку та безоплатно усунути виявлені недоліки;

в) відшкодувати замовнику завдані збитки, моральну шкоду та безоплатно усунути виявлені недоліки;

г) безоплатно переробити проектно-кошторисну документацію або здійснити необхідні додаткові пошукові роботи, а також відшкодувати завдані збитки, якщо інше не встановлено договором або законом.

54. Що зобов'язаний замовник робити за договором підряду на проектні та пошукові роботи:

а) не передавати проектно-кошторисну документацію іншим особам;

б) використовувати проектно-кошторнсну документацію, одержану від підрядника, лише для цілей, встановлених договором;

в) не розголошувати дані, що містяться у проектно-кошторисній документації, без згоди підрядника;

г) вчиняти всі дії, зазначені в п. а) – в).

55. Умови договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт повинні відповідати законодавству:

а) про авторський договір;

б) про виконання робіт;

в) про виключні права (з інтелектуальної власності);

г) що регулює відносини власності.

56. Чи має право виконавець залучати до виконання науково-дослідних робіт інших осіб:

а) має право лише за згодою замовника;

б) не має права в силу закону;

в) має право в будь-яких випадках;

г) не має права, оскільки роботу він зобов'язаний провести особисто.

57. Чи має право замовник залучати інших осіб (субвиконавців) до виконання дослідно-конструкторських і технологічних робіт:

а) має право лише за згодою замовника;

б) не має права в силу закону;

в) не має права, оскільки роботу він зобов'язаний провести особисто;

г) має право, якщо інше не встановлено договором.

58. Чи має право виконавець використати одержаний результат науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт для себе:

а) відповідь залежить від конкретного результату роботи;

б) не має права в силу закону;

в) має право, якщо інше не встановлено договором;

г) має право, якщо не заперечує замовник.

59. Що замовник зобов'язаний, якщо в ході виконання дослідно-конструкторських і технологічних робіт виявляється неможливість досягнення результату внаслідок обставин, що виникли не з вини виконавця:

а) запропонувати виконавцю альтернативну програму робіт;

б) відшкодувати витрати виконавця;

в) оплатити вартість виконаної частини робіт;

г) оплатити в повному обсязі передбачену договором програму робіт.

Задачі

Задача 1

Громадянин П. уклав договір підряду з гр. С., замовивши виготовлення двох дерев'яних дверей. Виготовляючи замовлення, гр. С. не дотримався розмірів і двері не можна було встановити у квартирі замовника гр. П. Гр. П. вимагав безоплатного усунення недоліків у роботі протягом 2 тижнів. Але на прохання замовнику було відмовлено.

Проаналізуйте ситуацію відповідно до чинного законодавства. Які права у цій ситуації має замовник гр. П.?

Задача 2

Громадянин А як підрядник зобов'язався на свій ризик виконати певну роботу на завдання замовника. Замовник зобов'язався забезпечити підрядника необхідним матеріалом. Після виконання передбачених робіт підрядник відмовився на прохання замовника повернути залишки матеріалу, мотивуючи це тим, що вони належать підряднику.

Чи зобов'язаний підрядник повернути залишки матеріалу замовнику? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства?

Задача 3

Між підприємцем С., що займався будівельними роботами, та гр. П. було укладено договір підряду про будівництво літньої альтанки. Згідно з умовами договору висота стелі в альтанці повинна була становити 4 метри. Після завершення роботи виявилося, що стеля в альтанці на півметра нижча, ніж зазначалося в договорі. Гр. П. відмовився оплачувати роботу і висунув вимогу про розірвання договору і відшкодування завданих збитків, оскільки літня альтанка зовсім не відповідає тим розмірам, які до неї пред'являлися. Підприємець С. заявив, що не буде задовольняти вимоги замовника, адже альтанка збудована, вимоги щодо її якості задовольняють замовника, крім висоти.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 4

Громадянин М. домовився із гр. І., що той у вільний від роботи час відремонтує його холодильник. Було домовлено між сторонами, що гр. І. сам придбає необхідні матеріали. Сторони домовилися, що така робота буде коштувати 1 000 грн. Розпочавши ремонт, гр. І не зміг самостійно відремонтувати холодильник, у зв'язку з чим домовився з гр. Б про допомогу й оплату йому 200 грн. Крім того, деякі деталі виявилися дорожчими, як передбачалося. Тому, гр. І. повідомив гр. М., що останній повинен тепер сплатити не 1 000 грн, а 1 500 грн. Гр. М. відмовився і зазначив, що, уклавши договір, гр. І. взявся виконувати роботу на свій ризик, тому додаткові витрати мають бути віднесені на його рахунок. Гр. І. навпаки стверджував, що обумовлена ними сума при укладанні договору була лише приблизною, і якщо гр. М. не може сплатити її, договір має бути розірвано, а гр. М. повинен відшкодувати понесені витрати в сумі 500 грн (200 грн – допомога з ремонту і 300 грн – за деталі).

Як слід вирішити справу? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 5

Громадянин А. та гр. З. уклали договір на виконання робіт з ремонту будинку гр. А. Через місяць після виконаної роботи замовник помітив, що його на стінах та стелі є тріщини. Він звернувся до підрядника гр. З. з вимогою усунути недоліки, але останній відмовився.

Як потрібно вирішити цей спір? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 6

Будівельник М. прийняв на себе зобов'язання протягом року побудувати будинок гр. С. Виконавши половину роботи, будівельник С. помер. Син будівельника, будучи його спадкоємцем, вимагав від гр. С. сплатити вартість виконаної гр. М частини роботи. Гр. С. відмовився задовольнити вимогу, посилаючись на незавершеність роботи. Син для вирішення спору звернувся до суду.

Яке рішення повинен винести суд?

Задача 7

Підприємство уклало договір з проектною організацією на розробку проектної документації з реконструкції будівлі, що придбана для розміщення офісів. У строк, що вказаний у договорі, проектувальники виконали ескіз, макет та генеральний план реконструкції.

Коли підприємство звернулося за отриманням дозвільної документації до компетентних органів, з'ясувалося, що проект поданий не в повному обсязі. Проектна організація зазначила, що вона виконала умови договору повністю, оскільки договором перелік матеріалів, що вимагаються додатково, компетентним органом не передбачений. Однак вона готова виконати необхідну частину роботи за умов додаткової оплати. Підприємство вимагало виконання роботи без додаткової оплати.

Виступіть у ролі юриста і надайте консультацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 8

Громадянин А, будучи в ролі підрядника, виконував капітальний ремонт у квартирі замовника. Після виконання робіт та здачі об'єкта замовник недоліків не виявив. На наступний день, коли замовник дивився телевізор, на нього впав шматок шпалери зі стіни.

Останній звернувся до підрядника із заявою про усунення недоліків, але той пояснив, що зможе їх усунути лише за додаткову плату.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 9

ТОВ «А» (замовник) і ТОВ «Б» (підрядник) уклали договір підряду, відповідно до якого підрядник зобов'язався побудувати комплекс офісних приміщень і передати їх замовникові, а останній зобов'язаний оплатити збудовані офісні приміщення у сумі 8 млн грн до 10.03.2019. На забезпечення своєчасної оплати замовником будівництва був виданий гарантійний лист. 01.03.2019 строк оплати офісних приміщень був продовжений сторонами до 01.09.2019 шляхом підписання додаткової угоди.

Проте у встановлений цією угодою строк замовник своїх обов'язків щодо оплати об'єкта не виконав, надіслану йому претензію визнав у частині суми, а також вказав на відсутність у нього на цей момент коштів. 03.10.2019 підрядник звернувся до банка як до гаранта з вимогами оплатити вартість будівництва і пеню за прострочення платежу. У відповіді на претензію банк посилався на те, що відповідальність гаранта настає тільки за умови, коли основний боржник не може відповідати за невиконання зобов'язання у зв'язку з відсутністю у нього майна.

Як вирішити цей спір відповідно до чинного законодавства?

Задача 10

За договором будівельного підряду замовник виявив недоліки в роботі підрядника і почав вимагати негайного їх усунення. Підрядник відмовився, мотивуючи тим, що всі витрати повинні покладатися на замовника. Замовник довів, що недоліки в роботі викликані виною підрядника.

Хто буде усувати недоліки? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 11

Після здачі будинку після будівництва підрядником у 2015 році замовник у 2019 році подав позовну заяву до суду про неналежне виконання роботи за договором будівельного підряду. У суді він пояснив, що на наступний день після підписання акта-прийому передачі він поїхав за кордон на 4 роки. А коли повернувся і детально дослідив свій будинок, то виявив істотні помилки підрядника у будівництві (просіла стеля, протікає дах, тріщини у стінах будинку), і вирішив подати заяву в суд.

Яке рішення в цій ситуації має прийняти суд?

Задача 12

При огляді частини виконаної роботи підрядником замовник помітив, що підрядник допустив недоліки в роботі та відступив від умов договору, що істотно погіршило якість роботи. Замовник вимагає безоплатно виправити ці недоліки чи зменшити плату за роботу.

Чи правомірні вимоги замовника?

Задача 13

Керівник будівельної фірми гр. Г. уклав з гр. А. договір про виконання будівельних робіт. У ході їх виконання ціни на певні види будівельних матеріалів підвищилися і гр. Г. купував їх за власний кошт. Після закінчення робіт гр. Г. попросив гр. А. відшкодувати витрати, на що отримав відмову. Гр. Г. мотивував її тим, що кошторис про виконання робіт вони вже узгодили і ні про які додаткові витрати його ніхто не повідомляв.

Яким чином слід вирішити цей спір?

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Система підрядних договорів у будівництві та організація договірних зв'язків»;

«Договір побутового підряду»;

«Система генерального підряду у договірних підрядних відносинах»;

«Договір на виконання проектних і пошукових робіт»;

«Порядок обчислення гарантійного строку у договорах підряду».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Поняття, види та правове регулювання договору підряду»;

«Проблеми визначення предмета договору підряду на проектні та пошукові роботи»;

«Строки виконання роботи за договорами підряду»;

«Обставини, про які підрядник зобов'язаний попередити замовника»;

«Правові наслідки невиконання замовником вимог підрядника»;

«Права замовника під час виконання роботи»;

«Позовна давність, що застосовується до вимог щодо неналежної якості роботи»;

«Невиконання замовником обов'язків за договором підряду»;

«Обов'язок замовника прийняти роботу, виконану підрядником».

3. Складіть схеми за темами:

«Види підрядних договорів»;

«Істотні умови договору будівельного підряду».

4. На підставі аналізу чинного законодавства письмово охарактеризуйте порядок розрахунків між сторонами у разі випадкового знищення предмета договору підряду або неможливості закінчення роботи.

5. Напишіть власний коментар до ст. 845 Цивільного кодексу України «Ощадливість підрядника».

6. Опишіть, як, на Вашу думку, співвідносяться договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт.

7. На підставі аналізу наукових джерел законспектуйте у робочому зошиті питання: «Відповідальність сторін за договором будівельного підряду».

8. Охарактеризуйте письмово поняття «проект», «робоча документація», «передпроектні роботи», «ескізний проект», «техніко-економічне обґрунтування», «техніко-економічний розрахунок».

9. Підготуйте презентації на теми:

«Відповідальність за договорами підряду»;

«Виконання роботи за договором підряду з матеріалу підрядника та його засобами»;

«Виконання роботи за договором підряду з матеріалу замовника».

10. Напишіть тези на тему

«Проблемні аспекти договорів про виконання робіт».

11. Складіть кросворд до теми на 15 слів.

12. Складіть 20 тестових завдань до теми.

13. Складіть розширений план-конспект до теми.

14. Сформуйте список правових актів, наукової та навчальної літератури до теми, який включає позиції, опубліковані за останні 3 роки.

Словник юридичних термінів

Будівельний майданчик – виробнича територія, яка виділяється в установленому порядку для розміщення об'єктів, що будуються, а також машин, матеріалів, конструкцій, комунікацій, виробничих і санітарно-побутових приміщень, які використовуються у процесі будівництва.

Виконавець – це суб'єкт незалежної професійної діяльності, уповноважений державою на здійснення діяльності з примусового виконання рішень, визначених законом та у спосіб і порядок, встановлений законом.

Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт – це договір, за яким підрядник (виконавець) зобов'язується провести за завданням замовника наукові дослідження, розробити зразок нового виробу та конструкторську документацію на нього, нову технологію тощо, а замовник зобов'язується прийняти виконану роботу та оплатити її.

Договір підряду – цивільно-правовий договір, за яким одна сторона (підрядник) зобов'язується на свій ризик виконати певну роботу за завданням другої сторони (замовника), а замовник зобов'язується прийняти та оплатити виконану роботу. У договорі підряду визначається ціна роботи або способи її визначення.

Договір будівельного підряду – підрядник зобов'язується збудувати і здати у встановлений строк об'єкт або виконати інші будівельні роботи відповідно до проектно-кошторисної документації, а замовник зобов'язується надати підрядникові будівельний майданчик (фронт робіт), передати затверджену проектно-кошторисну документацію, якщо цей обов'язок не покладається на підрядника, прийняти об'єкт або закінчені будівельні роботи та оплатити їх

Договір побутового підряду – це договір підряду, за яким одна сторона (підрядник), що здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується виконати за завданням фізичної особи (замовника) певну роботу, призначену для задоволення побутових та інших особистих потреб, а замовник – прийняти та оплатити виконану роботу

Дослідно-конструкторські роботи – сукупність робіт, спрямованих на отримання нових знань та їх практичне застосування при створенні нового виробу або технології.

Замовник – фізична чи юридична особа, розпорядник грошових коштів, який замовляє певні товари, роботи чи послуги (цінності), або подає заявку про придбання чи замовлення товарів, робіт чи послуг (цінностей) у майбутньому.

Звичай ділового обороту – це правило поведінки, яке не встановлене актами цивільного законодавства, але є усталеним у сфері ділового обороту.

Кошторис – затверджений у встановленому порядку або прийнятий належним чином фінансово-плановий документ, який містить відповідні статті і суми витрат коштів на утримання органів державної влади, установ та організацій; на виробничу діяльність, капітальне будівництво тощо.

Нове будівництво (новобудова) – це будівництво підприємств, будівель і споруд, яке здійснюється на нових майданчиках на підставі знов затвердженої проектно-кошторисної документації.

Підрядник – сторона договору підряду, яка зобов'язується на свій ризик виконати певну роботу за завданням другої сторони (замовника). Права та обов'язки підрядника визначаються Цивільним кодексом України.

Послуга – це дія, результат якої споживається в процесі її виконання.

Прейскурант – систематичний збірник, довідник цін і тарифів на різні види і групи товарів та послуг. Встановлюється переважно без зазначення терміну дії.

Проектні роботи – це роботи, пов'язані зі створенням проектної документації для будівництва текстових та графічних матеріалів, затверджених в установленому порядку, якими визначаються містобудівні, об'ємно-планувальні, архітектурні, конструктивні, технічні та технологічні рішення, а також кошториси об'єкта будівництва.

Проектно-кошторисна документація – це система документів, що містять опис та обґрунтування проекту, яка охоплює як документи, обов'язкові при проектуванні об'єктів капітального

будівництва, так і додаткові матеріали, що розробляються учасниками проекту при експертизі, підготовці до реалізації.

Реконструкція – проведення відповідно до плану технічного розвитку об'єднань (підприємств) комплексу заходів (без розширення виробничих площ) щодо підвищення технічного рівня окремих.

Ремонт – процес зміни, відновлення, покращення будь-чого, доведення об'єкта до початкових характеристик.

Ризик випадкової загибелі майна – випадковою загибеллю або псуванням речей визнається така загибель або псування, яке сталося не з вини учасників цивільних правовідносин, а в силу випадкових причин та обставин.

Річ – предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки.

Робота – фізична величина, що визначає енергетичні витрати на переміщення фізичного тіла чи його деформацію.

Роботи будівельні – це роботи з нового будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту.

Роботи дослідно-конструкторські – сукупність робіт, спрямованих на отримання нових знань та їх практичне застосування при створенні нового виробу або технології.

Роботи науково-дослідні – сукупність робіт, спрямованих на отримання нових знань та їх практичне застосування при створенні нового виробу або технології.

Роботи проектні – роботи, пов'язані зі здійсненням інженерних вишукувань та створенням проектної документації для об'єктів будівництва.

Роботи технологічні – комплекс робіт з розробки конструкторської та технологічної документації на дослідний зразок виробу, виготовлення та випробувань дослідного зразка виробу, які виконуються за технічним завданням.

Субпідрядник – підрядник, який у порядку, визначеному договором підряду, та на підставі договору субпідряду, укладеному з генеральним підрядником, залучається до виконання робіт.

Ціна договору підряду – це грошова сума, що належить підрядникові за виконане замовлення і також є істотною умовою договору.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 11.01.2020).

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 08.12.2019).

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (у редакції від 08.12.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 16.12.2019).

Допоміжна література

1. Берестова І. Е. Цивільне право України. Особлива частина. Договірні зобов'язання : навч. посіб. / І. Е. Берестова, С. С. Бичкова, І. А. Бірюков [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 348 с.

2. Бичкова С. С. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – [2-ге вид., змін. та допов.]. – К. : КНТ, 2016. – 498 с.

3. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

4. Боднар Т. В. Договірне право України. Загальна частина : навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцов [та ін.] ; за ред. О. В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 896, [4] с.

5. Бородовський С. Окремі питання зміни і розірвання договору в цивільному праві України / С. Бородовський // Право України. – 2011. – № 3. – С. 43–45.

6. Верховець А. А. Співвідношення цивільно-правових заходів оперативного впливу із заходами цивільно-правової відповідальності / А. А. Верховець // Вісник господарського судочинства. – 2006. – № 1. – С. 125–130.

7. Господарський кодекс України. Науково-практичний коментар. Станом на 18 березня 2013 р. / Д. Л. Тупчієнко, С. В. Мостовенко, С. Г. Деледивка [та ін.]. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 672 с

8. Гриняк Андрій. Договірне регулювання підрядних відносин у підприємницькій діяльності / Андрій Гриняк // Підприємництво, господарство і право. – 2015. – № 9. – С. 3–7

9. Гриняк А.Г. Договори з виконання робіт в цивільному праві України: проблеми теорії і практики : монографія / за заг. ред. А. Б. Гриняка. – К. : НДІ приватного права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2015. – 402 с.

10. Гриняк А. Особливості розмежування договорів підряду та договорів із надання послуг / А. Гриняк // Підприємництво, господарство і право : щомісячний науково-практичний господарсько-правовий журнал. – 2012. – № 4. – С. 18–20.

11. Гуцуляк В. Нормативно-правове регулювання відносин з проведення пошукових робіт: окремі аспекти / В. Гуцуляк // Підприємництво, господарство і право. – 2015. – № 11. – С. 7–11.

12. Гуцуляк В. К. Поняття договору підряду на проведення пошукових робіт у цивільному законодавстві України / В. К. Гуцуляк // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Випуск 3–2. – Том 3. – С. 10–15. – (Серія «Юридичні науки»).

13. Гуцуляк В. Особливості відповідальності підрядника за порушення умов договору підряду на проведення пошукових робіт / В. Гуцуляк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Випуск 39. – Том 1. – 2016. – С. 53–57. – (Серія «Право»).

14. Олюха В. Предмет договору підряду на капітальне будівництво / Віталій Олюха // Підприємництво, господарство і право. – 2013. – № 7. – С. 56–59.

15. Цивільне право : підручник : у 2 т. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого»; за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2014 – Т. 2. – 816 с.

16. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х.: Право 2011. – Т. 1. – 656 с.

ТЕМА 13
ДОГОВОРИ ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ. ТРАНСПОРТНІ ПОСЛУГИ

План

1. Загальна характеристика договорів про надання послуг.
2. Поняття та види перевезень, джерела їх правового регулювання.
3. Договір перевезення вантажу: поняття, ознаки. Сторони в договорі.
4. Укладення договору перевезення вантажу. Перевізні документи.
5. Права та обов'язки сторін за договором.
6. Відповідальність за порушення договору перевезення вантажу.
7. Договір перевезення пасажира і багажу: поняття, ознаки.
8. Сторони у договорі. Укладення договору. Проїзні документи.
9. Права, обов'язки та відповідальність сторін за договором перевезення пасажира і багажу.
10. Договір транспортного експедирування.

Запитання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття договору про надання послуг та назвіть його істотні умови.
2. Як здійснюється виконання договору про надання послуг?
3. Який порядок відшкодування виконавцеві фактичних витрат за договором про безоплатне надання послуг?
4. Поясніть порядок розірвання договору про надання послуг.
5. Назвіть договори про надання послуг.
6. Охарактеризуйте загальні положення про перевезення.
7. Проаналізуйте види перевезень.
8. Охарактеризуйте договір перевезення вантажу.
9. Хто є сторонами в договорі перевезення вантажу?

10. Визначте порядок укладення договору перевезення вантажу.

11. Які права та обов'язки сторін за договором перевезення вантажу?

12. Охарактеризуйте відповідальність за порушення договору перевезення вантажу.

13. Проаналізуйте договір перевезення пасажира і багажу.

14. Назвіть права, обов'язки та відповідальність сторін за договором перевезення пасажира і багажу.

15. Охарактеризуйте договір чартеру (фрахтування).

16. Назвіть особливості договору транспортного експедирування.

17. Які документи та інша інформація надаються експедиторові за договором транспортного експедирування?

18. Проаналізуйте відповідальність експедитора за договором транспортного експедирування.

19. Як реалізується відмова від договору транспортного експедирування?

Тести

1. Перевезення в місцевому сполученні є:

а) перевезення кількома транспортними підприємствами з використанням одного виду транспорту;

б) перевезення у межах територіальної сфери дії одного транспортного підприємства;

в) перевезення кількома транспортними підприємствами різних видів транспорту;

г) перевезення кількома видами транспорту.

2. Яким є договір перевезення транспортом загального користування:

а) організаційним;

б) публічним;

в) одностороннім;

г) фідуціарним.

3. Договір перевезення вантажу є:

а) відплатним і двостороннім;

б) відплатним, двостороннім консенсуальним;

в) безвідплатним, публічним, консенсуальним;

г) відплатним, двостороннім, реальним.

4. Укладення договору перевезення вантажу підтверджується складенням та видачею:

а) квитанції;

б) розписки перевізника;

в) транспортного ордера;

г) транспортної накладної.

5. На якому виді транспорту використовується термін «трапове перевезення»:

а) морському;

б) автомобільному;

в) повітряному;

г) залізничному.

6. Яким є договір перевезення пасажира:

а) реальним, відплатним;

б) організаційним; відплатним;

в) консенсуальним, відплатним;

г) реальним; безвідплатним.

7. Яким є договір перевезення вантажу:

а) приєднання, відплатним;

б) консенсуальним, відплатним;

в) реальним, безвідплатним;

г) реальним, відплатним.

8. Укладення договору перевезення пасажира посвідчується:

а) коносаментом;

б) проїзним документом (квитком);

в) квитанцією;

г) видачею відповідно квитка та багажної квитанції.

9. Укладення договору перевезення багажу підтверджується:

а) видачею відповідно квитка та багажної квитанції;

б) відміткою на проїзному квитку пасажира;

в) видачею перевізником розписки;

г) коносаментом.

10. Коносамент – це документ, що містить умови договору перевезення вантажу на:

а) автомобільному транспорті;

б) залізничному транспорті;

в) повітряному транспорті;

г) морському транспорті.

11. Відповідно до ЦК України пасажир має право провозити із собою безоплатно одну дитину без права зайняття нею окремого місця віком до:

а) п’яти років;

б) семи років;

в) шести років;

г) восьми років.

12. Пасажир має право зробити не більше однієї зупинки в дорозі з подовженням строку чинності проїзних документів (квитка) не більше ніж на:

а) десять діб;

б) п’ять діб;

в) сім діб;

г) чотирнадцять діб.

13. Що перевізник зобов’язаний пасажиру у разі відмови пасажира від перевезення з причин затримки відправлення транспортного засобу:

а) повернути упущену вигоду;

б) відшкодувати моральну шкоду;

в) відшкодувати упущену вигоду;

г) повернути провізну плату.

14. Предметом договору перевезення є:

а) здійснення певних дій;

б) транспортні послуги з переміщення певного вантажу або пасажира;

в) здійснення певної діяльності;

г) завантаження та вивантаження вантажу, виконання митних правил.

15. Сторонами договору чартеру є:

а) відправник і перевізник;

б) фрахтівник і перевізник;

в) відправник і фрахтувальник;

г) фрахтувальник і фрахтівник.

16. Яке має право відправник, якщо перевізник за договором перевезення вантажу надав відправнику під завантаження транспортний засіб, який є непридатним для перевезення цього вантажу:

а) відмовитися від наданого транспортного засобу;

б) вимагати компенсацію;

в) вимагати сплати неустойки;

г) здійснити будь-яку дію, зазначену в п. а) – в)

17. До пред'явлення перевізникові позову, що впливає із договору перевезення вантажу, є обов'язковим пред'явленням йому:

а) письмового попередження;

б) протоколу розбіжностей щодо комерційного акта;

в) письмового запиту;

г) претензії.

18. Який строк позовної давності до вимог, що випливають із договору перевезення вантажу:

а) три місяці;

б) шість місяців;

в) три роки;

г) один рік.

19. Договір, за яким одна сторона зобов'язується за плату і за рахунок другої сторони виконати або організувати виконання визначених договором послуг, пов'язаних з перевезенням вантажу – це:

а) договір перевезення вантажу;

б) договір прокату;

в) договір фрахтування;

г) договір транспортного експедирування.

20. Яким є договір транспортного експедирування:

а) реальним, двостороннім, безвідплатним;

б) реальним, одностороннім, відплатним;

в) консенсуальним, двостороннім, відплатним;

г) організаційним, двостороннім, відплатним.

21. Що є предметом договору транспортного експедирування:

а) здійснення фінансової діяльності;

б) послуги, пов'язані з перевезенням вантажу;

в) здійснення будь-якої діяльності;

г) дії юридичного та фактичного характеру.

22. У якій формі договір транспортного експедирування укладається:

а) усній;

б) письмовій нотаріально посвідченій;

в) простій письмовій;

г) письмовій та підлягає державній реєстрації.

23. Хто може бути клієнтом за договором транспортного експедирування:

а) лише юридичні особи;

б) лише фізичні особи;

в) будь-які фізичні та юридичні особи;

г) лише спеціалізована комерційна організація та фізична особа – підприємець.

24. Хто може виступати експедитором за договором транспортного експедирування:

а) будь-яка фізична та юридична особа;

б) спеціалізована комерційна організація та фізична особа-підприємець;

в) будь-яка фізична особа;

г) будь-яка юридична особа.

25. Що повинен видати клієнт експедиторові для виконання його обов'язків:

а) копію договору;

б) квитанцію;

в) довіреність;

г) рекомендаційний лист.

26. Хто вправі залучити третіх осіб до виконання договору транспортного експедирування:

а) перевізник;

б) експедитор;

в) клієнт;

г) будь-яка особа, зазначена в п. а) – б).

27. Чи звільняє експедитора від відповідальності перед клієнтом покладення виконання зобов'язання на третю особу:

а) не звільняє в силу закону;

б) звільняє, якщо із цим згоден клієнт;

в) не звільняє, якщо про це зазначено в договорі;

г) не звільняє, якщо третя особа була залучена до виконання договору без згоди клієнта.

28. Якими є основні обов'язки клієнта за договором транспортного експедирування:

а) передання вантажу для виконання договору експедирування та отримання вантажу в експедитора;

б) виплата передбаченої договором винагороди;

в) відшкодування понесених експедитором при виконанні договору витрат;

г) усі дії, зазначені в п. а) – в).

29. У який строк будь-яка зі сторін договору має право відмовитися від договору транспортного експедирування, попередивши про це другу сторону:

а) у розумний строк;

б) за 15 днів до припинення договору;

в) за 30 днів до припинення договору;

г) за один місяць до припинення договору.

30. Сторона, яка заявила про відмову від договору транспортного експедирування, зобов'язана відшкодувати другій стороні:

а) збитки та сплатити штраф;

б) збитки та моральну шкоду;

в) моральну шкоду;

г) збитки, завдані їй у зв'язку із розірванням договору.

Задачі

Задача 1

Громадянин С. уклав договір про перевезення вантажу продуктів з гр. Б. Під час розвантаження продуктів на гр. Б. впало 3 ящики картоплі і він знепритомнів, прокинувся в лікарні, після чого подав заяву про відшкодування шкоди.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 2

Пасажир Л. вимагає від перевізника І. відшкодування шкоди, завданої перевізником матеріальної відповідальності, за прострочення візи і депортації, оскільки пасажир Л. вчасно не перетнув кордон. Пояснює це тим, що в дорозі випала велика кількість снігу і вони не могли їхати, бо була реальна загроза потрапити в ДТП.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 3

Батьки передали сину із закордону грошову суму (1 000 $) у конверті через перевізника – водія автобуса. У дорозі у водія було викрадено конверт з грошима. Одержувач конверту, дізнавшись про це, вимагає у водія повернення грошової сум.

Чи правомірні дії одержувача?

Задача 4

Між громадянином І. та приватним підприємством в особі гр. К. було укладено договір перевезення пасажира. Однак з невідомих гр. І. причин та без попередження транспортний засіб не був наданий в обумовлений час. Тому, гр. І. не став чекати і самостійно дістався в потрібне місце. Згодом гр. І. звернувся до приватного підприємства з вимогою повернути йому провізну плату, на що отримав відмову, вмотивовану поломкою транспортного засобу.

Чи можуть бути задоволені вимоги гр. І.?

Задача 5

Громадянка А. після прильоту в точку призначення на стрічці видачі багажу не знайшла свій чемодан. Вона звернулася до представника аеропорту і повідомила про ситуацію. Їй оформили документ, який підтверджував неотримання багажу по прильоту в аеропорт призначення. Також нею була заповнена митна декларація, в якій зазначалася інформація про наявність у загубленому багажі особистих речей, цінностей, подарунків.

Представник авіакомпанії не зміг пояснити, де знаходиться багаж гр. А. і повідомив, що на його пошуки може знадобитися місяць. Однак через місяць багаж не знайшовся, а авіакомпанія відмовилася відшкодовувати його вартість

Гр. А. була обурена такою ситуацією і вирішила захищати свої права в судовому порядку.

Дайте правову оцінку ситуації. Які права гр. А у цій ситуації? Складіть алгоритм дій гр. А. Підготуйте документи, необхідні для захисту прав гр. А. у суді.

Задача 6

Гр. О. уклала договір на туристичне обслуговування з турагентом «А». Відповідно до цього договору гр. О. придбала путівку на відпочинок до Туреччини на трьох осіб. У день вильоту їй зателефонував представник турагента «А» і повідомив, що, у зв'язку із поломкою літака рейс буде перенесено на наступний день. Наступного дня гр. О. разом із сім'єю все таки вилетіли до Туреччини. Після прильоту в аеропорт представник туроператора повідомив, що вони не можуть бути заселені в готель, який був ними заброньований та оплачений у зв'язку із тим, що в ньому немає вільних місць. Їм запропонували поселитися в інший готель такого ж рівня. Щоб не псувати собі відпочинок, гр. О. разом із сім'єю на цю умову погодилися. Однак вирішили, що після приїзду додому будуть захищати свої права у суді.

Дайте правову оцінку ситуації. Складіть план ведення справи гр. О. Підготуйте процесуальні документи, необхідні для провадження справи у суді.

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Система договорів з надання послуг»;

«Договір чартеру (фрахтування)»;

«Права перевізника за договором перевезення;

«Види коносаментів»;

«Зміст та форма договорів з надання послуг»;

«Договір про організацію перевезення вантажів»;

«Суб'єкти договору перевезення вантажів»;

«Укладання договору перевезення вантажів»;

«Виконання договору перевезення вантажів»;

«Поняття і значення транспортної експедиції»;

«Договір транспортного експедирування та його юридична характеристика»;

«Сторони договору транспортного експедирування та їх правове становище»;

«Відповідальність сторін за договором транспортного експедирування».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Документи, що підтверджують зміст договору морського перевезення вантажу»;

«Договір транспортного експедирування»;

«Відповідальність виконавця, що здійснює підприємницьку діяльність за договором про надання послуг»;

«Види перевізників у договорі чартеру (фрахтування)».

3. Складіть схеми за темами:

«Види договорів про надання послуг»;

«Права пасажира за договором перевезення»;

«Види перевезення».

4. Випишіть у зошит види провізних документів на вантаж на різних видах транспорту.

5. На підставі аналізу наукових джерел законспектуйте у робочому зошиті питання: «Види незбереження прийнятого до перевезення вантажу, багажу, вантажобагажу».

6. Письмово охарактеризуйте думки вчених-цивілістів щодо відповідальності сторін за договором перевезення вантажу.

7. Наведіть приклади випадків звільнення залізниці від відповідальності за договором перевезення вантажу.

8. Охарактеризуйте договір про буксирування.

9. Складіть документи, які посвідчують обставини, що можуть бути підставою для матеріальної відповідальності перевізника (комерційні акти, акти загальної форми, товарно-транспортні накладні, акти про морський протест).

10. Письмово охарактеризуйте обставини, які засвідчуються комерційним актом на залізничному транспорті.

11. Проаналізуйте закони України «Про транспорт», «Про транзит вантажів», «Про транспортно-експедиторську діяльність».

12. Складіть порівняльну таблицю: «Відмежування договору чартеру від подібних договорів найму (оренди) (тайм-чартер, бербоут-чартер).

13. Складіть претензії за договором перевезення вантажу.

14. Підготуйте презентації на теми:

«Особливості перевезення ручної поклажі»;

«Особливості перевезення вантажів повітряним транспортом».

15. Випишіть у робочий зошит питання:

«Значення поняття «багаж» у договорі перевезення пасажира та багажу» та надайте власну дефініцію даного поняття».

«Відмежування договору перевезення пасажирів від подібних договорів (морського круїзу, найму (оренди) транспортного засобу з екіпажем, підряду).

16. Складіть порівняльну характеристику на тему «Договори про організацію роботи із забезпечення перевезень вантажів (вузлові угоди, договори на централізоване завезення (вивіз) вантажів та ін.).

17. Напишіть тези на одну із запропонованих тем:

«Види провізних документів для перевезення пасажира та багажу»;

«Проблеми визначення змісту договору транспортного експедирування»;

«Особливості перевезення вантажів морським транспортом».

18. Проаналізуйте чинне законодавство України та випишіть види товарно-транспортних документів у договорі транспортного експедирування.

19. Складіть кросворд до теми на 15 слів.

20. Складіть 20 тестових завдань до теми.

21. Складіть розширений план-конспект до теми.

Юридичні терміни

Багаж – будь-який предмет чи автомашина, що перевозяться перевізником за договором перевезення, за винятком: а) речей або автомашин, що перевозяться за договором фрахтування, коносаментом чи іншим договором, який стосується перевезення вантажів.

Вантаж – речі, товари, продукти, які призначені для перевезення з допомогою транспортних машин або перенесення.

Виконавець – це суб'єкт незалежної професійної діяльності, уповноважений державою на здійснення діяльності з примусового виконання рішень, визначених законом та у спосіб і порядок, встановлений законом.

Відправник – особа, яка передала або має передати заявлені товари в розпорядження перевізника відповідно до договору перевезення для доставки одержувачу та яка зазначена в транспортному документі, або така, що самостійно доставляє ці товари одержувачу, не користуючись послугами перевізника.

Договір перевезення – за договором перевезення вантажу транспортна організація (перевізник) зобов'язується доставити довірений їй відправником вантаж до пункту призначення і видати його уповноваженій на одержання вантажу особі (отримувачу), а відправник зобов'язується сплатити за перевезення вантажу встановлену ціну.

Договір перевезення вантажу – за договором перевезення вантажу одна сторона (перевізник) зобов'язується доставити довірений їх другою стороною (відправником) вантаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання вантажу (одержувачеві), а відправник зобов'язується сплатити за перевезення вантажу встановлену плату.

Договір перевезення пасажира та багажу – за договором перевезення пасажира одна сторона (перевізник) зобов'язується перевезти другу сторону (пасажира) до пункту призначення, а в разі здавання багажу – також доставити багаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання багажу, а пасажир зобов'язується сплатити встановлену плату за проїзд, а у разі здавання багажу – також за його провезення.

Договір транспортного експедирування – за договором транспортного експедирування одна сторона (експедитор) зобов'язується за плату і за рахунок другої сторони (клієнта) виконати або організувати виконання визначених договором послуг, пов'язаних із перевезенням вантажу.

Експедитор – робітник підприємства, що здійснює отримання вантажів, їх супровід при перевезенні, видачу та оформлення товаророзпорядчих документів.

Замовник – фізична чи юридична особа, розпорядник грошових коштів, який замовляє певні товари, роботи чи послуги (цінності), або подає заявку про придбання чи замовлення товарів, робіт чи послуг (цінностей) у майбутньому.

Інформація – це сукупність відомостей (даних), які сприймають із навколишнього середовища (вхідна інформація), видають у навколишнє середовище (вихідна інформація) або зберігають всередині певної системи.

Квиток на проїзд – документ встановленої форми, який підтверджує право особи, яка його пред'являє, на отримання послуг, що є предметом професійної діяльності організації, яка випустила в обіг (емітувала) цей квиток.

Клієнт – споживач, який, в силу певних обмежень, змушений залежати від постачальника.

Комісіонер – оптові та роздрібні посередники, які проводять операції від свого імені та за рахунок виробника.

Комітент – сторона договору комісії, що доручає комісіонерові за плату вчинити один або кілька правочинів від імені комісіонера, але за рахунок комітента (наприклад здає свій товар на комісію).

Коносамент – товаророзпорядчий документ, цінний папір, що видається морським перевізником вантажу його відправнику, що засвідчує прийняття вантажу до перевезення і містить зобов'язання доставити вантаж до пункту призначення і передати його одержувачу.

Пасажир – це особа, яка користується транспортним засобом і перебуває в ньому, але не причетна до керування ним.

Перевізник – фізична особа або підприємство, що здійснює функцію транспортування вантажу або пасажирів.

Розписка – це документ, який підтверджує передачу й одержання грошей, матеріальних цінностей, документів тощо від установи чи приватної особи.

Розрахункова квитанція – документ, який засвідчує реєстрацію розрахункових операцій або видачу коштів покупцеві.

Страхова виплата – грошова сума, яка виплачується страховиком відповідно до умов договору страхування при настанні страхового випадку.

Страхова сума – грошова сума, в межах якої страховик, відповідно до умов страхування, зобов'язаний провести виплату з настанням страхового випадку, а також сума, що виплачується за особистим страхуванням.

Страховий випадок – подія, передбачувана договором страхування або законодавством, яка відбулась і з настанням якої виникає обов'язок страховика здійснити виплату страхової суми (страхового відшкодування) страхувальнику, застрахованій або іншій третій особі.

Страховий платіж – плата за страхування, яку страхувальник зобов'язаний внести страховику згідно з договором страхування.

Товарно-транспортна накладна – документ, на підставі якого здійснюються списання товарно-матеріальних цінностей у відправника вантажу й оприбуткування їх у вантажоодержувача під час перевезення вантажів у межах України, а також для їх складського, оперативного і бухгалтерського обліку.

Транспортний засіб – транспортні засоби, що власним ходом прибувають на митну територію України або відбувають з цієї території та використовуються для міжнародних перевезень вантажу, багажу та пасажирів.

Транспортно-експедиторська послуга – робота, що безпосередньо пов'язана з організацією та забезпеченням перевезень експортного, імпортного, транзитного або іншого вантажу за договором транспортного експедирування

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 09.01.2020).

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 08.12.2019).

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (у редакції від 08.12.2016) [Електронний ресурс] // База даних

«Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 16.12.2019).

4. Про транспорт: Закон України: від 10 листопада 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 51. – Ст. 446.

5. Про залізничний транспорт: Закон України: від 04.07.1996 № 273/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 40.

6. Про перевезення небезпечних вантажів: Закон України: від 6 квітня 2000 року // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 28. – Ст. 222.

Допоміжна література

1. Безлюдько І. Система договорів перевезення за новим законодавством України / І. Безлюдько // Право України. – 2005. – № 9 – С. 46–49.

2. Беляневич О. А. Договір як засіб саморегуляції господарських відносин: загальна характеристика / О. А. Беляневич // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2015. – № 8. – С. 40–48.

3. Берестова І. Е. Цивільне право України. Особлива частина. Договірні зобов'язання : навч. посіб. / І. Е. Берестова, С. С. Бичкова, І. А. Бірюков [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 348 с.

4. Бервено С. До питання реальності та консенсуальності цивільно-правових договорів / С. Бервено, О. Дзера // Юридична Україна. – 2009. – № 4. – С. 43–48.

5. Бичкова С. С. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик [та ін.] ; за заг. ред. С.С. Бичкової. – [2-ге вид., змін. та допов.]. – К. : КНТ, 2016. – 498 с

6. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

7. Боднар Т. В. Договірне право України. Загальна частина : навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцов [та ін.] ; за ред. О. В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 896 с.

8. Верховець А. А. Співвідношення цивільно-правових заходів оперативного впливу із заходами цивільно-правової відповідальності / А. А. Верховець // Вісник господарського судочинства. – 2006. – № 1. – С. 125–130.

9. Бородовський С. Деякі питання укладання, зміни і розірвання договору в цивільному праві України / С. Бородовський // Юридична Україна. – 2017. – № 1. – С. 23–26.

10. Бородовський С. Окремі питання зміни і розірвання договору в цивільному праві України / С. Бородовський // Право України. – 2011. – № 3. – С. 43–45.

11. Воловенко І. Неточності при складанні господарських договорів / І. Воловенко // Справочник экономиста. – 2007. – № 2. – С. 53–55.

12. Грамацький Е. Інститут зберігання майна за новим Цивільним кодексом України / Е. Грамацький // Вісник прокуратури. – 2003. – № 5. – С. 98–102.

13. Жилінкова І. В. Договірне право : конспект лекцій / І. В. Жилінкова, В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва [та ін.] ; за ред. І. В. Жилінкової, В. І. Борисової. – Харків : Нац. юрид. акад. України, 2015. – 116 с.

14. Нечипоренко Н. С. Цивільно-правове регулювання перевезень вантажів залізничним транспортом: дис. …канд. юрид. наук: 12.00.03 / Н. С. Нечипоренко. – Київ, 2017. – 214 с.

ТЕМА 14
ДОГОВІР ЗБЕРІГАННЯ

План

1. Договір зберігання: поняття, ознаки, сфера застосування, джерела правового регулювання.
2. Сторони у договорі зберігання. Професійний зберігач. Форма договору зберігання.
3. Зміст договору зберігання. Права та обов'язки сторін, порядок їх виконання.
4. Відповідальність зберігача за втрату (нестачу) чи пошкодження речі. Особливості відповідальності професійного зберігача.
5. Зберігання на товарному складі.
6. Спеціальні види зберігання.

Запитання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте договір зберігання. Назвіть його ознаки, сферу застосування, джерела правового регулювання та форму.
2. Назвіть сторони у договорі зберігання.
3. Поясніть форму договору зберігання.
4. Які права та обов'язки сторін за договором зберігання, порядок їх виконання?
5. Проаналізуйте відповідальність зберігача за втрату (нестачу) чи пошкодження речі. Особливості відповідальності професійного зберігача.
6. Які правові наслідки відмови поклажодавця від передання речі на зберігання?
7. Чи можливе користування річчю, переданою на зберігання?
8. Назвіть, які є види зберігання.
9. Назвіть особливості договору зберігання на товарному складі.
10. Проаналізуйте особливості договору зберігання в ломбарді.
11. Визначте особливості договору про надання індивідуального банківського сейфа, що охороняється банком.

12. Поясніть порядок зберігання речей у камерах схову організацій, підприємств транспорту.

13. Як здійснюється зберігання речей у гардеробі організації?

14. Поясніть особливості договору зберігання в готелі.

15. Який порядок зберігання речей, що є предметом спору?

16. Як здійснюється зберігання автотранспортних засобів?

17. Поясніть порядок зберігання цінностей у банку.

18. Охарактеризуйте договір охорони.

Тести

1. Договір зберігання є:

а) взаємним, реальним (консенсуальним), відплатним (безвідплатним);

б) консенсуальним, одностороннім, абстрактним;

в) умовним, взаємним, відплатним;

г) реальним, одностороннім, відплатним.

2. Сторонами договору зберігання виступають:

а) принципал і бенефіціар;

б) зберігач і поклажодавець;

в) зберігач і наймач;

г) замовник і виконавець.

3. У якій формі укладається консенсуальний договір зберігання, який передбачає обов'язок прийняти річ на зберігання в майбутньому:

а) будь-якій;

б) письмовій та підлягає державній реєстрації;

в) письмовій нотаріально посвідченій.

г) простій письмовій.

4. Поклажодавець, який не передав річ на зберігання, зобов'язаний зберігачеві:

а) відшкодувати збитки;

б) сплатити пеню за кожен день прострочення;

в) відшкодувати реальні збитки;

г) сплатити штраф.

5. У який строк зберігач має право зі спливом звичайного за цих обставин строку зберігання вимагати від поклажодавця забрати річ, якщо строк зберігання речі визначений моментом пред'явлення поклажодавцем вимоги про її повернення:

а) десятиденний;

б) розумний;

в) семиденний;

г) п'ятиденний.

6. Чи має право зберігач передати річ на зберігання третій особі:

а) не має права без згоди поклажодавця, якщо договором зберігання не передбачене інше;

б) не має права взагалі;

в) має право у разі, якщо він вимушений це зробити в інтересах поклажодавця і не має можливості отримати його згоду;

г) може здійснити будь-які дії, зазначені в п. а) – б).

7. Що зобов'язаний зробити поклажодавець, якщо він після закінчення строку договору зберігання не забрав річ:

а) сплатити штраф;

б) сплатити пеню за кожен день прострочення;

в) внести плату за весь фактичний час її зберігання та сплатити пеню;

г) внести плату за весь фактичний час її зберігання.

8. Яке право має зберігач, якщо зберігання припинилося достроково через обставини, за які зберігач не відповідає:

а) пропорційну частину плати;

б) відшкодування збитків;

в) повну частину плати;

г) на пропорційну частину плати та відшкодування збитків.

9. Чи відшкодовуються зберігачеві витрати, які сторони не могли передбачити при укладенні договору зберігання (надзвичайні витрати) :

а) не відшкодовуються, якщо договором не передбачено інше;

б) відшкодовуються, якщо поклажодавець дав згоду на ці витрати;

в) не відшкодовуються, якщо не передбачено законом;

г) відшкодовуються понад плату, яка належить зберігачеві.

10. Що поклажодавець зобов'язаний відшкодувати зберігачеві при безоплатному зберіганні:

а) збитки, які виникли у зв'язку зі зберіганням речі;

б) моральну шкоду у випадку відмови відшкодувати витрати;

в) неотриману ним вигоду;

г) здійснені ним витрати на зберігання речі, якщо інше не встановлено договором або законом.

11. Чи зобов'язаний зберігач передати поклажодавця плоди та доходи, які були одержані ним від речі:

а) не зобов'язаний, якщо договором не передбачено інше;

б) зобов'язаний завжди;

в) не зобов'язаний в будь-яких випадках;

г) не зобов'язаний в силу закону.

12. Професійний зберігач відповідає за втрату (нестачу) або пошкодження речі, якщо не доведе, що це сталося внаслідок:

а) таких властивостей речі, про які зберігач, приймаючи її на зберігання, не знав і не міг знати;

б) непереборної сили;

в) умислу чи грубої необережності поклажодавця;

г) усіх обставин, зазначених у п. а) – в).

13. Яке поклажодавець має право, якщо внаслідок пошкодження речі її якість змінилася настільки, що вона не може бути використана за первісним призначенням:

а) вимагати від зберігача відшкодування її вартості та моральної шкоди;

б) відмовитися від цієї речі та вимагати від зберігача відшкодування збитків;

в) відмовитися від цієї речі та вимагати від зберігача відшкодування її вартості;

г) вимагати від зберігача відшкодування її вартості.

14. Яким є договір складського зберігання, укладений складом загального користування:

а) публічним;

б) організаційним;

в) оплатного надання послуг;

г) установчим.

15. Письмова форма договору складського зберігання вважається дотриманою, якщо прийняття товару на товарний склад посвідчене:

а) простим складським свідоцтвом;

б) подвійним складським свідоцтвом;

в) складською квитанцією;

г) одним із складських документів, зазначених у п. а) – в).

16. Частинами подвійного складського свідоцтва є:

а) складська квитанція та складське свідоцтво;

б) заставне свідоцтво та складська квитанція;

в) складське свідоцтво та заставне свідоцтво;

г) секвестр та складське свідоцтво.

17. Який із нижчезазначених документів є «гарант»:

а) складське свідоцтво;

б) просте складське свідоцтво;

в) складська квитанція;

г) заставне свідоцтво.

18. До яких відносин сторін застосовується положення про договір, якщо товарний склад має право розпоряджатися речами, визначеними родовими ознаками:

а) кредитний;

б) позички;

в) найму;

г) позики.

19. Товарний склад зобов'язаний надавати поклажодавцеві можливість протягом усього часу зберігання:

а) оглядати товар або його зразки;

б) вживати заходів, необхідних для забезпечення схоронності речі;

в) брати проби;

г) здійснювати всі дії, зазначені в п. а) – в).

20. Хто несе витрати, пов'язані з оглядом речей та перевіркою якості:

а) товарний склад;

б) поклажодавець;

в) сторона, яка вимагала огляду та перевірки;

г) поклажодавець та товарний склад солідарно.

21. Заява щодо нестачі або пошкодження товару, які не могли бути виявлені при звичайному способі його прийняття, повинна бути зроблена складом після отримання товару протягом:

а) десяти днів;

в) п'яти днів;

в) трьох днів;

г) семи днів.

22. Договір зберігання речі, прийнятої ломбардом від фізичної особи, оформляється видачею:

а) накладної;

б) розписки;

в) іменної квитанції;

г) касового чека.

23. Як визначається ціна речі, прийнятої ломбардом на зберігання:

а) зберігачем;

б) поклажодавцем;

в) третьою особою;

г) за домовленістю сторін.

24. Протягом якого спливу строку від дня закінчення строку договору зберігання річ, яку поклажодавець не забрав із ломбарду, може бути продана ломбардом у порядку, встановленому законом:

а) двох місяців;

б) шести місяців;

в) дев'яти місяців;

г) трьох місяців.

25. Чим засвідчується укладення договору зберігання цінностей у банку:

а) розпискою;

б) накладною;

в) касовим чеком;

г) іменним документом.

26. На підтвердження прийняття речі на зберігання до камери схову (крім автоматичних камер) поклажодавцеві видається:

а) касовий чек;

б) квитанція;

в) номерний жетон;

г) зазначене в п. а) – в).

27. Протягом якого терміну збитки, завдані поклажодавцеві внаслідок втрати, нестачі або пошкодження речі, зданої до камери схову, відшкодовується зберігачем:

а) п'яти діб;

б) трьох діб;

в) однієї доби;

г) двох діб.

28. Протягом якого терміну камера схову зобов'язана зберігати річ, якщо сторона не забрала її у встановлені строки:

а) двох місяців;

б) чотирьох місяців;

в) шести місяців;

г) трьох місяців.

29. Секвестром є:

а) частина подвійного складського свідоцтва;

б) прийняття речі на зберігання до готелю;

в) зберігання речей, які є предметом спору;

г) зберігання транспортних засобів на спеціальних стоянках.

30. Яким є договір, якщо зберігання автотранспортних засобів здійснюється суб'єктом підприємницької діяльності:

а) складського зберігання;

б) організаційним;

в) змішаним;

г) публічним.

Задачі

Задача 1

Громадянин Ш. уклав договір зберігання з громадянином І., в якому було зазначено, що гр. Ш. як поклажодавець передає у зберігання коштовні цінності гр. І. як зберігачу. Під час зберігання гр. І. користувався цими речами, переданими йому на зберігання, а також передавав їх у користування іншій особі.

Чи має право гр. І. користуватися цими речами, які передані йому на зберігання? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 2

Громадянин І. у супермаркеті здав сумку в камеру зберігання і, отримавши квитанцію, пішов у справах, а коли через годину повернувся за сумкою, йому повідомили, що її хтось викрав. Гр. І. вимагав відшкодування збитків, але йому відмовили.

Чи є дії І. законними? Напишіть алгоритм дій щодо захисту прав гр. І.

Задача 3

Громадянка Ж. стверджувала, що прийшовши до театру 10 травня, вона здала пальто в гардероб, але не взяла номерок. Коли прийшла одержувати пальто, з'ясувалося, що його немає в гардеробі. Оскільки театр відмовив гр. Ж. у відшкодуванні вартості пальта, то вона звернулася до суду з позовом про відшкодування його вартості. Представник театру в суді пояснив, що театр не повинен відшкодовувати позивачці вартість пальта, оскільки вона не може пред'явити номерок, що свідчило б про здачу пальта в гардероб. Гр. Ж. наполягала на задоволені своїх вимог і стверджувала, що співробітники можуть підтвердити здачу нею пальта на збереження в гардероб театру, а також дві її подруги, які були разом із нею у театрі і здавали також свої речі в гардероб у цей же час.

Чи підлягає задоволенню позов Жукової?

Задача 4

Між ТОВ «Б» та ТОВ «А» було укладено договір про зберігання аміачних добрив. Під час зберігання цієї речовини виникли непередбачувані обставини – різко підвищилася температура повітря, внаслідок чого зберігач з метою уникнення небезпечних наслідків залучив до зберігання спеціальні охолоджуючі контейнери. Часу на повідомлення товароволодільця про зміну умов зберігання не було. Витрати за їх використання були включені до розміру плати за зберігання. Товароволоділець відмовився сплачувати додаткову суму, оскільки вона прямо не зазначена у договорі.

Чи має товароволоділець право такої несплати? На кого, згідно з ЦК України, повинні бути покладені додаткові витрати?

Задача 5

Громадянка І., приїхавши на конференцію до університету, здала у гардероб свою коштовну шубу і отримала номерок. Коли вона повернулася, шуби їй не видали, мотивуючи це раптовим зникненням її речі.

Напишіть алгоритм дій щодо захисту прав гр. І.

Задача 6

Громадянин Р. та гр. К. уклали договір зберігання на складі 100 мішків картоплі строком на 3 місяці. Гр. Р. за продукцією повернувся через 8 місяців. Гр. К. повідомив, що картоплю він продав, тому що той прострочив строк зберігання і повернув йому гроші, виручені від збуту товару. Гр. Р. від грошей відмовився і вимагав повернути його продукцію.

Чи є дії гр. К. правомірними? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 7

Громадянин К. уклав договір зберігання з громадянином Ф., в якому було зазначено, що гр. К. як поклажодавець передає на зберігання старовинний сервіз гр. Ф. як зберігачу. Під час зберігання гр. Ф. користувався старовинним сервізом для власних потреб, а також давав його на виставку антикварних речей.

Чи має право громадянин Ф. користуватися сервізом, який був переданий йому на зберігання, а також передавати його на виставку?

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Договір зберігання та його юридична характеристика»;

«Зміст та форма договору зберігання»;

«Сторони зберігання та їх правове становище»;

«Відповідальність сторін за договором зберігання»;

«Характеристика окремих видів договору зберігання».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Відшкодування збитків, завданих зберігачеві»;

«Права та обов'язки поклажодавця за договором зберігання транспортних засобів на автостоянках»;

«Професійний охоронець».

3. Складіть схему на тему «Види зберігання».

4. Опишіть у робочому зошиті питання:

«Порядок відшкодування збитків, завданих поклажодавцеві»;

«Відповідальність професійного зберігача»;

«Договір складського зберігання.

5. Охарактеризуйте зміст складської квитанції, зміст простого складського свідоцтва, що видається на пред'явника.

6. Проаналізуйте Закон України «Про сертифіковані товарні склади та прості і подвійні складські свідоцтва».

7. Складіть порівняльну таблицю на тему «Права поклажодавця за простим складським свідоцтвом та права поклажодавця за подвійним складським свідоцтвом».

8. Складіть порівняльну характеристику на тему «Договір зберігання та договір охорони».

9. Складіть зразок подвійного складського свідоцтва.

10. Складіть проект договору охорони фізичної особи та договору зберігання.

11. Складіть зразки документів, які посвідчують передачу товарів та їхнє повернення (складські документи, накладна на відпуск, акт приймання-передачі, акт виконаних робіт).

12. Підготуйте презентацію на тему «Спеціальні види договору зберігання».

13. Випишіть у робочий зошит поняття «договір охорони» та надайте власну дефініцію цього поняття.

14. Напишіть тези на тему «Договір зберігання автотранспортних засобів».

15. Проаналізуйте чинне законодавство України та випишіть види автостоянок за термінами зберігання автотранспортних засобів.

16. Поміркуйте, як співвідносяться поняття «договір охорони» та «договір охорони об'єкта». Відповідь запишіть у робочий зошит.

17. Складіть кросворд до теми на 15 слів.

18. Складіть тестові завдання до теми.

19. Складіть розширений план-конспект до теми.

Словник юридичних термінів

Гардероб – це приміщення для зберігання одягу та переодягання.

Готель – це підприємство будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, що складається з шести і більше номерів та надає готельні послуги з тимчасового проживання з обов'язковим обслуговуванням.

Договір зберігання – це угода, відповідно до якої одна сторона (зберігач) зобов'язується зберігати річ, яка передана їй другою стороною (поклажодавцем), і повернути її поклажодавцеві у схоронності.

Договір складського зберігання – це угода, відповідно до якої товарний склад зобов'язується за плату зберігати товар, переданий йому поклажодавцем, і повернути цей товар у схоронності.

Договір зберігання транспортного засобу в боксах та гаражах, на спеціальних стоянках – це угода, відповідно до якої зберігач зобов'язується не допускати проникнення у них сторонніх осіб і видати транспортний засіб за першою вимогою поклажодавця.

Договір охорони – це угода, відповідно до якої охоронець, який є суб'єктом підприємницької діяльності, зобов'язується забезпечити недоторканність особи чи майна, які охороняються, а володілець такого майна або особа, яку охороняють, зобов'язані виконувати передбачені договором правила особистої та майнової безпеки і щомісячно сплачувати охоронцю встановлену плату.

Договір про надання індивідуального банківського сейфа, що охороняється банком – це діяльність банку щодо передачі поклажодавцеві індивідуального банківського сейфа (його частину або спеціальне приміщення) для зберігання у ньому цінностей та роботи з ними; при цьому банк видає поклажодавцеві ключ від сейфа, картку, що ідентифікує поклажодавця, інший знак або документ, що посвідчує право його пред'явника на доступ до сейфа та одержання з нього цінностей, контролюючи від поклажодавця цінності, контролює їх поміщення у сейф та одержання їх із сейфа.

Зберігання речей у готелі – це відповідальність готелю за схоронність речей, внесених до готелю особою, яка проживає у ньому.

Камера схову – спеціально обладнане приміщення для короткочасного зберігання ручної поклажі, багажу пасажирів.

Зберігання речі у ломбарді – це договір зберігання речі, прийнятої ломбардом від фізичної особи, що оформляється видачею іменної квитанції, при цьому ціна речі визначається за домовленістю сторін, а ломбард зобов'язаний страхувати на користь поклажодавця за свій рахунок речі, прийняті на зберігання, виходячи з повної суми їх оцінки.

Ломбард – спеціалізована кредитна установа, яка надає короткотермінові позики під заставу особистого майна позичальника.

Огляд товару – це зобов'язання товарного складу за свій рахунок оглянути товар під час прийняття його на зберігання для визначення його кількості та зовнішнього стану.

Товарний склад – це організація, яка зберігає товар та надає послуги, пов'язані зі зберіганням, на засадах підприємницької діяльності.

Складські документи – це документи, які надає товарний склад на підтвердження прийняття товару. До них належать: складська квитанція; просте складське свідоцтво; подвійне складське свідоцтво.

Строк зберігання – це період, впродовж якого зберігач зобов'язаний зберігати річ протягом строку, встановленого у договорі зберігання.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 09.01.2020).

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 08.01.2020).

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (у редакції від 08.12.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 16.12.2019).

Допоміжна література

1. Батожська О. В. Правові наслідки порушення договору зберігання транспортних засобів: окремі аспекти / О. В. Батожська // Кримський юридичний вісник. – 2010. – № 1 (8). Частина І. – С. 40–45.

2. Батожська О. В. Юридичне значення поділу договорів зберігання на оплатні та безоплатні / О. В. Батожська // Актуальні проблеми цивільного права та процесу: матеріали науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті професора О. А. Пушкіна (Харків, 21 травня 2005 року). – Х: НУВС, 2005. – С. 24–27.

3. Батожська О. В. Тлумачення терміна «передання майна» у договорі зберігання: деякі аспекти / О. В. Батожська // Актуальні проблеми цивільного права та процесу: матеріали науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті професора О. А. Пушкіна (Харків, 27 травня 2006 року). – Х: ХНУВС, 2006. – С.14–16.

4. Цивільне право України. Особлива частина. Договірні зобов'язання : навч. посіб. / [І. Е. Берестова, С. С. Бичкова, І. А. Бірюков та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 348 с.

5. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / [С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – 2-ге вид., змін. та допов. – К. : КНТ, 2016. – 498 с.

6. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

7. Договірне право України. Загальна частина : навч. посіб. / [Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцов та ін.] ; за ред. О. В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 896 с.

8. Бородовський С. Деякі питання укладання, зміни і розірвання договору в цивільному праві України / С. Бородовський // Юридична Україна. – 2017. – № 1. – С. 23–26.

9. Демчук А. М. Істотні умови договору зберігання на товарному складі / А. М. Демчук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2013. – Випуск 21. – Частина І. Том 1. – С. 207–211. – (Серія «Право»).

10. Демчук А. М. Договір як підстава виникнення відносин зберігання на товарному складі / А. М. Демчук // Адвокат. – 2013. – № 9. – С. 28–31.

11. Демчук А. М. Поклажодавець: сторона договору зберігання на товарному складі / А. М. Демчук // Актуальні питання реформування правової системи України: зб. наук. ст. за матеріалами XI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 13–14 червня 2014 р.) / уклад. Л. М. Джурак. – Луцьк: «Вежа-Друк», 2014. – С. 121–122.

12. Харитонов Є. О. Цивільне право : посіб. для підгот. до іспиту / Є. О. Харитонов, Н. Ю. Голубєва, Ю. Ю. Акіменко. – [вид. 3-тє, перероб. і допов.]. – Х. : Одіссей, 2013. – Ч. 2. – 256 с.

13. Цивільне право : підручник : у 2 т. / за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого»; – Х. : Право, 2014 – Т. 2. – 816 с.

ТЕМА 15
ДОГОВІР СТРАХУВАННЯ

План

1. Поняття страхування та джерела його правового регулювання. Види і форми страхування.
2. Страховик, страхувальник, застрахована особа, вигодонабувач.
3. Договір страхування: поняття, ознаки.
4. Форма договору. Страхове свідоцтво (поліс, сертифікат).
5. Істотні умови договору страхування.
6. Права та обов'язки сторін за договором страхування. Відмова від здійснення страхової виплати.
7. Припинення договору страхування. Недійсність договору страхування.

Запитання для самоконтролю

1. Яка мета страхування?
2. Назвіть джерела його правового регулювання страхування.
3. Які є види страхування?
4. В якій формі здійснюється страхування?
5. Охарактеризуйте правовий статус страховика, страхувальника, вигодонабувача.
6. Проаналізуйте договір страхування: поняття, ознаки, форма.
7. Проаналізуйте страхове свідоцтво (поліс, сертифікат).
8. Які істотні умови договору страхування?
9. Які права та обов'язки сторін за договором страхування?
10. Поясніть укладення договору страхування на користь третьої особи.
11. Що таке співстрахування?
12. Що таке договір перестрахування?
13. Коли можлива відмова від здійснення страхової виплати?
14. Назвіть підстави припинення договору страхування.
15. Коли договір страхування визнається недійсним?

16. Що таке обов'язкове страхування та які його види?

17. Поясніть поняття «страховий ризик» і «страховий випадок».

18. Що таке правила страхування та яке вони мають значення під час укладання договору страхування?

19. Яка валюта страхування?

20. Коли можлива відмова у страхових виплатах або страховому відшкодуванні?

21. Які умови забезпечення платоспроможності страховиків?

22. Що таке страхові резерви?

Тести

1. Закон України «Про страхування» був прийнятий:

а) 4 жовтня 2001 року;

б) 1 липня 2004 року;

в) 25 січня 1998 року;

г) 7 березня 1996 року.

2. Які види страхування розрізняють за галузевою ознакою:

а) обов'язкове та майнове;

б) договірне та особисте;

в) особисте та страхування відповідальності;

г) майнове, особисте, страхування відповідальності.

3. Які форми страхування передбачає страхове законодавство:

а) договірне;

б) обов'язкове і добровільне;

в) спеціальне;

г) особисте, майнове і відповідальності.

4. Оберіть види особистого страхування:

а) страхування життя;

б) страхування від нещасних випадків;

в) медичне страхування;

г) усі види, зазначені в п. а) – в).

5. Що є договором, за яким страховик страхує в іншого страховика ризи виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником:

а) перестрахування;

б) страхування;

в) страхування підприємницького ризику;

г) страхування кредитних ризиків.

6. Яким є договір страхування:

а) алеаторним;

б) одностороннім;

в) безоплатним;

г) публічним.

7. Якщо під час укладення договору страхування страхувальник призначила фізичну або юридичну особу для здобуття страхової виплати (вигодонабувача), то цей договір є:

а) приєднання;

б) на користь третьої особи;

в) алеаторним;

г) публічним.

8. З якого моменту договір страхування, згідно з законодавством, набирає чинності:

а) підписання договору;

б) сплати першого страхового внеску;

в) виплати страхового відшкодування;

г) виплати страхової суми.

9. У якій формі повинен бути укладений договір страхування:

а) усній;

б) будь-якій;

в) письмовій нотаріально посвідченій;

г) простій письмовій.

10. Хто є сторонами договору страхування:

а) страховик, страхувальник, застрахована особа і вигодонабувач;

б) страховик, страхувальник і треті особи;

в) страховик і страхувальник;

г) страхові посередники, страховик і страхувальник.

11. Хто може укладати договори страхування:

а) будь-які юридичні особи;

б) тільки юридичні особи, які мають ліцензію на здійснення страхової діяльності;

в) тільки повнолітні дієздатні юридичні особи;

г) юридичні та фізичні особи.

12. Хто видає ліцензії страховим компаніям для здійснення страхової діяльності:

а) Комітет у справах для нагляду за страховою діяльністю;

б) Моторне (транспортне) страхове бюро;

в) Міністерство економіки;

г) Державна комісія з регулювання ринку фінансових послуг.

13. Якими є організаційно-правові форми страховика (страхової компанії):

а) повне та командитне товариство;

б) акціонерне товариство;

в) товариство з додатковою відповідальністю;

г) у всіх формах, зазначених у п. а) – в).

14. Що є предметом безпосередньої діяльності страховика:

а) страхування;

б) перестрахування;

в) фінансова діяльність, пов’язана з формуваннями, розміщенням страхових резервів та їх управлінням;

г) уся діяльність, зазначена в п. а) – в).

15. Хто може бути страхувальниками за договором страхування:

а) тільки юридичні особи;

б) будь-які фізичні особи;

в) юридичні особи та дієздатні фізичні особи;

г) будь-які юридичні та фізичні особи.

16. Хто є страховими посередниками відповідно до законодавства:

а) страхові агенти;

б) страхові брокери;

в) перестрахові брокери;

г) усі особи, зазначені в п. а) – в).

17. Громадяни або юридичні особи, які діють від імені та за дорученням страховика і виконують частину його страхової діяльності, є:

а) страховими брокерами;

б) перестраховими брокерами;

в) аварійними комісарами;

г) страховими агентами.

18. Якого предмету договору є майнові інтереси, які не суперечать закону і пов'язані з відшкодуванням шкоди, завданої страхувальником:

а) перестрахування;

б) страхування відповідальності;

в) особисте страхування;

в) майнове страхування.

19. Суброгація – це перехід права вимоги до особи, яка відповідальна за настання страхового випадку:

а) від страхувальника до страховика;

б) від страхувальника до вигодонабувача;

в) від страховика до застрахованої особи;

г) від страховика до страхувальника.

20. Яким є термін виплати страхових сум з обов'язкового особистого страхування працівників органів внутрішніх справ:

а) одноденний з дня настання страхового випадку;

б) семиденний з дня одержання страховиком усіх необхідних документів;

в) негайно – після одержання страховиком усіх необхідних документів;

г) десятиденний – після одержання страховиком усіх необхідних документів.

21. Якими є істотні умови договору страхування:

а) предмет, строк договору, страховий випадок, розмір страхового платежу;

б) страховий ризик та страховий платіж;

в) франшиза, розмір страхового платежу та строк договору;

г) сторони договору страхування.

22. Що є страховим ризиком:

а) подія, яка не має ознак ймовірності та випадковості її настання;

б) подія, настання якої залежить від волі учасників страхових правовідносин;

в) подія, з настанням якої страховик зобов'язаний виплатити страхувальнику страхове відшкодування;

г) певна подія, на випадок якої проводиться страхування і яка має ознаки ймовірності та випадковості настання.

23. Страхове відшкодування – це страхова виплата, яка здійснюється страховиком у межах страхової суми при настанні страхового випадка за договорами:

а) майнового страхування і страхування відповідальності;

б) страхування життя та страхування здоров'я;

г) страхування відповідальності та особистого страхування;

а) особистого та майнового страхування.

24. Страховим внеском є:

а) плата страховика страхувальнику у зв'язку з настанням страхового випадку;

б) податок, який сплачує страховик до державного бюджету;

в) плата за страхування;

г) страхова сума, визначена договором.

25. Страховик зобов'язаний як тільки стане відомо про настання страхового випадку вжити заходів щодо оформлення усіх необхідних документів для своєчасного здійснення страхової виплати страхувальникові, впродовж:

а) п'ятнадцяти робочих днів;

б) десяти робочих днів;

в) семи робочих днів;

г) двох робочих днів.

26. Протягом якого терміну, після пред'явлення страховиком письмової вимоги про сплату страхового платежу, страхувальник повинен сплатити прострочений страховий платіж:

а) 15 днів;

б) 30 днів;

в) 10 днів;

г) 14 днів.

27. Які особи займаються визначенням причин настання страхового випадку та розміру збитків, кваліфікаційні вимоги до яких встановлюються актами чинного законодавства України:

а) аварійні комісари;

б) актуарії;

в) вигодонабувачі;

г) страхові брокери.

28. Права та обов'язки страхувальника-фізичної особи, яка визнана судом недієздатною, здійснюються з моменту визнання особи недієздатною:

а) фізичною особою самостійно;

б) її опікуном;

в) її піклувальником;

г) органом опіки та піклування.

29. Страхувальник або страховик зобов'язаний повідомити другу сторону про свій намір відмовитися від договору страхування до припиненням договору, якщо інше не встановлено договором, не пізніше ніж за:

а) 20 днів;

б) 30 днів;

в) 10 днів;

г) 15 днів.

30. У якому випадку договір страхування визнається судом недійсним:

а) його укладено після настання страхового випадку;

б) об'єктом договору страхування є майно, яке підлягає конфіскації;

в) об'єкт страхування є нерухомістю, що розташована на земельній ділянці, яка підлягає вилученню у власника;

г) дотримані умови, зазначені в п. а) – б).

Задачі

Задача 1

Громадянин К. придбав автомобіль у кредит. Обов'язковою умовою банку під час надання кредиту було укладання договору страхування автомобіля. Через 1 місяць з моменту купівлі автомобіля гр. К. вчинив дорожньо-транспортну пригоду, в результаті якої пошкодив автомобіль. Страхова компанія відмовила у перерахуванні страхової суми гр. К. для ремонту автомобіля, а направила ці гроші банку для погашення кредиту.

Проаналізуйте відповідно до чинного законодавства, чи є правомірною позиція страхової компанії.

Задача 2

Між банком і підприємством було укладено кредитний договір. Відповідальність позичальника за неповернення кредиту було застраховано шляхом укладення договору страхування між ним і страховою компанією. Підприємство кредит не повернуло, і банк звернувся із вимогою до страхової компанії про відшкодування суми боргу.

Але страхова компанія претензію не визнала, зазначивши у відповіді, що за договором страхування підприємство зобов'язувалось перерахувати страхові платежі в два етапи. Фактично на рахунок страхової компанії від підприємства надійшла лише частина першого платежу. Отже, страховик вважав, що відносини страхування не відбулися і договір страхування неукладено. Банк не погодився із такою позицією і звернувся до суду з позовом про відшкодування.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 3

Страхова компанія пред'явила в суд позов до гр. К. про стягнення з нього 100 000 грн як відшкодування шкоди, що виникла в результаті виплати страхової суми гр. Г. Регресна вимога полягала у тому, що з вини гр. К. була затоплена квартира гр. Г., у результаті чого було зіпсоване його майно. Страхова компанія виплатила гр. Г. страхове відшкодування. Під час розгляду позову з'ясувалося, що в акті, який був наданий страховою компанією, вказано, що з вини гр. К. у ванній кімнаті було залишено відкритим водопровідний кран, і це призвело до затоплення квартири гр. Г.

Під час розгляду справи виникло питання про зміст та правильність складання страхового акта у зв'язку з тим, що гр. Г. у момент його оформлення знаходився у тривалому відрядженні. Члени його сім'ї до складання акта не залучалися. Акт було складено через десять днів після заяви страхувальника заступником директора страхової компанії в присутності страхового агента і потерпілого. Крім цього, в акті відсутні відомості про те, що його

складено в присутності членів сім'ї гр. Г. чи з його участю. Гр. К. під час цього випадку знаходився у своїй квартирі і заявив у житлово-експлуатаційний відділ про пошкодження батареї центрального опалення. Така заява підтверджена випискою з книги записів звернення мешканців дому в диспетчерську службу з ремонту домового обладнання.

Проаналізуйте ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 4

Підприємство, яке займається виготовленням велосипедів, уклало договір страхування усього майна, що йому належить, застрахувавши його на повну вартість. У договорі не було вказано терміну його дії. Через півтора року після укладання договору підприємство взяло в оренду виробниче приміщення.

Тому воно звернулося у страхову компанію для укладання додаткового договору страхування, але там роз'яснили, що оскільки договір укладено на невизначений термін, його дія автоматично продовжується, а виробниче приміщення входить у застраховане майно.

Проаналізуйте цю ситуацію на предмет відповідності її чинному законодавству. Чи є правомірним таке пояснення?

Задача 5

Громадянинка К. застрахувала життя та здоров'я свого повнолітнього сина 16 жовтня 2017 року строком на один рік. Через три місяці, 16 січня 2018 року, він потрапив у дорожньо-транспортну пригоду й пошкодив руку. Гр. К. повідомила про це страхову компанію через три дні після настання страхового випадку.

Страхова компанія відмовила у виплаті страхової суми через те, що водій автомобіля, в якому перебував під час дорожньо-транспортної пригоди син, відшкодував останньому шкоду, завдану ушкодженням здоров'я, тому вже немає підстав для сплати страхової суми.

Проаналізуйте ситуацію відповідно до закону й дайте правовий висновок.

Задача 6

Вироком суду гр. Т. та К. були засуджені за крадіжку майна гр. В. Під час розгляду кримінальної справи був розглянутий цивільний позов гр. В. З засуджених солідарно було стягнуто на користь потерпілої 1 200 000 грн. Як зазначено в матеріалах справи, у гр. В. 11 січня 2019 року було вкрадено особисті речі, а 3 жовтня 2018 року вона уклала договір добровільного страхування домашнього майна на суму 70 000 грн строком на 2 роки.

Після винесення вироку гр. В. звернулася до страхової компанії з вимогою про виплату їй страхового відшкодування у зв'язку з настанням страхового випадку, але в цьому їй було відмовлено. Страхова компанія обґрунтовувала свою позицію тим, що згідно з вироком суду із засуджених стягнуто 1 200 000 грн на користь гр. В.

Чи настав страховий випадок? Як потрібно вирішити ситуацію?

Творчі завдання

1. **Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:**

«Істотні умови договору страхування»;

«Сторони у договорі страхування».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Види страхових посередників»;

«Договір перестрахування».

3. Складіть схему на тему «Класифікація договорів страхування».

4. Проаналізуйте Закон України «Про страхування».

5. На підставі аналізу наукових джерел законспектуйте у робочому зошиті питання підстави для відмови страховика у виплаті страхових виплат та наведіть приклади за кожною з них.

6. Поясніть, у чому полягає поняття «зміст договору страхування» та наведіть приклади за кожним пунктом.

7. Підготуйте презентацію на тему «Порядок укладення договору страхування».

8. Випишіть у робочий зошит та проаналізуйте основні страхові поняття (страховик, страхувальник, страховий ризик, страховий випадок, страхова сума, перестрахування, страхова виплата, співстрахування, страховий платіж, франшиза, страхове відшкодування).

9. Складіть порівняльну характеристику на тему «Відмежування договору страхування від суміжних договорів (зберігання, позики, поруки, доручення, перевезення).

10. Складіть порівняльну характеристику на тему «Договір страхування за чинним законодавством України та за законодавством ЄС».

11. Напишіть тези на тему «Особливості здійснення страхових виплат у різних видах договорів страхування».

12. Напишіть есе на тему «Наслідки відмови від договору страхування».

13. Проаналізуйте чинне законодавство України та випишіть поняття «зміст правил страхування».

14. Як, на вашу думку, співвідносяться терміни «страхувальник», «застрахована особа» та «вигодонабувач». Відповідь обґрунтуйте письмово з наведенням прикладів.

15. Поясніть, чи є відмінності у поняттях «страхова виплата» та «страхове відшкодування». Чи допустив законодавець юридичну помилку у застосуванні відповідної термінології? Відповідь запишіть у робочий зошит.

16. Напишіть власний коментар до ст. 997 Цивільного кодексу України «Припинення договору страхування».

17. Проаналізуйте судову практику розгляду цивільних справ, що виникають із договорів страхування.

18. Складіть кросворд до теми на 15 слів.

19. Наведіть та обґрунтуйте свої пропозиції щодо удосконалення законодавства у сфері страхування.

20. Складіть розширений план-конспект до теми.

21. Складіть проект договору добровільного страхування майна.

Юридичні терміни

Вигодонабувач – це юридична особа або фізична особа, яка може бути призначена страхувальником за згодою застрахованої особи під час укладення договору страхування для одержання страхової виплати.

Добровільне страхування – це страхування, яке здійснюється на основі договору між страхувальником і страховиком, загальні умови і порядок здійснення добровільного страхування визначаються правилами страхування, що встановлюються страховиком самостійно відповідно до вимог чинного законодавства.

Договір страхування – це угода, відповідно до якої одна сторона (страховик) зобов'язується у разі настання певної події (страхового випадку) виплатити другій стороні (страхувальникові) або іншій особі, визначеній у договорі, грошову суму (страхову виплату), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі та виконувати інші умови договору.

Договір перестрахування – це угода, відповідно до якої страховик, який уклав договір страхування, страхує в іншого страховика (перестраховика) ризик виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником.

Істотні умови договору страхування – це умови про предмет договору страхування, страховий випадок, розмір грошової суми, в межах якої страховик зобов'язаний провести виплату у разі настання страхового випадку (страхова сума), розмір страхового платежу і строки його сплати, строк договору та інші умови визначені актами цивільного законодавства.

Момент набрання чинності договором страхування – це момент внесення страхувальником першого страхового платежу, якщо інше не встановлено договором.

Перестрахування – страхування одним страховиком (цедентом, перестрахувальником) на визначених договором умовах ризику виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником у іншого страховика (перестраховика) резидента або нерезидента, який має статус страховика або перестраховика, згідно з законодавством країни, в якій він зареєстрований.

Правила страхування – це правила, що розробляються страховиком для кожного виду страхування окремо і підлягають реєстрації в уповноваженому органі під час видачі ліцензії на право здійснення відповідного виду страхування.

Предмет договору страхування – це майнові інтереси, які не суперечать закону і пов'язані з життям, здоров'ям, працездатністю та пенсійним забезпеченням (особисте страхування); володінням, користуванням і розпорядженням майном (майнове страхування); відшкодуванням шкоди, завданої страхувальником (страхування відповідальності).

Страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів.

Страховик – це юридична особа, яка спеціально створена для здійснення страхової діяльності та одержала у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності.

Страхувальник – юридичні особи та дієздатні фізичні особи, які уклали із страховиками договори страхування або є страхувальниками відповідно до законодавства України.

Страховий випадок – подія, передбачена договором страхування, яка відбулася і з настанням якої виникає обов'язок страхової компанії здійснити страхову виплату.

Страхова виплата – грошова сума, яка виплачується страховиком відповідно до умов договору страхування у разі настання страхового випадку.

Страховий ризик – певна подія, на випадок якої проводиться страхування і яка має ознаки ймовірності та випадковості настання.

Страхова сума – грошова сума, в межах якої страхова компанія відповідно до умов страхування зобов'язана здійснити виплату у разі настання страхового випадку.

Страхування життя – це вид особистого страхування, який передбачає обов'язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором страхування у разі смерті застрахованої особи, а також, якщо це передбачено договором страхування, у разі дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування та (або) досягнення застрахованою особою визначеного договором віку.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 09.11.2019).
2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 08.12.2019).
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (у редакції від 08.12.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 16.12.2019).
4. Про страхування: Закон України від 4 жовтня 2001 року [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 7. – Ст. 78.

Допоміжна література

1. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / [С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – 2-ге вид., змін. та допов. – К. : КНТ, 2016. – 498 с.
2. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

3. Договірне право України. Загальна частина : навч. посіб. / [Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцов та ін.] ; за ред. О. В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 896 с.

4. Бородовський С. Деякі питання укладання, зміни і розірвання договору в цивільному праві України / С. Бородовський // Юридична Україна. – 2017. – № 1. – С. 23–26.

5. Бородовський С. Окремі питання зміни і розірвання договору в цивільному праві України / С. Бородовський // Право України. – 2011. – № 3. – С. 43–45.

6. Гриняк А. Б. Договір у механізмі правового регулювання приватноправових відносин. Договірне регулювання приватноправових відносин в умовах євроінтеграційних процесів в Україні: монографія / за заг. ред. академіка НАПрН України О. Д. Крупчана; наук. ред. А. Б. Гриняк. – К., 2017. – 334 с.

7. Заруба О. Д. Страхова справа: підручник / О. Д. Заруба. – К.: Товариство «Знання», 1998. – 314 с.

8. Козоріз Г. Г. Проблеми реалізації соціальних функцій страхування в Україні / Г. Г. Козоріз // Регіональна економіка. – 2011. – № 2. – С. 137–142.

9. Міловська Н. В. Договірні зобов'язання зі страхування у цивільному праві України: проблеми теорії та практики: монографія / Н. В. Міловська. – К. НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2019. – 488 с.

10. Міловська Н. В. Договірне регулювання відносин з надання страхових послуг. Договірне регулювання приватноправових відносин в умовах євроінтеграційних процесів в Україні: монографія / Н. В. Міловська; за заг. ред. академіка НАПрН України О. Д. Крупчна; наук. ред. А. Б. Гриняк. – К., 2017. – С. 271–296.

11. Міловська Н. В. Правовий статус вигодонабувача за договором страхування цивільної відповідальності / Н. В. Міловська // Приватне право і підприємництво: збірник наукових праць / Крупчан О. Д. та ін. – К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, 2017. – Вип. 17. – С. 116–121.

12. Міловська Н. В. Звичаї ділового обороту як джерела правового регулювання договірних страхових відносин / Н. В. Міловська // Підприємництво, господарство і право. – 2018. – № 2. – С. 35–39.

13. Міловська Н. В. Структура механізму правового регулювання договірних страхових відносин / Н. В. Міловська // Право і суспільство. – 2018. – № 3–1. – С. 98–104.

14. Радецька О. О. Ринок страхування життя в Україні: проблеми та перспективи розвитку / О. О. Радецька. – Х. : ХНУ, 2009. – № 6. – С. 222–224.

15. Семенова К. Правове регулювання перестрахування: деякі аспекти / К. Семенова // Право України. – 2005. – № 2. – С. 40–43.

16. Ткаченко Є. Ю. Сучасний стан та перспективи розвитку страхування життя в Україні / Є. Ю. Ткаченко, О. В. Яришко // Вісник ЗДІА. – 2012. – № 2. – С. 144–148.

17. Тропіна В. Б. Роль соціального страхування у фінансуванні державних соціальних гарантій / В. Тропіна, Д. Суховий // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Економіка. – 2013. – № 8 (149). – С. 22–25.

18. Цивільне право : підручник : у 2 т. / за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х. : Право, 2014 – Т. 2. – 816 с.

ТЕМА 16
ДОГОВОРИ ДОРУЧЕННЯ, КОМІСІЇ ТА УПРАВЛІННЯ МАЙНОМ

План

1. Договір доручення: поняття, ознаки, сфера застосування. Сторони у договорі.
2. Зміст договору доручення. Права та обов'язки сторін, їхній зміст та порядок виконання.
3. Припинення договору доручення.
4. Договір комісії: поняття, ознаки, сфера застосування. Сторони у договорі.
5. Зміст договору комісії. Права та обов'язки сторін, їхній зміст та порядок виконання.
6. Припинення договору комісії.
7. Поняття та ознаки договору управління майном. Джерела правового регулювання. Сторони у договорі.
8. Форма договору управління майном. Зміст договору управління майном. Права та обов'язки сторін за договором.
9. Припинення договору управління майном.

Запитання для самоконтролю

1. Визначте поняття та ознаки договору доручення.
2. Яка сфера застосування договору доручення?
3. Охарактеризуйте сторони у договорі доручення.
4. Визначте зміст договору доручення.
5. Назвіть права та обов'язки сторін, їхній зміст та порядок виконання.
6. Коли відбувається припинення договору доручення?
7. Які юридичні наслідки припинення договору доручення?
8. Назвіть обов'язки спадкоємця повіреного та ліквідатора юридичної особи – повіреного.
9. Охарактеризуйте договір комісії, його ознаки, сферу застосування.
10. Визначте істотні умови та форму договору комісії.

11. Охарактеризуйте зміст договору комісії.

12. Які права та обов'язки сторін у договорі комісії, їхній зміст та порядок виконання?

13. Що таке субкомісія?

14. Охарактеризуйте порядок виконання договору, укладеного комісіонером із третьою особою.

15. Проаналізуйте порядок відступу від вказівок комітента.

16. Як реалізується право комітента на відмову від договору комісії?

17. Назвіть юридичні наслідки смерті фізичної особи або припинення юридичної особи – комісіонера.

18. Які особливості окремих видів комісії?

19. Визначте поняття та ознаки договору управління майном.

20. Назвіть сторони у договорі управління майном.

21. Охарактеризуйте форму договору управління майном.

22. Проаналізуйте зміст договору управління майном.

Тести

1. Що є предметом договору доручення:

а) створення нових речей;

б) тільки укладення правочинів;

в) виконання певних робіт;

г) вчинення юридичних дій.

2. Яким є договір доручення:

а) реальним, одностороннім, безвідплатним;

б) умовним, взаємним, абстрактним;

в) консенсуальним, двостороннім, як відплатним, так і безвідплатним;

г) консенсуальним, багатостороннім, каузальним.

3. Хто є сторонами договору доручення:

а) довіритель і повірений;

б) замовник і виконавець;

в) комітент і комісіонер;

г) принципал і агент.

4. Правочин, вчинений повіреним, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки:

а) повіреного;

б) замовника;

в) довірителя;

г) комітента.

5. Якщо в договорі доручення не визначено розміру плати повіреному або порядок і виплати, розмір винагороди визначається за ціною, яка:

а) звичайно сплачується за ціною послуги;

б) встановлюється довірителем;

в) встановлюється договором між повірителем і довірителем;

г) встановлюється повіреним.

6. Повірений може відступати від змісту доручення, якщо цього вимагають інтереси довірителя і повірений не одержав від нього відповіді на свій запит у строк:

а) трьохденний;

б) п'ятиденний;

в) семиденний;

г) розумний.

7. Що зобов'язаний довіритель за договором доручення:

а) відшкодувати повіреному витрати, пов'язані з виконанням доручення;

б) видати повіреному довіреність на вчинення юридичних дій;

в) забезпечити повіреного засобами, необхідними для виконання доручення;

г) вчинити всі дії, зазначені у п. а) – в).

8. Повіреному, який діє як комерційний представник, довірителем може бути надано право відступати в інтересах довірителя від змісту доручення без попереднього запиту про це з наступним повідомленням про це в строк:

а) п'ятиденний;

б) семиденний;

в) розумний;

г) десятиденний.

9. Якщо повірений діє як підприємець, сторона, яка відмовляється від договору, має повідомити другу сторону про відмову від договору, якщо триваліший строк не встановлений договором, не пізніше ніж за:

а) 15 днів:

б) два місяці;

в) три місяці;

г) один місяць.

10. Чи є відмова довірителя від договору доручення підставою для відшкодування збитків, завданих повіреному припиненням договору:

а) є підставою, якщо договором не передбачено інше;

б) є підставою, в силу закону;

в) є підставою завжди;

г) не є підставою, якщо повірений не діяв як комерційний представник.

11. Яким є договір комісії:

а) реальним, багатостороннім, безвідплатним;

б) консенсуальним, одностороннім, відплатним;

в) умовним, двостороннім, безвідплатним;

г) консенсуальним, взаємним, відплатним.

12. Хто є сторонами договору комісії:

а) довіритель і повірений;

б) замовник і виконавець;

в) принципал і агент;

г) комітент і комісіонер.

13. Про що умови є істотними умовами договору комісії:

а) майно та ціну;

б) майно, ціну, строк договору та територію його виконання;

в) майно і строк договору;

г) майно.

14. Якщо комісіонер вчинив правочин на умовах більш вигідних, ніж ті, що були визначені комітентом, додатково одержана вигода:

а) належить комісіонеру;

б) ділиться порівну між сторонами:

в) ділиться між сторонами у співвідношенні 10 % – комісіонеру, 90 % – комітенту;

г) належить комітентові.

15. Чи має право комітент до припинення договору комісії вступати у безпосередні відносини з субкомісіонером:

а) має право, в силу закону;

б) має право в будь-яких випадках;

в) має право, якщо його дії принесли збитки;

г) не має права без згоди комісіонера.

16. Комісіонер, який продав майно за нижчою ціною, повинен відплатити комітентові:

а) реальні збитки;

б) різницю від ціни;

в) збитки;

г) неустойку.

17. Впродовж якого терміну комітент, який має заперечення щодо звіту комісіонера, повинен повідомити його про це від дня отримання звіту:

а) 10 днів;

б) 30 днів;

в) 15 днів;

г) 20 днів.

18. У який строк комітент повинен повідомити комісіонера про відмову від договору, якщо договір комісії укладено без визначення строку:

а) 15 днів;

б) два місяці;

в) три місяці;

г) 30 днів.

19. Не пізніше якого терміну комісіонер повинен повідомити комітента про відмову від договору:

а) 30 днів;

б) 10 днів;

в) 15 днів;

г) 20 днів.

20. У разі відмови комісіонера від договору комісії комітент повинен розпорядитися своїм майном, яке є у комісіонера від дня отримання повідомлення про відмову комісіонера від договору, впродовж:

а) 30 днів;

б) 10 днів;

в) 15 днів;

г) 20 днів.

21. Яким є договір управління майном:

а) одностороннім, консенсуальним, відплатним;

б) взаємним, реальним, безвідплатним;

в) одностороннім, консенсуальним, безвідплатним;

г) взаємним, реальним, відплатним.

22. У якій формі укладається договір управління нерухомим майном:

а) будь-якій;

б) письмовій нотаріально посвідченой і підлягає державній реєстрації;

в) простій письмовій;

г) письмовій нотаріально посвідченій.

23. Що є предметом договору управління майном:

а) нерухома річ і інші папери;

б) майно, що знаходиться у господарському віданні;

в) майно, що знаходиться в оперативному управлінні;

г) тільки грошові кошти.

24. Що не є предметом договору управління майном:

а) цінні папери;

б) майнові права;

в) підприємство як єдиний майновий комплекс;

г) грошові кошти.

25. Хто є установником управління, якщо власником майна є малолітня особа або фізична особа, яка визнана недієздатною:

а) піклувальник;

б) опікун;

в) власник майна;

г) опікун або орган опіки та піклування.

26. Хто може бути управителем за договором управління майном:

а) суб'єкт підприємницької діяльності;

б) орган місцевого самоврядування;

в) непідприємницькі товариства;

г) орган державної влади.

27. На який строк договір вважається укладеним, якщо сторони не визначили строку договору управління майном:

а) 5 років;

б) 1 рік;

в) 3 роки;

г) 10 років.

28. Управитель, який не виявив при управлінні майном належної турботливості про інтереси вигодонабувача, зобов'язаний відшкодувати йому:

а) упущену вигоду;

б) збитки;

в) реальні збитки;

г) збитки і упущену вигоду.

29. Яку відповідальність несе управитель за боргами, що виникли у зв'язку із здійсненням ним управління, якщо вартості майна. переданого в управління, недостатньо для задоволення вимог кредиторів:

а) солідарну;

б) часткову;

в) повну;

г) субсидіарну.

30. У разі відмови однієї сторони від договору управління майном вона зобов'язана повідомити другу сторону про це до припинення договору, якщо договором не встановлений інший строк, за:

а) один місяць;

б) три місяці;

в) два місяці;

г) шість місяців.

Задачі

Задача 1

Комісіонер надіслав комітенту звіт після вчинення правочину за дорученням комітента. Після закінчення двох місяців з моменту отримання звіту комітент повідомив комісіонеру про заперечення щодо нього.

Прокоментуйте дії комітента відповідно до чинного законодавства.

Задача 2

ТОВ «Л» в особі директора В. та ТОВ «Н» в особі С. уклали договір комісії щодо закупівлі цукрового буряка. Після однієї такої закупки комісіонер С. представив звіт щодо виконаної операції. Через сорок днів після звіту комітент висловив зауваження щодо завищеної ціни закупленої продукції і висунув вимогу відшкодування завданих збитків.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 3

Громадянин Т. доручив гр. Р. укласти від його імені договір купівлі корови. Гр. Р. у зазначений строк виконав доручення. Однак гр. Т. повідомив, що не може негайно забрати корову, тому що їде у довготривале відрядження. Через три місяці гр. Т. звернувся до гр. Р. з вимогою повернути корову, однак останній відмовився, ніби через попередню відмову гр. Т. від прийняття покупки корови, тепер вона є його власністю.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 4

Громадянин Г. уклав договір доручення, під час якого був довірителем, а інша сторона Д. – повіреним, але у договорі не було визначено строк, впродовж якого повірений має право діяти від іменні довірителя.

Чи були правомірні дії гр. Г. під час укладання цього договору?У якій статті ЦК України містяться положення про строк договору доручення ?

Задача 5

Громадянин Д. доручив гр. К. продати його цінні папери за договором комісії, за встановленою ціною. Гр. К. у свою чергу продав їх в 2 рази дорожче. Про це дізнався гр. Д. і вимагав від гр. К. віддати йому всю суму, але той відмовився.

Яким чином вирішити цей спір?

Задача 6

Громадянин І. доручив гр. С. продати його будинок, уклавши з ним договір доручення продажу будинку. Пізніше гр. С. відмовився від виконання зобов'язання, повідомивши про це гр. І. за 1 місяць. Той, в свою чергу, вимагав довести почате до кінця, мотивувавши це тим, що в договорі було зазначено про неможливість відмови від зобов'язання і оплата відсотків за договором.

Як вирішити цей спір?

Задача 7

Громадянин В. передав в управління будинок громадянину Ф. Сторонами не було вказано строку дії договору.

На який строк договір потрібно вважати укладеним?

Задача 8

Громадянин Г. 3 квітня 2018 року видав гр. З. довіреність строком на 3 місяці на продаж житлового будинку за 100 000 грн. Проте договору доручення не було укладено, тільки довіреність. У зв'язку із хворобою гр. З. передоручив виконання доручення гр. М., про що в SMS-повідомленні сповістив гр. Г. Оскільки за обумовлену суму будинок ніхто не купив, гр. М. знизив суму до 80 000 грн, і продав його, а гроші поштою переслав гр. Г. Останній звернувся до суду з позовом до гр. З. про повернення 20 000 грн, так як будинок мав бути проданий за 100 000 грн.

Яке рішення повинен винести суд?

Задача 9

Громадянин С. видав гр. А. довіреність без укладання договору доручення на продаж свого автомобіля строком на один рік. Проте через три місяці гр. С. вирішив відізвати довіреність, про що заявив гр. А. Гр. А. повернути довіреність відмовився і повідомив, що знайшов покупця на автомобіль і хоче отримати свої відсотки за вчинення такої угоди.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 10

20 грудня 2018 року гр. Ф. придбав у комісійному магазині магнітофон вартістю 10 000 грн.

У червні 2019 року він звернувся до суду з позовом до комісійного магазину про стягнення з нього 1 800 грн. У позові гр. Ф. вказав, що магнітофон коштує дешевше і не відповідає вимогам стандарту.

Під час купівлі магнітофон було перевірено і ніяких дефектів виявлено не було.

Які права й обов'язки комісіонера? Яке рішення повинен прийняти суд?

Задача 11

Комісійний магазин прийняв на комісію від гр. С. телевізор за ціною 10 000 грн. Під час укладання договору магазин попередив гр. С. про можливість зменшення зазначеної ціни, якщо телевізор не буде продано впродовж 3 місяців, що і відбулося. Директор магазину надіслав гр. С. повідомлення з проханням з'явитися для переоцінки телевізора протягом 20 днів, але в зазначений термін гр. С. до магазину не з'явився і магазин зменшив ціну телевізора до 5 000 грн, за яку його і продав.

Після продажу телевізора гр. С. прийшов до магазину і заявив, що він не зменшував ціну і вимагав виплатити йому грошову суму, про яку домовлялися, оскільки він під час переоцінки знаходився у відрядженні і не міг прийти до магазину.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 12

Громадянинка О. купила в комісійному магазині хутряну шубу і через деякий час виявила, що в деяких місцях хутро зіпсоване. У зв'язку з цим вона звернулася до магазину з вимогою прийняти шубу назад і повернути їй гроші. Магазин відмовив у задоволенні її вимоги, посилаючись на те, що куплені в комісійному магазині речі поверненню не підлягають, а недоліки могли виникнути і в той час, коли шуба знаходилась у неї. Гр. О. звернулася до суду з позовом.

Чи має право гр. О. повернути шубу комісійному магазину? Яким має бути рішення суду?

Задача 12

1 березня 2019 року гр. О. здала на комісію у комісійний магазин столовий сервіз, ціна якого була визначена в розмірі 6 000 грн. 1 травня 2019 року комісійний магазин надіслав повідомлення гр. О. про переоцінку сервіза.

20 квітня 2019 року гр. О. загинула в автокатастрофі. 15 травня 2019 року столовий сервіз був реалізований за ціною 4 000 грн і магазин надіслав повідомлення про його реалізацію.

20 травня 2019 року чоловік гр. О. прийшов до комісійного магазину, щоб забрати гроші і надав квитанцію та свідоцтво про одруження. Адміністрація магазину відмовила у видачі грошей.

Проаналізуйте цю ситуацію на предмет відповідності її чинному законодавству.

Задача 13

17 лютого 2019 року гр. А. здав на комісію свій автомобіль, який був оцінений у 150 000 грн, угода була укладена з автомагазином, який поручився за те, що коли автомобіль продадуть, то договір купівлі-продажу буде обов'язково виконаний (за це магазин отримає нагороду в розмірі 5 000 грн).

20 березня 2019 року на повідомлення магазину про зниження ціни гр. А. не з'явився, тому ціна була знижена до розміру 100 000 грн, після чого автомобіль був одразу проданий. Магазин відрахував на свою користь винагороду, яка була передбачена договором, на що гр. А. заявив, що 5 000 грн повинні були перейти на користь магазину лише за умови продажу автомобіля за ціною в розмірі 150 000 грн, про що подав позов до суду.

Як повинен вирішити справу суд?

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Зміст договору доручення»;

«Відповідальність сторін за договором доручення»;

«Виконання договору комісії»;

«Передумови виникнення договору управління майном».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Припинення договору доручення»;

«Елементи договору комісії»;

«Припинення договору комісії».

3. Складіть схему на тему «Види договорів комісії».

4. Проведіть порівняльно-правовий аналіз договору доручення та договору комісії.

5. На підставі аналізу наукових джерел законспектуйте у робочому зошиті питання «Наслідки припинення договору доручення».

6. Підготуйте презентацію на тему «Відповідальність сторін за договором комісії».

7. Випишіть у робочий зошит та проаналізуйте основні ознаки договору доручення, наведіть приклади за кожною з них.

8. Складіть порівняльну характеристику на тему «Відмінності між договором комісії та договором доручення».

9. Напишіть есе на тему «Проблеми довірчих відносин у цивільному праві».

10. Проаналізуйте чинне законодавство України та охарактеризуйте особливості окремих видів комісії.

11. Як співвідносяться терміни «делькредере» та «договір поруки». Відповідь обґрунтуйте письмово.

12. Проаналізуйте сферу застосування правового інституту довірчого управління майном.

13. Складіть кросворд до теми на 15 слів.

14. Наведіть та обґрунтуйте свої пропозиції щодо удосконалення правового регулювання договору управління майном.

15. Складіть розширений план-конспект до теми.

16. Складіть проект договору управління майном, договір довічного управління коштами, договір довічного управління нерухомим майном, доручення та комісії.

17. Складіть термінологічний словник до цієї теми.

Юридичні терміни

Виконання доручення – це обов'язок повіреного вчиняти дії відповідно до змісту даного йому доручення, а також можливість відступити від змісту доручення, якщо цього вимагають інтереси довірителя і повірений не міг попередньо запитати довірителя або не одержав у розумний строк відповіді на свій запит, то у цьому разі повірений повинен повідомити довірителя про допущені відступи від змісту доручення як тільки це стане можливим.

Відступ від вказівок комітента – це коли комісіонер має право відступити від вказівок комітента, якщо цього вимагають інтереси комітента і комісіонер не міг попередньо запитати комітента або не одержав у розумний строк відповіді на свій запит і в цьому разі комісіонер повинен повідомити комітента про допущені відступи від його вказівок як тільки це стане можливим.

Довіреність – це письмове повноваження, яке видає одна особа (довіритель) іншій (довіреному) для представництва перед третіми особами.

Договір доручення – це угода, за якою одна сторона (повірений) зобов'язується вчинити від імені та за рахунок другої сторони (довірителя) певні юридичні дії. Правочин, вчинений повіреним, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки довірителя.

Договір комісії – це угода, відповідно до якої одна сторона (комісіонер) зобов'язується за дорученням другої сторони (комітента) за плату вчинити один або кілька правочинів від свого імені, але за рахунок комітента.

Договір управління майном – це угода, за якою одна сторона (установник управління) передає другій стороні (управителеві) на певний строк майно в управління, а друга сторона зобов'язується за плату здійснювати від свого імені управління цим майном в інтересах установника управління або вказаної ним особи (вигодонабувача).

Зміст доручення – це чітко визначені юридичні дії, які належить вчинити повіреному.

Істотні умови договору комісії – це умови про це майно та його ціну.

Істотні умови договору управління майном – це перелік майна, що передається в управління; розмір і форма плати за управління майном.

Комісійна плата – це плата, яку повинен комітент виплатити комісіонерові в розмірі та порядку, встановленому у договорі комісії.

Комітент – це сторона договору комісії, що доручає комісіонерові за плату вчинити один або кілька правочинів від імені комісіонера, але за рахунок комітента (наприклад, здає свій товар на комісію).

Комісіонер – це оптові та роздрібні посередники, які проводять операції від свого імені та за рахунок виробника, при цьому не є власником продукції, а виробник (або комітент у цій операції) залишається власником продукції до її передачі й оплати кінцевим споживачем.

Предмет договору управління майном – це підприємство як єдиний майновий комплекс, нерухома річ, цінні папери, майнові права та інше майно.

Строк договору доручення – це визначений договором доручення строк, впродовж якого повірений має право діяти від імені довірителя.

Сторони договору доручення – це повірений і довіритель.

Субкомісія – це коли за згодою комітента комісіонер має право укласти договір субкомісії з третьою особою (субкомісіонером), залишаючись відповідальним за дії субкомісіонера перед комітентом.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 21.01.2020).

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 08.12.2019).

Допоміжна література

1. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / [С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – 2-ге вид., змін. та допов. – К. : КНТ, 2016. – 498 с.

2. Договірне право України. Загальна частина : навч. посіб. / [Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцов та ін.] ; за ред. О. В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 896 с.

3. Бородовський С. Деякі питання укладання, зміни і розірвання договору в цивільному праві України / С. Бородовський // Юридична Україна. – 2017. – № 1. – С. 23–26.

4. Герасимчук О. Система цивільно-правових договорів: стан і перспективи розвитку / О. Герасимчук // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2009. – № 2. – С. 67–72.

5. Дихта Н. М. Спеціальні підстави припинення договору доручення за цивільним законодавством України / Н. М. Дихта // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. – О. : Юрид. л-ра, 2011. – Вип. 61. – С. 551–559.

6. Дихта Н. М. Прояв фідуціарності під час реалізації прав за договором доручення / Н. М. Дихта // Часопис цивілістики. – 2017. – Вип. 28. – С. 32–37.

7. Дихта Н. М. Універсальність представництва шляхом використання договору доручення / Н. М. Дихта // Юридична наука і практика: пошук правової гармонії : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція», присвяченої Дню юриста (5 жовтня 2017 року, м. Київ). – Київ : Артек, 2017. – С. 74–77.

8. Договірне право : конспект лекцій / [І. В. Жилінкова, В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва та ін.] ; за ред. І. В. Жилінкової, В. І. Борисової. – Харків : Нац. юрид. акад. України, 2015. – 116 с.

9. Євстігнєєв А. Істотні умови договору за Цивільним та Господарським кодексами: порівняльний аспект / А. Євстігнєєв // Юридичний журнал. – 2006. – № 1. – С. 22–23.

10. Некіт К. Г. Довірче управління майном громадянина, визнаного безвісно відсутнім / К. Г. Некіт // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Ужгород: Поліграф–центр «ЛІРА», 2008. – Вип. 10. – С. 196–199. – (Серія «Право»).

11. Некіт К. Г. Поняття і загальна характеристика договору управління майном / К. Г. Некіт // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Ужгород: Поліграф–центр «ЛІРА», 2008. – Вип. 11. – С. 242–245. – (Серія «Право»).

12. Некіт К. Г. Довірче управління нерухомим майном: спірні питання / К. Г. Некіт // Сучасний вимір держави та права: зб. наук. праць. – Миколаїв: Вид-во «Іліон», 2008. – С. 381–383.

13. Павліш П. В. Правова природа договору про надання юридичних послуг за законодавством України / П. В. Павліш // Римське право і сучасність: матеріали міжнар. наук. конф., 29 травня 2015 р., м. Одеса. – О. : Фенікс, 2015. – С. 81–83.

14. Павліш П. В. Порядок укладання договору надання юридичної допомоги / П. В. Павліш // Наук. вісник Херсон. держ. ун-ту. – Херсон, 2016. – Вип. 1, Т. 1. – С. 144–147. – (Серія «Юридичні науки»).

15. Сибіга О. М. Відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання комісійного зобов'язання / О. М. Сибіга // Бюл. М-ва юстиції України. – 2009. – № 3 (89). – С. 65–70.

16. Сибіга О. М. Договір комісії в контексті європейського законодавства / О. М. Сибіга // Добір, підготовка та підвищення кваліфікації суддів: правове забезпечення відповідності Європейським стандартам : матеріали наук.-практ. конф., м. Київ, 12 квіт. 2005 року. – К., 2005. – С. 88.

17. Сибіга О. М. Договір комісії: проблеми розвитку і становлення / О. М. Сибіга // Осінні юридичні читання : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених (м. Харків, 12–13 листоп. 2008 року). – Х., 2008. – . С. 258–260.

18. Цивільне право : підручник : у 2 т. / за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х. : Право, 2014 – Т. 2. – 816 с.

19. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х.: Право, 2011. – Т. 1. – 656 с.

20. Цивільне право України: підручник: у 2 частинах / за ред. проф. Р. Б. Шишки (кер. авт. кол.). Ч. 1. Загальна. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Видавництво Ліра-К, 2018. – 736 с.

ТЕМА 17
ДОГОВІР ПОЗИКИ. ДОГОВІР КРЕДИТУ

План

1. Поняття та ознаки договору позики. Сторони у договорі.
2. Форма договору позики.
3. Зміст договору позики.
4. Обов'язки позичальника та правові наслідки їх порушення. Оспорювання позики.
5. Поняття, ознаки та види кредитних договорів. Джерела правового регулювання.
6. Сторони кредитного договору.
7. Порядок укладення та форма кредитного договору.
8. Зміст кредитного договору.
9. Забезпечення виконання кредитних зобов'язань. Іпотечне кредитування в Україні.
10. Відповідальність сторін за кредитним договором.

Запитання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття договору позики.
2. Що може бути предметом позики?
3. Охарактеризуйте форму договору позики.
4. Проаналізуйте зміст договору позики.
5. Назвіть обов'язки позичальника та правові наслідки їх порушення.
6. Поясніть відмінність між позикою та кредитом?
7. Дайте визначення поняття кредитного договору.
8. Проаналізуйте порядок укладення та форму кредитного договору.
9. Розкрийте зміст кредитного договору.
10. Назвіть способи забезпечення виконання зобов'язань за кредитним договором.
11. Поясніть новацію боргу у позикове зобов'язання.

12. Як реалізується відмова від надання або одержання кредиту?

13. Поясніть, як визначаються проценти за кредитним договором.

14. Що таке комерційний кредит?

15. Назвіть правові наслідки недійсності кредитного договору.

16. Охарактеризуйте відповідальність сторін за кредитним договором.

Тести

1. Яким є договір позики:

а) одностороннім, консенсуальним, відплатним;

б) двостороннім, реальним, безвідплатним;

в) одностороннім, реальним, публічним;

г) одностороннім, реальним, відплатним або безвідплатним.

2. З якого моменту договір позики вважається укладеним:

а) передачі грошових коштів або інших речей, визначених родовими ознаками;

б) підписання договору;

в) отримання оферти;

г) відправлення акцепту.

3. У якому випадку договір позики укладається у письмовій формі, коли позикодавцем є юридична особа:

а) якщо її сума за договором становить не більше 10 встановлених законом розмірів неоподаткованого мінімуму доходів громадян;

б) якщо її сума за договором не перевищує 50-кратного розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян;

в) незалежно від суми позики;

г) коли передаються речі, визначені родовими ознаками.

4. У якому випадку договір позики вважається безпроцентним:

а) договір не пов'язаний із здійсненням підприємницької діяльності хоча б однією із сторін;

б) він укладений між фізичними особами на суму, яка не перевищує п'ятдесятикратного розміру неоподатковуваного мінімуму доходів громадян;

в) позичальникові передані речі, визначені родовими ознаками;

г) у всіх випадках, зазначених у п. а) – в).

5. У якій формі повинен бути укладений договір позики між фізичними особами, якщо сума позики не мешне ніж у десять разів перевищує встановлений законом розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян:

а) письмовій нотаріально посвідченій;

б) усній;

в) будь-якій;

г) простій письмовій.

6. Як визначається розмір відсотків, якщо договором позики не встановлено їхнього розміру:

а) позичальником;

б) позикодавцем;

в) за домовленістю сторін;

г) на рівні облікової ставки і національного банку України.

7. У випадку відсутності іншої домовленості сторін відсотки за договором позики виплачуються:

а) щомісячно;

б) на вимоги позикодавця;

в) щорічно;

г) щоквартально.

8. У випадку відсутності в договорі позики умови про строк повернення позики позичальник зобов'язаний повернути всю суму позики і сплатити проценти по ній з дня пред'явлення позикодавцем відповідної вимоги не пізніше:

а) 5 днів;

б) 15 днів;

в) 45 днів;

г) 30 днів.

9. Що зобов'язаний позичальник, якщо він своєчасно не повернув речі, визначені родовими ознаками:

а) сплатити штраф;

б) відшкодувати збитки;

в) відшкодувати моральну шкоду;

г) сплатити неустойку.

10. У випадку прострочення повернення чергової частини, що має право вимагати позикодавець, якщо договором позики встановлений обов'язок позичальника повернути позику чистинами (з розстроченням):

а) відшкодування збитків;

б) сплати пені за кожний день прострочення повернення чергової частини позики;

в) сплати штрафу;

г) дострокового повернення частини позики, що залишилася, та сплати процентів, належних йому.

11. За домовленістю сторін борг, що виник із договору купівлі-продажу, може бути замінений договором:

а) гарантії;

б) кредитним;

в) позички;

г) позики.

12. Яким є кредитний договір:

а) одностороннім, реальним, безвідплатним;

б) взаємним, консенсуальним, відплатним;

в) одностороннім, консенсуальним, безвідплатним;

г) взаємним, реальним, безвідплатним.

13. Що є предметом кредитного договору:

а) речі, визначені родовими ознаками;

б) грошові кошти та речі, визначені родовими ознаками;

в) цінні папери;

г) грошові кошти.

14. Хто може бути кредитодавцем за кредитним договором:

а) будь-яка фізична та юридична особа;

б) суб'єкт підприємницької діяльності;

в) лише банк;

г) банк або інша фінансова установа.

15. У якій формі укладається кредитний договір:

а) простій письмовій;

б) усній;

в) письмовій нотаріально посвідченій;

г) письмовій і підлягає державній реєстрації.

16. Чи має право кредитодавець відмовитися від надання позичальникові передбаченого договором кредиту:

а) має право в будь-якому випадку;

б) має право за наявності обставин, які чітко свідчать про те, що наданий позичальникові кредит своєчасно не буде повернений;

в) не має права;

г) має право лише за відсутності заперечень позичальника.

17. Чи має право позичальник відмовитися від одержання кредиту частково або в повному обсязі:

а) має право, якщо позикодавець згоден;

б) має право, якщо сплатить позикодавцю неустойку;

в) не має права в силу закону;

г) має право, повідомивши некредитодавця до встановленого договором строку його надання.

18. Яким є договір, що передбачає надання кредиту як авансу, попередньої оплати, відстрочення або розстрочення оплати товарів, робіт або послуг:

а) комерційного кредиту;

б) товарного кредиту;

в) банківського кредиту;

г) позики.

19. Якщо інше не встановлено і не випливає із суті кредитного договору, до відносин за кредитним договором застосовуються положення, які регулюють договір:

а) найму;

б) позики;

в) купівлі-продажу;

г) товарного кредиту.

20. Передання у власність другій стороні грошових коштів або речей, які визначаються родовими ознаками, що може передбачати надання кредиту як авансу, попередньої оплати, відстрочення або розстрочення оплати товарів, робіт або послуг, якщо інше не встановлено законом – це:

а) кредит;

б) комерційний кредит;

в) кредитний договір;

г) споживчий кредит.

21. Документ, який посвідчує передання позичальником позикодавцю визначеної грошової суми або визначеної кількості речей, це:

а) договір;

б) розписка;

в) контракт;

г) усі відповіді правильні.

22. Якщо договір укладений між фізичними особами на суму, яка не перевищує п'ятдесятикратного розміру неоподатковуваного мінімуму доходів громадян, і не пов'язаний із здійсненням підприємницької діяльності хоча б однією із сторін, він може бути:

а) безпроцентним;

б) одностороннім;

в) консенсуальним;

г) багатостороннім.

23. Позика вважається повернутою:

а) у момент передання позикодавцеві речей, визначених родовими ознаками, або зарахування грошової суми, що позичалася, на його банківський рахунок;

б) у момент передання позикодавцеві речей;

в) у момент зарахування грошової суми, що позичалася у договорі, на банківський рахунок позикодавця;

г) у момент закінчення терміну дії позики.

24. Якщо договір позики має бути укладений у письмовій формі, чи може рішення суду ґрунтуватися на свідченнях свідків для підтвердження того, що гроші або речі насправді не були одержані позичальником від позикодавця або були одержані у меншій кількості, ніж встановлено договором:

а) так;

б) ні;

в) тільки за рішенням суду;

г) тільки у випадках, передбачених чинним законодавством.

25. Як називається домовленість сторін, якщо борг, що виник із договорів купівлі-продажу, найму майна або з іншої підстави, може бути замінений позиковим зобов'язанням:

а) новація;

б) передання відступного;

в) зарахування;

г) виконання.

26. Кредитний договір, укладений з недодержанням письмової форми, є:

а) нікчемним;

б) неукладеним;

в) недійсним;

г) дійсним.

27. У разі порушення позичальником встановленого кредитним договором обов'язку цільового використання кредиту кредитодавець має право:

а) в односторонньому порядку змінити умови договору;

б) відмовитися від подальшого кредитування позичальника за договором;

в) передбачити пеню в розмірі 10 % від ціни договору;

г) передбачити пеню у розмірі 20 % від ціни договору.

28. Розмір процентів, тип процентної ставки (фіксована або змінювана) та порядок їх сплати за кредитним договором визначаються у договорі залежно від:

а) строку користування кредитом, розміру облікової ставки та інших факторів на дату укладення договору;

б) платоспроможності позичальника;

в) кредитного ризику, наданого забезпечення, попиту і пропозицій, які склалися на кредитному ринку, строку користування кредитом, розміру облікової ставки та інших факторів на дату укладення договору;

г) попиту і пропозицій, які склалися на кредитному ринку.

29. Договором, виконання якого пов'язане з переданням у власність другій стороні грошових коштів або речей, які визначаються родовими ознаками, може передбачатися надання кредиту як авансу, попередньої оплати, відстрочення або розстрочення оплати товарів, робіт або послуг, якщо інше не встановлено законом:

а) кредит;

б) комерційний кредит;

в) позика;

г) аванс.

30 Індекс, що використовується у формулі визначення змінюваної відсоткової ставки, повинен відповідати таким вимогам:

а) поточне значення індексу повинно періодично, але не рідше одного разу на місяць публікуватися в засобах масової інформації або оприлюднюватися через інші загальнодоступні регулярні джерела інформації;

б) індекс повинен ґрунтуватися на об'єктивних індикаторах фінансової сфери, що дозволяють визначити ринкову вартість кредитних ресурсів;

в) значення індексу повинно встановлюватися незалежною установою з визнаною діловою репутацією на ринку фінансових послуг;

г) усім вищеперерахованим.

Задачі

Задача 1

Між комерційним банком та товариством із обмеженою відповідальністю було укладено договір позики строком на два роки з виплатою процентів. З метою забезпечення виконання зобов'язання сторонами був укладений договір застави майна, що належить третій особі – приватному підприємцеві.

ТОВ не змогло вчасно виконати свої зобов'язання, а відтак банк звернувся до суду із заявою про звернення стягнення на предмет застави.

Суд прийняв рішення про примусове стягнення суми боргу за договором позики.

Дайте юридичну оцінку рішенню суду.

Задача 2

Громадянин П. звернувся з проханням до гр. Т. позичити йому 3 000 грн строком на 7 днів. Гр. Г. погодився дати в борг суму, яку просив гр. Т. Останній написав розписку, що отримав 3 000 грн.

Наступного дня гр. П. раптово помер. Його вдова знайшла розписку і поставила вимогу перед гр. Т. повернути 3 000 грн, але той відмовився.

Як вирішити спір відповідно до чинного законодавства?

Задача 3

За договором банківського кредиту між банком і ТОВ товариство в останній день сплати частини кредиту та відсотків надало в свій банк платіжне доручення про перерахування коштів до банку. У зв'язку із збоями у платіжній системі банку гроші надійшли на рахунок банку тільки через тиждень. Банк вважає, що ТОВ допустило прострочення виконання зобов'язання і застосував неустойку.

ТОВ проти цього заперечує. Хто є правий в цьому спорі? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 4

Громадянин Я. та гр. С. уклали договір позики грошей строком на один рік, за яким гр. С. передав гр. Я. грошову суму в розмірі 1 000 000 гривень. Коли настав час повернення грошей гр. С. повідомив гр. Я. про те, що зараз він постійно проживає у США, тому просить йому повернути борг у доларах. Гр. Я. відмовився, зазначивши, що в договорі сума боргу визначалася у гривні.

Як вирішити спір відповідно до чинного законодавства?

Задача 5

Між підприємствами «Т» та «М» був укладений договір позики грошей, відповідно до якого підприємство «Т» передало підприємству «М» грошову суму у розмірі 1 000 000 грн. Строк повернення грошей у договорі не визначений. На забезпечення виконання підприємством «М» свого зобов'язання щодо повернення грошей підприємство «Т» уклало договір поруки з ТОВ «К».

Через шість місяців після укладення договору позики підприємство «Т» звернулося до ТОВ «К» з вимогою про повернення грошей, позичених підприємством «М». Директор ТОВ «К» відмовився сплачувати гроші, зазначивши, що спочатку підприємство «Т» повинно було звернутися до основного боржника, підприємства «М». Представник підприємства «Т» аргументував вимогу тим, що, оскільки іншого не передбачено договором поруки, поручитель та боржник відповідають перед кредитором як солідарні боржники, а отже, кредитор вправі звернутися з вимогою про сплату грошей до будь-кого з них.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 6

Громадянин П. уклав договір позики з гр. Г., на підставі якого передав останньому 1 000 доларів США на строк 3 місяці. Під час укладення угоди був присутній їхній спільний друг гр. Щ., який запевнив гр. П., що гр. Г. поверне борг вчасно, і що він поручається за гр. Г.

Через три місяці гр. Г. борг не повернув. Гр. П. звернувся до гр. Щ. як до поручителя з проханням повернути борг. При цьому він зазначив, що якби гр. Щ. не поручився за гр. Г., він ніколи не надав би йому таку велику суму.

Вирішіть справу відповідно до чинного законодавства.

Задача 7

Громадянка А. придбала в магазині холодильник у кредит. Кредитною установою виступив банк. Також вона сплатила 15 % початкового внеску за товар, певну суму за юридичне оформлення договору та страхування товару і її життя. Через тиждень гр. А. вирішила розірвати договір купівлі-продажу та кредитний договір у зв'язку з тим, що холодильник їй не підходить за розміром. Магазин не заперечував проти розірвання договору. Однак банк відмовився повернути їй кошти за юридичне оформлення договору та страхування товару і її життя та став вимагати, щоб вона сплатила відсотки за користування кредитом (строк – один тиждень).

Чи правомірні дії банку відповідно до чинного законодавства? Як захистити свої права гр. А.?

Задача 8

Громадянин Т. вирішив придбати автомобіль. Так, як власних коштів у нього на весь автомобіль не було, він уклав договір кредиту. Через 20 днів з моменту укладання угоди гр. Т. звернувся із заявою до автосалону про розірвання договору купівлі-продажу та повернення автомобіля, так як останній йому не підійшов за габаритами. У автосалоні відмовилися задовольнити вимогу споживача, мотивуючи тим, що товар він придбав у кредит і був укладений договір застави автомобіля, який підлягає державній реєстрації.

Поясніть, чи є правомірною відповідно до чинного законодавства позиція автосалону?

Задача 9

Громадянин А. вирішив придбати квартиру. Так як власних коштів у нього на всю квартиру не було, він уклав кредитний договір. Через 10 днів з моменту укладання угоди гр. Т. звернувся із заявою до банку про розірвання договору купівлі-продажу квартири, так як його звільнили з роботи і він тепер не зможе сплачувати кредит. У банку відмовилися задовольнити вимогу споживача, мотивуючи тим, що квартиру він придбав у кредит і був укладений договір застави квартири, який підлягає державній реєстрації.

Гр. А. був обурений такою відмовою і вирішив звернутися до суду із позовною заявою про захист своїх прав.

Складіть проект позовної заяви до суду та проект рішення суду щодо ситуації.

Задача 10

Договором банківського кредиту передбачалося повернення клієнтом кредиту 17 липня 2019 року з виплатою процентів. Кредитоодержувач 26 травня 2019 року звернувся до банку з клопотанням про надання відстрочки виплати боргу до 18 серпня 2019 року. Банк погодився надати відстрочку, але за умови, що процентна ставка буде збільшена в 3 рази. На таких умовах одержати відстрочку клієнт не погодився. Після чого банк 31 травня 2019 року вирішив розірвати договір достроково, а заставлені клієнтом (за договором застави) комп'ютери обернути у свою власність, тому що не бачив реальної можливості повернення коштів і сплати відсотків у строк.

Клієнт оскаржив таке рішення банку в суд, указуючи на те, що частину коштів він зміг би повернути до 17 липня 2019 року, а до кінця липня – погасити весь борг.

Проаналізуйте доводи сторін відповідно до чинного законодавства.

Задача 11

ТОВ «М» звернулось до банку з пропозицією укласти кредитну угоду на видачу коштів для покриття товариством боргів перед постачальниками, а також для потреб, пов'язаних з переобладнанням виробництва. Для забезпечення повернення кредиту товариство подало гарантійний лист іншого комерційного банку.

Спочатку банк відмовив товариству у видачі кредиту, але потім банк погодився укласти договір за умови, що: а) товариство відкриє розрахунковий рахунок у банку; б) у договорі буде введений пункт про те, що клієнт не зможе укладати договір банківського кредиту з іншими банками, поки не буде погашений кредит у банку; в) для забезпечення повернення кредиту товариство подасть не гарантійний лист, а надасть у заставу певне майно.

На запропонованих умовах товариство відмовилося брати кредит.

Проаналізуйте доводи сторін. Які умови надання кредиту комерційними банками?

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Виникнення й розвиток договору позики»;

«Поняття та юридична характеристика договору позики»;

«Поняття кредитного договору в загальній системі приватно-правових відносин»;

«Правове регулювання кредитування»;

«Зміст новації боргу в позикове зобов'язання»;

«Істотні умови кредитного договору».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Розірвання кредитного договору»;

« Проблемні питання кредитних договорів»;

«Зміст договору позики»;

«Зарубіжний досвід правового регулювання кредитного договору».

3. Складіть схему на тему «Види кредитних договорів».

4. Проведіть порівняльно-правовий аналіз договору позики та кредитного договору.

5. Наведіть та обґрунтуйте свої пропозиції щодо удосконалення правового регулювання кредитного договору.

6. Напишіть власний коментар до ст. 1053 Цивільного кодексу України «Новація боргу у позикове зобов'язання».

7. Складіть пам'ятку позичальника банку за споживчим кредитом.

8. Підготуйте презентацію на тему «Відповідальність сторін за кредитним договором».

9. Випишіть у робочий зошит та проаналізуйте основні ознаки договору позики та наведіть приклади за кожною з них.

10. Складіть порівняльну характеристику на тему «Засоби забезпечення належного виконання зобов'язань за кредитним договором в Україні та інших країнах».

11. Проаналізуйте Закон України «Про банки і банківську діяльність» та Закон України «Про споживче кредитування».

12. Порівняйте кредитний договір із договором лізингу та із договором купівлі продажу у розстрочку (за суб'єктним складом, за об'єктами, за порядком укладення, формою договору та за змістом).

13. Напишіть есе на тему «Забезпечення виконання зобов'язання позичальником».

14. Проаналізуйте чинне законодавство України та охарактеризуйте порядок укладення кредитного договору.

15. Проаналізуйте правові висновки Верховного Суду України у спорах, пов'язаних зі стягненням заборгованості за кредитними договорами.

16. Складіть кросворд до теми на 15 слів.

17. Складіть розширений план-конспект до теми.

18. Складіть проект договору позики та кредитного договору.

19. Сформуйте список правових актів, наукової та навчальної літератури до теми, який включає позиції, опубліковані за останні 3 роки.

Юридичні терміни

Договір позики – це угода, за якою одна сторона (позикодавець) передає у власність другій стороні (позичальникові) грошові кошти або інші речі, визначені родовими ознаками, а позичальник зобов'язується повернути позикодавцеві таку ж суму грошових коштів (суму позики) або таку ж кількість таких речей та такої ж якості.

Договір про споживчий кредит – вид кредитного договору, за яким кредитодавець зобов'язується надати споживчий кредит у розмірі та на умовах, встановлених договором, а споживач (позичальник) зобов'язується повернути кредит та сплатити проценти за користування кредитом на умовах, встановлених договором.

Загальні витрати за споживчим кредитом – витрати споживача, включаючи проценти за користування кредитом, комісії та інші обов'язкові платежі за додаткові та супутні послуги кредитодавця та кредитного посередника (за наявності), для отримання, обслуговування і повернення кредиту.

Комерційний кредит – договором, виконання якого пов'язане з переданням у власність другій стороні грошових коштів або речей, які визначаються родовими ознаками, може передбачатися надання кредиту як авансу, попередньої оплати, відстрочення або розстрочення оплати товарів, робіт або послуг (комерційний кредит), якщо інше не встановлено законом.

Кредитний договір – це угода, за якою банк або інша фінансова установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) позичальникові у розмірі та на умовах, встановлених договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит та сплатити проценти.

Кредитна лінія – вид кредиту, надання якого здійснюється повністю або частинами в узгоджені сторонами строки впродовж строку кредитування.

Момент укладання договору позики – це передання грошей або інших речей, визначених родовими ознаками.

Момент повернення позики – це момент передання позикодавцеві речей, визначених родовими ознаками, або зарахування грошової суми, що позичалася, на його банківський рахунок.

Новація боргу у позикове зобов'язання – це домовленість сторін, що борг, який виник із договорів купівлі-продажу, найму майна або з іншої підстави, може бути замінений позиковим зобов'язанням.

Реальна річна процентна ставка – загальні витрати за споживчим кредитом, виражені у процентах річних від загального розміру виданого кредиту.

Обов'язок позичальника повернути позику – це зобов'язання позичальника повернути позикодавцеві позику (грошові кошти у такій самій сумі або речі, визначені родовими ознаками, у такій самій кількості, такого самого роду та такої самої якості, що були передані йому позикодавцем) у строк та в порядку, що встановлені договором.

Проценти за кредитним договором – це процентна ставка за кредитом, яка може бути фіксованою або змінюваною і при цьому тип процентної ставки визначається кредитним договором.

Споживач – фізична особа, яка уклала або має намір укласти договір про споживчий кредит.

Споживчий кредит (кредит) – грошові кошти, що надаються споживачу (позичальникові) на придбання товарів (робіт, послуг) для задоволення потреб, не пов'язаних з підприємницькою, незалежною професійною діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника.

Фіксована процентна ставка – це процента ставка, яка є незмінною впродовж усього строку кредитного договору.

Форма договору позики – письмова, якщо його сума не менш ніж у десять разів перевищує встановлений законом розмір неоподатковуваного мінімуму доходів громадян, а у випадках, коли позикодавцем є юридична особа, – незалежно від суми.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 19.12.2019).

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 22.12.2019).

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (у редакції від 08.12.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 16.12.2019).

4. Про споживче кредитування: Закон України від 15.11.2016 № 1734-VIII (у редакції від 15.11.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19 (дата звернення: 30.12.2019)

5. Про недобросовісну комерційну практику по відношенню до споживачів на внутрішньому ринку: Директива № 2005/29/ЄС Європейського парламенту і Ради ЄС від 11.05.2005 (поточна редакція) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_b43 (дата звернення: 09.01.2020).

Допоміжна література

1. Цивільне право України. Особлива частина. Договірні зобов'язання : навч. посіб. / [І. Е. Берестова, С. С. Бичкова, І. А. Бірюков та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 348 с.

2. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / [С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – 2-ге вид., змін. та допов. – К. : КНТ, 2016. – 498 с.

3. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

4. Бойко Н. М. Особливості предмета договору позички / Н. М. Бойко // Часопис Національного університету «Острозька академія». – 2013. – № 1(7). – С. 55–58. – (Серія «Право»).

5. Бородовський С. Деякі питання укладання, зміни і розірвання договору в цивільному праві України / С. Бородовський // Юридична Україна. – 2017. – № 1. – С. 23–26.

6. Гончаренко В. О. До питання визначення предмета договору позики / В. О. Гончаренко // Суспільство. Держава. Право. Цивільне право. – 2015. – № 5. – С. 39–42.

7. Договірне право : конспект лекцій / [І. В. Жилінкова, В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва та ін.] ; за ред. І. В. Жилінкової, В. І. Борисової. – Харків : Нац. юрид. акад. України, 2015. – 116 с.

8. Євстігнєєв А. Істотні умови договору за Цивільним та Господарським кодексами: порівняльний аспект / А. Євстігнєєв // Юридичний журнал. – 2006. – № 1. – С. 22–23.

9. Кривенда О. Деякі аспекти поняття і правової природи позикових відносин / О. Кривенда // Підприємництво, господарство і право. – 2018. – № 9. – С. 49–51.

10 Лепех С. Окремі проблеми майнової відповідальності за кредитним договором / С. Лепех // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – № 12. – С. 28–30.

11. Поліщук О. Ю. Права споживача в разі придбання ним продукції у кредит / О. Ю. Поліщук // Університетські наукові записки. – 2007. – № 1 (21). – С. 131–135.

12. Цивільне право : підручник : у 2 т. / за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х. : Право, 2014. – Т. 2. – 816 с.

ТЕМА 18
ДОГОВІР БАНКІВСЬКОГО РАХУНКУ. ДОГОВІР БАНКІВСЬКОГО ВКЛАДУ

План

1. Поняття та види банківських рахунків.
2. Поняття та ознаки договору банківського рахунка.
3. Сторони договірних зобов'язань щодо відкриття та обслуговування рахунків.
4. Порядок відкриття рахунка та укладення договору банківського рахунку.
5. Зміст договору банківського рахунка. Кредитування рахунка.
6. Підстави та черговість списання грошових коштів з рахунку. Обмеження права розпорядження рахунком.
7. Припинення договору банківського рахунка.
8. Відповідальність сторін за договором. Банківська таємниця.
9. Поняття та види договорів банківського вкладу (депозиту). Сторони договору банківського вкладу (депозиту).
10. Порядок укладення та форма договору банківського вкладу. Ощадні сертифікати.
11. Зміст договору банківського вкладу.
12. Зміна та розірвання договору банківського вкладу. Відповідальність банку.

Запитання для самоконтролю

1. Назвіть види банківських рахунків.
2. Визначте поняття та ознаки договору банківського рахунка.
3. Охарактеризуйте сторони договірних зобов'язань щодо відкриття та обслуговування рахунків.
4. Поясніть порядок відкриття рахунка та укладення договору банківського рахунка.
5. Охарактеризуйте зміст договору банківського рахунка.
6. Проаналізуйте підстави та черговість списання грошових коштів з рахунка.

7. Коли відбувається припинення договору банківського рахунка?

8. Охарактеризуйте відповідальність сторін за договором банківського рахунка.

9. Визначте поняття та види договорів банківського вкладу (депозиту).

10. Поясніть порядок укладення та форму договору банківського вкладу.

11. Що таке ощадні сертифікати?

12. Що є змістом договору банківського вкладу?

13. Поясніть порядок зміни та розірвання договору банківського вкладу.

14. Яка відповідальність банку за договором банківського вкладу?

Тести

1. Яким є договір банківського рахунка:

а) консенсуальним, одностороннім, відплатним;

б) реальним, взаємним, відплатним;

в) реальним, одностороннім, відплатним;

г) консенсуальним, взаємним, відплатним.

2. Чи має право банк визначати та контролювати напрями використання грошових коштів клієнта:

а) має право, якщо договором не передбачено інше;

б) має право в будь-яких випадках;

в) має право, якщо це не суперечить закону;

г) не має права в силу закону.

3. На яких умовах договір банківського рахунка укладається для відкриття клієнтом рахунка у банку:

а) встановлених законом;

б) встановлених банком;

в) погоджених сторонами;

г) запропонованих клієнтом.

4. Яким є рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання грошей, що передаються клієнтом банку в управління на встановлений строк та під визначений процент відповідно до умов договору:

а) поточним;

б) поточним бюджетним;

в) вкладним (депозитним);

г) кореспондентським.

5. З якою вимогою клієнт має право звернутися до суду у разі необґрунтованого ухилення банку від укладення договору банківського рахунка:

а) спонукання до договору або відшкодування збитків;

б) відшкодування моральної шкоди;

в) сплати штрафу;

г) відшкодування збитків, завданих ухиленням.

6. У якому випадку банк здійснює платежі з рахунка клієнта, незважаючи на відсутність на ньому грошових коштів:

а) за письмовою заявою клієнта;

б) якщо це не заборонено законом;

в) за додатковою домовленістю між сторонами договору;

г) якщо це передбачено договором банківського рахунка.

7. Впродовж якого спливу терміну сума процентів зараховується на рахунок клієнта у строки, встановлені договором, а якщо такі строки не встановлені договором:

а) кожного тижня;

б) кожного кварталу;

в) кожної декади;

г) кожного місяця.

8. Які відомості є банківською таємницею:

а) про операції за рахунком;

б) про фінансово-економічний стан клієнта;

в) про стан рахунків;

г) про все зазначене в п. а) – в).

9. Яке право вимоги має клієнт у разі розголошення банком відомостей, що становлять банківську таємницю:

а) відшкодування завданих збитків та моральної шкоди;

б) відшкодування завданих збитків;

в) відшкодування моральної шкоди;

г) сплати штрафу.

10. На чию письмову вимогу розкривається банком інформація щодо юридичних і фізичних осіб, яка містить банківську таємницю:

а) суду або за рішенням суду;

б) органів прокуратури, Служби безпеки, Міністерства внутрішніх справ;

в) центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику;

г) усіх органів, зазначених у п. а) – в).

11. Впродовж якого часу банк має право вимагати розірвання договору банківського рахунка, якщо сума грошових коштів, що зберігаються на рахунку клієнта, залишилася меншого від мінімального розміру, передбаченого банківськими правилами або договором, якщо така сума не буде відновлена від дня попередження банком про це:

а) двадцяти днів;

б) одного місяця;

в) чотирнадцяти днів;

г) семи днів.

12. Впродовж якого періоду банк має право вимагати розірвання договору банківського рахунка у разі відсутності операцій за цим рахунком, якщо інше не встановлено договором:

а) шести місяців;

б) трьох років;

в) п’яти років;

г) одного року.

13. Впродовж якого періоду банк має право відмовитися від договору банківського рахунка та закрити рахунок клієнтів у разі відсутності залишку грошових коштів на цьому рахунку та відсутності операцій за рахунком клієнта:

а) десяти років підряд;

б) п'яти років підряд;

в) двох років підряд;

г) трьох років підряд.

14. Яким є договір банківського вкладу:

а) консенсуальним, двостороннім, оплатним;

б) реальним, одностороннім, оплатним;

в) консенсуальним, двостороннім, безоплатним;

г) реальним, двостороннім, оплатним.

15. Яким є договір банківського вкладу, в якому вкладником є фізична особа:

а) попереднім;

б) публічним;

в) абстрактним;

г) алеаторним.

16. Хто є сторонами договору банківського вкладу:

а) кредитодавець і позичальник;

б) банк і вкладник;

в) позикодавець і позичальник;

г) кредитор і боржник.

17. У якій формі договір банківського вкладу укладається:

а) усній;

б) письмовій нотаріально посвідченій;

в) будь-якій;

г) простій письмовій.

18. Письмова форма договору банківського вкладу вважається дотриманою, якщо внесення грошової суми підтверджено:

а) розпискою;

б) позиковим зобов'язанням;

в) акцією;

г) ощадною книжкою або ощадним (депозитним) сертифікатом.

19. Що є документом, що засвідчує укладення договору банківського вкладу з фізичною особою і внесения грошових коштів на її рахунок за вкладом:

а) облігація;

б) ощадна книжка;

в) ощадний сертифікат;

г) акція.

20. Що є цінним папером, який підтверджує суму вкладу, внесеного у банк, і права вкладника на одержання зі спливом встановленого строку суми вкладу та процентів, у банку який його видав:

а) вексель;

б) ощадна книжка;

в) акція;

г) ощадний сертифікат.

21. Як визначається розмір процентів у разі відсутності в договорі банківського вкладу умов про їх розмір:

а) за згодою сторін;

б) банком;

в) у розмірі облікової ставки Національного банку України;

г) вкладником.

22. У разі зменшення банком розміру процентів на вклади на вимогу новий розмір процентів застосовується до вкладів, внесених до повідомлення вкладників про зменшення процентів, з моменту відповідного повідомлення зі спливом:

а) одного місяця;

б) десяти днів;

в) двадцяти днів;

г) одного місяця плюс один день.

23. Чи може бути односторонньо зменшений банком встановлений договором розмір процентів на строковий вклад або на вклад, внесений на умовах його повернення у разі настання визначених договором обставин:

а) може бути, якщо це передбачено договором;

б) не може бути, якщо інше не встановлено законом;

в) може бути лише за згодою сторін;

г) може бути лише при значному зниженні рівня інфляції.

24. На яких умовах договір вважається продовженим, якщо вкладник не вимагає повернення суми строкового вкладу зі спливом строку, встановленого договором банківського вкладу:

а) інших, ніж зазначено в договорі у випадку зміни процентної ставки;

б) передбачених у договорі;

в) встановлених банком;

г) вкладу на вимогу, якщо інше не встановлено договором.

25. Якщо вкладник не вимагає повернення суми строкового вкладу зі спливом строку, встановленого договором банківського вкладу, або повернення суми вкладу, внесеного на інших умовах повернення, після настання визначених договором обставин договір вважається:

а) припиненим;

б) продовженим на умовах вкладу на вимогу, якщо інше не встановлено договором;

в) продовженим на попередніх умовах;

г) продовженим на умовах вкладу на вимогу.

26. Якщо договором банківського вкладу не встановлений розмір процентів, банк зобов'язаний виплачувати їх у розмірі:

а) 3 % від суми вкладу;

б) 5 % від суми вкладу;

в) 10 % від суми вкладу;

г) облікової ставки Національного банку України.

27. Умова договору банківського вкладу на вимогу про відмову від права на одержання вкладу на першу вимогу є:

а) нікчемною;

б) недійсною;

в) незаконною;

г) правомірною.

28. Укладення договору банківського вкладу з фізичною особою і внесення грошових коштів на її рахунок за вкладом підтверджуються:

а) договором;

б) квитанцією;

в) ощадною книжкою;

г) сертифікатом.

Задачі

Задача 1

Громадянин О. уклав із банком договір банківського вкладу (депозиту). Відповідно до цього договору банк прийняв від гр. О. грошову суму в розмірі 100 000 грн на умовах видачі вкладу на першу ж вимогу і зобов'язався виплачувати проценти в розмірі 12 % річних. Укладення договору банківського вкладу з гр. О. і внесення грошових коштів на рахунок за вкладом підтверджувалося виданою ощадною книжкою.

Через шість місяців гр. О. звернувся із заявою до банку про видачу йому його грошового вкладу в розмірі 100 000 грн і процентних виплат за ним. Однак банк відмовився задовільнити його вимогу у зв'язку із тим, що рішенням правління банку було прийнято перевести такі вклади на строкові терміном на 1 рік.

Гр. О. був обурений такою ситуацією і вирішив звертатися до суду з метою захисту своїх прав.

Дайте правову оцінку ситуації. Складіть план ведення справи гр. О. Підготуйте процесуальні документи, необхідні для провадження справи у суді.

Задача 2

2016 між банком і підприємством було укладено договір банківського вкладу строком на 2 роки. У 2018 році банк подав позов до підприємства про визнання недійсними його установчих документів, посилаючись на те, що в статуті підприємства не міститься його повного найменування. Як наслідок – банк просив визнати недійсним і договір банківського вкладу.

Яке рішення має винести суд у зазначеній ситуації?

Задача 3

Приватний підприємець у 2016 році відкрив поточний рахунок у банку. 2018 за рішенням органу державної податкової служби рахунки банку були заблоковані, що унеможливлювало проведення розрахунків із поточних рахунків клієнтів. Зважаючи на це, підприємець вирішив закрити рахунок і перевести грошові кошти в іншу банківську установу. Проте тимчасова адміністрація банку відмовила йому, посилаючись на те, що усі кошти банку знаходяться у податковій заставі.

У червні 2019 року підприємець звернувся до суду із вимогою про повернення грошових коштів і відшкодування суми упущеної вигоди.

Яке рішення має прийняти суд у зазначеній ситуації?

Задача 4

За договором банківського рахунка банк зобов'язався прийняти і зараховувати на рахунок, відкритий клієнтом банку гр. А. (володільцем рахунку), грошові кошти в сумі 100 000 000 грн, що йому надходять, виконувати розпорядження клієнта про перерахування і видачу відповідних сум з рахунка та проведення інших операцій за рахунком.

Через три місяці з моменту укладання договору клієнт банку гр. А. отримав від банку письмового листа, в якому зазначалося, що він повинен надати банку детальну інформацію про визначення напрямів використання коштів. Крім цього, в листі йшлося, що клієнт матиме право впродовж одного робочого дня розпоряджатися не більше ніж 100 000 грн.

Клієнт банку, прочитавши листа, звернувся до юриста за консультацією.

Напишіть письмову консультацію із ситуації, що зазначена.

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Історія виникнення договору банківського вкладу»;

«Сторони договору банківського рахунка: їх права та обов'язки»;

«Порядок укладення договору банківського рахунка»;

«Забезпечення виконання договору банківського рахунка»;

«Відповідальність сторін у договорі банківського рахунка».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Договір еквайрінгу»;

«Предмет договору банківського рахунка»;

«Істотні умови договору банківського рахунка»;

«Зміст договору банківського вкладу (депозиту)».

3. Складіть схему на тему:

«Види депозитних вкладів для фізичних осіб»;

«Види банківських рахунків».

4. Проведіть порівняльно-правовий аналіз вкладу на вимогу та строкового вкладу.

5. Наведіть та обґрунтуйте свої пропозиції щодо удосконалення договору банківського вкладу.

6. Підготуйте презентацію на тему «Договір банківського вкладу на користь третьої особи»**.**

7. Випишіть у робочий зошит та проаналізуйте основні ознаки договору банківського вкладу та наведіть приклади за кожною з них.

8. Складіть порівняльну характеристику на тему «Договір банківського вкладу та договір банківського рахунка».

9. Охарактеризуйте функції та значення ощадного (депозитного) сертифікату.

10. Проаналізуйте закони України: «Про цінні папери та фондовий ринок».

11. Напишіть тези на одну із тем:

«Забезпечення виконання зобов'язання позичальником»;

«Договори, що супроводжують договір банківського рахунка».

12. Проаналізуйте чинне законодавство України та охарактеризуйте черговість списання грошових коштів з рахунка.

13. Складіть розширений план-конспект до теми.

14. Складіть термінологічний словник до цієї теми.

15. Складіть проект договору банківського рахунка та договору банківського вкладу.

16. Сформуйте список правових актів, наукової та навчальної літератури до теми, який включає позиції, опубліковані за останні 3 роки.

Юридичні терміни

Банк – юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до Державного реєстру банків.

Банк з іноземним капіталом – банк, у якому частка капіталу, що належить хоча б одному іноземному інвестору, становить не менше 10 відсотків.

Банківська діяльність – залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб.

Банківські операції – операції з грошовими вкладами фізичних або юридичних осіб, за які банки виплачують вкладникам певний відсоток.

Банківський платіжний інструмент – засіб, що містить реквізити, які ідентифікують його емітента, платіжну систему, в якій він використовується, та, як правило, держателя цього банківського платіжного інструмента.

Банківські рахунки – рахунок, на якому обліковуються власні кошти, вимоги, зобов'язання банку стосовно його клієнтів і контрагентів та які дають можливість здійснювати переказ коштів за допомогою банківських платіжних інструментів.

Банківська таємниця – це інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку.

Безготівкові розрахунки – перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів. Ці розрахунки проводяться банком на підставі розрахункових документів на паперових носіях чи в електронному вигляді.

Валюта – це грошова одиниця, що використовується для вимірювання величини вартості товару.

Вклад (депозит) – це кошти в готівковій або у безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору.

Вкладник – фізична особа (крім фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності), яка уклала або на користь якої укладено договір банківського вкладу (депозиту), банківського рахунка або яка є власником іменного депозитного сертифіката.

Готівкові розрахунки – платежі готівкою підприємств (підприємців) та фізичних осіб за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги), а також за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна.

Ділова репутація – відомості, зібрані Національним банком України, про відповідність діяльності юридичної або фізичної особи, у тому числі керівників юридичної особи та власників істотної участі у такій юридичній особі, вимогам закону, діловій практиці та професійній етиці, а також відомості про порядність, професійні та управлінські здібності фізичної особи.

Державний реєстр банків – реєстр, що ведеться Національним банком України і містить відомості про державну реєстрацію усіх банків.

Договір банківського вкладу (депозиту) – це договір, за яким одна сторона (банк), яка прийняла від (або) для другої сторони (вкладника) грошову суму (вклад), що надійшла, та зобов'язується виплачувати вкладникові таку суму й проценти на неї чи дохід в іншій формі на умовах і в порядку, встановлених договором.

Договір банківського рахунка – це банківський договір, за яким одна сторона (банк або інша фінансова установа) зобов'язується приймати і зараховувати на рахунок, відкритий клієнтові (володільцеві рахунка), грошові кошти, що йому надходять, виконувати розпорядження клієнта про перерахування і видачу відповідних сум з рахунка та проведення інших операцій за рахунком.

Інформація, що міститься в ощадній книжці – це найменування і місцезнаходження банку (його філії), номер рахунка за вкладом, а також усі грошові суми, зараховані на рахунок та списані з рахунка, а також залишок грошових коштів на рахунку на момент пред'явлення ощадної книжки у банк.

Клієнт банку – це будь-яка фізична чи юридична особа, яка користується послугами банку.

Обмеження права розпоряджання рахунком – це обмеження права розпоряджання рахунком за рішенням суду або в інших випадках, встановлених законом або умовами обтяження, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що знаходяться на рахунку, а також у разі зупинення фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму та розповсюдження зброї масового знищення, передбачених законом.

Ощадна книжка – це документ суворого обліку, цінний папір, що засвідчує укладення договору банківського вкладу з громадянином і внесення грошових коштів на його рахунок за вкладом.

Ощадний (депозитний) сертифікат – це документ, який підтверджує суму вкладу, внесеного у банк, і права вкладника (володільця сертифіката) на одержання зі спливом встановленого строку суми вкладу та процентів, встановлених сертифікатом, у банку, який його видав.

Розрахункові банківські операції – це рух грошей на банківських рахунках, здійснюваний згідно з розпорядженнями клієнтів або в результаті дій, які в рамках закону призвели до зміни права власності на активи.

Укладення договору банківського рахунка – це відкриття клієнтові або визначеній ним особі рахунка у банку на умовах, погоджених сторонами.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 14.12.2019).

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 08.12.2019).

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (у редакції від 08.12.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 16.12.2019).

Допоміжна література

1. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / [С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – 2-ге вид., змін. та допов. – К. : КНТ, 2016. – 498 с.

2. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

3. Бородовський С. Деякі питання укладання, зміни і розірвання договору в цивільному праві України / С. Бородовський // Юридична Україна. – 2017. – № 1. – С. 23–26.

4. Воловенко І. Неточності при складанні господарських договорів / І. Воловенко // Справочник экономиста. – 2007. – № 2. – С. 53–55.

5. Герасимчук О. Система цивільно-правових договорів: стан і перспективи розвитку / О. Герасимчук // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2009. – № 2. – С. 67–72.

6. Договірне право : конспект лекцій / [І. В. Жилінкова, В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва та ін.] ; за ред. І. В. Жилінкової, В. І. Борисової. – Харків : Нац. юрид. акад. України, 2015. – 116 с.

7. Карманов Є. В. Розвиток та сучасні проблеми правового регулювання банківського вкладу в іноземній валюті / Є. В. Карманов // Вісник Академії правових наук України: збірник наукових праць. – Харків: Право, 2015. – № 1. – С. 120–128.

8. Карманов Є. В. Правове регулювання валютних операцій / Є. В. Карманов // Банківське право України: навчальний посібник. – Харків: Консум, 2015. – С. 277–366.

9. Карманов Є. В. Проблемні питання динаміки договору банківського вкладу (депозиту) в іноземній валюті / Є. В. Карманов // Вісник Академій правових наук України: збірник наукових праць. Право. – 2016. – № 4. – С. 161–169.

10. Солтис Н. В. Дефекти форми банківського вкладу / Н. В. Солтис // Юридична Україна. – 2013. – № 3. – С. 70–74.

11. Спіжов В. В. Зміст та поняття депозитного ресурсу комерційного банку / В. В. Спіжов // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2007. – № 37. – С. 331–338.

12. Спіжов В. В. Предмет договору банківського вкладу (депозиту) / В. В. Спіжов // Вісник Правова інформатика. – 2007. – № 4 (16). – С. 56–65.

13. Спіжов В. В. Порядок та момент укладення договору банківського вкладу (депозиту) / В. В. Спіжов // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2008. – № 41. – С. 296–304.

14. Цивільне право України: підручник: у 2 частинах / За ред. проф. Р. Б. Шишки (кер. авт. кол.), Ч. 1. Загальна. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Видавництво Ліра-К, 2018. – 736 с.

15. Хірс Я. О. До питання про правову природу розрахункових відносин / Я. О. Хірс // Форум права. – 2009. – № 1. – С. 538–542.

16. Хірс Я. О. Об'єкт та суб'єкти розрахункових відносин / Я. О. Хірс // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2009. – № 12. – С. 473–475. – (Серія «Право»).

17. Хірс Я. О. Поняття «форми» розрахунків: сутність та позиція законодавця / Я. О. Хірс // Південноукраїнський правничий часопис. – 2010. – № 3. – С. 247–249.

ТЕМА 19
ДОГОВІР ФАКТОРИНГУ. РОЗРАХУНКИ

План

1. Поняття та ознаки договору факторингу.
2. Види факторингу.
3. Сторони договору факторингу.
4. Порядок укладення та форма договору факторингу.
5. Зміст договору факторингу.
6. Відповідальність сторін.
7. Розрахунки.

Запитання для самоконтролю

1. Назвіть поняття та ознаки договору факторингу.
2. Охарактеризуйте види факторингу.
3. Проаналізуйте порядок укладення та форму договору факторингу.
4. Що є предметом договору факторингу?
5. Охарактеризуйте сторони в договорі факторингу.
6. Проаналізуйте відповідальність клієнта перед фактором.
7. Який порядок виконання боржником грошової вимоги факторові?
8. Проаналізуйте права фактора.
9. Назвіть форми розрахунків.
10. Які є види безготівкових розрахунків?
11. Поясніть, як здійснюються розрахунки із застосуванням платіжних доручень?
12. Охарактеризуйте загальні положення про розрахунки із застосуванням розрахункових чеків.
13. Проаналізуйте, як здійснюються розрахунки за інкасовими дорученнями?
14. Проаналізуйте особливості проведення розрахунків за розрахунковим чеком.

Тести

1. Яким є договір факторингу:

а) реальним або консенсуальним, взаємним, відплатним;

б) лише реальним, взаємним, відплатним;

в) приєднання, двостороннім, відплатним;

г) лише консенсуальним, взаємним, відплатним.

2. Яким є договір факторингу:

а) умовним;

б) публічним;

в) змішаним;

г) приєднання.

3. Хто є сторонами договору факторингу:

а) фактор і клієнт;

б) банк і клієнт;

в) позикодавець і позичальник;

г) кредитор і боржник.

4. Фактором за договором факторингу є:

а) банк або фінансова установа, а також фізична особа-підприємець, яка відповідно до закону має право здійснювати факторингові операції;

б) будь-яка фізична або юридична особа;

в) банк або фінансова установа;

г) юридична особа.

5. Клієнтом у договорі факторингу виступає:

а) фізична особа-підприємець;

б) органи місцевого самоврядування;

в) будь-який учасник цивільних правовідносин;

г) фізична або юридична особа, яка є суб'єктом підприємницької діяльності.

6. Предметом договору факторингу є:

а) право вимоги, яке виникне в майбутньому (майбутня вимога);

б) право грошової вимоги, строк платежу за якою настав (наявна вимога);

в) уступка грошової вимоги, якщо вона не передбачена договором факторингу;

г) усе зазначене в п. а) – б).

7. Якою є форма договору факторингу:

а) тією самою, що й первісний правочин, на підставі якого виникло право грошової вимоги, яке передається чи буде передане фактору;

б) письмовою та підлягає державній реєстрації;

в) простою письмовою;

г) письмовою нотаріально посвідченою.

8. Договір, за яким одна сторона передає або зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони (клієнта) за плату (у будь-який передбачений договором спосіб), а клієнт відступає або зобов'язується відступити іншій стороні своє право грошової вимоги до третьої особи (боржника), називається:

а) дарування;

б) купівлі-продажу;

в) факторингу;

г) розрахунку.

9. Клієнт відповідає перед фактором за:

а) вимогу від фактора надання йому в розумний строк доказів того, що відступлення права грошової вимоги факторові дійсно мало місце;

б) дійсність грошової вимоги, право якої відступається, якщо інше не встановлено договором факторингу;

в) наступне відступлення фактором права грошової вимоги третій особі;

г) усе вищеперераховане.

10. Розрахунки за участі фізичних осіб, не пов'язані із здійсненням ними підприємницької діяльності, можуть провадитися у таких формах:

а) готівковій або в безготівковій;

б) за допомогою розрахункових документів у електронному вигляді;

в) за допомогою розрахункових документів у паперовому вигляді;

г) усі відповіді правильні.

11. Розрахунки між юридичними особами, а також розрахунки за участі фізичних осіб, пов'язані із здійсненням ними підприємницької діяльності, провадяться:

а) у готівковій або безготівковій формі;

б) за допомогою розрахункових документів у електронному вигляді;

в) за допомогою розрахункових документів у паперовому вигляді;

г) у безготівковій формі.

12. Види безготівкових розрахунків:

а) платіжні доручення;

б) акредитив;

в) розрахункові чеки та розрахунки за інкасо;

г) усі вищезазначені.

13. Дорученням платника банку, за яким банк зобов'язується за рахунок грошових коштів, що розміщені на його рахунку, переказати певну грошову суму на рахунок визначеної платником особи (одержувача) у цьому чи в іншому банку, називається:

а) акредитив;

б) платіжне доручення;

в) банківська гарантія;

г) інкасо.

14. Умовою виконання банком платіжного доручення є:

а) розпорядження клієнта;

б) розпорядження банку;

в) розпорядження компетентних органів;

г) умова, що сума платіжного доручення не перевищує суми грошових коштів на рахунку платника, якщо інше не встановлено договором між платником і банком.

15. Форма акредитива, який не може бути анульований або змінений банком до настання терміну без згоди на те одержувача грошових коштів, на користь якого він відкритий:

б) відкличний;

б) безвідкличний;

в) грошовий;

г) неподільний.

16. Акредитив, який може бути змінений або анульований банком-емітентом у будь-який час без попереднього повідомлення одержувача грошових коштів:

б) відкличний;

б) покритий;

в) компенсаційний;

г) переказний.

17. Акредитив закривається у разі:

а) спливу строку дії акредитива;

б) відмови одержувача грошових коштів від використання акредитива до спливу строку його дії, якщо це передбачено умовами акредитива;

г) повного або часткового відкликання акредитива платником, якщо таке відкликання передбачене умовами акредитива;

г) усі відповіді правильні.

18. Банк (банк-емітент) за дорученням клієнта здійснює за рахунок клієнта дії щодо одержання від платника платежу та (або) акцепту платежу:

а) інкасове доручення;

б) розрахункові чеки;

в) акредитив;

г) факторинг.

19. Документ, що містить нічим не обумовлене письмове розпорядження власника рахунку (чекодавця) банку перекази вказану у чеку грошову суму одержувачеві (чекодержателю) – це:

а) розрахунковий чек;

б) інкасування чека;

в) оплата чека;

г) повідомлення про несплату чека.

20. До вимог чекодержателя про оплату чека застосовується позовна давність у:

а) 1 рік;

б) 2 роки;

в) 3 роки;

г) 4 роки.

21. Сторони у договорі мають право обрати:

а) готівкові розрахунки;

б) безготівкові розрахунки;

в) будь-який вид безготівкових розрахунків на свій розсуд;

г) акредитив.

22. Платіжне доручення платника приймається банком до виконання за умови, що:

а) сума платіжного доручення не перевищує суми грошових коштів на рахунку платника, якщо інше не встановлено договором між платником і банком;

б) немає виправлення у платіжному дорученні;

в) зміст і форма платіжного доручення відповідає встановленим вимогам;

г) усі відповіді правильні.

23. Виконання платіжного доручення – це здійснення банком таких дій:

а) перерахування банком відповідної грошової суму банкові одержувача для її зарахування на рахунок особи, визначеної у платіжному дорученні;

б) залучення іншого банку (виконуючий банк) для виконання переказу грошових коштів на рахунок, визначений у дорученні клієнта;

в) негайного інформування платника на його вимогу про виконання платіжного доручення;

г) усі відповіді правильні.

24. Сторонами розрахунків за акредитивом є:

а) клієнт та заявник;

б) банк та платник;

в) клієнт та платник;

г) будь-хто.

25. Чекодержателем є:

а) особа, яка здійснює платіж за чеком і підписує його;

б) отримувач коштів за чеком;

в) банк платник коштів за чеком;

г) банк отримувач коштів за чеком.

26. Чекодавець – це:

а) особа, яка здійснює платіж за чеком і підписує його;

б) отримувач коштів за чеком;

в) банк платник коштів за чеком;

г) банк отримувач коштів за чеком.

27. Чек підлягає оплаті платником за чеком за умови:

а) подання його до оплати у строк, встановлений банківськими правилами;

б) платник за чеком пересвідчився усіма можливими способами у справжності чека;

в) платник за чеком пересвідчився у тому, що пред'явник чека є уповноваженою особою;

г) усі відповіді правильні.

28. Подання чека до платежу це:

а) подання чека до банку чекодержателя на інкасо для одержання платежу;

б) подання чека до оплати у строк, встановлений банківськими правилами;

в) платник за чеком пересвідчився у тому, що пред'явник чека є уповноваженою особою;

г) платник за чеком пересвідчився усіма можливими способами у справжності чека.

29. Чекодержатель повинен повідомити чекодавця про неплатіж впродовж:

а) двох робочих днів;

а) трьох робочих днів;

а) чотирьох робочих днів;

а) семи робочих днів;

30. У разі відмови платника в оплаті чека чекодержатель має право пред'явити позов до суду і вимагати:

а) оплати суми чека, а також процентів;

б) відшкодування витрат;

в) відшкодування упущеної вигоди;

г) сплати неустойки.

Задачі

Задача 1

Рахунок підприємства був відкритий у банку А. У зв'язку з тим, що у банку А. надавалися більш високі процентні ставки за кредитом, директор підприємства вирішив взяти кредит у банку Б. 5 жовтня 2019 року настав термін повернення кредиту, але приватне підприємство (кредитоодержувач) не подало у свій банк А. доручення про списання коштів для погашення кредиту. Без попередження кредитоодержувача банк Б. 12 жовтня 2019 року направив у банк А. свою вимогу про списання з його (кредитоодержувача) рахунка коштів для погашення боргу, а також сплати процентів і пені за 5-денне прострочення повернення кредиту.

Чи можливе списання коштів у такому порядку? Дайте висновок відповідно до чинного законодавства.

Задача 2

ТОВ «В» уклало з ТОВ «Т» договір фінансування під відступлення вимоги (факторинг) в сумі 1 000 000 грн боргу ТОВ «К» за поставку труб. Винагороду за надання фінансування ТОВ «Т» сплатило у розмірі 2 % від 1 000 000 грн.

У свою чергу ТОВ «В» уклало з банком договір про фінансування під наступне відступлення права грошової вимоги до ТОВ «К» у сумі 1 000 000 грн за винагороду 3 % відступленої від суми вимоги.

Банк, відповідно до договору про фінансування під відступлення вимоги, запропонував ТОВ «К» сплатити борг.

ТОВ «К» звернулося у суд із позовом до ТОВ «В», ТОВ «Т» і банку про визнання обох договорів фінансування під відступлення права грошової вимоги недійсним. Позовні вимоги позивач обґрунтував тим, що ТОВ «Т» не мало права укладати договір факторингу, оскільки не отримало відповідну ліцензію на здійснення цього види фінансової діяльності і не має права здійснювати наступне відступлення права грошової вимоги.

Чи правомірні вимоги будівельної фірми К.? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 3

ТОВ «С» помилково за платіжним дорученням від 15 грудня 2019 року № 10 перерахувало 100 000 грн на розрахунковий рахунок ТОВ «Р».

Знайшовши помилку, ТОВ «С» 16 грудня 2019 звернулося до одержувача грошових коштів ТОВ «Р», а також до банків К. обслуговування платника і одержувача банку М., за дозволом на переадресування вищезазначеної суми належному отримувачу ТОВ «Р» із зазначенням його банківських реквізитів.

Прохання виконано не було. Банк М. 27 грудня 2019, знаючи про неналежність грошових коштів свого клієнта, списав з рахунку ТОВ «Р» 50 000 грн у погашення заборгованості за кредитним договором, укладеним банком М. з ТОВ «Р». Цей кредитний договір не містив прямої вказівки на права банку виробляти безакцептне списання заборгованості та відсотків під кредит. Даних про те, що власник рахунку давав банку таке розпорядження немає.

ТОВ «С» звернулося у суд із позовом про стягнення з банку К., банку М. і ТОВ «Р» 100 000 грн, помилково перерахованих за платіжним дорученням, і відсотків за користування чужими грошовими коштами.

Дайте оцінку правомірності банку з проведення таких розрахункових операцій. Яким має бути рішення суду?

Задача 4

ТОВ «С» і ТОВ «В» 25 березня 2019 року уклали договір купівлі-продажу гречаної групи, встановивши в ньому акредитивну форму розрахунків. Порядок розрахунку за акредитивом у договорі не був зазначений.

Для відкриття акредитива ТОВ «С» представило в обслуговуючий його банк А. заяву на бланку за встановленою формою із зазначенням усіх реквізитів. Акредитив був покритим, безвідкличним, з отриманням коштів по ньому проти рахунків-фактур і залізничних накладних.

Виконуючий банк Б. виплатив грошові кошти за акредитивом на підставі представлених ТОВ «Р» рахунок-реєстру від 6 квітня 2019 року, із зазначенням дати відвантаження гречаної

крупи 14 квітня і 15 квітня, рахунки-фактури від 5 квітня і 4 залізничних квитанцій про приймання вантажу замість залізничних накладних, зазначених у заяві на акредитив.

Гречана крупа не була поставлена контрагентом за договором, і, за повідомленням безпосереднього виробника, взагалі не відвантажувалася за вказаними постачальником транспортними документами. Вантажні квитанції виявилися фіктивними.

ТОВ «С» звернулося до суду з позовом до банку А. і банку Б. про стягнення 2 000 000 грн збитку, нанесеного виплатою грошових коштів з акредитиву продавцеві гречаної крупи з порушенням умов виплати і неотриманням товару.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 5

ТОВ «Г» було клієнтом банку С. У листі від 21 вересня 2019 року ТОВ «Г» просило про закриття рахунку в зв'язку з переходом на розрахунково-касове обслуговування в інший банк. Таким чином, договір банківського рахунку був припинений. Банк С. 22 вересня 2019 року списав на свою користь з рахунку товариства 100 000 грн у рахунок погашення заборгованості ТОВ «Ф» за кредитним договором, хоча угоди про сплату боргу ТОВ «Ф» та згоди ТОВ «Г» на списання грошових коштів з рахунку не було.

ТОВ «Г» звернулося до суду з позовом про стягнення з банку С. безпідставно списаних 100 000 грн та штрафу 3 % річних від суми за неправильне списання грошових коштів.

Дайте аналіз сформованих правовідносин і поясніть, яким має бути рішення суду.

Задача 6

ТОВ «Х» і комерційний банк П. 2 жовтня 2018 року уклали договір про розрахунково-касове обслуговування. Умови договору передбачали обов'язок банку виконувати доручення клієнта про перерахування грошових сум із його розрахункового рахунку на рахунки третіх осіб.

4 жовтня 2019 року ТОВ «Х» звернулося до суду з позовом до банку П. про стягнення 10 000 грн штрафу, згідно з п. 27 договору на розрахунково-касове обслуговування, за несвоєчасне виконання доручень клієнта, про перерахування грошових коштів у червні 2019 року.

Відповідач позов не визнав, вважаючи, що банківська операція щодо платіжного доручення, за неналежне виконання якої він притягується до відповідальності, вичерпується списанням коштів з рахунків клієнта.

Вирішіть спір відповідно до чинного законодавства.

Задача 7

ТОВ «М» і ТОВ «К» уклали договір поставки 10 червня 2017 на 6 місяців. На момент виконання договору у ТОВ «М» виникла заборгованість з оплати продукції, поставленої ТОВ «К» у розмірі 100 000 грн. Цю заборгованість ТОВ «М» визнало, про що направило лист ТОВ «К». Останнє 5 грудня 2017 направило лист разом із інкасовим дорученням від 30 листопада 2017 № 1 у банк У., який обслуговує відповідача.

Листом від 20 лютого 2018 року банк У. повідомив, що інкасове доручення поміщено в картотеку № 2. Потім інкасове доручення від 30 листопада № 1 повернено комерційному банку П. 23 серпня 2017 року без виконання у зв'язку з відсутністю грошових коштів на розрахунковому рахунку ТОВ «М» 11 вересня 2018 року ТОВ «К» подало позов до суду про стягнення з відповідача 100 000 грн. У тому числі 50 000 грн кредиторської заборгованості і 20 000 грн відсотків за користування чужими грошовими коштами з 10 грудня 2017 року по 11 вересня 2018 року.

Яке рішення повинен винести суд? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Сторони договору факторингу: їхні права та обов'язки»;

«Передумови становлення договору факторингу»;

«Місце договору факторингу в системі договірного права»;

«Порядок укладення договору факторингу»;

« Відповідальність сторін за договором факторингу»;

«Правове регулювання безготівкових розрахунків у підприємницькій діяльності»;

«Правове регулювання безготівкових розрахунків у підприємницькій діяльності».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

« Забезпечення факторингових зобов'язань»;

«Виконання договору факторингу»;

«Виконання акредитива»;

«Відповідальність банку, що виконує акредитив»;

«Інкасування чека»;

«Види банківських вкладів і їхнє оформлення»;

«Цивільно-правовий захист прав вкладників і інших клієнтів банку»;

«Цивільно-правове регулювання розрахунків за інкасо».

3. Складіть схеми за темами:

«Види договору факторингу»;

«Види безготівкових розрахунків;

«Використання акредитиву»;

«Векселі у цивільному обороті».

4. Проведіть порівняльно-правовий аналіз на тему «Переваги та недоліки договору факторингу».

5. Наведіть та обґрунтуйте свої пропозиції щодо удосконалення правового регулювання договору факторингу.

6. Підготуйте презентацію на тему «Розрахунки із застосуванням розрахункових чеків».

7. Випишіть у робочий зошит та проаналізуйте основні ознаки договору факторингу та наведіть приклади за кожною з них.

8. Проаналізуйте основні принципи організації безготівкових розрахунків.

9. Складіть порівняльну характеристику на тему «Розрахунки із застосуванням платіжних доручень, розрахунки за акредитивом, розрахунки за інкасовими дорученнями».

10. Охарактеризуйте відповідальність за невиконання або неналежне виконання платіжного доручення.

11. Проаналізуйте закони України: «Про банки і банківську діяльність», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».

12. Намалюйте схеми: форми безготівкових розрахунків, розрахунки платіжними дорученнями, розрахунки чеками.

13. Проаналізуйте чинне законодавство України та охарактеризуйте наслідки несплати чека.

14. Складіть кросворд до теми на 15 слів.

15. Складіть розширений план-конспект до теми.

16. Складіть термінологічний словник до теми.

17. Складіть проект договору факторингу.

Юридичні терміни

Акредитив – це безвідкличне зобов'язання, яке приймає банк (банк-емітент) за дорученням принципала (платник з акредитиву) виплатити бенефіціару (одержувач коштів з акредитиву) обумовлену суму, за умови надання бенефіціаром у встановлений строк передбачених акредитивом документів, чи сплатити, акцептувати або врахувати переказний вексель, або надати повноваження іншому банку (виконуючому банку) здійснити такі платежі або сплатити, акцептувати або врахувати переказний вексель.

Банк-емітент – банк, що випускає у обіг (емітує) грошові знаки або цінні папери і платіжно-розрахункові документи (банківські картки, чекові книжки).

Виконуючий банк – банк, який за дорученням банку-емітента здійснює платіж проти документів, визначених у акредитиві.

Договір факторингу – за договором факторингу (фінансування під відступлення права грошової вимоги) одна сторона (фактор) передає або зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони (клієнта) за плату (у будь-який передбачений договором спосіб), а клієнт відступає або зобов'язується відступити факторові своє право грошової вимоги до третьої особи (боржника).

Інкасо – форма розрахунків, за якою продавець доручає банку одержати від покупця за посередництвом банку-покупця або іншого банку платіж проти передачі документів, що засвідчують відвантаження товару, виконання робіт або надання послуг.

Інкасове доручення – це документ, відповідно до якого банк (банк-емітент) за дорученням клієнта здійснює за рахунок клієнта дії щодо одержання від платника платежу та (або) акцепту платежу.

Наслідки несплати чека – чекодержатель має право пред'явити позов до суду. Чекодержатель має право вимагати, крім оплати суми чека, відшкодування своїх витрат на одержання оплати, а також процентів.

Розрахунки – це передача чи переведення (через банк, інші кредитні установи) грошових коштів від боржника кредитору в порядку виконання грошового зобов'язання.

Розрахунки безготівкові – перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки одержувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки одержувачів коштів.

Розрахунки готівкові – платежі готівкою підприємств, підприємців та фізичних осіб за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги) і за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна.

Розрахунки за акредитивом – під час здійснення розрахунків за акредитивом банк зобов'язується провести за дорученням клієнта (заявника акредитива) або від свого імені за умови пред'явлення документів, які відповідають умовам, визначеним

акредитивом, або доручає іншому (виконуючому) банку здійснити цей платіж на користь одержувача грошових коштів або визначеної ним особи-бенефіціара.

Розрахунковий чек – це документ, що містить нічим не обумовлене письмове розпорядження власника рахунку (чекодавця) банку переказати вказану у чеку грошову суму одержувачеві (чекодержателю).

Чекодавець – підприємство або фізична особа, яка здійснює платіж за допомогою чека та підписує його.

Чекодержатель (чекоутримувач) – підприємство або фізична особа, що є одержувачем коштів за чеком.

Факторинг – система фінансування, згідно з якою постачальник товарів переуступає короткострокові вимоги по товарних операціях факторинговою компанії з метою негайного здобуття більшої частини платежу, гарантії повного погашення заборгованості, зниження витрат щодо ведення рахунків.

Фактор – може бути банк або фінансова установа, а також фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності, яка, відповідно до закону, має право здійснювати факторингові операції.

Факторингові операції – комісійно-посередницька операція з передачі клієнтом банку права на стягнення боргів (без права зворотної вимоги до клієнта).

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 22.12.2019).

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 08.12.2019).

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (у редакції від 08.12.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 16.12.2019).

Допоміжна література

1. Цивільне право України. Особлива частина. Договірні зобов'язання : навч. посіб. / [І. Е. Берестова, С. С. Бичкова, І. А. Бірюков та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 348 с.

2. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / [С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – 2-ге вид., змін. та допов. – К. : КНТ, 2016. – 498 с.

3. Вовчак О. Д. Факторинг : навч. посіб. / О. Д. Вовчак, Г. Є. Шпаргало, Т. Я. Андрейків. – К. : Знання, 2012. – 247 с.

4. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

5. Бородовський С. Окремі питання зміни і розірвання договору в цивільному праві України / С. Бородовський // Право України. – 2011. – № 3. – С. 43–45.

6. Говорушко Т. А. Факторинг як форма рефінансування дебіторської заборгованості / Т. А. Говорушко, І. П. Ситник, К. М. Степаненко // Облік і фінанси АПК. – 2012. – № 4. – С. 35–40.

7. Гриценко В. В. Факторинг як ефективний інструмент підтримки бізнесу / В.В. Гриценко // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – 2010. – № 3. – С. 248–261. – (Серія «Економічні науки»).

8. Гриценко М. П. Сучасний стан та перспективи розвитку ринку факторингових послуг в Україні / М. П. Гриценко // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2010. – № 2. – С. 75–83. – (Серія «Фінанси і кредит»).

9. Договірне право : конспект лекцій / [І. В. Жилінкова, В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва та ін.] ; за ред. І. В. Жилінкової, В. І. Борисової. – Харків : Нац. юрид. акад. України, 2015. – 116 с.

10. Кудрявцев В. І. Цесія та факторинг як непойменовані способи забезпечення виконання кредитних зобов'язань / В. І. Кудрявцев // Актуальні проблеми договірного права: тези доповідей круглого столу, м. Запоріжжя, 30 вересня 2016 року / За заг. ред. М. О. Ткалича. – Запоріжжя: ЗНУ, 2016. – С. 51–54.

11. Харитонов Є. О. Цивільне право : посіб. для підгот. до іспиту / Є. О. Харитонов, Н. Ю. Голубєва, Ю. Ю. Акіменко. – вид. 3-тє, перероб. і допов. – Х. : Одіссей, 2013. – Ч. 2. – 256 с.

12. Цивільне право : підручник : у 2 т. / за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х. : Право, 2014. – Т. 2. – 816 с.

13. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х.: Право 2011. – Т. 1. – 656 с.

14. Чапічадзе Я. О. Договір факторингу: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук / Яна Олександрівна Чапічадзе ; МВС України, Університет внутрішніх справ. – Харків : [б. в.], 2000. – 17 с.

18. Шевченко В. В. Факторинг: нові можливості фінансування / В. В. Шевченко // Економічний вісник національного гірничого університету. – 2007. – № 3 (19). – С. 66–72.

ТЕМА 20
ДОГОВОРИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

План

1. Загальна характеристика договорів у сфері інтелектуальної власності, їх види, вимоги до форми.
2. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності: поняття, види.
3. Ліцензійний договір.
4. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.
5. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності.
6. Договір комерційної концесії (франчайзингу).

Запитання для самоконтролю

1. Які є види договорів у сфері інтелектуальної власності?
2. Назвіть вимоги до форми договорів у сфері інтелектуальної власності?
3. Що таке ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності?
4. Охарактеризуйте види ліцензії на використання об'єкта права інтелектуальної власності.
5. Визначте поняття та зміст ліцензійного договору.
6. Охарактеризуйте типовий ліцензійний договір.
7. Охарактеризуйте договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.
8. Охарактеризуйте договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності.
9. Який порядок державної реєстрації договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності.
10. Охарактеризуйте договір комерційної концесії (франчайзингу).

11. Проаналізуйте договір комерційної субконцесії.

12. Які особливі умови договору комерційної концесії?

13. Проаналізуйте відповідальність правоволодільця за вимогами, що пред'являються до користувача.

14. Як реалізується право користувача на укладення договору комерційної концесії на новий строк?

15. Поясніть порядок збереження чинності договору комерційної концесії у разі зміни сторін.

16. Які наслідки зміни торговельної марки чи іншого позначення правоволоділця?

17. Поясніть наслідки припинення права, користування яким надано за договором комерційної концесії.

Тести

1. Що є істотними умовами договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності:

а) ціна та форма;

б) предмет та строк;

в) предмет, ціна та строк;

г) предмет та ціна.

2. Чи можуть договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності укладатися в усній формі:

а) так, у випадках встановлених законом;

б) ні, укладаються лише в письмовій формі;

в) так, у будь-яких випадках;

г) так, якщо це встановлено в договорі.

3. Назвіть основні види ліцензії:

а) виключна;

б) одинична;

в) невиключна;

г) правильна відповідь а) – в).

4. Якою є ліцензія, яка передбачає передання усіх прав на використання предмета ліцензії одній особі на весь термін дії охоронного документа:

а) невиключною;

б) субліцензією;

в) виключною;

г) одиничною.

5. Яким є ліцензійний договір:

а) реальним, взаємним, відплатним;

б) реальним, одностороннім, відплатним;

в) консенсуальним, взаємним, відплатним;

г) консенсуальним, одностороннім, відплатним.

6. Хто є сторонами в ліцензійному договорі:

а) ліцензіар і ліцензіат;

б) правоволоділець і користувач;

в) творець і замовник;

г) ліцензіар і користувач.

7. Хто може виступати ліцензіаром у ліцензійному договорі:

а) лише юридичні особи;

б) фізичні особі, юридичні особи та держава;

в) юридичні особи та держава;

г) фізичні та юридичні особи.

8. Якими є істотні умови ліцензійного договору:

а) вид ліцензії;

б) сфера використання об’єкта права інтелектуальної власності;

в) розмір, порядок і строки оплати за використання об’єкта права інтелектуальної власності;

г) усі зазначені в п. а) – в), а також інші умови, які сторони вважають за доцільне включити у договір.

9. У разі відсутності у ліцензійному договорі умови про строк договору він вважається укладеним на строк, що залишився до спливу чинності виключного майнового права на визначений у договорі об'єкт права інтелектуальної власності, але не більше ніж на:

а) три роки;

б) один рік;

в) десять років;

г) п'ять років.

10. Хто є сторонами договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності:

а) автор та замовник;

б) творець та замовник;

в) правоволоділець та користувач;

г) ліцензіар та ліцензіат.

11. Яким є договір, за яким одна сторона (особа, що має виключні майнові права) передає іншій стороні частково або у повному складі ці права відповідно до закону та на визначених договором умовах:

а) комерційної концесії;

б) про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності;

в) про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності;

г) ліцензійним.

12. Яким є договір комерційної концесії:

а) реальним, взаємним, відплатним;

б) консенсуальним, взаємним, відплатним;

в) реальним, одностороннім, відплатним;

г) консенсуальним, одностороннім, відплатним.

13. Договір комерційної концесії залежно від сфери використання поділяється на:

а) торговий;

б) виробничий;

в) збутовий;

г) у сфері обслуговування та всі зазначені в п. а) – в).

14. Хто може виступати сторонами у договорі комерційної концесії:

а) комерційні організації та фізичні особи, зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності;

б) релігійні організації;

в) некомерційні організації і держава;

г) об'єднання юридичних осіб та фонди.

15. Що є істотними умовами комерційної концесії:

а) предмет і ціна;

б) предмет і строк;

в) предмет, ціна і строк;

г) сторони та ціна.

16. У якій формі укладається договір комерційної концесії:

а) простій письмовій;

б) письмовій нотаріально посвідченій;

в) письмовій та підлягає державній реєстрації;

г) усній.

17. Договір комерційної концесії підлягає державній реєстрації:

а) за домовленістю сторін;

б) будь-яким органом, який здійснює реєстрацію таких договорів;

в) органом, який здійснив державну реєстрацію правоволодільця;

г) органом, який здійснив державну реєстрацію користувача.

18. Якщо інше не встановлено договором комерційної концесії, правоволоділець зобов'язаний:

а) забезпечити державну реєстрацію договору;

б) надавати користувачеві постійне технічне або консультативне сприяння, включаючи сприяння у навчанні та підвищенні кваліфікації працівників;

в) контролювати якість товарів (робіт, послуг), що виробляються (виконуються, надаються) користувачем на підставі договору комерційної концесії;

г) здійснити всі дії, зазначені в п. а) – в).

19. Чи надано право користувачеві за договором комерційної концесії вимагати від правоволоділься не надавати іншим особам аналогічні комплекси прав для їх використання на закріпленій за користувачем території:

а) має право у будь-якому випадку;

б) має право, якщо це не суперечить закону;

в) має право, якщо це передбачено договором;

г) не має права.

20. Яким є договір, за яким користувач надає іншій особі право користування наданим йому правоволоділься комплексом прав або частиною комплексу прав на умовах, погоджених із право володільцем:

а) ліцензійним;

б) субконцесії;

в) комерційної концесії.

г) про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.

21. Користувач та субкористувач відповідають перед правоволоділься за завдану йому шкоду:

а) частково;

б) солідарно;

в) субсидіарно;

г) у порядку регресу.

22. Яку відовідальність несе правоволоділець за вимогами, що перед'являються до користувача у зв'язку з невідповідністю якості товарів (робіт, послуг), проданих (виконаних, наданих) користувачем:

а) часткову;

б) у порядку регресу;

в) субсидіарну;

г) солідарну.

23. За вимогами, що пред'являються до користувача як виробника продукції (товарів) правоволодільця за договором комерційної концесії, правоволоділець відповідає з користувачем:

а) в порядку регресу;

б) солідарно;

в) субсидіарно;

г) згідно зі своєю часткою.

24. Кожна зі сторін у договорі комерційної концесії, строк якого не встановлений, має право у будь-який час відмовитися від договору, повідомивши іншу сторону, якщо більш тривалий строк не встановлений договором, не менш ніж за:

а) шість місяців;

б) один рік;

в) два місяці;

г) три місяці.

25. У разі смерті правоволодільця його права та обов'язки за договором комерційної концесії переходять до спадкоємця за умови, що він зареєструється як суб'єкт підприємницької діяльності впродовж:

а) вісімнадцяти місяців;

б) дванадцяти місяців;

в) дев'яти місяців;

г) шести місяців.

26. Чи передбачено законом випадки, в яких договір щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності може укладатися усно:

а) так;

б) ні;

в) такий договір є нікчемним;

г) такий договір є неукладеним.

27. Згода ліцензіара, надана у письмовій формі, за якою ліцензіат може видати письмове повноваження на використання об'єкта права інтелектуальної власності іншій особі:

а) невиключна ліцензія;

б) виключна ліцензія;

а) одинична ліцензія;

а) субліцензія.

28. У разі відсутності в ліцензійному договорі умови про територію, на яку поширюються надані права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, дія ліцензії:

а) не поширюється на будь-яку територію;

б) поширюється на територію України;

в) поширюється тільки на територію місця знаходження ліцензіата;

г) поширюється тільки на територію місця знаходження ліцензіара.

29. Якщо в ліцензійному договорі про видання або інше відтворення твору винагорода визначається у вигляді фіксованої грошової суми, то в договорі має бути:

а) встановлений мінімальний тираж твору;

б) встановлений максимальний тираж твору;

в) передбачена сплата премії;

г) передбачена сплата відсотків за договором.

30. Умови ліцензійного договору, укладеного з творцем об'єкта права інтелектуальної власності, що погіршують його становище порівняно зі становищем, передбаченим законом або типовим договором, є:

а) недійсними;

б) незаконними;

в) фіктивними;

г) нікчемними і замінюються умовами, встановленими типовим договором або законом.

Задачі

Задача 1

Громадянин І., який є автором, уклав ліцензійний договір з видавництвом А. За договором ліцензіат мав використовувати об'єкт права інтелектуальної власності шляхом видання 2 000 примірників книги та їх розповсюдження строком один рік. Умова про територію, на яку поширюються надані права, у договорі була відсутня. Винагорода, що мала сплачуватися гр. І., у договорі була вказана фіксованою сумою у 20 000 грн.

Через шість місяців після укладення цього договору гр. І. уклав ще один аналогічний договір із видавництвом Б. (Білорусь), за яким книга перекладачами видавництва перекладалася російською мовою і мала розповсюджуватись у Білорусі.

Видавництво А. відмовило гр. І. у сплаті винагороди за договором, оскільки ліцензіар уклав ще один договір на ту ж книгу з іншим видавництвом. Тому кошти на винагороду авторові видавництво А. спрямує на покриття своїх збитків, що виникли в нього через появу на ринку зайвого тиражу книги.

Гр. І. подав позов до суду щодо виплати авторської винагороди.

Проаналізуйте ситуацію з посиланням на норми закону. Яке рішення має прийняти суд?

Задача 2

Завод за договором передав товариству комплект розробленої його спеціалістами конструкторської документації на виготовлення приладу для визначення вмісту нітратів в овочах та фруктах.

Згідно з умовами договору завод, крім документації, також зобов'язався поділитися досвідом із налагодження технологічного процесу.

Яким договором мають бути врегульовані відносини сторін? Які умови мають бути визначені в цьому договорі?

Задача 3

ТОВ «І» мало патент на виготовлення вагонів для перевезення сталі. Воно уклало договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності з ТОВ «О» на строк три роки.

За п'ять місяців до цього ТОВ «О» уклало ліцензійний договір щодо того ж об'єкта інтелектуальної власності з ТОВ «В» строком на один рік.

Оскільки ТОВ «О» отримало виключно майнові права інтелектуальної власності, воно вимагало дострокового розірвання ліцензійного договору між ТОВ «І» і ТОВ «В». У претензії було вказано, що в іншому випадку ТОВ «О» буде пред'являти позов до суду з вимогою про розірвання ліцензійного договору між ТОВ «І» і ТОВ «В» в примусовому порядку і компенсації спричинених збитків на суму 700 000 гривень.

Дайте юридичний аналіз ситуації з посиланням на норми права. Чи аргументовані претензії ТОВ «О»?

Задача 4

За договором між ТОВ «В» та ТОВ «П» останньому надавалось право торгувати продукцією під торговельною маркою «Супер солодощі».

Під час перевірки виявилось, що в ТОВ «П» у продажу є солодощі інших товаровиробників Х. та Ч.

ТОВ «В» подало позовну заяву до суду з вимогою до ТОВ «П» про припинення договору та стягнення з нього незаконно отриманого прибутку. Одночасно були пред'явлені позови до названих товаровиробників про незаконне використування торгової марки і виплату компенсації.

У відзиві на позов виробник Х. вказав, що у договірних зв'язках з ТОВ «П» не перебуває і продукцію йому для реалізації не поставляє, а наявні на момент перевірки солодощі його виробництва були придбані під час передсвяткового пільгового оптового розпродажу.

Виробник Ч. також заперечував будь-які договірні зв'язки з ТОВ «П». Звідки в нього з'явилися вироби їм невідомо.

Як необхідно вирішити спори?

Задача 5

Громадянинка Б. як правонаступниця авторських прав свого батька – відомого письменника, подала позов до видавництва про незаконне використання її права інтелектуальної власності, що виразилось у виданні книги батька тиражом 100 000 екземплярів.

У процесі підготовки справи до слухання було встановлено, що за свого життя її батько передав рукопис засновнику видавництва для ознайомлення і між ними велась підготовка проекту виключної ліцензійної угоди, але смерть автора її укладенню перешкодила. За заповітом автор передав всі свої права дочці, яка після вступу в права спадкоємниці їх уступила видавництву М. Відповідач також пояснив, що в період підготовки договору на підставі попередньої домовленності перевів на рахунок автора обумовлену частину авторської винагороди і представив копію відповідного платіжного документа. Позивачка наполягала на тому, що договір з її батьком не був підписаний і про одержання ним сум на платіжному документі їй нічого не відомо.

Яке рішення повинен винести суд? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 6

Громадянин А. разом з громадянином В. створили спільно декілька пісень. Студія звукозапису звернулася до авторів з пропозицією про запис цих пісень, а також видання збірки з текстами пісень.

Який договір має бути укладено в такому випадку? Охарактеризуйте його зміст.

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності»;

«Ліцензійний договір»;

«Типовий ліцензійний договір»;

«Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності»;

«Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Істотні умови ліцензійного договору»;

«Види договорів замовлення»;

«Оформлення та реєстрація договорів передачі прав та ліцензійних договорів».

3. Складіть схему на тему «Види ліцензій».

4. Визначте спільні та відмінні риси договору замовлення із договором підряду.

5. Проведіть порівняльно-правовий аналіз на тему «Співвідношення договору замовлення та трудового договору».

6. Наведіть та обґрунтуйте свої пропозиції щодо удосконалення ліцензійного договору.

7. Підготуйте презентацію на теми:

«Договір комерційної концесії (франчайзингу)»;

«Види договору комерційної концесії».

8. Випишіть у робочий зошит та проаналізуйте основні ознаки ліцензійного договору та наведіть приклади за кожною з них.

9. Складіть порівняльну характеристику авторського договору про передачу виключного права на використання твору та авторський договір про передачу невиключного права на використання твору.

10. Складіть кросворд до теми на 15 слів.

11. Складіть розширений план-конспект до теми.

12. Складіть термінологічний словник до теми.

13. Складіть проект ліцензійного договору та договору комерційної концесії (франчайзингу).

Юридичні терміни

Автор – це фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір.

Авторські права – це сукупність прав, які належать автору у зв'язку зі створенням і використанням об'єкта авторського права.

Виключне право інтелектуальної власності – це суб'єктивні права учасників правовідносин, що виникають у результаті інтелектуальної, творчої діяльності, які пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням майном.

Виключна ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності – це ліцензія, що видається лише одному ліцензіату і виключає можливість використання ліцензіаром об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, та видачі ним іншим особам ліцензій на використання цього об'єкта у зазначеній сфері.

Договір комерційної концесії – це угода, за якою одна сторона (правоволоділець) зобов'язується надати другій стороні (користувачеві) за плату право користування відповідно до її вимог комплексом належних цій стороні прав з метою виготовлення та (або) продажу певного виду товару та (або) надання послуг.

Договір комерційної субконцесії – це угода, за якою користувач може укласти договір комерційної субконцесії, за яким він надає іншій особі (субкористувачу) право користування наданим йому правоволоділцем комплексом прав або частиною комплексу прав на умовах, погоджених із правоволоділцем або визначених договором комерційної концесії.

Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності – це угода, за якою одна сторона (творець – письменник, художник тощо) зобов'язується створити об'єкт права інтелектуальної власності відповідно до вимог другої сторони (замовника) та в установлений строк.

Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності – це угода, за якою одна сторона (особа, яка має виключні майнові права) передає другій стороні частково або у повному обсязі ці права відповідно до закону та на визначених договором умовах.

Ім'я автора – сукупність слів чи знаків, що ідентифікують автора: прізвище та ім'я автора; прізвище, ім'я та по батькові автора; ініціали автора; псевдонім автора; прийнятий автором знак (сукупність знаків) тощо.

Концесія – форма здійснення державно-приватного партнерства, що передбачає надання концесієдавцем концесіонеру права на створення та/або будівництво (нове будівництво, реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт та технічне переоснащення), та/або управління (користування, експлуатацію, технічне обслуговування) об'єктом концесії, та/або надання суспільно значущих послуг у порядку та на умовах, визначених концесійним договором, а також передбачає передачу концесіонеру переважної частини операційного ризику, що охоплює ризик попиту та/або ризик пропозиції.

Користувачі (споживачі) – юридичні та/або фізичні особи, які користуються об'єктом концесії або отримують суспільно значущі послуги, що надаються відповідно до концесійного договору.

Ліцензійний договір – це угода, за якою одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензію) на умовах, визначених за взаємною згодою сторін з урахуванням вимог цього Кодексу та іншого закону.

Ліцензіар – це будь-яка юридична чи фізична особа, яка має право власності і передає будь-якій іншій фізичній чи юридичній особі право на використання одного чи кількох зазначених об'єктів у певних межах.

Ліцензіат – у загальному значенні це особа, яка отримує ліцензію від ліцензіара на використання патента, винаходу, ноу-хау тощо на умовах, визначених за взаємною згодою сторін з урахуванням вимог законодавства.

Ліцензія – документ державного зразка, що засвідчує право ліцензіата на провадження зазначеного в цьому виду господарської діяльності впродовж визначеного строку за умови виконання ліцензійних умов.

Невиключна ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності – це ліцензія, що не виключає можливості використання ліцензіаром об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, та видачі ним іншим особам ліцензій на використання цього об'єкта у зазначеній сфері.

Одинична ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності – це ліцензія, що видається лише одному ліцензіату і виключає можливість видачі ліцензіаром іншим особам ліцензій на використання об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, але не виключає можливості використання ліцензіаром цього об'єкта у зазначеній сфері.

Права інтелектуальної власності – це право особи на результати інтелектуальної, творчої діяльності та інші об'єкти, визначені чинним законодавством України.

Предмет договору комерційної концесії – це право на використання об'єктів права інтелектуальної власності (торговельних марок, промислових зразків, винаходів, творів, комерційних таємниць тощо), комерційного досвіду та ділової репутації.

Розповсюдження об'єктів авторського права і (або) суміжних прав – будь-яка дія, за допомогою якої об'єкти авторського права і (або) суміжних прав безпосередньо чи опосередковано пропонуються публіці, у тому числі доведення цих об'єктів до відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до цих об'єктів з будь-якого місця і в будь-який час за власним вибором.

Субліцензія – це письмове повноваження на використання об'єкта права інтелектуальної власності, надане іншій особі ліцензіатом за письмовою згодою ліцензіара.

Творець – автор, виконавець, винахідник тощо, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до Цивільного кодексу, іншого закону чи договору.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим досупу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 09.11.2019).

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим досупу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 08.12.2019).

Допоміжна література

1. Інтелектуальна власність: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / А. В. Аксютіна, О. В. Нестерцова-Собакарь, В. В. Тропін [та ін.]; за заг. ред. канд. юрид. наук, доц. Нестерцової-Собакарь О. В. – Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 140 с.

2. Беляневич О. А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) / О. А. Беляневич. – К. : Юрінком Інтер, 2014. – 592 с.

3. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / [С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – 2-ге вид., змін. та допов. – К. : КНТ, 2016. – 498 с.

4. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

5. Бородовський С. Деякі питання укладання, зміни і розірвання договору в цивільному праві України / С. Бородовський // Юридична Україна. – 2017. – № 1. – С. 23–26.

6. Бородовський С. Окремі питання зміни і розірвання договору в цивільному праві України / С. Бородовський // Право України. – 2011. – № 3. – С. 43–45.

7. Договірне право : конспект лекцій / [І. В. Жилінкова, В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва та ін.] ; за ред. І. В. Жилінкової, В. І. Борисової. – Харків : Нац. юрид. акад. України, 2015. – 116 с.

8. Євстігнєєв А. Істотні умови договору за Цивільним та Господарським кодексами: порівняльний аспект / А. Євстігнєєв // Юридичний журнал. – 2006. – № 1. – С. 22–23.

9. Кирилюк А. В. Ліцензійні договори на використання літературних творів: поняття, умови, форма / А. В. Кирилюк // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. – Одеса, 2008. – Вип. 41. – С. 190–195.

10. Кирилюк А. В. Особливості ліцензійного договору на використання об'єктів інтелектуальної власності / А. В. Кирилюк // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. – Одеса: Юридична література, 2008. – Вип. 43. – С. 98–104.

11. Корнякова Т. В. До характеристики адміністративно-правового статусу суб'єктів публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності / Т. В. Корнякова, А. В. Хрідочкін // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2017. – № 6. – С. 108–111.

12. Ляшенко О. А. Щодо необхідності захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності / О. А. Ляшенко // Актуальні проблеми діяльності ОВС : матеріали науково-практичного семінару (м. Кіровоград, 29 квітня 2008 року). – К. : Вид-во Кіровоград. юрид. ін.-ту ХНУВС, 2008. – С. 134–137.

13. Ляшенко О. А. Актуальні проблеми захисту інтелектуальної власності в мережі інтернет / О. А. Ляшенко // Сучасні проблеми розвитку державності та протидії злочинності : матеріали VIII звітної наук.-практ. конф. (м. Кіровоград, 19 травня 2010 року). – К. : Вид-во Кіровоград. юрид. ін.-ту ХНУВС, 2010. – С. 116–118.

14. Ляшенко О. А. Правові форми впливу органів внутрішніх справ щодо боротьби з піратством / О. А. Ляшенко // Актуальні проблеми забезпечення громадської безпеки: матеріали науково-практичного конференції (м. Кіровоград, 8 квітня 2011 року). – К. : Вид-во Кіровоград. юрид. ін.-ту ХНУВС, 2011. – С. 247–248.

15. Марова С. Ф. Інтелектуальна власність в інформаційному просторі: сучасні проблеми, механізми регулювання та безпеки / С. Ф. Марова, В. В. Дятлова, В. Р. Нерсесов // Створення інноваційної інфраструктури та залучення венчурних інвестицій у інноваційну діяльність: проблеми та перспективи: круглий стіл, 15 травня 2018 року. – Київ, 2018. – С. 30–34.

16. Нерсесов В. Р. Шляхи удосконалення механізму державного управління об'єктами інтелектуальної власності / В. Р. Нерсесов // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. – 2018. – Том 29(68). – № 1. – С. 51–62. – (Серія «Державне управління»).

17. Світличний О. П. Право інтелектуальної власності: підручник / О. П. Світличний. – [вид. 2-ге, змін. і доп.]. – К.: НУБіП України, 2016. – 355 с.

18. Сенюта В. Природниче обґрунтування права інтелектуальної власності у Дж. Локка та Г. Гегеля / В. Сенюта // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – Вип. 44. – Т. 2. – С. 177–180.

19. Сенюта В. Визначення інтелектуальної власності: деякі теоретичні зауваження / В. Сенюта // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 6. – С. 52–54.

20. Ходаківський Є. І. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти [текст]: підручник / Є. І. Ходаківський, В. П. Якобчук, І. Л. Литвинчук. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – 504 с.

22. Хрідочкін А. В. Сфера інтелектуальної власності як об'єкт публічного адміністрування / А. В. Хрідочкін // Право і суспільство. – 2017. – № 6. – С. 130–136.

23. Цивільне право : підручник : у 2 т. / за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х. : Право, 2014. – Т. 2. – 816 с.

24. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х.: Право, 2011. – Т. 1. – 656 с.

25. Цогла О. О. Теоретичні засади трактування поняття «концесія» / О. О. Цогла // Актуальні проблеми економіки : наук.-економ. журн. – 2013. – № 7. – С. 34 – 38.

26. Улітіна О. В. Фотобанки та особливості ліцензій, на основі яких вони діють / О. В. Улітіна // Інтелектуальна власність в Україні: погляд з XXI ст. : збірник наукових праць за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції; за заг. ред. О. В. Черевка, О. П. Орлюк (м. Черкаси, 25–26.09.2014). – Черкаси: Чабаненко Ю. А., 2014. – С. 71–74.

27. Улітіна О. В. Правовий режим охорони фотографічних творів в цифровому середовищі / О. В. Улітіна // Правове регулювання інформаційних відносин та сфери інтелектуальної власності в умовах кіберцивілізації : матеріали науково-практичної конференції / упорядн. : В. М. Фурашев, В. М. Поперечнюк (м. Київ, 26.03.2015). – К.:НДІІП НАПрН України, НТУУ «КПІ», 2015. – С. 119–121.

28. Улітіна О. В. Правовий режим охорони фотографічних творів в Україні / О. В. Улітіна // Юридичні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень: міжнародна науково-практична конференція: у 2 ч. (м. Київ, 15–16 травня 2015 року) – К. : Центр правових наукових досліджень, 2015. – Частина І. – С. 81–83.

ТЕМА 21
ДОГОВІР ПРО СПІЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

План

1. Договір про спільну діяльність: поняття, ознаки, сфера застосування, джерела правового регулювання.
2. Сторони в договорі про спільну діяльність. Форма договору. Зміст договору.
3. Поняття договору простого товариства. Вклади учасників простого товариства. Правовий режим спільного майна.
4. Порядок ведення спільних справ учасників простого товариства. Розподіл між учасниками прибутків, спільних витрат і збитків.
5. Припинення договору простого товариства.

Запитання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте сферу застосування договорів про спільну діяльність.
2. Дайте визначення договору про спільну діяльність та назвіть його ознаки.
3. Назвіть нормативно-правові акти, що регулюють правовідносини щодо спільної діяльності.
4. Проаналізуйте форму та зміст договору про спільну діяльність.
5. Що таке просте товариство?
6. Дайте визначення поняття договору простого товариства.
7. Визначте спільне майно учасників.
8. Як здійснюється ведення спільних справ учасників?
9. Яка відповідальність учасників за спільними зобов'язаннями?
10. Охарактеризуйте питання вкладів учасників простого товариства.
11. Який правовий режим спільного майна?

12. Як відбувається ведення спільних справ учасників простого товариства?

13. Поясніть розподіл між учасниками прибутків, спільних витрат і збитків.

14. Визначте підстави припинення договору простого товариства.

Тести

1. Яким є договір, за яким сторони (учасники) зобов'язуються спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення певної мети, що не суперечить закону:

а) установчим;

б) про спільну діяльність;

в) засновницьким;

г) простого товариства.

2. Яким є договір про спільну діяльність:

а) реальним, безвідплатним, взаємним;

б) реальним, відплатним, одностороннім;

в) консенсуальним, безвідплатним, взаємним;

г) консенсуальним, безвідплатним, двостороннім або багатостороннім.

3. Хто є учасниками договору про спільну діяльність:

а) іноземні інвестори;

б) фізичні та юридичні особи;

в) фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності;

г) усі особи, зазначені в п. а) – в).

4. У якій формі укладається договір про спільну діяльність:

а) усній;

б) письмовій нотаріально посвідченій;

в) письмовій;

г) письмовій та підлягає державній реєстрації.

5. Яким є договір, за яким сторони (учасники) беруть зобов'язання об'єднати свої вклади та спільно діяти з метою одержання прибутку або досягнення іншої мети:

а) про спільну діяльність;

б) засновницьким;

в) установчим;

г) простого товариства.

6. Хто є сторонами договору простого товариства, який укладається для здійснення підприємницької діяльності:

а) приватні підприємці і (чи) комерційні організації;

б) об'єднання юридичних осіб і фонди;

в) товариства та установи;

г) релігійні організації.

7. Що є основними обов'язками учасників договору простого товариства:

а) внесення вкладу;

б) ведення спільно з іншими учасниками передбаченої договором діяльності;

в) укладати правочини від свого імені в інтересах усіх учасників;

г) здійснювати дії, зазначені в п. а) – б).

8. Вкладом учасника є:

а) спільне майно, у тому числі грошові кошти, інше майно;

б) професійні та інші знання, навички та вміння;

в) ділова репутація та ділові зв'язки;

г) правильна відповідь а) – в).

9. Чим є вироблена в результаті спільної діяльності продукція та одержані від такої діяльності плоди і доходи:

а) особистою власністю учасників;

б) спільною сумісною власністю учасників;

в) змішаною власністю;

г) спільною частковою власністю учасників.

10. У відносинах з третіми особами повноваження учасника вчиняти правочини від імені всіх учасників посвідчується:

а) договором доручення;

б) довіреністю, виданою йому іншими учасниками, або договором простого товариства;

в) договором простого товариства;

г) довіреністю, виданою йому іншими учасниками.

11. Як відповідають учасники договору простого товариства за спільними зобов'язаннями, що виникли не з цього договору:

а) субсидіарно;

б) у порядку регресу;

в) своєю частиною вкладу в спільне майно;

г) солідарно.

12. Як відповідають учасники за всіма спільними зобов'язаннями незалежно від підстав їх виникнення, якщо договір простого товариства пов'язаний зі здійсненням його учасниками підприємницької діяльності:

а) солідарно;

б) в порядку регресу;

в) субсидіарно;

г) своєю частиною вкладу в спільне майно.

13. Як розподіляється прибуток, одержаний учасниками договору простого товариства в результаті їхньої спільної діяльності:

а) порівну між учасниками;

б) пропорційно вартості вкладів учасників у спільне майно;

в) відповідно до вкладу кожного учасника в результат їхньої спільної діяльності;

г) за домовленістю учасників.

14. У якому випадку припиняється договір простого товариства:

а) виділу частки учасника на вимогу його кредитора, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників;

б) спливу строку договору простого товариства;

в) досягнення мети товариства або настання обставин, коли досягнення мети товариства стало неможливим;

г) у всіх випадках, передбачених в п. а) – в).

15. З моменту припинення договору простого товариства його учасники за невиконаними спільними зобов'язаннями щодо третіх осіб несуть відповідальність:

а) часткову;

б) субсидіарну;

в) у порядку регресу;

г) солідарну.

16. Учасник може зробити заяву про відмову від подальшої участі у безстроковому договорі простого товариства до виходу з договору не пізніш ніж за:

а) один рік;

б) три місяці;

в) дев'ять місяців;

г) шість місяців.

17. Учасник договору простого товариства, укладеного на визначений строк, або договору, у якому досягнення мети визначено як скасувальна умова, має право вимагати розірвання договору у відносинах з іншими учасниками через поважну причину з відшкодуванням іншим учасникам:

а) неустойки;

б) упущеної вигоди;

в) реальних збитків, завданих розірванням договору;

г) збитків.

18. Усе те, що він вносить у спільну діяльність (спільне майно), у тому числі грошові кошти, інше майно, професійні та інші знання, навички та вміння, а також ділова репутація та ділові зв'язки називається:

а) спільне майно;

б) вклади учасників;

в) спільна діяльність;

г) ділові зв'язки.

19. Користування спільним майном учасників простого товариства здійснюється за:

а) їхньою спільною згодою;

б) кожним окремо;

в) кожним окремо, а в разі недосягнення згоди – у порядку, що встановлюється за рішенням суду;

г) за їхньою спільною згодою, а в разі недосягнення згоди – у порядку, що встановлюється за рішенням суду.

20. Обов'язки учасників щодо утримання спільного майна та порядок відшкодування витрат, пов'язаних із виконанням цих обов'язків, встановлюються:

а) законом;

б) договором;

в) договором простого товариства;

г) статутом.

21. У разі спільного ведення справ для вчинення кожного правочину:

а) потрібна згода всіх учасників;

б) не потрібна згода всіх учасників;

в) кожний учасник діє самостійно;

г) виступає уповноважена особа.

22. Якщо договір простого товариства не пов'язаний із здійсненням його учасниками підприємницької діяльності, кожний учасник відповідає за спільними договірними зобов'язаннями:

а) спільно з іншими учасниками;

б) окремо в межах 10 мінімальних зарплат;

в) усім своїм майном пропорційно вартості його вкладу у спільне майно;

г) усі відповіді правильні.

23. Учасник може зробити заяву про відмову від подальшої участі у безстроковому договорі простого товариства:

а) не пізніше ніж за два місяці до виходу з договору;

б) не пізніше ніж за три місяці до виходу з договору;

в) не пізніше ніж за чотири місяці до виходу з договору;

г) не пізніше ніж за шість місяці до виходу з договору.

24. Умова про обмеження права на відмову від безстрокового договору простого товариства є:

а) нікчемною;

б) незаконною;

в) недійсною;

г) протиправною.

25. Вкладом учасника вважається усе те, що він вносить у спільну діяльність (спільне майно), у тому числі:

а) грошові кошти;

б) професійні та інші знання;

в) ділова репутація та ділові зв'язки;

г) усе вищеперераховане.

26. Грошова оцінка вкладу учасника:

а) визначається законом;

б) визначається банком;

в) провадиться за погодженням між учасниками;

г) визначається керівником товариства.

27. У відносинах із третіми особами повноваження учасника вчиняти правочини від імені всіх учасників посвідчується:

а) довіреністю;

б) договором простого товариства;

в) довіреністю, виданою йому іншими учасниками, або договором простого товариства;

г) угодою про це.

28. Умова, за якою учасник повністю звільняється від участі у відшкодуванні спільних витрат або збитків, є:

а) недійсною;

б) нікчемною;

в) протиправною;

г) фіктивною.

29. Учасник, який вніс у спільну власність річ, визначену індивідуальними ознаками у разі припинення договору простого товариства, має право на:

а) відшкодування її вартості в повному розмірі;

б) повернення цієї речі;

в) вимагати в судовому порядку повернення йому цієї речі;

г) вимагати в судовому порядку повернення йому цієї речі за умови додержання інтересів інших учасників і кредиторів.

30. З моменту припинення договору простого товариства його учасники:

а) несуть відповідальність за невиконаними спільними зобов'язаннями щодо третіх осіб;

б) не несуть відповідальність за невиконаними спільними зобов'язаннями щодо третіх осіб;

в) несуть солідарну відповідальність за невиконаними спільними зобов'язаннями щодо третіх осіб;

г) несуть субсидіарну відповідальність за невиконаними спільними зобов'язаннями щодо третіх осіб.

Задачі

Задача 1

Громадяни Л. і В. та ТОВ «П» уклали договір про спільну діяльність, відповідно до якого вони повинні були створити підприємство з виробництва дитячих іграшок. Договором було передбачено, що кожний з учасників спільної діяльності зобов'язаний внести по 200 000 грн у статутний фонд підприємства. Крім цього, ТОВ «П» зобов'язувалося здати в оренду підприємству приміщення площею 1 200 м^2. Договором передбачалося, що гр. Л. за зобов'язаннями підприємства повинен нести відповідальність тільки сумою внесеного вкладу. Однак у реєстрації підприємства було відмовлено, тому що статутне не відповідає вимогам чинного законодавства, так як законодавством не передбачено несення одним із учасників товариства обмеженої відповідальності.

Проаналізуйте відмову на предмет її відповідності чинному законодавству.

Задача 2

ТОВ 1 та ТОВ 2 уклали договір про спільну діяльність, за яким вони повинні були побудувати житловий будинок і для цього внести по 11,5 млн грн, а також у випадках подорожчання будівництва нести додаткові витрати у рівних частинах. Але ТОВ 1 в останній частині договору своїх зобов'язань не виконало. Директор ТОВ 2 звернувся до юриста з питаннями.

Чи можна розірвати договір про спільну діяльність?

Чи можна притягнути до відповідальності ТОВ 2 за невиконання зобов'язань за договором?

Задача 3

Громадяни П., С. та Б. уклали договір про спільну діяльність, згідно з яким вони беруть участь у будівництві офісного приміщення коштами у рівних частинах. Договром було також передбачено, що після закінчення будівництва кожний з них буде володіти в рівних частинах офісним приміщенням. Після введення

офісного приміщення в експлуатацію гр. П. вимагав збільшення частки спільної власності, оскільки він витратив значно більше коштів ніж інші. Гр. Б. подарував свою частку гр. С., вважаючи, що, оскільки в договорі нічого не йшлося про згоду інших відносно відчуження, він має право це зробити.

Розгляньте обставини справи і дайте юридичну консультацію.

Задача 4

Підприємці М., Р. та О. уклали між собою договір простого товариства, за яким у сільгосппідприємства взяли на відгодовування 200 телят з умовою забезпечити їх загальну вагу до 1 жовтня поточного року не менше 500 центнерів, а сільгосппідприємство зобов'язалось надавати їм необхідні корми, а для випасу – пасовище. Отриманий прибуток планувалося розподілити так: 50 відсотків сільгосппідприємству, а інше – підприємцям.

У результаті складних погодних умов трава вигоріла і запланованої ваги телят не вдалося досягти. За рішенням підприємців були придбані висівки для вигодовування худоби.

У період виконання договору гр. О. хворів і впродовж двох місяців не брав участі у спільних справах підприємців. Замість нього телят випасав його малолітній син. Прибуток від продажу вирощеної великої рогатої худоби становив 280 000 грн. З них сільгосппідприємство передало 100 000 грн підприємцям, інші гроші залишило у себе з причини, що домовлена вага не була досягнута. Підприємці заявили вимогу про рівний поділ виторгу. На обґрунтування свого позову вони посилались на те, що надане пасовище не відповідало встановленим вимогам (трава вигоріла) через спекотне літо і телята просто не могли набрати потрібної ваги. Крім цього, вони додатково витратились на придбання кормів. На їхню думку, прибуток повинен ділитися відповідно до умов договору. Крім того, сільгосппідприємство реалізувало не всіх телят, а частину з них залишило для свої потреб.

Як необхідно вирішити спір? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 5

2014 гр. С. отримала в садовому товаристві земельну ділянку площею 0,10 га і звернулася до гр. О. з проханням про допомогу в освоєнні цієї ділянки. Вони уклали між собою договір про спільну діяльність з експлуатації ділянки та будівництва садового будинку, за яким усі витрати на будівництво, освоєння землі та інших витрат ділили порівну.

Проте 2018 між ними виник спір і гр. С. заборонила користуватися земельною ділянкою гр. О. Останній на обґрунтування своєї правоти доводив, що після того, як гр. С. отримала ділянку, вона там нічого не робила, кошти у будівництво вклала мінімальні, а гр. О. сам там працював на земельній ділянці і освоював її, збудував садовий будинок майже за свій кошт.

Гр. С. подала позов до суду з вимогою про заборону гр. О. користуватися земельною ділянкою, а гр. О. пред'явив зустрічний позов про стягнення з гр. С. 90 % вартості будинку й насаджень, оскільки він сам здебільшого фінансував будівництво, звів будинок своєю власною працею та самостійно вирощував врожай.

Вирішіть ситуацію, що виникла. Яке рішення повинен винести суд?

Задача 6

ТОВ 1 та ТОВ 2 уклали між собою договір простого товариства про будівництво магазину, відповідно до якого ТОВ 1 повинно було збудувати його повністю, а ТОВ 2 надати для забудови земельну ділянку, проектно-кошторисну документацію і повністю фінансувати будівництво.

Проектно-кошторисна вартість будівництва становила 12 000 000 грн, з яких 5 000 000 грн ТОВ 2 перерахувало ТОВ 1 через 10 днів після підписання договору. Оскільки в договорі було передбачено, що розпорядником коштів на будівництво є ТОВ 1, то до початку будівництва та узгодження усіх пов'язаних з цим питань воно дозволило банку надати їх у тимчасовий кредит.

Через два місяці ТОВ 2 звернулось до ТОВ 1 з вимогою про надання звіту про хід будівництва та витрачання коштів. ТОВ 1 заявило, що надана ділянка непридатна для будівництва комплексу

(досить близько пливуни та поверхневі води, є ознаки зсуву грунту), тому до отримання додаткових висновків воно до будівництва комплексу не приступало. Через місяць ТОВ 1 взагалі повернуло отримані гроші ТОВ 2 та запропонувало розірвати договір.

Прибутки від експлуатації комплексу за договором повинні були ділитися порівну. ТОВ 2 не заперечувало проти розірвання договору, але вимагало винагороди за користування його коштами.

Як потрібно вирішити спір? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Форма та умови договору про спільну діяльність»;

«Засновницький договір та договір про спільну підприємницьку діяльність»;

«Засновницький договір про створення юридичної особи».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Вклади учасників»;

«Спільне майно учасників»;

«Ведення спільних справ учасників».

3. Складіть схему на тему «Припинення договору простого товариства».

4. Наведіть та обґрунтуйте свої пропозиції щодо удосконалення договору про спільну діяльність.

5. Підготуйте презентацію на тему «Відповідальність учасників за спільними зобов'язаннями».

6. Випишіть у робочий зошит та проаналізуйте основні характерні риси договору про спільну діяльність та наведіть приклади за кожною з них.

7. Складіть порівняльну характеристику договору про спільну діяльність та договору простого товариства.

8. Охарактеризуйте особливості договору простого товариства.

9. Випишіть у робочий зошит ознаки договору простого товариства**.**

10. Складіть кросворд до теми на 15 слів.

11. Складіть розширений план-конспект до теми.

12. Складіть термінологічний словник до теми.

13. Складіть проект договору про спільну діяльність та договору простого товариства.

14. Складіть термінологічний словник до теми.

Юридичні терміни

Відмова учасника від подальшої участі в договорі простого товариства та розірвання договору – це його заява про відмову від подальшої участі у безстроковому договорі простого товариства, яку він має подати не пізніше ніж за три місяці до виходу з договору.

Види спільної діяльності – це основі об'єднання вкладів учасників (просте товариство) або без об'єднання вкладів учасників.

Вклади учасників простого товариства – це все те, що він вносить у спільну діяльність (спільне майно), у тому числі грошові кошти, інше майно, професійні та інші знання, навички та вміння, а також ділова репутація та ділові зв'язки.

Договір про спільну діяльність – це угода, за якою сторони (учасники) зобов'язуються спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення певної мети, що не суперечить закону.

Договір простого товариства – це угода, за якою сторони (учасники) беруть зобов'язання об'єднати свої вклади та спільно діяти з метою одержання прибутку або досягнення іншої мети.

Право учасника договору простого товариства на інформацію – це право учасника договору простого товариства на ознайомлення з усіма документами щодо ведення спільних справ учасників, а відмова від цього права або його обмеження, у тому числі за погодженням учасників, є нікчемною.

Просте товариство – договірне об'єднання фізичних та/або юридичних осіб, які зобов'язуються об'єднати свої вклади та спільно діяти з метою одержання прибутку або досягнення іншої мети.

Спільна діяльність – господарська діяльність зі створенням або без створення юридичної особи, яка є об'єктом спільного контролю двох або більше сторін відповідно до письмової угоди між ними.

Спільне майно учасників простого товариства – це внесене учасниками майно, яким вони володіли на праві власності, а також вироблена у результаті спільної діяльності продукція та одержані від такої діяльності плоди і доходи є спільною частковою власністю учасників, якщо інше не встановлено договором простого товариства або законом.

Умови договору про спільну діяльність – це координація спільних дій учасників або ведення їхніх спільних справ, правовий статус виділеного для спільної діяльності майна, покриття витрат та збитків учасників, їхня участь у результатах спільних дій та інші умови визначаються за домовленістю сторін, якщо інше не встановлено законом про окремі види спільної діяльності.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 29.01.2020).

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 08.12.2019).

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (у редакції від 08.12.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 16.12.2019).

Допоміжна література

1. Цивільне право України. Особлива частина. Договірні зобов'язання : навч. посіб. / [І. Е. Берестова, С. С. Бичкова, І. А. Бірюков та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 348 с.

2. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / [С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – 2-ге вид., змін. та допов. – К. : КНТ, 2016. – 498 с.

3. Блажівська О. Є. Правовий статус учасників договору про спільну діяльність / О. Є. Блажівська // Вісник прокуратури. – 2007. – № 2. – С. 94–101.

4. Блажівська О. Є. Відповідальність учасників договору про спільну діяльність / О. Є. Блажівська // Судова апеляція. – 2007. – № 1 (6). – С. 114–121.

5. Блажівська О. Є. Проблеми формування спільного майна учасників простого товариства в умовах адаптації законодавства України до вимог ЄС / О. Є. Блажівська // Сучасні проблеми адаптації цивільного законодавства до стандартів Європейського Союзу: матеріали І Міжнародної науково-методичної конференції. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – С. 430–434.

6. Блажівська О. Є. Визнання договору про спільну діяльність удаваним як міра захисту інтересів його учасників / О. Є. Блажівська // Охоронюваний законом інтерес в цивільному праві та процесі: матеріали круглого столу, 16 грудня 2005 року. – Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2006. – С. 151–153.

7. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

8. Бородовський С. Деякі питання укладання, зміни і розірвання договору в цивільному праві України / С. Бородовський // Юридична Україна. – 2017. – № 1. – С. 23–26.

9. Воловенко І. Неточності при складанні господарських договорів / І. Воловенко // Справочник экономиста. – 2007. – № 2. – С. 53–55.

10. Герасимчук О. Система цивільно-правових договорів: стан і перспективи розвитку / О. Герасимчук // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2009. – № 2. – С. 67–72.

11. Договірне право : конспект лекцій / [І. В. Жилінкова, В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва та ін.] ; за ред. І. В. Жилінкової, В. І. Борисової. – Харків : Нац. юрид. акад. України, 2015. – 116 с.

12. Цивільне право : підручник : у 2 т. / за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х. : Право, 2014. – Т. 2. – 816 с.

13. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х.: Право 2011. – Т. 1. – 656 с.

14. Юркевич Ю. М. Поняття та ознаки договору про спільну діяльність / Ю. М. Юркевич // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2015. – Випуск 34. – С. 129–133.

15. Юркевич Ю. М. Припинення договору простого товариства / Ю. М. Юркевич // Право і суспільство. – 2015. – № 6–2. – С. 83–88.

16. Юркевич Ю. М. Форма договорів про створення об’єднань фізичних та юридичних осіб / Ю. М. Юркевич // Юридичний науковий електронний журнал. – 2017. – № 1. – С. 50–52.

МОДУЛЬ 3
НЕДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ. СПАДКОВЕ ПРАВО

ТЕМА 22
НЕДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ З ОДНОСТОРОННІХ ПРАВОМІРНИХ ДІЙ. КОНДИКЦІЙНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

План

1. Недоговірні зобов'язання, їхні особливості та види.
2. Зобов'язання із публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу.
3. Публічна обіцянка нагороди за результатами конкурсу.
4. Зобов'язання із вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення.
5. Зобов'язання із рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи.
6. Зобов'язання із набуття чи збереження майна без достатньої правової підстави (кондиційні зобов'язання).

Запитання для самоконтролю

1. Що таке недоговірні зобов'язання?
2. Назвіть особливості та види недоговірних зобов'язань.
3. Поясніть зобов'язання із публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу.
4. Проаналізуйте право на публічну обіцянку винагороди без оголошення конкурсу.
5. Визначте поняття, зміст та строк (термін) виконання завдання.
6. Які правові наслідки виконання завдання?
7. Коли відбувається припинення зобов'язання у зв'язку з публічною обіцянкою винагороди?

8. Охарактеризуйте публічну обіцянку винагороди за результатами конкурсу.

9. Проаналізуйте право на оголошення конкурсу.

10. Визначте умови конкурсу та порядок їх зміни.

11. Які особливості оцінювання результатів інтелектуальної, творчої діяльності, які подані на конкурс?

12. Визначте права переможця конкурсу.

13. Який порядок повернення учаснику конкурсу речі, поданої на конкурс?

13. Проаналізуйте зобов'язання із вчинення дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення.

14. Визначте особливості права на вчинення дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення.

15. Як здійснюється відшкодування витрат, понесених особою у зв'язку із вчиненням нею дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення?

16. Поясніть порядок надання звіту про вчинення дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення.

17. Охарактеризуйте зобов'язання із рятування здоров'я та життя фізичної особи.

18. Охарактеризуйте зобов'язання, що виникають у зв'язку з рятуванням майна іншої особи.

19. Охарактеризуйте зобов'язання із рятування майна фізичної або юридичної особи.

20. Які наслідки неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи?

21. Як відшкодовується шкода, завдана внаслідок неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи?

22. Що таке кондиційні зобов'язання?

Тести

1. Зобов'язання, які виникають за відсутності укладеного між сторонами договору, в силу певних юридичних фактів:

а) кондикційні;

б) недоговірні;

в) договірні;

г) позадоговірні.

2. До недоговірних зобов'язань, що виникають із правомірних дій, належать:

а) зобов'язання, що виникають із публічної обіцянки винагороди (без оголошення конкурсу та за результатами конкурсу);

б) зобов'язання, що виникають із вчинення дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення;

в) зобов'язання, що виникають із рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи;

г) усі відповіді правильні.

3. Зобов'язання, що виникають із заподіяння шкоди:

а) кондикційні зобов'язання;

б) деліктні зобов'язання;

в) договірні;

г) позадоговірні.

4. Це зобов'язання, у яких потерпіла сторона (кредитор) має право вимагати від заподіювача шкоди (боржника) повного відшкодування протиправно заподіяної шкоди шляхом надання відповідного майна в натурі або відшкодування збитків:

а) кондикційні;

б) деліктні;

в) договірні;

г) позадоговірні.

5. Це звернена до невизначеного кола осіб обіцянка майнової винагороди за досягнення обумовленого результату тому, хто його досягне:

а) звернення про проведення конкурсу;

б) звернення виконати певні дії;

в) звернення про утримання від певних дій;

г) публічна обіцянка винагороди.

6. Щоб обіцяння винагороди було юридично обов'язковим, воно має відповідати певним умовам, а саме:

а) обіцянка винагороди має бути публічною;

б) обіцянка винагороди має бути майнового характеру, тобто мати грошове або інше вартісне вираження (наприклад, надання путівки в санаторій);

в) обіцянка винагороди повинна містити вказівку щодо форми та розміру винагороди;

г) усі відповіді правильні.

7. Право публічно пообіцяти винагороду (нагороду) за передання їй відповідного результату (передання інформації, знайдення речі, знайдення фізичної особи тощо):

а) право на публічну обіцянку винагороди без оголошення конкурсу;

б) право на публічну обіцянку винагороди з оголошення конкурсу;

в) право публічно пообіцяти винагороду;

г) усі відповіді правильні.

8. У разі публічної обіцянки винагороди потрібно виконати:

а) певну дію:

б) завдання;

в) роботу;

г) послугу.

9. Які права має особа, яка приступила до виконання завдання, у зв'язку із його зміною:

а) вимагати відшкодування збитків, завданих їй;

б) виконувати завдання у первісному його вигляді;

в) сплати неустойки;

г) ніяких.

10. Якщо завдання було виконано кількома особами одночасно, винагорода:

а) виплачується першому, хто його виконав;

б) винагорода не виплачується;

в) винагорода розподіляється між ними порівну;

г) винагорода розподіляється залежно від якості виконання завдання.

11. За результатами конкурсу видається:

а) заробітна плата;

б) аванс;

в) премія;

г) відшкодування.

12. Істотними умовами оголошення конкурсу є:

а) предмет конкурсу;

б) нагорода;

в) правила участі;

г) усі відповіді правильні.

13. Про зміну умов конкурсу має бути оголошено:

а) індивідуально кожному учаснику;

б) у тому ж порядку, в якому було оголошено конкурс;

в) в офіційних друкованих виданнях;

г) у всіх засобах масової інформації.

14. Засновник конкурсу має право відмовитися від його проведення у таких випадках:

а) за власним волевиявленням;

б) за заявою заінтересованих осіб;

в) якщо проведення конкурсу стало неможливим за обставин, які від нього не залежать;

г) усі відповіді правильні.

15. Результати конкурсу оголошуються:

а) в офіційних друкованих виданнях;

б) у всіх засобах масової інформації.

в) індивідуально кожному учаснику;

г) у тому ж порядку, в якому його було оголошено.

16. Хто має переважне право перед іншими особами на укладення з переможцем конкурсу договору про використання предмета конкурсу:

а) усі бажаючі:

б) ніхто;

в) спонсори;

г) засновник конкурсу.

17. Подання учасником конкурсу речі на конкурс:

а) не припиняє його право власності на цю річ;

б) припиняє його право власності на цю річ;

в) припиняє його право власності на річ, визначену родовими ознаками;

г) припиняє його право власності на річ, визначену індивідуальними ознаками.

18. У сповіщенні публічної обіцянки винагороди мають бути визначені:

а) завдання;

б) строк та місце його виконання;

в) форма та розмір винагороди;

г) усе вищеперераховане.

19. Не допускається зміна конкурсу:

а) за заявою засновника;

б) за заявою учасника;

в) після його початку;

г) за тиждень до його початку.

20. Умова конкурсу, за якою засновник конкурсу не повертає його учаснику річ, подану на конкурс, є:

а) нікчемною;

б) недійсною;

в) незаконною;

г) протиправною.

21. Обіцянка винагороди є публічною, якщо вона сповіщена:

а) визначеному колу осіб;

б) конкретній особі;

в) у засобах масової інформації або іншим чином невизначеному колу осіб;

г) у засобах масової інформації визначеному колу осіб.

22. Сповіщення публічної обіцянки винагороди може бути виражене у формі:

а) письмовій і нотаріально посвідченій;

б) письмовій;

в) усній;

г) складній письмовій.

23. Якщо строк виконання завдання не встановлений, воно вважається чинним впродовж:

а) одного місяця;

б) двох місяців;

в) розумного часу відповідно до змісту завдання;

г) одного тижня.

24. Зобов'язання у зв'язку з публічною обіцянкою винагороди припиняється у разі:

а) закінчення строку для передання результату;

б) передання результату особою, яка першою виконала завдання;

в) закінчення одного місяця з моменту сповіщення публічної обіцянки;

г) наявності підстав, передбачених п. а) – б).

25. Конкурс оголошує:

а) фізична особа;

б) юридична особа;

в) фізична або юридична особа;

г) юридична особа публічного права.

26. У разі відмови засновника від проведення конкурсу учасник конкурсу має право на відшкодування:

а) витрат, які були ним понесені для підготовки до участі у конкурсі;

б) упущеної вигоди;

в) збитків;

г) неустойки.

27. Яке рішення може прийняти засновник за наслідками оцінювання результатів інтелектуальної, творчої діяльності, які подані на конкурс:

а) рішення про присудження усіх призових місць та нагород (премій), які були визначені умовами конкурсу;

б) присудження окремих призових місць, якщо їх було встановлено декілька, та нагород (премій);

в) відмову у присудженні призових місць, якщо жодна із робіт, поданих на конкурс, не відповідає його вимогам;

г) одне із рішень, передбачених п. а) – в).

28. Якщо завдання стосується разової дії, винагорода виплачується особі, яка виконала завдання:

а) протягом тижня;

б) місяця;

в) кварталу;

г) першою.

29. Предметом конкурсу може бути:

а) результат інтелектуальної, творчої діяльності;

б) вчинення певної дії;

в) виконання роботи;

г) усі відповіді правильні.

30. Подання учасником конкурсу речі на конкурс:

а) не припиняє його право власності на цю річ;

б) припиняє його право власності на цю річ;

в) підлягає відшкодуванню її вартості;

г) не підлягає відшкодуванню її вартості.

Задачі

Задача 1

Підприємство уклало договір на постачання природного газу. Згідно з положенням вказаного договору авансові платежі за поставлений у майбутньому газ сплачуються споживачем у розмірі 100 % від вартості запланованого або погодженого постачальником обсягу газу на розрахунковий період до початку місяця поставки газу.

Крім цього, вказаний договір вважається продовженим на аналогічний період (на один календарний рік), якщо за місяць до закінчення терміну дії договору жодною із сторін не буде заявлено про припинення його дії або про перегляд його умов.

У подальшому (наприкінці 2019 року) відбулася ресорганізація структурного підрозділу підприємства-покупця. Водночас потрібно зауважити, що авансовий платіж за поставлений у майбутньому природний газ було сплачено ще існуючим на той момент підрозділом покупця.

На твердження підприємства-покупця, сплачуючи авансовий платіж за договором, останнє помилково вважало, що правовідносини між сторонами в рамках договору будуть подовжені на 2020 рік шляхом укладення відповідної додаткової угоди та переоформлення додатку щодо договірних обсягів постачання газу на 2020 рік.

Проте підприємство-постачальник не надало згоди на подовження договору на наступний період, а запропонувало укласти новий договір із аналогічними умовами. Ці вимоги покупцем було виконано.

У свою чергу покупець вважав, що після закінчення терміну дії первісного договору, а саме 31.12.2019, сторони не мали ніяких правовідносин у його рамках, оскільки термін дії припинився, природний газ не постачався та не споживався, додаткові угоди про його подовження не укладалися.

Сукупність цих фактів стала підставою для звернення покупця до суду, оскільки, на його думку, ним було двічі сплачено оплату за постачання природного газу за січень 2020 року, а саме: безпідставно сплачений авансовий платіж за первісним договором та оплата за фактично спожитий газ у січні 2020 року за договором, укладеним пізніше. При цьому авансовий платіж за поставку газу за січень 2020 року було здійснено помилково, адже позивач не міг передбачити, що правовідносини за первісним договором закінчаться внаслідок укладення іншого договору з аналогічними умовами.

Підприємство-покупець звернулось до суду з позов про стягнення з продавця сплачених ним авансових грошових коштів, які безпідставно утримує продавець у зв'язку з невиконанням умов договору щодо обсягів поставки природного газу.

Яке рішення прийме суд?

Задача 2

ПАТ Комерційний банк «ПриватБанк» (далі – ПАТ КБ «ПриватБанк»), правонаступником якого є АТ Комерційний банк «ПриватБанк», звернулося до суду з позовом до особи 1, у якому просило стягнути з особи 1 безпідставно набуті грошові кошти та відсотки за користування ними.

Банк обґрунтовував вимоги тим, що відповідач особи 1 є користувачем web-інтерфейсу LIQPAY, правовідносини з використання якого врегульовані Угодою користувача, розміщеною на сайті https:www.LiqPAY.com/ (далі – Угода користувача). Банк вважає, що особа 1 безпідставно набула грошові кошти внаслідок проведення операцій у web-інтерфейсі LIQPAY, пов'язаних із заміною старого інтерфейсу, у якому списання коштів відображалося через 1–2 години після здійснення платежу, на новий із доповненням його функціонального наповнення та зміною технології обробки платежів, завдяки якому суми платежів списувалися негайно. При цьому деякий час для перегляду архівних операцій користувачам нового інтерфейсу залишалася доступною стара версія інтерфейсу.

Судом першої інстанції позовні вимоги банку задоволено частково та стягнуто з особа 1 на користь ПАТ КБ «Приватбанк» безпідставно набуті кошти на підставі стст. 1212–1214 ЦК України, у задоволенні решти вимог було відмовлено.

Чи правильне рішення прийняв суд?

Задача 3

Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України (Фонд) звернувся до суду із заявою про повернення виконання рішення апеляційного суду, залишеного без змін Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ, про відшкодування моральної шкоди 20 000 грн. Позов мотивовано тим, що ВСУ у травні 2016 року скасував згадані ухвалу ВССУ та рішення апеляційного суду і залишив без змін рішення суду першої інстанції про відмову в позові. Суд першої інстанції, з яким погодився апеляційний суд, відмовив у задоволенні позову.

Об’єднана палата КЦС ВС не задовольнила касаційної скарги Фонду, але встановила, що попередні суди хоч і правильно відмовили в задоволенні позову, але неправильно застосували норму права.

ВС дійшов висновку, що попередні суди помилково послалися на ч. 1 ст. 1215 ЦК України, яка визначає випадки, коли безпідставно набуте майно не підлягає поверненню, оскільки відповідач отримав відшкодування моральної шкоди не безпідставно, а за рішенням суду. Крім цього, вказану суму Фонд виплатив відповідачеві не добровільно, а на виконання судового рішення, яке пізніше було скасоване.

Також ВС зазначив, що в цій справі застосуванню підлягала не ч. 1, а ч. 2 ст. 382 ЦПК України, згідно з якою у справах про стягнення інших, крім заробітної плати, виплат, що випливають з трудових правовідносин, поворот виконання не допускається незалежно від того, в якому порядку ухвалено рішення, за винятком випадків, коли рішення було обґрунтоване на підроблених документах або на завідомо неправдивих відомостях позивача.

Яке рішення повинен прийняти суд? Обґрунтуйте його.

Задача 4

Впродовж кількох років громадянка Німеччини (Клієнт) перераховувала кошти за переказами громадянці України. Загальна сума отриманих відповідачкою переказів становила 5 500 євро. Цей факт підтверджений інформацією з Банку, що була отримана під час судового процесу шляхом розкриття банківської таємниці. Позивачка просила стягнути борг як безпідставно набуте майно.

Сама ж відповідачка не заперечувала, що отримала ці кошти, але посилалася на те, що вони призначалися для її сина, який перебував у місцях позбавлення волі. Доказів передачі цих коштів на такі цілі вона не надала. Також вона не змогла пояснити, на якій правовій підставі отримувала ці перекази: чи то на підставі договору позики, чи на підставі договору дарування.

У дійсності між сторонами не укладалося жодного письмового договору на отримання цих переказів, тобто не було ані договору позики, ні договору дарування. Зазначимо, що відповідно до законодавства договір позики на такі суми має бути укладеним у письмовій формі, а договір дарування – ще й нотаріально посвідченим.

Яке рішення прийме суд? Чи можна вважати ці кошти безпідставно набутим майном?

Задача 5

Публічне акціонерне товариство «Державний ощадний банк України» (далі – Банк) звернулося до суду з позовом до Особи 1 та просило стягнути з відповідача 123 649 грн 48 коп. безпідставно одержаних ним коштів, посилаючись на те, що відповідач як пенсіонер має поточний рахунок у Банку, на який Банк зараховує суми його пенсії, кошти на виплату якої надходять від управління Пенсійного фонду України (далі – управління ПФУ). Позивач зазначав, що у вересні 2018 року Банк помилково перерахував на поточний рахунок Особи 1 грошові кошти в розмірі 123 649 грн 49 коп., оскільки ці кошти від управління ПФУ до банку не надійшли, натомість відповідач відмовився добровільно повернути гроші.

Яке рішення повинен прийняти суд? Чи підлягає зазначена сума стягненню з відповідача на користь Банку.

Задача 6

Позивачка просила суд стягнути з Банку борг як безпідставно набуте майно, посилаючись на те, що у 2019 році вона внесла в касу банку грошові кошти з урахуванням укладення депозитного договору, які були зараховані на рахунок, що підтверджується виданою їй квитанцією.

Суд відмовив у позові, зазначивши, що між сторонами виникли договірні депозитні відносини, тому положення ст. 1212 ЦК України до них не застосовуються.

Чи правильне рішення прийняв суд?

Задача 7

Громадянин К. купив у забудовника М. квартиру у недобудові за умови здачі її 01.01.2019. Покупець сплатив повний розмір вартості квартири у сумі 500 000 грн. У зазначений срок забудовник М. не здав квартиру в експлуатацію. Забудовник пообіцяв в усній формі здати квартиру в експлуатацію через рік. На наступний рік гр. К. так і не отримав квартиру. Ні на які запитання забудовник не відповідав, і повертати вкладені кошти відмовився. Через півроку, а саме 01.06.2020 гр. К. звернувся до суду з позовом до забудовника М. про відшкодування безпідставно набутого майна (коштів) у вигляді інвестицій на забудову.

Чи правомірні дії забудовника? Чи має право гр. К. вимагати відшкодування коштів? Чи була усна обіцянка про перенесення здачі квартири в експлуатацію додатковим договором ?

Задача 8

ТОВ «Промінь» за договором купівлі-продажу зобов'язалося доставити та встановити до 10.03.2020 придбані АТ «Юність» комп'ютери, за умови попереднього платежу, які були необхідні АТ для проведення виставки для своєї продукції. Під час попереднього платежу у ТОВ виникли технічні проблеми, а саме: гроші з рахунку ТОВ були списані, але не надійшли на рахунок АТ. ТОВ доставило комп'ютери лише 19.03.2020, коли надійшли кошти, АТ звернулося до суду з позовом до ТОВ про повернення суми вартості комп'ютерів. ТОВ позову не визнало, у разі виконання зобов'язання боржником АТ не може відмовитись від цього прийняття.

Як має бути вирішена справа та чи є це безпідставно набутим майном?

Задача 9

Особа А. та особа Б. домовилися спільними зусиллями проводити будівництво багатоквартирного будинку, а кошти, отримані від продажу квартир, поділити порівну, при цьому особа А. була зобов'язана викупити квартири та відселити мешканців, які проживали в будинку, що підлягав зносу та розміщувався на земельній ділянці, на якій мало проходити будівництво, а особа Б. оформити всю дозвільну документацію та побудувати будинок.

Особа А. потратила 300 000 доларів США на викуп квартир і відселення мешканців, водночас особа Б. оформила весь збудований будинок на себе, відмовилася передавати кошти, вилучені від продажу квартир, і компенсовувати витрати особі А. Остання звернулася із позовом до суду, вказуючи на безпідставне збагачення особи «Б» на 300 000 доларів США, та вимогою повернути цю суму.

Проаналізуйте ситуацію. Вирішіть задачу.

Задача 10

Громадянин Я., підробивши документи про трудовий стаж, впродовж 2 років отримував пенсію. Встановивши цей факт, компетентні державні органи звернулися із позовом про повернення громадянином безпідставно набутого майна (пенсії отриманої впродовж 2 років). Гр. Я. у запереченні зазначив, що пенсія не підлягає поверненню, навіть якщо вона набута безпідставно.

Проаналізуйте ситуацію. Вирішіть задачу.

Задача 11

Громадянин К., знайшовши у роздягальні спортивного клубу ноутбук ціною 25 000 грн, віддав його на користування своєму брату Івану. Іван вирішив взяти з собою ноутбук на навчання, але по дорозі, в громадському транспорті, він пошкодив його корпус. Звернувшись до майстра О., Іван хотів відремонтувати ноутбук, але коли О. зробив огляд, то зрозумів, що це його ноутбук, який він забув декілька днів у спортивному клубі. О. звернувся до суду з позовом, де зазначив, що ця річ належить особисто йому і він має підтверджуючі докази та вимагає від брата гр. К. повернення ноутбуку та відшкодування збитків на підставі ст. 1212 ЦК України.

Яким буде рішення суду і чи задовольнить суд позов гр. О.?

Задача 12

Громадянка України П. уклала договір з гр. В. про виготовлення меблів для кухні за індивідуальним замовленням. За договором громадянка сплатила ФОП грошові кошти в сумі 25 000 грн, але товар не отримала.

Особа звернулася до суду з позовом про стягнення безпідставно отриманих коштів. У позовній заяві позивач зазначала, що в рахунок виконання договору на виготовлення меблів для кухні за індивідуальним замовленням вона сплатила ФОП грошові кошти в сумі 25 000 грн. Рішенням суду договір визнано неукладеним, оскільки сторони не досягли згоди з усіх його істотних умов та було встановлено факт отримання відповідачем від позивача зазначеної грошової суми.

А тому передані кошти особа вважала набутими відповідачем без достатньої правової підстави, а відтак підлягають стягненню з відповідача.

Відповідач заперечував проти позову, вказуючи, що єдиною причиною невиконання ФОП у повному обсязі своїх зобов'язань за чинним правочином є саме вина позивача, у зв'язку із висуненням нею вимоги про повернення сплачених нею грошових коштів. Зазначеним обґрунтовує безпідставність стягнення з нього грошових коштів за належного виконання ним обов'язку по діючому правочину.

Чи обґрунтовані позовні вимоги?

Задача 13

Підприємство уклало договір на постачання природного газу. Згідно з положеннями вказаного договору авансові платежі за поставлений у майбутньому газ сплачуються споживачем у розмірі 100 % від вартості запланованого або погодженого постачальником обсягу газу на розрахунковий період до початку місяця поставки газу.

Крім цього, вказаний договір вважається продовженим на аналогічний період (на один календарний рік), якщо за місяць до закінчення терміну дії договору жодною із сторін не буде заявлено про припинення його дії або про перегляд його умов.

У подальшому (наприкінці 2019 року) відбулася реорганізація структурного підрозділу підприємства-покупця. Водночас слід зауважити, що авансовий платіж за поставлений у майбутньому природний газ було сплачено ще існуючим на той момент підрозділом покупця.

У свою чергу покупець вважав, що після закінчення терміну дії первісного договору, а саме 31.12.2019, сторони не мали ніяких правовідносин в його рамках, оскільки термін дії припинився, природний газ не постачався та не споживався, додаткові угоди про його подовження не укладались.

Визначте предмет цього спору. Яке рішення повинен винести суд?

Задача 14

Працівник був звільнений на підставі ст. 40 КЗППУ – «скорочення чисельності або штату працівників» і отримав при звільненні одноразову грошову допомогу в розмірі 157 000 грн на підставі ст. 44 КЗпППУ та відповідно до колективного договору.

Через декілька років працівник через суд скасував наказ про звільнення та поновився на роботі. Роботодавець звернувся до суду із позовом про стягнення з працівника отриманої ним допомоги, обґрунтовуючи це тим, що працівник втратив правові підстави для набуття такої допомоги, і на підставі ст. 1212 ЦК України та іншого пункту колективного договору виплачена йому допомога підлягає поверненню.

Як суд повинен вирішити цю справу?

Задача 15

За вироком районного суду гр. К. і гр. Г. засуджені за зловживання службовим становищем і кількаразове одержання хабарів, а гр. С. – за співучасть у кількаразовому одержанні хабара. Суд визнав встановленим, що гр. К. було отримано хабарів на 10 000 гривень, їм разом із гр. Г. – на 6 000 гривень, а разом із гр. С. – на 20 000 гривень, із яких гр. К. узяв собі 7 000 гривень і передав гр. С. 5 000 гривень. Особисто гр. Г. було отримано 5 000 гривень. Уся сума хабарів – 26 000 гривень як безпідставне збагачення стягнена судом у бюджет держави з гр. К., гр. Г. і гр. С. солідарно.

Чи правильне рішення прийняв суд?

Задача 16

У собаки породи шарпей, що належить гр. Р., народилися цуценята. Одне з цуценят він пообіцяв подарувати своєму знайомому – гр. С., як тільки цуценята досягнуть двомісячного віку. Впродовж цих двох місяців гр. С. придбав корм та інвентар для догляду за собакою. Проте після закінчення 2 місяців гр. С. прийшов до гр. Р. за цуценям, той дарувати його відмовився, мотивуючи це тим, що одне з цуценят померло, а інших він пообіцяв подарувати родичам. Степанов звернувся до суду із позовом до гр. Р. про відшкодування зроблених ним витрат.

Як повинен бути вирішений спір?

Задача 17

Громадянин Н. 25 лютого 20018 року подарувала своєму знайомому О. електронну записну книжку. Через рік записну книжку впізнала громадянка К. Цю книжку разом із сумочкою у неї було викрадено у трамваї. К. зажадала від О. повернення електронної книжки.

Чи правомірна вимога К.? Чи можна у цій ситуації застосувати аналогію закону і при відсудженні речі у обдарованого притягнути до відповідальності дарувальника (за аналогією із ст. 660 ЦК України).

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Класифікація недоговірних зобов'язань»;

«Види недоговірних зобов'язань, що виникають із правомірних дій»;

«Юридична природа вчинення дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення»;

«Місце недоговірних зобов'язань у системі цивільних правовідносин»;

«Юридичні засади компенсації моральної шкоди»;

«Публічна обіцянка винагороди»;

«Публічна обіцянка винагороди за результатами конкурсу».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Загальна характеристика недоговірних зобов'язань та їхнє правове регулювання»;

«Правова природа та види деліктних зобов'язань»;

«Судова практика розгляду судових спорів з приводу недоговірних відносин»;

«Недоговірні відносини: правовий фундамент регулювання»;

«Функції недоговірних зобов'язань».

3. У цивілістичній доктрині склалися три підходи до розуміння цивільно-правової відповідальності: цивільно-правова відповідальність визначається через категорії «санкція», «правовідношення», «обов'язок». **Поясніть суть зазначених підходів** до розуміння цивільно-правової відповідальності.

4. У римському приватному праві до складових недоговірних зобов'язань відносили: 1) делікти; 2) квазіконтракти; 3) квазіделікти; 4) інші дії особи, що виникали із закону. **Наведіть приклади на вищезазначені недоговірні зобов'язання, використовуючи чинне законодавство.** Як ви вважаєте, чи є відмінності між поняттями «цивільне зобов'язання» та «цивільна відповідальність»?

5. Випишіть спільні та відмінні риси між договірною та недоговірною відповідальністю.

6. Складіть порівняльну характеристику на тему «Деліктне право у цивільному праві та деліктне право у господарському праві».

7. Поміркуйте, чи є тотожними категорії «підстава виникнення деліктних зобов'язань та «умови виникнення деліктного зобов'язання»?

8. Складіть кросворд до теми на 15 слів.

9. Складіть розширений план-конспект до теми.

10. Складіть термінологічний словник до теми.

11. Складіть проект договору:

«Про спільну діяльність»;

«Простого товариства».

12. Складіть термінологічний словник до теми.

13. Сформуйте список правових актів, наукової та навчальної літератури до теми, який включає позиції, опубліковані за останні 5 років.

Юридичні терміни

Ведення справ без доручення – це таке ставлення, коли одна особа вела справу іншої особи, управляла майном тощо, не маючи на те доручення від іншої особи, і така турбота про чужі справи, незважаючи на відсутність доручення з боку зацікавленої особи, мала значення з точки зору попередження шкоди для осіб, які в наслідок якихось причин не мали можливості самими подбати про свої інтереси, особливо для відсутніх осіб.

Винагорода – цінності, які отримує особа в обмін на послуги (роботи), які вона надала (виконала) для іншої особи.

Гестор – це фізична або юридична особа, яка виявила турботу про майно іншої особи та веде чужу будь-яку майнову справу без доручення.

Домінус – це фізична або юридична особа, в інтересах якої здійснюється ведення її справ без доручення іншої особи.

Загроза – це певні обставини, які можуть бути причиною або підставою для виникнення небезпеки та завдання певних збитків.

Засновник конкурсу – фізична або юридична особа, яка має право оголосити змагання чи конкурс.

Зобов'язання з відшкодування шкоди (деліктні зобов'язання) – це зобов'язання, у яких потерпіла сторона (кредитор) має право вимагати від заподіювача шкоди (боржника) повного відшкодування протиправно заподіяної шкоди шляхом надання відповідного майна в натурі або відшкодування збитків.

Конкурс – змагання, яке дозволяє виявити найгідніших із його учасників або найкраще з того, що надіслане на огляд.

Небезпека – це процес, де за наявності певних умов може завдавати шкоди здоров'ю чи життю людини.

Недоговірні зобов'язання – це зобов'язання, які виникають за відсутності укладеного між сторонами договору через певні юридичні факти.

Переможець (конкурсу) – учасник, конкурсну пропозицію якого визначено найкращою та акцептовано.

Публічна обіцянка винагороди – це односторонній правочин, на підставі якого одна особа зобов'язується сплатити певну винагороду будь-якій особі за умови досягнення нею зазначеного в оголошенні результату.

Публічна обіцянка винагороди без оголошення конкурсу – полягає у публічному сповіщенні необмеженого кола осіб про зобов'язання автора оголошення сплатити матеріальну винагороду за передання йому результату, зазначеного в оголошенні.

Публічна обіцянка винагороди за результатами конкурсу – публічна обіцянка нагороди за результатами конкурсу зобов'язує особу, яка оголосила про виплату спеціальної винагороди за краще виконання певної роботи, виплатити обіцяну винагороду особі, робота якої визнана достойною відповідно до умов конкурсу.

Строк – певний період у часі, зі спливом якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення.

Строк розумний – певний проміжок часу, яким визначається розумна тривалість виконання робіт, обов'язків чи надання послуг, які залежать від їх форми та роду, та є для виконавця задовільним і таким що влаштовує потреби замовника.

Учасник конкурсу – юридична або фізична особа, у якої орган приватизації зареєстрував конкурсну пропозицію і підтверджуючі документи.

Шкода – це збитки, які завдані протиправними діями суб'єктам цивільного права або майну цих суб'єктів.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 09.11.2019).

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 08.12.2019).

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (у редакції від 08.12.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 16.12.2019).

Допоміжна література

1. Беляневич О. А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) / О. А. Беляневич. – К. : Юрінком Інтер, 2014. – 592 с.

2. Беляневич О. А. Договір як засіб саморегуляції господарських відносин: загальна характеристика / О. А. Беляневич // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2015. – № 8. – С. 40–48.

3. Цивільне право України. Особлива частина. Договірні зобов'язання : навч. посіб. / [І. Е. Берестова, С. С. Бичкова, І. А. Бірюков та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 348 с.

4. Бервено С. До питання реальності та консенсуальності цивільно-правових договорів / С. Бервено, О. Дзера // Юридична Україна. – 2009. – № 4. – С. 43–48.

5. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / [С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Боборик та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – 2-ге вид., змін. та допов. – К. : КНТ, 2016. – 498 с.

6. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

7. Договірне право України. Загальна частина : навч. посіб. / [Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцов та ін.] ; за ред. О. В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 896 с.

8. Бородовський С. Деякі питання укладання, зміни і розірвання договору в цивільному праві України / С. Бородовський // Юридична Україна. – 2017. – № 1. – С. 23–26.

9. Бородовський С. Окремі питання зміни і розірвання договору в цивільному праві України / С. Бородовський // Право України. – 2011. – № 3. – С. 43–45.

10. Воловенко І. Неточності при складанні господарських договорів / І. Воловенко // Справочник экономиста. – 2007. – № 2. – С. 53–55.

11. Голубєва Н. Ю. Перспективи розвитку інституту публічної обіцянки винагороди / Н. Ю. Голубєва // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. – 2003. – Вип. 17. – С. 21–24.

12. Голубєва Н. Ю. Правове регулювання публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу / Н. Ю. Голубєва // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. – 2005. – Вип. 22. – С. 564–572.

13. Голубєва Н. Ю. Поняття публічної обіцянки винагороди та підстави виникнення зобов'язання із публічної обіцянки винагороди / Н. Ю. Голубєва // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. – 2005. – Вип. 23. – С. 195–200.

14. Договірне право : конспект лекцій / [І. В. Жилінкова, В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва та ін.] ; за ред. І. В. Жилінкової, В. І. Борисової. – Харків : Нац. юрид. акад. України, 2015. – 116 с.

15. Пучкова Г. В. Характеристика зобов'язань у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави за чинним законодавством України / Г. В. Пучкова // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. – Одеса: Юрид. літ., 2006. – Вип. 28. – С. 274–281.

16. Пучкова Г. В. Формування концепції зобов'язань, які виникають внаслідок безпідставного збагачення у цивільному праві України / Г. В. Пучкова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Ужгород: Поліграф центр «ЛІРА», 2007. – Випуск 7. – С. 181–185. – (Серія «Право»).

17. Цивільне право : підручник : у 2 т. / за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва, В. Л. Яроцького; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х. : Право, 2014. – Т. 2. – 816 с.

18. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х.: Право, 2011. – Т. 1. – 656 с.

ТЕМА 23
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ З ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ

План

1. Поняття та елементи зобов'язання із відшкодування шкоди.
2. Підстава та умови виникнення зобов'язання із відшкодування шкоди.
3. Способи відшкодування шкоди, завданої майну потерпілого. Урахування вини потерпілого та матеріального становища фізичної особи, яка завдала шкоду при вирішенні питання про відшкодування шкоди.
4. Відшкодування шкоди, завданої при здійсненні особою права на самозахист та у стані крайньої необхідності.
5. Відшкодування шкоди, завданої органами публічної влади, їхніми службовими чи посадовими особами.
6. Особливості відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури чи суду.
7. Відшкодування шкоди, завданої злочином.
8. Відшкодування шкоди, завданої малолітньою, неповнолітньою, недієздатною, обмежено дієздатною особою.
9. Відшкодування шкоди, завданої фізичною особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними.
10. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки. Відшкодування ядерної шкоди.
11. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я чи смертю.
12. Зобов'язання відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт чи послуг.

Запитання для самоконтролю

1. Назвіть елементи зобов'язання із відшкодування шкоди.
2. Охарактеризуйте підстави виникнення зобов'язання із відшкодування шкоди.
3. Які умови виникнення зобов'язання із відшкодування шкоди?
4. Поясніть способи відшкодування шкоди, завданої майну потерпілого.
5. Який порядок урахування вини потерпілого та матеріального становища фізичної особи, яка завдала шкоду при вирішенні питання про відшкодування шкоди?
6. Як здійснюється відшкодування шкоди, завданої при здійсненні особою права на самозахист та у стані крайньої необхідності?
7. Поясніть порядок відшкодування шкоди, завданої органами публічної влади, їхніми службовими чи посадовими особами.
8. Які особливості відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури чи суду?
9. Поясніть порядок відшкодування шкоди, завданої злочином.
10. Особливості відшкодування шкоди, завданої малолітньою, неповнолітньою, недієздатною, обмежено дієздатною особою.
11. Назвіть особливості відшкодування шкоди, завданої фізичною особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними.
12. Назвіть особливості відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки. Відшкодування ядерної шкоди.
13. Назвіть особливості відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я або смертю.
14. У чому полягають зобов'язання відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт чи послуг?

Тести

1. Що є елементами зобов'язань із відшкодування шкоди:

а) права та обов'язки сторін;

б) предмет;

в) суб'єктний склад та зміст;

г) сторони, зміст, предмет.

2. За якої умови моральна шкода відшкодовується незалежно від вини фізичної або юридичної особи, яка її завдала:

а) якщо шкоду завдано каліцтвом, іншим ушкодження здоров'я або смертю фізичної особи внаслідок дії джерела підвищеної небезпеки;

б) якщо шкоду завдано у стані крайньої необхідності;

в) якщо шкоду завдано працівником юридичної особи;

г) якщо шкоду завдано особою в разі здійснення нею права на самозахист.

3. З якого віку особа стає деліктоздатною:

а) 16 років;

б) 18 років;

в) 17 років;

г) 14 років.

4. Як відшкодовується шкода, завдана власникові майна у разі прийняття закону, що припиняє право власності на певне майно:

а) відшкодовується державою у розмірі 50 % від вартості майна;

б) не відшкодовується;

в) відшкодовується державою в повному обсязі;

г) відшкодовується органами місцевого самоврядування в повному обсязі.

5. У яких зобов'язаннях шкода відшкодовується незалежно від вини особи, яка її завдала:

а) з відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки;

б) з відшкодування шкоди, завданої неповнолітньою особою;

в) з відшкодування шкоди, завданої малолітньою особою;

г) з відшкодування шкоди, завданої недієздатною особою.

6. Хто виступає боржником у зобов'язаннях з відшкодування шкоди, завданої малолітньою особою:

а) держава;

б) малолітня особа;

в) батьки та піклувальники;

г) батьки (усиновлювачі), опікун чи інша особа, яка на правових підставах здійснювала виховання малолітньої особи.

7. У якому разі у фізичної особи не виникає право на відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури, суду:

а) якщо кримінальну справу закрито на підставі закону про амністію або акта про помилування;

б) в разі відсутності вини в діях посадових чи службових осіб правоохоронних органів;

в) в разі скасування судом незаконного вироку суду;

г) усі відповіді правильні.

8. У якому разі шкода, завдана майну фізичної особи, відшкодовується державою:

а) якщо шкоду завдано внаслідок злочину і не встановлено особу, яка його вчинила або вона є неплатоспроможною;

б) якщо шкоду завдано неплатоспроможною особою;

в) якщо шкоду завдано внаслідок умислу потерпілого;

г) якщо шкоду завдано смертю фізичної особи.

9. Чи наділені батьки (усиновлювачі) правом регресу до своїх дітей в разі відшкодування ними шкоди після досягнення повноліття:

а) так;

б) так, якщо у дітей є власний заробіток;

в) ні, крім випадків, коли батьки стали непрацездатними;

г) ні.

10. Чи зобов'язані батьки відшкодувати шкоду, завдану дитиною, щодо якої вони були позбавлені батьківських прав:

а) так, впродовж двох років після позбавлення їх батьківських прав;

б) ні;

в) так, протягом трьох років після позбавлення їх батьківських прав;

г) так.

11. Хто виступає боржником, якщо шкоду завдано особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними у зв'язку з психічним розладом або недоумством:

а) чоловік (дружина), якщо в них достатньо майна для відшкодування;

б) батьки, якщо вони проживали разом із такою особою;

в) повнолітні діти, незалежно від того, чи знали вони про її психічний розлад або недоумство;

г) чоловік (дружина), батьки, повнолітні діти, якщо вони проживали разом із цією особою, знали про її психічний розлад або недоумство, але не вжили заходів щодо запобігання шкоди.

12. Що є підставою безумовного звільнення від відповідальності боржника у разі заподіяння шкоди джерелом підвищеної небезпеки:

а) вина потерпілого;

б) груба необережність потерпілого;

в) непереборна сила та умисел потерпілого;

г) непереборна сила.

13. Утримання яких тварин є джерелом підвищеної небезпеки:

а) диких звірів, службових собак та собак бійцівських порід;

б) будь-яких тварин;

в) свійських тварин;

г) лише диких тварин.

14. У якому випадку вина потерпілого не враховується:

а) у разі відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки;

б) у разі відшкодування шкоди, завданої при здійсненні особою права на самозахист;

в) у разі відшкодування шкоди, завданої смертю годувальника;

г) усі відповіді правильні.

15. Як розраховується розмір відшкодування у разі каліцтва або іншого ушкодження здоров'я фізичної особи, яка в момент завдання шкоди не працювала:

а) виходячи з середнього розміру заробітної плати працівника відповідної кваліфікації;

б) виходячи з розміру 5 мінімальних заробітних плат;

в) виходячи з розміру мінімальної заробітної плати;

г) виходячи з розміру 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

16. Які особи не наділені правом на відшкодування шкоди в разі смерті потерпілого:

а) батьки, які досягли пенсійного віку;

б) дружина (чоловік) від попереднього шлюбу;

в) діти потерпілого;

г) непрацездатні особи, які були на утриманні потерпілого.

17. Чи встановлено законом мінімальний розмір моральної шкоди:

а) так;

б) лише в зобов'язаннях із відшкодування шкоди, завданої смертю фізичної особи;

в) лише в зобов'язаннях із відшкодування шкоди, завданої незаконним рішенням, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього слідства, прокуратури або суду;

г) ні.

18. Шкода, завдана особою під час здійснення нею права на самозахист від протиправних посягань, у тому числі у стані необхідної оборони, якщо при цьому не були перевищені її межі:

а) не відшкодовується;

б) відшкодовується у повному обсязі;

в) відшкодовується пропорційно завданим збиткам;

г) відшкодовується у розмірі, визначеному чинним законодавством.

19. Шкода, завдана спільними діями кількох малолітніх осіб, відшкодовується їхніми батьками (усиновлювачами), опікунами:

а) у рівних частинах;

б) залежно від того, хто із них завдав більше шкоди;

в) за домовленістю сторін;

г) у частці, яка визначається за домовленістю між ними або за рішенням суду.

20. Особи, спільними діями або бездіяльністю яких було завдано шкоду, несуть:

а) повну відповідальність перед потерпілим;

б) спільну відповідальність перед потерпілим;

в) солідарну відповідальність перед потерпілим;

г) часткову відповідальність перед потерпілим.

21. Відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілого, здійснюється:

а) дитині – до досягнення нею вісімнадцяти років (учню, студенту – до закінчення навчання, але не більш ніж до досягнення ним двадцяти трьох років);

б) чоловікові, дружині, батькам (усиновлювачам), які досягли пенсійного віку, встановленого законом, – довічно;

в) особам із інвалідністю – на строк їх інвалідності;

г) усім вищезазначеним.

22. Виготовлювач товару, що є нерухомим майном, виконавець робіт (послуг) зобов'язаний відшкодувати шкоду, завдану фізичній або юридичній особі внаслідок:

а) конструктивних, технологічних недоліків товарів, робіт (послуг);

б) рецептурних та інших недоліків товару, робіт (послуг);

в) надання недостовірної або недостатньої інформації про товар, роботу (послугу);

г) усі відповіді правильні.

23. Шкода, завдана внаслідок недоліків товару, що є нерухомим майном, робіт (послуг), підлягає відшкодуванню, якщо її завдано впродовж встановленого строку служби (строку придатності), а якщо він не встановлений, – протягом:

а) 3 років з дня виготовлення товару, виконання роботи (надання послуги);

б) 5 років з дня виготовлення товару, виконання роботи (надання послуги);

в) 6 років з дня виготовлення товару, виконання роботи (надання послуги);

г) 10 років з дня виготовлення товару, виконання роботи (надання послуги).

24. Фізична особа втрачає право на відшкодування шкоди у випадку:

а) закриття кримінальної справи на підстав закону про амністію;

б) закриття кримінальної справи на підставі акта помилування;

в) здійснення у процесі дізнання, попереднього (досудового) слідства або судового розгляду самообмови, що перешкоджала з'ясуванню істини;

г) усі відповіді правильні.

25. Фізична особа, життю, здоров'ю або майну якої загрожує небезпека, а також юридична особа, майну якої загрожує небезпека, мають право вимагати її усунення від:

а) правоохоронних органів;

б) органів державної влади;

в) того, хто її створює;

г) місцевих державних адміністрацій.

26. Моральна шкода відшкодовується незалежно від вини фізичної особи, яка її завдала, якщо:

а) шкоду завдано каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи внаслідок дії джерела підвищеної небезпеки;

б) шкоду завдано каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи;

в) шкоду, завдано особою при здійсненні нею права на самозахист від протиправних посягань;

г) шкоду, завдано особою при здійсненні нею права на необхідну оборону.

27. У разі прийняття закону, що припиняє право власності на певне майно, шкода, завдана власникові такого майна:

а) не відшкодовується;

б) відшкодовується державою у повному обсязі;

в) відшкодовується державою у трикратному розмірі від вартості спричиненої шкоди;

г) відшкодовується державою у чотирикратному розмірі від вартості спричиненої шкоди.

28. Моральна шкода, завдана смертю фізичної особи, відшкодовується:

а) її чоловікові (дружині), батькам (усиновлювачам), дітям (усиновленим), а також особам, які проживали з нею однією сім'єю;

б) другому з подружжя та дітям;

в) усім спадкоємцям померлого;

г) особам, які проживали з померлим однією сім'єю.

29. Шкода, завдана фізичній особі незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю посадової або службової особи органу місцевого самоврядування під час здійснення нею своїх повноважень:

а) відшкодовується у процентному відношенні до її заподіяння;

б) не відшкодовується;

в) відшкодовується органом місцевого самоврядування;

г) відшкодовується органом місцевого самоврядування незалежно від вини цієї особи.

30. Шкода, завдана малолітньою особою:

а) відшкодовується її батьками (усиновлювачами) або опікуном чи іншою фізичною особою, яка на правових підставах здійснює виховання малолітньої особи;

б) не відшкодовується;

в) відшкодовується тільки малолітньою особою;

г) відшкодовується державою.

Задачі

Задача 1

Громадянин У., перебуваючи у нетверезому стані та керуючи власним автомобілем, здійснив наїзд на велосипедиста гр. В. У результаті чого був пошкоджений велосипед гр. В., а сам він отримав тілесні пошкодження.

У зв'язку з цим гр. В. пред'явив до суду позов про відшкодування шкоди гр. У., яка склалася з витрат на лікування у сумі 11 500 грн та ремонту велосипеда у сумі 3 000 грн, усього 14 500 грн.

Які загальні умови відповідальності за зобов'язаннями, що виникають як наслідок заподіяної шкоди? Як вирішити спір?

Задача 2

Шістнадцятирічний учень ПТУ гр. Л., який отримував стипендію у розмірі 300 грн, та чотирнадцятилітній школяр гр. Р. через необережність зламали мотоцикл, ремонт якого обійшовся його власнику гр. К. у 2000 грн. Останній пред'явив позов до суду про відшкодування збитків і стягнення їх з гр. Р. та гр. Л.

Яка особливість майнової відповідальності неповнолітніх у віці до 15 років та від 15 до 18 років? Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 3

Під час будівництва дороги проводилися підривні роботи. Внаслідок впливу вибухової хвилі був пошкоджений житловий будинок гр. К. Будинок знаходився в аварійному стані і підлягав капітальному ремонту. Спеціалізоване управління, яке здійснювало підривні роботи субпідрядника, відмовилося від відшкодування, і зазначило, що ними було вжито всіх заходів із забезпечення безпеки підривних робіт: проводило їх на підставі розрахунків.

Чи має право гр. К. вимагати відшкодування заподіяної шкоди? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 4

Громадянин В., керуючи автомобілем, вчинив дорожньо-транспортну пригоду, в наслідок якої гр. І. зазнав каліцтва і був визнаний інвалідом 2 групи. Було встановлено, що працівник підприємства гр. В., скориставшись відсутністю охорони гаража, вночі самовільно взяв машину з гаража і вчинив наїзд на гр. І.

Останній звернувся з позовом до підприємства – власника автомобіля про відшкодування йому шкоди в результаті наїзду. Представник підприємства позов не визнав, посилаючись на те, що автомобіль вибув із володіння підприємства не з його волі. Підприємство вважає, що потрібно притягнути гр. В. до відповідальності як співвідповідача та передбачити відповідальність за цією вимогою на гр. В. і підприємство солідарно.

Вирішіть цей спір відповідно до чинного законодавства.

Задача 5

Головний інженер підприємства гр. Ф. і завідуючий гаражем гр. К. були направлені у відрядження в інше місто. Вони виїхали разом на автомобілі, який належав гр. Ф. на праві приватної власності. За кермом автомобіля знаходився гр. К. У дорозі сталася дорожньо-транспортна пригода, внаслідок якої гр. Ф. загинув. Аварія виникла з вини водія. Вдова загиблого звернулася до суду з позовом до заводу про відшкодування шкоди. У суді вона посилалася на те, що нещасний випадок стався з вини водія, працівника підприємства, і під час виконання ним службових обов'язків.

Як необхідно вирішити справу? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 6

Через необережність 13-річного гр. І. виникла пожежа, внаслідок якої згоріли чотири приватні гаражі, у тому числі автомашина та інше майно подружжя В. Під час з'ясування обставин було встановлено, що власниця одного із згорілих гаражів гр. І., від'їжджаючи у відпустку, довірила свій гараж, у якому містилися кролі, а також зберігався мопед і пальне до нього, гр. І., щоб

він під час її відпустки годував кролів. Коли гр. І. намагався винести мопед, від іскри зайнявся бензин, яким були облиті підлога та двері гаража, що і було причиною пожежі. Подружжя В. звернулося до суду з позовом до батьків гр. І. про відшкодування заподіяної шкоди. Суд цей позов задовольнив у повному обсязі

Чи правильно вирішена справа? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 7

ТОВ за договором підряду з гр. М. виконало в його будинку капітальний ремонт системи опалення та водопроводу. Через декілька днів після закінчення ремонту гр. М. поїхав у відрядження. У той час, коли гр. М. був у відрядженні, внаслідок розриву радіатора опалення гаряча вода заливала декілька днів кімнати та майно. Були повністю зіпсовані меблі та інше майно, а також 2 шуби, які гр. М. узяв на зберігання у сусіда.

Під час огляду радіатора було встановлено, що розрив виникнув внаслідок браку литва, який допущений заводом-виготовлювачем. Радіатори були закуплені на підприємстві. Брак, допущений заводом, не міг бути виявленим при огляді під час купівлі і встановлення радіатора.

Хто і в якому порядку повинен відшкодувати заподіяну шкоду. Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Відшкодування шкоди, завданої внаслідок ДТП»;

«Відшкодування шкоди, завданої неповнолітніми, малолітніми особами»;

«Відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок недоліків товарів та послуг»;

«Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом на виробництві»;

«Особливості відшкодування моральної шкоди за законодавством України»;

«Проблеми відшкодування майнової шкоди фізичній особі, яка потерпіла від злочину»;

«Види та загальна характеристика деліктних зобов'язань»;

«Структурні елементи деліктних зобов'язань»;

«Кредитор та боржник у деліктному зобов'язанні»;

«Склад деліктного порушення»;

«Дія та бездіяльність у деліктних зобов'язаннях».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Поняття та роль самообмови в деліктних зобов'язаннях»;

«Збільшення, зменшення обсягу відшкодування шкоди»;

«Немайнова (моральна) шкода юридичної особи: поняття і компенсація»;

«Шкода як умова відповідальності за делікти в міжнародному приватному праві та вітчизняному цивільному законодавстві»;

«Дія та бездіяльність у деліктних зобов'язаннях»;

«Визначення розміру компенсації за моральну (немайнову) шкоду»;

«Сучасні методики грошової оцінки розміру моральної (немайнової) шкоди»;

«Специфіка окремих видів компенсації моральної (немайнової) шкоди та строки позовної давності під час компенсації».

3. На підставі аналізу наукових джерел надайте ознаки деліктних зобов'язань.

4. Цивільне право України ґрунтується на принципі генерального делікту. **Поясніть,** у чому полягає зміст «генерального делікту»?

5. Проаналізуйте нижченаведені ситуації. Чи виникли деліктні зобов'язання? Відповідь обґрунтуйте:

а) неповнолітній син одного із контрагентів А. за договором випадково пошкодив майно іншого контрагента Б.;

б) контрагент А., неналежно виконуючи договір, пошкодив майно контрагента Б.

6. Складіть порівняльну характеристику на тему «Значення умислу, необережності, грубої необережності у цивільному праві та кримінальному праві».

7. Підготуйте презентацію на теми:

«Відшкодування шкоди особою, яка застрахувала власну цивільну відповідальність»;

«Дія та бездіяльність у деліктних зобов'язаннях: поняття та правова характеристика».

8. Проведіть порівняльно-правовий аналіз на тему «Шкода як умова відповідальності за делікти в міжнародному приватному праві та вітчизняному цивільному законодавстві».

9. Охарактеризуйте специфіку окремих видів компенсації моральної (немайнової) шкоди та строки позовної давності при компенсації.

10. Поясніть, у чому полягає зміст поняття «презумпція вини»? Відповідь обґрунтуйте.

11. Проаналізуйте думки вчених щодо поняття «джерела підвищеної небезпеки» та надайте власну дефініцію.

12. Поміркуйте, як ви вважаєте, який термін потрібно використовувати у чинному законодавстві щодо моральної шкоди «компенсація» чи «відшкодування». Чому?

13. Випишіть думки вчених щодо змісту поняття «делікт».

14. Складіть схеми на тему:

«Види деліктних зобов'язань»;

«Елементи складу цивільного правопорушення».

15. Складіть порівняльну таблицю на тему «Поняття вини в цивільному праві та у кримінальному праві України».

16. Проаналізуйте Постанову Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди».

17. Підготуйте презентацію на тему «Особливості деліктної відповідальності».

18. Напишіть тези на тему:

«Шкода в деліктному зобов'язанні»;

«Вина як підстава деліктної відповідальності»;

« Види та порядок відшкодування шкоди»;

«Зобов'язання, що виникають із заподіяння шкоди правомірними діями»;

«Шкода в деліктних зобов'язаннях майнова і немайнова (моральна): поняття і загальна характеристика»;

«Підстави і порядок відшкодування моральної шкоди»;

«Відшкодування моральної шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи»;

«Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи внаслідок непереборної сили»;

« Відшкодування шкоди, завданої правомірними діями»;

«Відшкодування шкоди, завданої в разі здійснення права на самозахист та у стані крайньої необхідності»;

«Наслідки неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної або юридичної особи»;

«Відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їхнім працівником чи іншою особою»;

«Відповідальність підприємницьких товариств, кооперативів за шкоду, завдану їхнім учасником (членом)»;

«Відшкодування шкоди, завданої малолітньою особою»;

«Відшкодування шкоди, завданої кількома малолітніми особами»;

«Відшкодування шкоди, завданої неповнолітньою особою»;

«Відшкодування шкоди, завданої кількома неповнолітніми особами»;

«Відшкодування шкоди, завданої неповнолітньою особою після набуття нею повної цивільної дієздатності»;

« Відшкодування шкоди батьками, позбавленими батьківських прав»;

«Відшкодування шкоди, завданої недієздатною фізичною особою»;

«Відшкодування шкоди, завданої фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена»;

«Відшкодування шкоди, завданої фізичною особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та(або) не могла керувати ними»;

«Поняття та підстави відповідальності за шкоду, завдану фізичній або юридичній особі незаконними рішеннями, дією чи бездіяльністю органів влади та їх посадовими особами»;

«Відповідальність за шкоду, завдану фізичній або юридичній особі внаслідок ухвалення судом незаконного рішення у цивільній справі»;

«Відшкодування майнової шкоди фізичній особі, яка потерпіла від злочину»;

«Відшкодування шкоди, завданої спільно кількома особами»;

«Право зворотної вимоги до винної особи»;

«Способи відшкодування шкоди, завданої майну потерпілого, урахування вини потерпілого і матеріального становища фізичної особи, яка завдала шкоду»;

«Відшкодування шкоди особою, яка застрахувала власну цивільну відповідальність»;

«Поняття джерела підвищеної небезпеки та шкоди, заподіяної ним»;

«Структура зобов'язань із відшкодування шкоди, заподіяної джерелом підвищеної небезпеки.

«Межі відшкодування шкоди, заподіяної джерелом підвищеної небезпеки».

19. Складіть таблицю на тему «Відмінність деліктних зобов'язань від договірних».

20. Складіть термінологічний словник до теми.

21. Сформуйте список правових актів, наукової та навчальної літератури до теми, який включає позиції, опубліковані за останні 5 років.

Юридичні терміни

Відшкодування шкоди особою, яка застрахувала свою цивільну відповідальність – у разі недостатньої страхової виплати (страхового відшкодування) для повного відшкодування завданої нею шкоди зобов'язана сплатити потерпілому різницю між фактичним розміром шкоди і страховою виплатою (страховим відшкодуванням).

Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я – фізична або юридична особа, яка завдала шкоди каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я фізичній особі, зобов'язана відшкодувати потерпілому заробіток (дохід), втрачений ним внаслідок втрати чи зменшення професійної

або загальної працездатності, а також відшкодувати додаткові витрати, викликані необхідністю посиленого харчування, санаторно-курортного лікування, придбання ліків, протезування, стороннього догляду тощо.

Вина – психічне ставлення особи до своїх протиправних дій або до бездіяльності та їхніх наслідків у формі умислу чи необережності.

Виробник – юридична або фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності, відповідальна за проектування, виготовлення, пакування та маркування продукції незалежно від того, виконуються зазначені операції самою цією особою чи від її імені.

Гідність – це поняття моральної свідомості, яке виражає уявлення про цінність будь-якої людини як моральної особистості, а також категорія етики, що означає особливе моральне ставлення людини до самої себе і ставлення до неї з боку суспільства, в якому визнається цінність особистості.

Гроші – особливий товар, що є загальною еквівалентною формою вартості інших товарів та послуг.

Деліктні зобов'язання – це наслідок позадоговірного завдання шкоди, що пов'язується із виникненням деліктного зобов'язання.

Джерело підвищеної небезпеки – це діяльність, пов'язана з використанням, зберіганням або утриманням транспортних засобів, механізмів та обладнання, використанням, зберіганням хімічних, радіоактивних, вибухо- і вогненебезпечних та інших речовин, утриманням диких звірів, службових собак та собак бійцівських порід тощо, що створює підвищену небезпеку для особи, яка цю діяльність здійснює, та інших осіб.

Дізнання – це форма попереднього розслідування злочинів, що включає невідкладні слідчі дії зі встановлення і закріплення слідів злочину.

Ділова репутація – сукупність підтвердженої інформації про особу, що дає можливість зробити висновок про професійні та управлінські здібності.

Дохід – гроші або матеріальні цінності, одержувані державою, юридичною та фізичною особою внаслідок якої-небудь діяльності.

Експертиза судова – це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів досудового розслідування чи суду.

Індексація – встановлений актами законодавства України механізм підвищення грошових доходів громадян, що дозволяє частково або повністю відшкодовувати їм подорожчання споживчих товарів і послуг.

Інформація – це сукупність відомостей (даних), які сприймають із навколишнього середовища (вхідна інформація), видають у навколишнє середовище (вихідна інформація) або зберігають всередині певної системи.

Каліцтво – втрата особою працездатності внаслідок нещасного випадку, протиправних дій або інших причин.

Кондикційні зобов'язання – зобов'язання із безпідставного придбання або збереження майна.

Кошти – поняття бухгалтерського обліку, яке відображає найліквідніші активи підприємства та включає готівку в касі, кошти на рахунках в банках, електронні гроші, які емітуються у відкрито циркулюючій системі, депозити до запитання та кошти в дорозі.

Крайня необхідність – це вимушене заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам з метою усунення загрожуючої небезпеки, якщо вона в даній обстановці не могла бути усунена іншими засобами і якщо заподіяна шкода є рівнозначною або менш значною ніж відвернена шкода.

Кредитор – учасники кредитних відносин, які мають у своїй власності (чи розпорядженні) вільні кошти і передають їх у тимчасове користування іншим суб'єктам.

Майно – предмети матеріального світу, які перебувають у власності суб'єкта права (фізична особа, юридична особа, держава, територіальна громада, український народ), у тому числі окрема річ, сукупність речей, майнові права та обов'язки, гроші і цінні папери, а також майнові права на них.

Малолітня особа – це фізична особа, яка не досягла чотирнадцяти років.

Недієздатна фізична особа – фізична особа може бути визнана судом недієздатною, якщо вона внаслідок хронічного, стійкого психічного розладу не здатна усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними.

Недолік товару – будь-яка невідповідність товару вимогам нормативних документів, умовам договорів або вимогам, що їх пред'являють до товару.

Необережність – це одна з форм вини, що характеризується легковажним розрахунком на запобігання шкідливих наслідків діяння особи, або відсутністю передбачення настання таких наслідків.

Непереборна сила – обставини, що виникли внаслідок прийняття рішень законодавчого або нормативно-правового характеру, обов'язкових для суб'єктів, зокрема аграрного ринку згідно із законодавством.

Неповнолітня особа – вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років.

Обмежена дієздатність фізичної особи – суд може обмежити цивільну дієздатність фізичної особи, якщо вона страждає на психічний розлад, який істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними.

Опікун – це особи, які особисто здійснюють опіку, безпосередньо спілкуються з підопічним, діють в його інтересах та на його користь.

Піклувальник – це особи, які особисто здійснюють опіку, безпосередньо спілкуються з підопічним, діють в його інтересах та на його користь.

Право зворотної вимоги – особа, яка відшкодувала шкоду, завдану іншою особою, має право зворотної вимоги (регресу) до винної особи у розмірі виплаченого відшкодування, якщо інший розмір не встановлений законом.

Правочин недійсний – наслідок недодержання у момент вчинення правочину стороною (сторонами) вимог, які прямо встановлені правом.

Працездатність – здатність до трудової діяльності, яка залежить від стану здоров'я людини.

Прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Причинний зв'язок – це об'єктивний зв'язок між дією (бездіяльністю) тієї чи іншої особи і певним наслідком.

Продавець – особа або організація, яка за відповідну винагороду передає покупцю (продає) товар чи послугу.

Робота – діяльність виконавця, результатом якої є виготовлення товару або зміна його властивостей

Смерть – припинення життєдіяльності організму, пов'язана насамперед із припиненням дихання і кровообігу.

Страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством.

Територіальна громада – жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Транспортний засіб – транспортний засіб, що приводиться у рух за допомогою двигуна.

Честь – поняття моральної свідомості і категорія етики; вона включає у себе моменти усвідомлення індивідом свого суспільного значення і визнання цього значення з боку суспільства.

Шкода – втрати; збитки, іноді людські жертви, неприємності тощо, що є наслідком яких-небудь дій, вчинків.

Шкода майнова – зменшення майнової сфери особи (учасника правовідносин, потерпілого) внаслідок пошкодження чи знищення її майна або внаслідок порушень її особистих немайнових прав.

Шкода моральна – втрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань, або інших негативних явищ, заподіяних фізичній чи юридичній особі незаконними діями або бездіяльністю інших осіб.

Ядерна шкода – втрата життя, будь-які ушкодження, завдані здоров'ю людини, або будь-яка втрата майна, або шкода, заподіяна майну, або будь-яка інша втрата чи шкода, що є результатом небезпечних властивостей ядерного матеріалу на ядерній установці або ядерного матеріалу, який надходить із ядерної установки чи надсилається до неї, крім шкоди, заподіяної самій установці або транспортному засобу, яким здійснювалося перевезення.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 09.11.2019).

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 08.12.2019).

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (у редакції від 08.12.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 16.12.2019).

4. Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення: Закон України від 13 грудня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 14. – Ст. 96.

Допоміжна література

1. Цивільне право України. Особлива частина. Договірні зобов'язання : навч. посіб. / [І. Е. Берестова, С. С. Бичкова, І. А. Бірюков та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 348 с.

2. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / [С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – 2-ге вид., змін. та допов. – К. : КНТ, 2016. – 498 с.

3. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

4. Договірне право України. Загальна частина : навч. посіб. / [Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцов та ін.] ; за ред. О. В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 896 с.

5. Договірне право : конспект лекцій / [І. В. Жилінкова, В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва та ін.] ; за ред. І. В. Жилінкової, В. І. Борисової. – Харків : Нац. юрид. акад. України, 2015. – 116 с.

6. Митрофанов І. І. «Шкода» та «збитки»: співвідношення понять / І. І. Митрофанов, Т. В. Гайкова // Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. – 2012. – Вип. 3 (74). – С. 196–200.

7. Присяжнюк В. П. Цивільно-правова відповідальність за збиток і шкоду, що завдані працівникам правоохоронних органів : автореф. дис. … канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Присяжнюк Валерій Павлович. – К., 2011. – 18 с.

8. Рубан О. О. Компенсація моральної шкоди працівнику, заподіяної йому при виконанні ним своїх обов'язків [Текст] / О. О. Рубан // Право України. – 2015. – № 6. – С. 223–233.

9. Рубан О. О. Щодо особливостей відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок ушкодження здоров'я або у разі смерті працівника відповідно до цивільного законодавства [Текст] / О. О. Рубан // Вісн. півден. регіон. центру Нац. акад. прав. наук України – 2015. – № 5. – С. 103–109.

10. Рубан О. О. Правопорушення роботодавця як підстава відшкодування шкоди [Текст] / О. О. Рубан // Сучасні проблеми цивілістики : круглий стіл, присвяч. пам'яті проф. Ч. Н. Азімова, 20 груд. 2013 р. – Х., 2013. – С. 167–170.

11. Рубан О. О. Вимоги справедливості, добросовісності та розумності в деліктних зобов'язаннях [Текст] / О. О. Рубан // Сучасні проблеми цивільного права та процесу : круглий стіл, присвяч. пам'яті проф. Ч. Н. Азімова, 19 груд. 2014 р. : тези доп. та наук. повідомл. – Х., 2014. – С. 137–139.

12. Харитонов Є. О. Цивільне право : посіб. для підгот. до іспиту / Є. О. Харитонов, Н. Ю. Голубєва, Ю. Ю. Акіменко. – 3-тє вид., перероб. і допов. – Х. : Одіссей, 2013. – Ч. 2. – 256 с.

13. Цивільне право : підручник : у 2 т. / за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х. : Право, 2014. – Т. 2. – 816 с.

14. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х.: Право, 2011. – Т. 1. – 656 с.

15. Янчук А. В. До питання про універсальність відшкодування збитків за Цивільним кодексом України / А. В. Янчук // Підприємство, господарство і право. – 2010. – № 1. – С. 126–127.

ТЕМА 24
ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ СПАДКУВАННЯ

План

1. Поняття спадкування. Спадщина, її склад. Об'єкти, які не входять до складу спадщини.
2. Підстави для відкриття спадщини. Час і місце відкриття спадщини.
3. Спадкоємці. Усунення від права спадкування.
4. Поняття заповіту. Види заповітів. Право на заповіт, його суб'єкти та особливості здійснення.
5. Свобода заповіту та її межі. Право на обов'язкову частку у спадщині, його суб'єкти.
6. Зміст заповіту. Заповідальний відказ. Покладення на спадкоємця інших обов'язків. Підпризначення спадкоємця. Призначення виконавця заповіту.
7. Форма заповіту. Посвідчення заповіту при свідках.
8. Право на заповідача на скасування та заміну заповіту. Недійсність заповіту.
9. Умови спадкування за законом. Черговість спадкування за законом, зміна черговості при спадкуванні за законом.
10. Черги спадкоємців за законом. Спадкування утриманцями. Спадкування за правом представлення.

Запитання для самоконтролю

1. Поясніть, що таке спадщина і охарактеризуйте її склад.
2. Назвіть об'єкти, які не входять до складу спадщини.
3. Коли відкривається спадщина?
4. Поясніть час і місце відкриття спадщини.
5. Хто такі спадкоємці?
6. Чи можуть спадкоємці бути усунені від права на спадщину?
7. Що таке заповіт?
8. Назвіть види заповітів?

9. Поясніть право на заповіт, його суб'єкти та особливості здійснення.

10. У чому полягає свобода заповіту та її межі.

11. Що означає право на обов'язкову частку у спадщині, його суб'єкти.

12. Що включає зміст заповіту?

13. Охарактеризуйте заповідальний відказ.

14. Поясніть підпризначення спадкоємця.

15. Охарактеризуйте призначення виконавця заповіту.

16. Яка форма заповіту?

17. Коли заповіт може бути визнаний недійсним?

18. Назвіть умови спадкування за законом.

19. Охарактеризуйте черговість спадкування за законом та зміну черговості при спадкуванні за законом.

20. Охарактеризуйте спадкування за правом представлення.

Тести

1. Спадкуванням є:

а) перехід майнових прав та обов'язків померлого громадянина (спадкодавця) до інших осіб (спадкоємців);

б) права та обов'язки, що нерозривно пов'язані з особою спадкодавця;

в) сукупність встановлених державою правових норм, які регламентують порядок та умови переходу майнових прав померлого громадянина до інших осіб;

г) наявність певних юридичних фактів, з якими законодавець пов'язує виникнення права спадкування.

2. Спадкові правовідносини виникають з:

а) смертю громадянина;

б) оголошенням громадянина у встановленому порядку померлим;

в) відкриттям спадщини;

г) правильні відповіді а) і б).

3. Спадкове право – це:

а) перехід майнових прав та обов'язків померлого громадянина (спадкодавця) до інших осіб (спадкоємців);

б) права та обов'язки, що нерозривно пов'язані з особою спадкодавця;

в) сукупність встановлених державою правових норм, які регламентують порядок та умови переходу майнових прав померлого громадянина до інших осіб;

г) наявність певних юридичних фактів, з якими законодавець пов'язує виникнення права спадкування.

4. Спадщиною називають:

а) рухомі і нерухомі речі, які переходять до спадкоємця;

б) особисті немайнові права;

в) майно, яке переходить у порядку спадкування;

г) правильної відповіді немає.

5. Які права не переходять у спадщину:

а) особисті немайнові права;

б) права та обов'язки, які хоч і є майновими, але мають суто особистий характер;

в) усі майнові права;

г) усі немайнові права.

6. Спадкодавцем є:

а) фізична особа;

б) юридична особа;

в) фізична особа, права та обов'язки якої після смерті переходять до інших осіб;

г) юридична особа, права та обов'язки якої після зникнення переходять до інших осіб.

7. Принципом спадкового права є:

а) відкритість;

б) гласність;

в) законність;

г) свобода волевиявлення.

8. Не є принципом спадкового права:

а) універсальність;

б) послідовність;

в) рівність;

г) верховенство права.

9. Іноді спадщину можуть називати:

а) спадковою масою;

б) спадковим майном;

в) спадковою часткою;

г) правильні відповіді а і б.

10. Чи можуть, крім права приватної власності, до складу спадщини входити й інші права померлого громадянина:

а) так;

б) ні;

в) у випадках, встановлених законом;

г) якщо про це вказано у заповіті.

11. Що із зазначеного не переходить у спадщину:

а) право на одержання сум заробітної плати, пенсії, стипендії, аліментів, інших соціальних виплат, які належали спадкодавцеві, але не були отримані ним за життя;

б) право на одержання страхових виплат, якщо у договорі страхування не був визначений вигодонабувач;

в) право на відшкодування збитків, завданих спадкодавцю в договірних відносинах;

г) право на участь у товариствах та право членства в об'єднаннях громадян, якщо інше не встановлено законом або їх установчими документами.

12. До спадщини може входити:

а) право на участь у товариствах та право членства в об'єднаннях громадян, якщо інше не встановлено законом або їх установчими документами;

б) право на відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;

в) права на аліменти, пенсію, допомогу або інші виплати, встановлені законом;

г) право на одержання сум заробітною плати, пенсії, стипендії, аліментів, інших соціальних виплат, які належали спадкодавцеві, але не були отримані ним за життя.

13. Спадкоємці – це:

а) особи, які набувають право на спадщину, тобто фізичні особи, які є живими на час відкриття спадщини, а також особи, які були зачаті за життя спадкодавця і народилися після відкриття спадщини;

б) права та обов'язки, що нерозривно пов'язані з особою спадкодавця;

в) сукупність встановлених державою правових норм, які регламентують порядок та умови переходу майнових прав померлого громадянина до інших осіб;

г) наявність певних юридичних фактів, з якими законодавець пов'язує виникнення права спадкування.

14. До видів спадкування не належить:

а) спадкування за законом;

б) спадкування за заповітом;

в) за рішенням суду;

г) за вчиненням певних дій.

15. Визначте правильне твердження:

а) спадкодавці – це особи, які набувають право на спадщину, тобто фізичні особи, які є живими на час відкриття спадщини, а також особи, які були зачаті за життя спадкодавця і народилися після відкриття спадщини;

б) спадкоємець – фізична особа, права та обов'язки якої після смерті переходять до інших осіб;

в) спадщина – це сукупність встановлених державою правових норм, які регламентують порядок та умови переходу майнових прав померлого громадянина до інших осіб;

г) спадкування можна визначити як перехід майнових прав та обов'язків померлого громадянина (спадкодавця) до інших осіб (спадкоємців).

16. Часом відкриття спадщини є:

а) день смерті особи або день, з якого вона оголошується померлою;

б) день зникнення особи;

в) день оголошення особи померлою;

г) день смерті особи.

17. Чи повинні факт і дата смерті підтверджуватися:

а) ні;

б) так;

в) у випадках, встановлених законом;

г) правильні варіанти б та в.

18. Факт зникнення громадянина безвісти тягне за собою або визнання його безвісно відсутнім у судовому порядку не тягне за собою відкриття спадщини:

а) це твердження є правильним;

б) це твердження не є правильним;

в) спадщина обов'язково має бути відкритою;

г) це твердження є правильним у випадках, встановлених законом.

19. Комморієнтами є:

а) особи, які померли в різний час, але в межах однієї доби;

б) особи, які померли в один час;

в) особи, які померли в одному місці;

г) особи, які були родичами та померли впродовж доби.

20. Місцем відкриття спадщини є:

а) останнє постійне місце проживання спадкодавця;

б) останнє постійне місце проживання спадкодавця, а якщо воно невідоме – місцезнаходження майна чи основної його частини;

в) місце знаходження майна;

г) місце знаходження основної частини майна.

21. Не мають права стати спадкоємцями:

а) ні за законом, ні за заповітом особи, які умисно позбавили життя спадкодавця або когось із спадкоємців чи зробили замах на їхнє життя;

б) за законом батьки після дітей, стосовно яких вони позбавлені батьківських прав і не були поновлені в цих правах на момент відкриття спадщини;

в) за законом батьки і повнолітні діти, що злісно ухилялися від виконання покладених на них в силу закону обов'язків щодо утримання спадкодавця, якщо ці обставини підтверджені в судовому порядку;

г) усі відповіді правильні.

22. Спадкоємцем може бути будь-яка правоздатна особа:

а) так;

б) ні;

в) якщо про це вказано у заповіті;

г) ні, бо про це не зазначено у законі.

23. Після смерті військовослужбовців строкової служби, а також студентів, які навчалися у технікумах чи вищих навчальних закладах поза місцем постійного проживання, місцем відкриття спадщини визнається:

а) місце їхнього проживання на період навчання та строкової служби;

б) місце їхнього постійного проживання до призову на строкову службу або до вступу на навчання до навчального закладу;

в) місце їхнього проживання буде визначатися за згодою сторін;

г) не визначатиметься.

24. Якщо до складу спадщини входить декілька об'єктів нерухомості, місцезнаходження яких є різним, місцем відкриття спадщини є:

а) місцезнаходження останнього за придбанням об'єкта;

б) місцезнаходження найбільш коштовного об'єкта;

в) місцезнаходження одного з цих об'єктів за вибором спадкоємця;

г) немає правильної відповіді.

25. У тих випадках, коли спадкодавець оголошується померлим за рішенням суду, днем смерті вважається:

а) день, який вказаний у рішенні суду;

б) день, наступний після судового засідання;

в) день прийняття такого рішення судом;

г) день набрання чинності рішення суду про оголошення такого громадянина померлим.

26. Де видається свідоцтво про право на спадщину:

а) у місці відкриття спадщини;

б) у місці знаходження основної частини спадщини;

в) у місці спадкування;

г) у місці, де померла особа.

27. Чи може спадкоємець відмовитися від спадщини:

а) так;

б) ні;

в) так, якщо борги перевищують суму спадщини;

г) так, у випадках встановлених законом.

28. Спадкоємці однієї черги набувають право на спадщину в рівних частках:

а) твердження є правильним;

б) твердження є хибним;

в) твердження є правильним у деяких випадках, встановлених законом;

г) лише за згодою спадкоємців.

29. Тестаментоздатність – це:

а) можливість скласти заповіт на все майно чи його певну частину;

б) змінити заповіт;

в) скасувати заповіт;

г) усі відповіді правильні.

30. Спадщина складається із:

а) сукупності майнових прав померлого громадянина, які, відповідно до чинного законодавства, можуть переходити у порядку спадкування до іншої особи;

б) сукупності майнових прав та обов'язків померлого громадянина, які, відповідно до чинного законодавства, можуть переходити у порядку спадкування до іншої особи;

в) сукупності майнових обов'язків померлого громадянина, які, відповідно до чинного законодавства, можуть переходити у порядку спадкування до іншої особи;

г) немає правильної відповіді.

31. Заповітом є:

а) розпорядження юридичної особи на випадок її ліквідації;

б) особисте розпорядження фізичної особи на випадок її смерті;

в) розпорядження фізичної особи;

г) розпорядження фізичної та юридичної особи.

32. Скільки видів спадкування передбачено у Цивільному кодексі України:

а) 3;

б) 4;

в) 5;

г) 2.

33. Чи має право заповідач скасувати або змінити заповіт:

а) ні;

б) так;

в) так, проте лише у робочі дні;

г) лише впродовж 3 місяців після його складання.

34. Заповіт визнається недійсним, якщо:

а) заповідач був дієздатним на момент укладання заповіту;

б) зміст заповіту не суперечить закону;

в) зміст заповіту відображає дійсну волю заповідача;

г) правильної відповіді немає.

35. Що з переліченого є ознакою заповіту:

а) повинен бути вчинений у визначеній законом формі;

б) умови заповіту повинні бути здійсненними;

в) заповідач є недієздатним;

г) односторонній правочин.

36. Основним у будь-якому заповіті є:

а) скласти заповіт;

б) призначити спадкоємців;

в) передати своє майно іншій особі;

г) передати немайнові права іншій особі.

37. Чи кожний новий заповіт скасовує попередній і не відновлює заповіт, який заповідач склав:

а) ні;

б) так;

в) так, але з дозволу спадкоємця;

г) так, але у випадках, визначених цивільним законодавством.

38. Нотаріус, інша посадова, службова особа, яка посвідчує заповіт, свідки, а також фізична особа, яка підписує заповіт замість заповідача:

а) не мають права до відкриття спадщини розголошувати відомості щодо факту складення заповіту, його змісту, скасування або зміни заповіту;

б) мають право до відкриття спадщини розголошувати відомості щодо факту складення заповіту, його змісту, скасування або зміни заповіту;

в) мають право до відкриття спадщини розголошувати відомості щодо факту складення заповіту;

г) не мають права до відкриття спадщини розголошувати відомості щодо факту складення заповіту, його змісту.

39. Нікчемним визнається заповіт:

а) складений особою, яка не мала на це права;

б) складений з порушенням вимог щодо його форми та посвідчення;

в) правильна відповідь а і б;

г) правильної відповіді немає.

40. Скільки існує видів заповітів:

а) 3;

б) 4;

в) 5;

г) 2.

41. Не є видом заповіту:

а) секретний;

б) подружжя;

в) з умовою;

г) спеціальний.

42. Секретним є заповіт:

а) про який ніхто не знає;

б) який зберігається у секретному місці;

в) який складений особою та ніким незасвідчений;

г) який посвідчується нотаріусом без ознайомлення з його змістом.

43. Чи наділений правом нотаріус ознайомитися з секретним заповітом:

а) ні;

б) так, якщо сума заповіту перевищує 200 неоподаткованих мінімумів громадян;

в) так, обов'язково;

г) ні, лише за згодою спадкодавця.

44. Секретний заповіт кладуть у:

а) коробку;

б) конверт;

в) шафу;

г) сейф.

45. Нотаріус чи посадова, службова особа, які посвідчували заповіт і розголосили його таємницю, притягується до .... відповідальності:

а) адміністративної;

б) кримінальної;

в) майнової;

г) дисциплінарної.

46. Про день оголошення заповіту він повідомляє членів сім'ї та родичів спадкодавця, якщо їхнє місце проживання йому відоме, або робить про це повідомлення:

а) на телебаченні;

б) на радіо;

в) в друкованих засобах масової інформації;

г) на вокзалах.

47. Про оголошення заповіту складається:

а) повідомлення;

б) протокол;

в) довідка;

г) рішення.

48. Чи може заповідач обумовити виникнення права на спадкування у особи, яка призначена у заповіті, наявністю певної умови як пов'язаної, так і не пов'язаної з її поведінкою:

а) ні;

б) так;

в) ні, лише за рішенням суду;

г) у випадках, встановлених законом.

49. Умова в заповіті є нікчемною у випадку, якщо:

а) вона суперечить закону;

б) вона суперечить моральним засадам суспільства;

в) вона суперечить нормам права;

г) правильна відповідь а та б.

50. Заповіт складається у ... формі, із зазначенням ... його складення:

а) письмовій, місця;

б) усній, місця та часу;

в) письмовій, місця та часу;

г) письмовій, часу.

51. Заповіти повинні бути зареєстровані у:

а) спадковому реєстрі;

б) спадковій книзі;

в) спадковому будинку;

г) спадковому журналі.

52. Що є необхідною умовою дійсності заповіту:

а) складання заповіту в письмовій формі й посвідчення його державним чи приватним нотаріусом;

б) складання заповіту в усній формі;

в) складання заповіту в письмовій формі й посвідчення його приватним нотаріусом;

г) складання заповіту в письмовій формі й посвідчення його державним нотаріусом.

53. При складанні заповіту свідком може бути:

а) нотаріус або інша посадова, службова особа, яка посвідчує заповіт;

б) спадкоємці за заповітом;

в) члени сім'ї та близькі родичі спадкоємців за заповітом;

г) сусідка.

54. Чи ставлять свідки свій підпис, коли посвідчують заповіт:

а) так;

б) ні;

в) якщо вони цього захочуть;

г) якщо цього захоче спадкодавець.

55. Не є посадовою особою, яка має право посвідчувати заповіт:

а) головний лікар лікарні;

б) капітан корабля;

в) командир військової частини;

г) медсестра.

56. Чи обов'язкова участь свідків при посвідченні заповіту службовою особою:

а) так;

б) ні;

в) лише коли це здійснює командир військової частини;

г) ні, лише якщо спадкодавець цього захоче.

57. Скільки має бути свідків при посвідченні заповіту:

а) 3;

б) 4;

в) 5;

г) 2.

58. Свідком при посвідченні заповіту може бути:

а) фізична особа з 14 років;

б) фізична особа з 16 років;

в) нотаріус;

г) фізична дієздатна особа з 18 років.

59. Скільки разів можна змінити заповіт:

а) 2;

б) 3;

в) немає точної кількості;

г) 10.

60. Чи може бути складений заповіт через представника:

а) так;

б) ні;

в) так, лише з дозволу суду;

г) так, це визначено законом.

61. Спадкування за законом не настає у разі, коли:

а) спадкодавець не скористався наданим йому правом і не склав заповіт;

б) заповідач скасував раніше складений заповіт і не залишив нового;

в) заповіт у судовому порядку визнаний недійсним повністю чи частково;

г) наявний заповіт.

62. Скільки існує черг спадкування:

а) 4;

б) 5;

в) 6;

г) 7.

63. До першої черги спадкування не належать:

а) діти;

б) чоловік або дружина, що пережили померлого;

в) батьки померлого;

г) сестри та брати.

64. До другої черги спадкування належать:

а) брати та сестри;

б) двоюрідні брати та сестри;

в) тітка та дядько померлого;

г) дідусі та бабусі.

65. До другої черги спадкування не належать:

а) брати та сестри померлого;

б) дід померлого;

в) баба померлого;

г) діти.

66. До третьої черги належить:

а) баба та дід померлого;

б) дядько померлого;

в) тітка померлого;

г) дядько та тітка померлого.

67. До четвертої черги належать:

а) особи, які проживали з померлим сім'єю, не менше 5 років;

б) особи, які проживали з померлим сім'єю, не менше 4 років;

в) особи, які проживали з померлим сім'єю, не менше 3 років;

г) особи, які проживали з померлим сім'єю, не менше 6 років.

68. П'яту чергу спадкування становлять родичі, до якого ступеня споріднення:

а) 5;

б) 6;

в) 7;

г) 8.

69. Чи може бути змінена черговість одержання спадкоємцями за законом права на спадкування:

а) так;

б) ні;

в) може бути змінена нотаріально посвідченим договором заінтересованих спадкоємців, укладеним після відкриття спадщини;

г) може бути змінена нотаріально посвідченим договором заінтересованих спадкоємців, укладеним до відкриття спадщини.

70. Спадкоємці за усною угодою між собою можуть змінити розмір частки рухомого майна у спадщині будь-кого з них:

а) так;

б) ні;

в) у деяких випадках за рішенням суду;

г) у випадках, встановлених законом.

71. У яких частках отримують спадщину спадкоємці однієї черги:

а) у рівних;

б) за ступенем спорідненості визначається частка;

в) у різних, які визначені законодавством;

г) спадщину отримує хтось один.

Задачі

Задача 1

Громадянин Ш. помер, не залишивши заповіту. Після його смерті залишилися батько, дружина, два сини, внучка, брат, рідна сестра, яка перебувала на його утриманні. Батько, дружина і брат проживали разом зі спадкодавцем. Спадкова маса складалась з будинку, автомобіля, вкладу в банку, предметів домашньої обстановки, рідкісних монет.

Хто успадкує це майно відповідно до чинного законодавства і в яких частках?

Задача 2

Під час шлюбу подружжям була придбана квартира. Квартира знаходиться у спільній частковій власності, частки чоловіка і дружини є рівними. Подружжя розлучилось. Чоловік С. помер, але заповіту не залишив. Його родичі цікавляться правом на свою частку у спадщині.

Чи можуть родичі померлого розраховувати на частку в спадщині? Відповідь надайте відповідно до чинного законодавства.

Задача 3

Перебуваючи у тяжкому стані, громадянин А. склав заповіт вдома на ім'я свого сина у присутності нотаріуса і самого спадкоємця. Дочка гр. А. звернулася до юриста із питаннями щодо:

1) законності дій гр. А. у складанні заповіту без включення її до частки на отримання спадщини;

2) складання і посвідчення заповіту дома, а не у нотаріальній конторі;

3) чи можна оспорити такий заповіт і як саме?

Дайте відповідь на запитання відповідно до чинного законодавства.

Задача 4

Після смерті громадянина А. залишилося таке його майно: квартира, автомобіль, гараж та особисті речі.

Яким чином спадщина буде поділена між дружиною і трьома дочками померлого?

Задача 5

Громадянин Г. був одружений з гр. Т. Згодом шлюб між ними було розірвано. З часом гр. Г. склав заповіт на свого товариша. Через рік після складання заповіту він помер. Гр. Т. звернулася до суду з позовом про отримання обов'язкової частини у спадщині, оскільки вона перебувала у шлюбі із заповідачем.

Чи задовільнить суд позов громадянки Т.?

Задача 6

Громадянин А. склав заповіт, в якому заповів більшу частину майна своїй матері. Майно, яке не було вказано у заповіті, успадковувалось за законом.

Чи має право мати померлого, після отримання спадщини за заповітом, отримати обов'язкову частину спадщини від майна, яке не вказано у заповіті на загальних підставах?

Задача 7

Громадянин К. взяв кредит у банку на 5 років. Через рік після отримання кредиту він помер, залишивши заповіт. Син гр. К., на якого було складено заповіт із обов'язком розрахуватися з кредиторами, оцінив майно, залишене в заповіті, та суму кредиту і зрозумів, що йому дорожче обійдеться прийняття заповіту, ніж відмовився від нього. Кредитор звернувся з вимогою до суду примусити спадкоємців сплатити кредит повністю одним платежем, мотивуючи це тим, що спадкоємець спеціально вираховував вартість майна та суму кредиту, на що за законом не має права.

Чи правомірні дії кредитора? Як вирішить справу суд?

Задача 8

У померлої громадянки К. залишилися мати і чоловік. Крім цього, громадянка мала двох братів і сестру. Мати, чоловік і сестра відмовилися від спадщини. У сестри виник сумнів, чи буде прийнята їх відмова, і в цьому випадку, якою буде частка спадщини?

З даним питання вона звернулася до органу первинної правової допомоги. Яку відповідь вона повинна отримати відповідно до чинного законодавства?

Задача 9

Громадянин Ц. заповів усе своє майно двоюрідній сестрі, позбавивши при цьому в не прямій формі права на спадкування свого рідного племінника, що є інвалідом I групи.

Які учасники цивільно-правових відносин братимуть участь у розподілі спадщини? Яким чином відбуватиметься спадкування?

Задача 10

28.09.2017 померла громадянка Л., яка 29.05.1997 склала заповіт, відповідно до якого все своє майно спадкодавиця у рівних частинах заповідала дітям: сину та дочці. Спадкове майно складається з житлового будинку. Син спадкодавці помер 28.07.2017 до відкриття спадщини. До наторіальної контори із заявою про прийняття спадщини звернулася дочка. Померлий син спадкодавці має неповнолітнього сина.

Яким чином буде оформлена спадщина?

Задача 11

Громадянин А. отримав лист, в якому зазначено, що він повинен сплатити борг у вигляді відшкодування моральної шкоди свого вітчима, який вказав це в заповіті. У заповіті було вказано, що борг повинен сплатити прийомний син, тобто гр. А. Борг повинен бути сплачений гр. Б. Гр. А. відмовився сплатити борг, через те, що борг він не повинен сплачувати, а оскільки договір позички був сформований в усній формі, він сумнівається про існування такого в принципі.

Чи повинен сплачувати борг гр. А.? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 12

Громадянин А. викликав додому нотаріуса для написання заповіту і попросив його написати заповіт зі своїх слів. Після складання нотаріус подав заповіт на підпис та наголосив гр. А., щоб перед підписанням він прочитав його в голос, проте він підписав заповіт, але не прочитав його. *Чи є такий заповіт дійсним?*

Задача 13

У громадянина А. померла бабуся, яка заповіла йому свою квартиру. Він до нотаріальної контори подав заяву про прийняття спадщини, але йому на час подання заяви виповнилося лише 14 років, і він подав таку заяву без згоди батьків.

Чи є така заява дійсною? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 14

Громадянин Т., відбуваючи покарання у місці позбавлення волі, вирішив скласти заповіт. Цей заповіт посвідчив охоронець місця позбавлення волі.

Дайте юридичну оцінку цьому заповіту.

Задача 15

Громадянин І. склав заповіт, у якому все своє майно заповів братові. Дочка гр. І. подала позов до суду з вимогою про визнання такого заповіту недійсним, оскільки вона є його найближчою родичкою і доглядала його.

Яке рішення у цій ситуації може прийняти суд? Відповідь обґрунтуйте відповідно до чинного законодавства.

Задача 16

У січні 2005 року подружжя П. склало разом спільний заповіт щодо майна, яке належить їм на праві спільної сумісної власності, на користь гр. У. В літку 2017 року один з подружжя П. загинув в авіакатастрофі. Спадкоємець У. за заповітом звернувся до нотаріальної контори з заявою про прийняття спадщини та видачу йому свідоцтва про право на спадщину за заповітом. Нотаріусом у видачі свідоцтва було відмовлено.

Поясніть, чи є правомірними дії нотаріуса відповідно до чинного законодавства?

Задача 17

До нотаріальної контори звернулися спадкоємці громадянина К.: син із заявою про прийняття спадщини та видачу свідоцтва про право на спадщину на квартиру; дружина із заявою про відмову від належної їй частки спадкового майна на користь сина спадкодавця. Впродовж шестимісячного строку дружина звернулася знову з вимогою скасувати свою заяву, враховуючи, що їй не було відомо про наявність іншого спадкового майна.

Поясніть, як вирішити цю ситуацію відповідно до чинного законодавства?

Задача 18

Громадянин Г. вчинив замах на вбивство свого батька, знаючи, що той склав заповіт на його користь. Він був притягнутий до кримінальної відповідальності. Проте батько все ж призначив його своїм спадкоємцем, про що ним було складено заповіт.

Як регулюється це питання відповідно до законодавства? Чи має право на спадкування гр. Г.?

Задача 19

Перебуваючи у лікарні, громадянин У. склав заповіт відповідно до вимог законодавства, який був засвідчений черговим лікарем. Проте, перебуваючи під впливом медичних препаратів, він забув у заповіті вказати свого сина як спадкоємця.

Чи буде дійсним цей заповіт? Якщо так, то чи може неповнолітній син претендувати на свою частку спадщини за законом?

Задача 20

Заповіт громадянина С. було відкрито 6 жовтня. Після спливу шестимісячного терміну спадщина була прийнята спадкоємцями у визначених частинах. Проте один із спадкоємців не з'явився і в результаті не прийняв спадщини. Названий спадкоємець з'явився через 2 місяці з дня прийняття спадщини іншими спадкоємцями. У зв'язку з пропущенням строку для прийняття

спадщини ця особа звернулася до суду, вказавши поважну причину пропуску строку з проханням визначити йому додатковий строк для подання ним заяви про прийняття спадщини.

Чи може ця особа розраховувати на задоволення цього позову?

Задача 21

Громадянин С., який постійно проживав у Києві та мав у Львові житловий будинок та інше майно, виїхав у дострокове відрядження у Москву, де через декілька місяців помер.

Визначте місце відкриття спадщини Соколова?

Задача 22

1 січня 2018 року помер громадянин Й., після смерті якого залишилося спадкове майно у вигляді квартири. До нотаріальної контори звернувся гр. З., який є онуком померлої двоюрідної сестри спадкодавця з заявою про прийняття спадщини.

Чи має право на спадщину громадянин Н.?

Задача 23

Громадянка Ш. дала своєму чоловікові А. розписку в тому, що під час складання заповіту вона зробить пряму вказівку про усунення від спадщини свого старшого сина Петра. Після смерті гр. Ш. з'ясувалося, що у заповіті її старший син Петро вказаний як спадкоємець. Тоді гр. А. звернувся до суду з позовом про визнання заповіту недійсним, оскільки дружина надала йому відповідну розписку.

Яке рішення винесе суд? Чи можна надавати такі розписки?

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Поняття та види спадкування»;

«Склад спадщини»;

«Спадкоємці та їхнє право на спадкування»;

«Право на обов'язкову частку у спадщині, порядок її визначення»;

«Спадкування за заповітом»;

«Порядок оформлення спадкових прав спадкоємцем за законом»;

«Спадкування за заповітом»;

«Охорона спадкового майна»;

«Виконання заповіту»;

«Особливості спадкування вогнепальної зброї»;

«Корпоративне право як об'єкт спадкових прав»;

«Підпризначення спадкоємця як один із аспектів свободи заповіту»;

«Особливості спадкування акцій».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Правове регулювання реалізації свободи заповіту»;

«Роль спадкового договору у регулюванні відносин зі спадкового правонаступництва»;

«Заповіт подружжя та спадковий договір з участю подружжя: порівняльний аналіз»;

«Спадкування на обов'язкову частку».

3. Складіть схему на тему «Види заповіту».

4. Підготуйте презентацію на тему «Заповіт подружжя та спадковий договір з участю подружжя».

5. Проведіть порівняльно-правовий аналіз на тему «Заповіт подружжя та спадковий договір з участю подружжя».

6. Складіть порівняльну характеристику на тему «Спадкове право України та зарубіжних країн: порівняльний аналіз».

7. Напишіть тези-доповіді на тему «Проблеми правового регулювання спадкування в Україні».

9. Складіть проект заповіту.

10. Складіть кросворд до теми на 15 слів.

11. Складіть розширений план-конспект до теми.

12. Складіть термінологічний словник до теми.

13. Сформуйте список правових актів, наукової та навчальної літератури до теми, який включає позиції, опубліковані за останні 5 років.

Юридичні терміни

Загальні вимоги до форми заповіту – це загальні вимоги до форми заповіту, що включають: заповіт складається у письмовій формі, із зазначенням місця та часу його складення; заповіт має бути особисто підписаний заповідачем; заповіт має бути посвідчений нотаріусом або іншими посадовими, службовими особами, визначеними у статтях 1251-1252 ЦК України.

Заповідальний відказ (легат) – це вид заповідального розпорядження, за яким на спадкоємця покладається обов'язок вчинити певні дії майнового характеру на користь третьої особи-відказоодержувача.

Заповіт – це особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті.

Заповіт з умовою – це такий заповіт, при якому можна обумовити виникнення права на спадкування у особи, яка призначена у заповіті, наявністю певної умови як пов'язаної, так і не пов'язаної з її поведінкою (наявність інших спадкоємців, проживання у певному місці, народження дитини, здобуття освіти тощо).

Місце відкриття спадщини – це останнє місце проживання спадкодавця, а якщо місце проживання спадкодавця невідоме, місцем відкриття спадщини є місцезнаходження нерухомого майна або основної його частини, а за відсутності нерухомого майна – місцезнаходження основної частини рухомого майна.

Момент відкриття спадщини – це смерть особи або оголошення її померлою.

Нікчемним є заповіт, складений особою, яка не мала на це права, а також заповіт, складений з порушенням вимог щодо його форми та посвідчення.

Оголошення нотаріусом секретного заповіту – це процедура, коли у присутності заінтересованих осіб та двох свідків нотаріус відкриває конверт, у якому зберігався заповіт, та оголошує його зміст.

Право на заповіт – це право, яке має фізична особа з повною цивільною дієздатністю, яке здійснюється особисто і через представника не допускається.

Право заповідача на призначення спадкоємців – це право заповідача призначити своїми спадкоємцями одну або кілька фізичних осіб, незалежно від наявності у нього з цими особами сімейних, родинних відносин, а також інших учасників цивільних відносин.

Право заповідача на визначення обсягу спадщини, що має спадкуватися за заповітом – це право заповідача охопити заповітом права та обов'язки, які йому належать на момент складення заповіту, а також ті права та обов'язки, які можуть йому належати у майбутньому.

Право заповідача на покладення на спадкоємця інших обов'язків – це право заповідача зобов'язати спадкоємця до вчинення певних дій немайнового характеру, зокрема щодо розпорядження особистими паперами, визначення місця і форми здійснення ритуалу поховання.

Посвідчення заповіту нотаріусом – це процес, коли нотаріус посвідчує заповіт, який написаний заповідачем власноручно або за допомогою загальноприйнятих технічних засобів.

Право заповідача на скасування та зміну заповіту – це право заповідача у будь-який час скасувати заповіт та скласти новий.

Секретним є заповіт, який посвідчується нотаріусом без ознайомлення з його змістом.

Спадкоємці – це за заповітом і за законом можуть бути фізичні особи, які є живими на час відкриття спадщини, а також особи, які були зачаті за життя спадкодавця і народжені живими після відкриття спадщини.

Спадкування – це перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців).

Спадкове право – сукупність правових норм, які встановлюють порядок переходу прав і обов'язків померлої людини за правом спадкування.

Склад спадщини – це усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті.

Таємниця заповіту – нотаріус, інша посадова, службова особа, яка посвідчує заповіт, свідки, а також фізична особа, яка

підписує заповіт замість заповідача, не мають права до відкриття спадщини розголошувати відомості щодо факту складення заповіту, його змісту, скасування або зміни заповіту.

Черговість спадкування за законом – це право на спадкування почергово.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 09.11.2019).

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 08.12.2019).

Допоміжна література

1. Цивільне право України. Особлива частина. Договірні зобов'язання : навч. посіб. / [І. Е. Берестова, С. С. Бичкова, І. А. Бірюков та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 348 с.

2. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / [С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – 2-ге вид., змін. та допов. – К. : КНТ, 2016. – 498 с.

3. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

4. Договірне право України. Загальна частина : навч. посіб. / [Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцов та ін.] ; за ред. О. В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 896 с.

5. Грін О. О. Спадкове право України: навчальний посібник: Альб. схем / О. О. Грін. – Ужгород, 2012. – 208 с.

6. Заіка Ю. О. Спадкове право в Україні: становлення і розвиток: монографія / Ю.О. Заіка. – [2-ге вид.]. – К.: КНТ, 2007. – 288 с.

7. Заіка Ю. О. Становлення і розвиток спадкового права в Україні : дис. … докт. юрид. наук: спец. 12.00.03 / Ю. О. Заіка. – К., 2007. – С. 20.

8. Іванова К. Ю. Склад спадщини: теоретичні та практичні проблеми визначення / К. Ю. Іванова / Електронне наукове фахове видання Порівняльно-аналітичне право. − 2015. – № 5. – С. 112

9. Канюк Н. М. Класифікація принципів спадкування / Н. М. Канюк // Часопис Київського університету права. – 2014. − № 4. – С. 154.

10. Ковальчук Я. В. Основоположні аспекти відмінності між спадкуванням за законом та спадкуванням за заповітом / Я. В. Ковальчук // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 4. – С. 200.

11. Кухарєв О. Є. Спадкове право України: навч. посібник / О. Є. Кухарєв. – К.: Алерта, 2013. – 328 с.

12. Мельник Ю. О. Правове регулювання механізму охорони спадкового майна / Ю. О. Мельник // Науковий вісник Ужгородського національного університету. –2015. – Випуск 34. – Том 1. – С. 96–97. – (Серія «Право»).

13. Печений О. К. Науково-правовий висновок щодо визначення статусу онуків (правнуків) як спадкоємців п’ятої черги та співвідношення зі спадкуванням за правом представлення / О. К. Печений // Спадкове право. – 2009. – № 2 (44). – С. 32–39.

14. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Спадкове право : підручник / З. В. Ромовська. – К.: Прав. єдність, 2009. – 264 с.

15. Фурса С. Я. Теорія нотаріального процесу: науково-практичний посібник / за заг. ред. С. Я. Фурси. – К.: Алерта; Центр учбової літератури, 2012. – С. 299.

16. Фурса Є. Спадкування з іноземним елементом: порівняльний аспект, теорія і практика / Є. Фурса // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. − № 4(98). – С. 91.

17. Цивільне право: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт.кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова [та ін.] ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2011. – Т. 1. – 656 с.

ТЕМА 25
ЗДІСНЕННЯ ПРАВА НА СПАДКУВАННЯ. ОФОРМЛЕННЯ ПРАВА НА СПАДЩИНУ

План

1. Загальний порядок прийняття спадщини. Особливості прийняття спадщини окремими категоріями спадкоємців.
2. Строки для прийняття спадщини та правові наслідки їх пропуску.
3. Право на відмову від прийняття спадщини, порядок його реалізації, правові наслідки.
4. Перехід права на прийняття спадщини (спадкова трансмісія).
5. Відумерлість спадщини.
6. Поділ та перерозподіл спадщини між спадкоємцями. Задоволення спадкоємцями вимог кредиторів спадкодавця.
7. Свідоцтво про право на спадщину та порядок його одержання.
8. Внесення змін до свідоцтва про право на спадщину. Визнання свідоцтва недійсним.

Запитання для самоконтролю

1. Проаналізуйте порядок прийняття спадщини.
2. Назвіть особливості прийняття спадщини окремими категоріями спадкоємців.
3. Які строки для прийняття спадщини?
4. Проаналізуте правові наслідки пропуску строку для прийняття спадщини.
5. Визначте порядок реалізації права на відмову від прийняття спадщини.
6. Окресліть правові наслідки у разі відмови від спадщини.
7. Що таке спадкова трансмісія?
8. Поясніть поняття «відумерлість» спадщини.

9. Як здійснюється задоволення спадкоємцями вимог кредиторів спадкодавця?

10. Який порядок одержання свідоцтва про право на спадщину?

11. Назвіть підстави визнання свідоцтва про право на спадщину недійсним.

Тести

1. Коли має місце спадкування за правом представлення:

а) коли спадкоємець, який закликався б до спадщини, помер до її відкриття;

б) коли спадкоємець, який закликався б до спадщини, помер після її відкриття;

в) коли спадкоємець, який закликався б до спадщини, помер під час її відкриття;

г) усі відповіді правильні.

2. Спадкування за правом представлення можливе лише при спадкуванні:

а) за заповітом;

б) за спадковим договором;

в) за рішенням суду;

г) за законом.

3. Спадковий договір – це:

а) одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача), наприклад, вчинити певну дію майнового або немайнового характеру до відкриття спадщини або після її відкриття, і в разі смерті відчужувача набуває право власності на його майно;

б) одна сторона (відчужувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (набувача), наприклад, вчинити певну дію майнового або немайнового характеру до відкриття спадщини або після її відкриття, і в разі смерті відчужувача набуває право власності на його майно;

в) одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача);

г) одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача), наприклад, вчинити певну дію майнового або немайнового характеру.

4. Що є предметом спадкового договору:

а) майнові права;

б) майно, яке переходить у власність набувача у випадку смерті відчужувача;

в) немайнові права;

г) рухомі та нерухомі речі.

5. Суб'єктом спадкового договору є:

а) відчужувач і користувач;

б) користувач і набувач;

в) відчужувач і набувач;

г) набувач і позивач.

6. Спадковий договір укладається в :

а) усній формі;

б) письмовій формі;

в) як в усній, так і в письмовій формі;

г) у письмовій нотаріально завіреній формі.

7. Посвідчення спадкового договору може бути зроблене:

а) у приватного нотаріуса;

б) у державного нотаріуса;

в) як в приватного, так і в державного нотаріуса;

г) у нотаріальній конторі м. Київ.

8. Чи наділений відчужувач правом призначити особу, яка буде здійснювати контроль за виконанням спадкового договору після його смерті:

а) так;

б) ні;

в) у випадках, встановлених законом;

г) так, якщо отримає дозвіл.

9. Відумерлою є спадщина у разі:

а) відсутності спадкоємців за заповітом і за законом;

б) усунення спадкоємців за заповітом і за законом від права на спадкування;

в) неприйняття спадкоємцями за заповітом і за законом спадщини, а також відмови від її прийняття органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини, якщо до складу спадщини входить нерухоме майно;

г) усі відповіді правильні.

10. Заява про визнання спадщини відумерлою подається після спливу:

а) 2 років;

б) 3 років;

в) 1 року;

г) 4 років.

11. Спадщина, визнана судом відумерлою, переходить у власність:

а) держави;

б) м. Київ;

в) територіальної громади за місцем відкриття спадщини, а нерухоме майно – за його місцезнаходженням;

г) територіальної громади.

12. Предметом спадкового договору також може бути майно, яке належить подружжю на праві спільної сумісної власності:

а) так;

б) ні;

в) ні, лише майно, яке належить подружжю на праві спільної часткової власності;

г) у деяких випадках.

13. Яку частку за правом представлення спадкують внуки, правнуки спадкодавця:

а) частку спадщини, яка б належала б їхнім батькам чи бабі з дідом, якби вони були живими на момент відкриття спадщини;

б) частку, яка б належала за законом їхнім дітям;

в) частку, яка б належала за законом їхнім батькам;

г) частку, яка б належала їхнім батькам.

14. Яку частку за правом представлення спадкують двоюрідні брати і сестри спадкодавця:

а) частку спадщини, яка б належала їхнім батькам чи бабі з дідом, якби вони були живими на момент відкриття спадщини;

б) частку, яка б належала за законом їхнім дітям;

в) частку, яка б належала за законом їхнім батькам;

г) частку, яка б належала їхнім батькам.

15. Яку частку за правом представлення спадкують прабаба і прадід:

а) частку спадщини, яка б належала їхнім батькам чи бабі з дідом, якби вони були живими на момент відкриття спадщини;

б) частку, яка б належала за законом їхнім дітям;

в) частку, яка б належала за законом їхнім батькам;

г) частку, яка б належала їхнім батькам.

16. Яку частку за правом представлення спадкують племінники спадкодавця:

а) частку спадщини, яка б належала їхнім батькам чи бабі з дідом, якби вони були живими на момент відкриття спадщини;

б) частку, яка б належала за законом їхнім дітям;

в) частку, яка б належала за законом їхнім батькам;

г) частку, яка б належала їхнім батькам.

17. Онуки мають право отримати спадщину в порядку представлення лише в тому випадку, якщо їхні батьки померли до відкриття спадщини.

а) твердження правильне;

б) твердження хибне;

в) лише за рішенням суду;

г) за законом.

18. Договір спадкування є:

а) оплатний, двосторонній, реальний;

б) оплатний, двосторонній, як реальний, так і консенсуальний;

в) оплатний, односторонній, реальний;

г) оплатний, односторонній, як реальний, так і консенсуальний.

19. Відчужувачем може бути:

а) будь-яка фізична особа;

б) будь-яка юридична особа;

в) дієздатна фізична особа;

г) усі відповіді правильні.

20. Заповідальним відказом є:

а) можливість спадкування у разі настання певної умови;

б) відмова спадкоємця від прийняття спадщини;

в) призначення іншого спадкоємця на випадок, якщо спадкоємець, зазначений у заповіті, помре, не прийме її або відмовиться від її прийняття чи буде усунений від права на спадкування;

г) передання у власність або за іншим речовим правом майнового права або речі, що входить або не входить до складу спадщини.

21. Що не входить до складу спадщини:

а) права на аліменти, пенсію, допомогу або інші виплати, встановлені законом;

б) борги спадкодавця;

в) майнові права;

г) обов'язок сплатити штраф, що був присуджений судом спадкодавцеві за його життя.

22. Комморієнтами є:

а) особи, які померли одночасно;

б) особи, які відмовилися від прийняття спадщини;

в) особи, які усуваються від права на спадкування;

г) особи, які померли в різний час, але в межах однієї доби, одночасно під час спільної для них небезпеки.

23. Заповідачем є:

а) дієздатна фізична особа;

б) будь-яка фізична особа незалежно від віку та стану здоров'я;

в) будь-яка юридична особа;

г) фізична особа, яка досягла 16-річного віку.

24. Спадкодавцем виступає:

а) фізична особа, яка досягла 16-річного віку;

б) дієздатна фізична особа;

в) фізична особа, яка досягла 18-річного віку;

г) будь-яка фізична особа незалежно від віку та стану здоров'я.

25. Хто не може бути спадкоємцями за законом:

а) фізичні особи, які є живими на час відкриття спадщини;

б) юридичні особи;

в) усиновлені діти спадкодавця;

г) особи, які були зачаті за життя спадкодавця і народжені живими після відкриття спадщини.

26. Що становлять усі майнові права, що належать до складу спадщини:

а) спадковий пасив;

б) спадкову масу;

в) легат;

г) спадковий актив.

27. Що є сукупністю обов'язків спадкодавця, що переходять до спадкоємців:

а) спадковий актив;

б) спадкове майно;

в) субінституція;

г) спадковий пасив.

28. Негідними спадкоємцями є:

а) особи, які відмовилися від прийняття спадщини;

б) особи, які усуваються від права на спадкування;

в) особи, які мають право на обов'язкову частку у спадщині;

г) особи, які призначені додатковими спадкоємцями.

29. Які особи не мають права на спадкування за законом:

а) одна після одної особи, шлюб між якими є недійсним або визнаний таким за рішенням суду;

б) особи, які ухилялися від надання допомоги спадкодавцеві, який через похилий вік, тяжку хворобу або каліцтво був у безпорадному стані;

в) батьки після дитини, щодо якої вони були позбавлені батьківських прав і їхні права не були поновлені на час відкриття спадщини;

г) усі відповіді правильні.

30. У якій формі повинен бути складений заповіт:

а) у простій письмовій;

б) в усній;

в) у письмовій та нотаріально посвідченій;

г) у конклюдентній.

31. Які особи не наділені правом посвідчувати заповіт:

а) приватні нотаріуси;

б) капітани морських суден;

в) начальники слідчих ізоляторів;

г) заступники начальника пошукових, арктичних та інших подібних експедицій.

32. Як встановлюється чинність заповіту щодо складу спадщини:

а) на момент складання заповіту;

б) на момент відкриття спадщини;

в) на момент посвідчення заповіту;

г) на момент прийняття спадщини.

33. Які особи мають право користування житловим будинком, квартирою або іншою будівлею, наданими відказоодержувачеві за заповідальним відказом:

а) відказоодержувач, якщо у заповіті не передбачено інше;

б) відказоодержувач і члени його сім'ї;

в) відказоодержувач і його близькі родичі;

г) лише відказоодержувач.

34. Які особи не наділені правом на обов'язкову частку у спадщині:

а) неповнолітні діти спадкодавця;

б) неповнолітні брати та сестри спадкодавця;

в) непрацездатна вдова (вдівець);

г) непрацездатні батьки.

35. Який розмір обов'язкової частки у спадщині:

а) 1/3 частки, яка належала б кожному із обов'язкових спадкоємців у разі спадкування за законом;

б) половина частки, яка належала б кожному із обов'язкових спадкоємців у разі спадкування за законом;

в) половина вартості всього спадкового майна;

г) 1/3 вартості всього спадкового майна.

36. Що зараховується під час визначення розміру обов'язкової частки у спадщині:

а) вартість заповідального відказу, встановленого на користь особи, яка має право на обов'язкову частку;

б) вартість речей та майнових прав, які перейшли до особи як до спадкоємця,

в) вартість речей звичайної домашньої обстановки та вжитку;

г) усі відповіді правильні.

37. Як називається заповіт, у якому заповідач може обумовити виникнення права на спадкування у особи, яка призначена у заповіті, наявністю певної умови як пов'язаної, так і не пов'язаної з її поведінкою:

а) секретним заповітом;

б) легатом;

в) заповітом подружжя;

г) заповітом за умовою.

38. Який строк для прийняття спадщини:

а) 1 рік;

б) 6 місяців;

в) 3 місяці;

г) 3 роки.

39. Хто наділений правом посвідчити заповіт особи, яка перебуває на лікуванні у лікарні, госпіталі, іншому стаціонарному закладі охорони здоров'я:

а) головний лікар;

б) головний лікар та його заступники;

в) головний лікар, його заступник з медичної частини або черговий лікар;

г) будь-який лікар такого закладу.

40. Який заповіт не може бути посвідчений уповноваженою на це посадовою, службовою особою відповідного органу місцевого самоврядування, якщо у населеному пункті немає нотаріуса:

а) секретний;

б) заповіт з умовою;

в) заповіт подружжя;

г) заповіт, у якому встановлено заповідальний відказ.

41. Заповідальний відказ втрачає чинність у випадку:

а) смерті відказоодержувача, що сталася до відкриття спадщини;

б) відмови спадкоємця від прийняття спадщини;

в) смерті спадкоємця, що сталася до відкриття спадщини;

г) усі відповіді правильні.

42. Що означає право заповідача на покладання:

а) заповідач може зобов'язати спадкоємця до вчинення дій щодо розпорядження особистими паперами;

б) заповідач може зобов'язати спадкоємця до вчинення дій щодо визначення місця і форми здійснення ритуалу поховання;

в) заповідач може зобов'язати спадкоємця до вчинення дій, спрямованих на досягнення суспільно корисної мети;

г) усі відповіді правильні.

43. Підпризначенням спадкоємця є:

а) спадковою трансмісією;

б) субінституцією;

в) легатом;

г) спадкуванням за правом представлення.

44. До спадкоємців першої черги належать:

а) рідні брати та сестри;

б) діти, пасинки, падчерки, подружжя;

в) дід та баба;

г) діти, подружжя, батьки.

45. До спадкоємців другої черги належать:

а) рідні та зведені брати, сестри, дід та баба;

б) онуки та правнуки;

в) тітка та дядько;

г) рідні брати, сестри, дід та баба.

46. До спадкоємців третьої черги належать:

а) рідні дядько та тітка;

б) дід та баба;

в) брати та сестри;

г) особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім`єю не менш ніж 5 років до відкриття спадщини.

47. До спадкоємців четвертої черги належать:

а) рідні дядько та тітка;

б) особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю не менш ніж 5 років до відкриття спадщини; особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю не менш ніж 5 років до відкриття спадщини;

в) утриманці спадкодавця;

г) усиновлені діти.

48. До спадкоємців п'ятої черги належать:

а) родичі до шостого ступеня споріднення включно та утриманці спадкодавця, які були членами його сім'ї ;

б) утриманці спадкодавця;

в) особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю;

г) родичі до шостого ступеня споріднення включно та утриманці спадкодавця, які не були членами його сім'ї.

49. З досягненням якого віку особа наділена правом самостійно подати заяву про прийняття спадщини без згоди своїх батьків:

а) 16-річного віку;

б) 18-річного віку;

в) 14-річного віку;

г) 17-річного віку.

Задачі

Задача 1

Громадянин М., перебуваючи на лікуванні у лікарні, та у зв'язку із погіршенням його стану вирішив скласти заповіт. Згідно з положенням цього заповіту основним спадкоємцем він визначив свою дружину. Після смерті вона звернулася до нотаріальної контори із заявою про прийняття спадщини, але нотаріус їй відмовив, мотивуючи це тим, що зараз стосовно неї розслідується справа щодо вчинення замаху на життя чоловіка.

Чи є правомірними дії цього нотаріуса?

Задача 2

Громадянин Васильченко, маючи одного сина, уклав спір зі своїм кумом про те, що їхні діти обов'язково укладуть шлюб. Знаючи про це, син Васильченка був проти цього шлюбу, і вже мав дівчину, яку хотів взяти собі за дружину. Васильченко виступив категорично проти і сказав сину, що у разі його смерті складе заповіт з умовою, що майно перейде у власність сина лише тоді, коли він одружиться на дочці кума.

Чи є ця умова такою, яка передбачається ЦК України?

Задача 3

Будучи в похилому віці, громадянка Н. проживала з гр. М. і вирішила скласти заповіт на його користь. Нотаріус посвідчив цей заповіт відповідно до норм чинного законодавства. Через місяць гр. Н. звернулася до нотаріуса з проханням скасувати заповіт.

Які мають бути дії нотаріуса? Чи може бути заповіт скасований?

Задача 4

Громадянин Л. звернувся до нотаріальної контори з проханням про зміну заповіту, складеного два місяці тому, у зв'язку з тим, що він посварився зі своїм братом, включеним до спадкоємців цього заповіту. Помічник нотаріуса відмовив Л. у зміні заповіту, посилаючись на те, що для цього відсутні законні підстави.

Дайте правову оцінку ситуації.

Задача 5

Учень 8-го класу А. отримав від дідуся у спадок автомобіль. Його батько вирішив, що авто синові зараз не потрібне і продав його сусідові К.

Дайте юридичну характеристику такій ситуації.

Задача 6

Після смерті громадянки П. з'ясувалося, що існують два заповіти. Перший складений на користь сина Дмитра, де все майно заповідається йому, а другий – складений в той самий день про те, що грошовий вклад заповідається дочці Тетяні. Через кілька днів після відкриття спадщини Тетяна отримала в банку гроші. Дмитро звернувся із позовом до суду, посилаючись на те, що сестра не мала права розпоряджатися майном до спливу шести місяців з часу відкриття спадщини. Свої вимоги на спадкове майно також заявила мати померлої гр. П., яка претендувала на обов'язкову частку у спадщині через свій похилий вік 77 років.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 7

За заповітом, складеним перед смертю, громадянка О. усе своє майно заповіла рідній сестрі. Її двоюрідна сестра (35 років, інвалід з дитинства), що знаходилася на утриманні померлої з 10 років, вважає, що має право на певну частку спадщини померлої. Також свої претензії на спадок висловлюють чоловік померлої (56 років) та двоє неповнолітніх дітей.

Як вирішити цей спір відповідно до чинного законодавства.

Задача 8

Громадянин Г. у заповіті своє майно заповів усім своїм родичам у рівних частинах: дружині, двом синам, двоюрідному брату, рідній сестрі та матері. Проте заповіт визнали недійсним, оскільки Гуменюк хворів на епілепсію (хронічне психічне захворювання).

Як буде вирішено долю спадку?

Задача 9

Громадянин С. усе своє майно заповів двом двоюрідним братам, єдиним родичам. Через 4 місяці після смерті гр. С., помер старший двоюрідний брат, у якого залишилися дружина з повнолітньою дочкою. Дружина старшого брата вважає, що його частина спадщини повинна належати їй із дочкою, а інший брат вважає, що все майно повинно перейти йому.

Як вирішити ситуацію? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 10

Спадкоємець П. не подав заяву про прийняття спадщини. З моменту відкриття спадщини пройшло 12 місяців.

Що буде з майном померлого?

Задача 11

Громадянка А. склала заповіт на користь людини, яка її доглядає і утримує близько 10 років. Син, який є непрацездатним, не підтримував стосунки з мамою і не допомагав їй. Дізнавшись, що мама його не вказала в заповіті, подав позов до суду про визнання заповіту недійсним.

Яке рішення повинен винести суд відповідно до чинного законодавства?

Задача 12

Після смерті громадянина П. до нотаріальної контори за місцем відкриття спадщини надійшли заяви про прийняття спадщини від дружини померлого, його повнолітнього сина, батька та матері. Через деякий час заяву про прийняття спадщини також подала гр. О. від імені її малолітнього сина, який народився через два місяці після смерті гр. П. Вона додала до заяви копію складеної за час життя гр. П. в органі РАЦСу заяви про визнання ним батьківства щодо зачатої дитини. Сім'я гр. П. оспорила заяву гр. О., вважаючи, що вона не має ніяких прав на спадщину.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Задача 13

Після смерті громадянина В. його дочка звернувся до юридичної консультації щодо роз'яснення своїх прав та обов'язків відносно спадщини.

У гр. В. була окрема трьохкімнатна квартира, предмети особистого побуту, особисті речі, автомобіль, 10 акцій. У банку на його ім'я було відкрито рахунки, на яких є кошти. За той місяць, коли помер гр. В. йому не було перераховано пенсію. Крім цього, сусід покійного надав розписку, згідно з якою покійний взяв у нього в борг та зобов'язувався повернути грошову суму.

Виступіть у ролі юриста та надайте правову консультацію.

Задача 14

Після смерті в автокатастрофі подружжя Остапових на їхнє майно претендують: син (21 рік); донька (17 років); рідний брат померлого; мати померлої; громадянин Третяк (79 років, якого утримував померлий 8 років).

Хто із перерахованих осіб отримає спадщину?

Задача 15

Після смерті громадянина О., який не залишив заповіту, на його майно претендують: дружина (54 роки), син (28 років), донька дружини (удочерив за рік до смерті), перша дружина (59 років) та донька від першого шлюбу (30 років), рідний брат (62 роки), мати померлого (80 років).

Хто із них має право на спадок? На скільки частин буде поділено спадщину?

Задача 16

Громадянин Д. усе своє майно заповів рідному брату. Дружина гр. Д. (48 років, працює бухгалтером), син (28 років, працює водієм), донька (17 років, навчається в інституті), мати (71 рік, пенсіонерка) як спадкоємці у заповіті названі не були. Дружина подала позовну заяву до суду, де висунула свої претензії на частину майна.

Яке рішення повинен винести суд відповідно до чинного законодавства?

Задача 17

2 лютого 2019 року помер громадянин П. Після його смерті залишилося спадкове майно у вигляді квартири. До нотаріальної контори звернувся гр. Н., який є рідним братом спадкодавця, із заявою про прийняття спадщини.

Чи належить гр. Н. до якої-небудь черги спадкоємців за законом? У якому випадку він може одержати свідоцтво про право на спадщину?

Задача 18

Громадянин П. помер в автомобільній катастрофі. Після відкриття спадщини до нотаріуса звернулася дружина загиблого із заявою про прийняття спадщини, у якій просила вжити заходів щодо охорони будинку. Через кілька днів після цього до нотаріуса звернулася гр. Л., яка заявила, що впродовж семи років перебувала у фактичних шлюбних стосунках із загиблим (дружина знала про її існування) і перебувала на його утриманні. За її словами, гр. П. пішов від своєї дружини, не розірвавши з нею шлюб, і всі ці роки проживав у її квартирі. Зараз остання перебуває на другому місяці вагітності і як доказ цього в неї є довідка від лікаря .

Поясніть, хто успадкує майно? Вирішіть цю ситуацію відповідно до чинного законодавства?

Задача 19

Гр. С. залишив заповіт, яким розпорядився усе належне йому майно (на суму 24 000 грн) передати музею, присвяченому його діду. У нього залишилися син (21 рік, водій) та дочка (14 років, учениця), непрацездатна мати і дружина.

Проаналізуйте цю ситуацію на предмет відповідності її чинному законодавству. Хто успадкує майно?

Задача 20

Климаков В. Г. помер 16 березня 2019 року. 3 березня 2019 року ним був складений заповіт на все майно на користь сестри. На момент смерті в нього були: син – інвалід III групи; донька, що досягла 55 років через 1 місяць після смерті спадкодавця; троє

неповнолітніх онуків, мати яких, що також була донькою спадкодавця, померла до відкриття спадщини; дружина 76 років. Усі спадкоємці претендують на спадщину.

Визначте коло спадкоємців та порядок видачі свідоцтва про право на спадщину.

За життя Миронова А. П. склала два заповіти, які зберігалися у приватного нотаріуса. Та в тексті останнього вона не вказала, що попередній заповіт вважає недійсним. Тому після відкриття спадщини постало питання, який із цих документів має чинність.

Виступіть у ролі юриста і надайте правову консультацію. Чи має право приватний нотаріус посвідчувати заповіти?

Задача 21

Громадянин Т. взяв кредит у банку в розмірі 15 000 $ США і раптово помер. Спадковим майном є квартира, яка оцінена в 10 000 $ США. Права на цю квартиру заявила його єдина спадкоємниця, дочка, і прийняла спадщину.

Чи буде вона відповідати за борг спадкодавця? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 22

До суду з позовною заявою про визнання заповіту недійсним звернулася гр. К. У позовній заяві вона зазначила, що її мати ще за життя склала заповіт таким чином. Вона запросила додому державного нотаріуса і надиктувала зміст заповіту на відеокасету. Своїм заповітом вона позбавила прав на спадкове майно усіх членів сім'ї, а все спадкове майно заповіла сусідці.

Після того, коли відкрилося право спадкоємців на спадщину, державний нотаріус продемонстрував усім зміст відеокасети. Гр. К. вважає, що до такого рішення, як позбавлення спадщини законних спадкоємців, її матір просто примусили. Але вона цього не може довести. Тому просить суд визнати таку форму укладання заповіту незаконною і скасувати його взагалі. Тоді вона матиме право на спадщину за законом.

Визначте на підставі чинного законодавства, яке рішення має винести суд у цій ситуації?

Задача 23

Гр. П. склала заповіт і усе своє рухоме та нерухоме майно заповіла дочці, але за таких умов: вона має закінчити вищий навчальний заклад; бути офіційно працевлаштованою або займатися підприємницькою діяльністю, народити дитину.

Чи матиме юридичну силу такий заповіт? Як буде спадкуватися майно, якщо такі умови не настануть усі чи хоча б одна із них?

Задача 24

До правоохоронних органів звернулася гр. С. із заявою про притягнення до юридичної відповідальності нотаріуса Т. У заяві вона вказала, що нещодавно склала заповіт, в якому не згадала свою дочку та рідну сестру. Останні, дізнавшись про складання заповіту, звернулися до нотаріуса Т. і він їм розголосив його зміст.

Гр. С. довгий час проживала у Англії і розповіла, що відповідно до законодавства цієї країни зміст заповіту не мають права розголошувати навіть спадкоємцям до смерті спадкодавця.

А як регулює такі питання чинне українське законодавство?

Чи буде притягнено до відповідальності нотаріуса Т.?

Задача 25

Громадянка Б. проживала сама. Її єдина дочка ніколи її не відвідувала і не підтримувала із нею родинних стосунків. Коли гр. Б. захворіла, то всі турботи щодо догляду за нею взяла на себе сусідка. Вона оплачувала лікування, купляла продукти, прибирала у квартирі. Так тривало 2 роки. Згодом громадянка Б. померла, не залишивши заповіту. Її дочка подала заяву до нотаріальної контори про прийняття спадщини. Цим вчинком була обурена сусідка. Вона звернулася до суду з позовною заявою про усунення від права на спадкування за законом дочку гр. Б.

Проаналізуйте цю ситуацію відповідно до чинного законодавства.

Творчі завдання

1. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:

«Прийняття спадщини, строки для її прийняття та правові наслідки пропущення строку для прийняття спадщини»;

«Обов'язок спадкоємців задовольнити вимоги кредитора»;

«Право на відмову від прийняття спадщини»;

«Відумерлість спадщини»;

«Оформлення права на спадщину»;

«Особливості оформлення спадкових прав на нерухоме майно, земельну ділянку, майнові права інтелектуальної власності»;

«Правова природа спадкового договору»;

«Сторони спадкового договору: їх права та обов'язки».

2. Напишіть доповідь на одну із запропонованих тем:

«Спадковий договір в українському цивільному законодавстві»;

«Спадкування квартир, будинків та інших об'єктів нерухомості»;

«Спадкування частки спадкодавця у майні підприємницького товариства».

3. Складіть схеми на теми:

«Види спадкового договору»;

«Правові наслідки відмови від прийняття спадщини».

4. Проведіть порівняльно-правовий аналіз на тему «Відмежування

спадкового договору від договорів ренти та довічного утримання».

5. Визначте відмінність між договорами про спадкування і спадковим договором.

6. Наведіть та обґрунтуйте свої пропозиції щодо удосконалення **спадкового** договору.

7. Підготуйте презентацію на тему «Спадковий договір та договір довічного утримання: порівняльний аналіз».

8. Охарактеризуйте особливості забезпечення виконання спадкового договору.

9. Визначте спільні та відмінні риси у спадкуванні за правом представлення та спадковій трансмісії.

10. Поясніть, у чому полягає зміст поняття «відумерлість спадщини»? Наведіть приклади.

11. Випишіть у робочий зошит та проаналізуйте підстави розірвання спадкового договору.

12. Складіть порівняльну характеристику на тему «Спадкове право України та зарубіжних країн: порівняльний аналіз».

13. Напишіть тези-доповіді на тему «Перехід права на прийняття спадщини».

14. Складіть проект свідоцтва про:

«Право на спадщину за законом на нерухоме майно померлого спадкоємця, який не встиг прийняти спадщину (спадкова трансмісія);

«Право на спадщину за законом на нерухоме майно у разі відмови спадкоємця від спадщини на користь іншого спадкоємця»;

«Право на спадщину за законом на нерухоме майно за правом представлення, що переходить до єдиного спадкоємця»;

«Право на спадщину на обов'язкову частку щодо нерухомого майна у разі, якщо частка у спадщині спадкоємця за заповітом залишалася відкритою.

15. Складіть кросворд до теми на 15 слів.

16. Складіть розширений план-конспект до теми.

17. Складіть термінологічний словник до теми.

20. Сформуйте список правових актів, наукової та навчальної літератури до теми, який включає позиції, опубліковані за останні 5 років.

Юридичні терміни

Відумерлість спадщини – це можливість у разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття орган місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини, а якщо до складу спадщини входить нерухоме майно – за його місцезнаходженням, зобов'язаний подати до суду заяву про визнання спадщини відумерлою.

Наслідки пропущення строку для прийняття спадщини – це не подання заяви про прийняття спадщини, і спадкоємець вважається таким, що не прийняв її.

Обов'язок спадкоємців задовольнити вимоги кредитора – це зобов'язання задовольнити вимоги кредитора повністю, але в межах вартості майна, одержаного у спадщину.

Охорона спадкового майна – це здійснення в інтересах спадкоємців, відказоодержувачів та кредиторів спадкодавця з метою збереження спадкового майна до прийняття спадщини спадкоємцями або набрання чинності рішення суду про визнання спадщини відумерлою заходів щодо охорони спадкового майна.

Переважне право окремих спадкоємців на виділ їм спадкового майна в натурі – це право спадкоємців, які протягом не менш ніж одного року до часу відкриття спадщини проживали разом із спадкодавцем однією сім'єю, мають переважне право перед іншими спадкоємцями на виділ їм у натурі предметів звичайної домашньої обстановки та вжитку в розмірі частки у спадщині, яка їм належить.

Поділ спадщини між спадкоємцями – це коли частки кожного спадкоємця у спадщині є рівними, якщо спадкодавець у заповіті сам не розподілив спадщину між ними.

Право на відмову від прийняття спадщини – це подання заяви про відмову від прийняття спадщини, яка подається нотаріусу або в сільських населених пунктах – уповноваженій на це посадовій особі відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини.

Пред'явлення кредитором спадкодавця вимог до спадкоємців – це обов'язок спадкоємців повідомити кредитора спадкодавця про відкриття спадщини, якщо їм відомо про його борги, та/або якщо вони спадкують майно, обтяжене правами третіх осіб.

Перехід права на прийняття спадщини – це ситуація, при якій спадкоємець за заповітом або за законом помер після відкриття спадщини і не встиг її прийняти, право на прийняття належної йому частки спадщини, крім права на прийняття обов'язкової частки у спадщині, переходить до його спадкоємців (спадкова трансмісія).

Прийняття спадщини – це право спадкоємця за заповітом чи за законом прийняти спадщину або не прийняти її.

Спадковий договір – це угода, за якою одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача) і в разі його смерті набуває право власності на майно відчужувача.

Строк видачі свідоцтва про право на спадщину – свідоцтво про право на спадщину видається спадкоємцям після закінчення шести місяців з часу відкриття спадщини.

Строк для прийняття спадщини – це строк у шість місяців, який починається з часу відкриття спадщини.

Управління спадщиною – це, якщо у складі спадщини є майно, яке потребує утримання, догляду, вчинення інших фактичних чи юридичних дій для підтримання його в належному стані, нотаріус, а в населених пунктах, де немає нотаріуса, – відповідний орган місцевого самоврядування, у разі відсутності спадкоємців або виконавця заповіту укладають договір на управління спадщиною з іншою особою.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у редакції від 30.09.2016) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 09.02.2020).

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 (у редакції від 19.07.2017) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 08.02.2020).

Допоміжна література

1. Цивільне право України. Особлива частина. Договірні зобов'язання : навч. посіб. / [І. Е. Берестова, С. С. Бичкова, І. А. Бірюков та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 348 с.

2. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / [С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – [2-ге вид., змін. та допов.]. – К. : КНТ, 2016. – 498 с.

3. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

4. Договірне право України. Загальна частина : навч. посіб. / [Боднар Т. В., Дзера О. В., Кузнєцов Н. С. та ін.] ; за ред. О. В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 896 с.

5. Грін О. О. Спадкове право України: навчальний посібник: альб. схем / О. О. Грін. – Ужгород, 2012. – 208 с.

6. Заіка Ю. О. Спадкове право в Україні: становлення і розвиток: монографія / Ю. О. Заіка. – [2-ге вид.]. – К.: КНТ, 2007. – 288 с.

7. Заіка Ю. О. Становлення і розвиток спадкового права в Україні : дис. … докт. юрид. наук: спец. 12.00.03 / Ю. О. Заіка. – К., 2007. – С. 20.

8. Іванова К. Ю. Склад спадщини: теоретичні та практичні проблеми визначення / К. Ю. Іванова / Електронне наукове фахове видання Порівняльно-аналітичне право. − 2015. – № 5. – С. 112.

9. Канюк Н. М. Класифікація принципів спадкування / Н. М. Канюк // Часопис Київського університету права. – 2014. – № 4. – С. 154.

10. Ковальчук Я. В. Основоположні аспекти відмінності між спадкуванням за законом та спадкуванням за заповітом / Я. В. Ковальчук // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 4. – С. 200.

11. Кухарєв О. Є. Спадкове право України: навч. посібник / О. Є. Кухарєв. – К.: Алерта, 2013. – 328 с.

12. Мельник Ю. О. Правове регулювання механізму охорони спадкового майна / Ю. О. Мельник // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Випуск 34. – Том 1. – 2015. – С. 96–97. – (Серія «Право»).

13. Печений О. К. Науково-правовий висновок щодо визначення статусу онуків (правнуків) як спадкоємців п’ятої черги та співвідношення зі спадкуванням за правом представлення / О. К. Печений // Спадкове право. – 2009. – № 2 (44). – С. 32–39.

14. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Спадкове право : підручник / З. В. Ромовська. – К.: Прав. єдність, 2009. – 264 с.

15. Фурса С. Я. Теорія нотаріального процесу: науково-практичний посібник / за заг. ред. С. Я. Фурси. – К.: Алерта; Центр учбової літератури, 2012. – С. 299.

16. Фурса Є. Спадкування з іноземним елементом: порівняльний аспект, теорія і практика / Є. Фурса // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 4(98). – С. 91.

17. Цивільне право: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт.кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2011. – Т. 1. – 656 с.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття та ознаки зобов'язань та зобов'язального права.
2. Поняття, підстави виникнення та класифікація зобов'язань.
3. Суб'єкти зобов'язань. Треті особи у зобов'язанні. Зміна осіб у зобов'язанні.
4. Умови та принципи виконання зобов'язань.
5. Способи забезпечення належного виконання зобов'язань.
6. Поняття, підстави виникнення та види застави. Договір застави. Припинення права застави.
7. Поняття неустойки та її види.
8. Поняття поруки та її наслідки.
9. Поняття, види гарантії та її правові наслідки.
10. Поняття завдатку, функції та правові наслідки.
11. Поняття і зміст притримання.
12. Підстави та способи припинення зобов'язань.
13. Правові наслідки порушення зобов'язань.
14. Цивільно-правова відповідальність, її зміст.
15. Поняття, функції та значення цивільно-правового договору.
16. Класифікація договорів у цивільному праві.
17. Принципи договірного права України.
18. Публічний договір, договір приєднання, попередній договір, договір на користь третьої особи.
19. Порядок укладення цивільного договору. Оферта. Акцепт.
20. Підстави для зміни або розірвання цивільного договору.
21. Форма цивільно-правового договору і правові наслідки її недотримання.
22. Тлумачення умов цивільно-правового договору.
23. Зміст цивільно-правового договору і класифікація його умов.
24. Загальна характеристика договорів про передачу майна у власність, їхні спільні та відмінні риси. Види таких договорів.
25. Договір купівлі-продажу: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

26. Сторони договору купівлі-продажу, їх права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

27. Різновиди договору купівлі-продажу.

28. Договір купівлі-продажу в кредит.

29. Договір роздрібної купівлі-продажу.

30. Права покупця в разі продажу йому речі неналежної якості.

31. Захист прав споживачів під час укладення договору роздрібної купівлі-продажу.

32. Договір поставки: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

33. Сторони договору поставки, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

34. Поняття та особливості кооперованих поставок.

35. Договір контрактації сільськогосподарської продукції: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

36. Сторони договору контрактації сільськогосподарської продукції, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

37. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

38. Сторони договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

39. Договір міни (бартеру): поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

40. Сторони договору міни, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

41. Особливості договору міни майна на роботи (послуги) як змішаного договору.

42. Договір ренти: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

43. Особливості договору ренти. Види договору ренти. Забезпечення виплати ренти.

44. Сторони договору ренти, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

45. Договір довічного утримання (догляду): поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

46. Сторони договору довічного утримання (догляду), їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

47. Підстави та порядок припинення договору довічного утримання (догляду). Правові наслідки розірвання договору довічного утримання (догляду).

48. Договір дарування: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

49. Сторони договору дарування, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

50. Особливості договору пожертви як різновиду договору дарування.

51. Загальна характеристика договорів про оплатну передачу майна у тимчасове володіння та користування, їхні спільні та відмінні риси. Види таких договорів.

52. Договір найму (оренди): поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

53. Сторони договору найму (оренди), їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків. Порушення наймодавцем своїх обов'язків. Порушення наймачем своїх обов'язків.

54. Користування річчю, переданою у найм. Піднайм.

55. Оренда цілісних майнових комплексів та нерухомості.

56. Припинення договору найму (оренди). Розірвання договору найму (оренди): на вимогу наймодавця або на вимогу наймача.

57. Договір прокату: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма. Особливості договору прокату.

58. Сторони договору прокату, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

59. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма. Об'єкти договору найму будівлі або іншої капітальної споруди.

60. Сторони договору найму будівлі або іншої капітальної споруди, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

61. Договір найму (оренди) транспортного засобу: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма. Об'єкти договору найму (оренди) транспортного засобу.

62. Види договору найму (оренди) транспортного засобу.

63. Сторони договору найму (оренди) транспортного засобу, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

64. Договір лізингу: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

65. Особливості договору лізингу. Види лізингу.

66. Сторони договору лізингу, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

67. Договір найму (оренди) житла: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма. Особливості договору найму житла.

68. Сторони договору найму (оренди) житла, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

69. Порядок, умови та підстави надання житла в державному та громадському житловому фонді.

70. Черговість надання житла в державному та громадському житловому фонді.

71. Відмінності соціального та комерційного (приватного) найму житла.

72. Поняття, правова сутність, порядок видачі та строк дії ордера на житлове приміщення.

73. Користування житлом, переданим у найм (оренду). Договір піднайму житла.

74. Підстави розірвання договору найму (оренди) житла.

75. Правові наслідки розірвання договору найму житла.

76. Договір найму (оренди) земельної ділянки: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

77. Особливості договору найму (оренди) земельної ділянки.

78. Об'єкти договору найму (оренди) земельної ділянки.

79. Сторони договору найму (оренди) земельної ділянки, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

80. Договір позички: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма. Особливості договору позички.

81. Сторони договору позички, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

82. Підстави припинення та розірвання договору позички.

83. Відмінності договору найму та договору позички.

84. Загальна характеристика договорів про виконання робіт: їхні спільні та відмінні риси.

85. Види договорів підряду.

86. Відмінність договору про виконання робіт від договору про надання послуг.

87. Договір підряду: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма. Особливості договору підряду.

88. Сторони договору підряду, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

89. Відповідальність підрядника за неналежну якість роботи.

90. Договір побутового підряду: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма. Особливості цього договору.

91. Сторони договору побутового підряду, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

92. Договір будівельного підряду: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

93. Особливості договору будівельного підряду та передумови його укладення.

94. Сторони договору будівельного підряду, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

95. Передання та прийняття робіт за будівельним підрядом.

96. Договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма. Особливості цього договору.

97. Сторони договору підряду на проведення проектних та пошукових робіт, їх права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

98. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма. Особливості цього договору.

99. Сторони договору підряду на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

100. Загальна характеристика договорів про надання послуг, їхні спільні та відмінні риси. Види договорів про надання послуг.

101. Договір перевезення: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма. Види договорів перевезення.

102. Сторони договору перевезення, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

103. Порядок укладання договорів на вантажне перевезення залізничним транспортом.

104. Умови відповідальності сторін за договором перевезення.

105. Підстави звільнення від відповідальності за договором перевезення.

106. Договір транспортного експедирування: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

107. Сторони договору транспортного експедирування, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

108. Договір зберігання: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

109. Сторони договору зберігання, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

110. Різновиди договору зберігання.

111. Відповідальність сторін за договором зберігання.

112. Договір страхування: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

113. Сторони договору страхування, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

114. Види страхування в Україні.

115. Умови та порядок здійснення страхових виплат. Випадки відмови у здійсненні страхових виплат.

116. Підстави припинення договору страхування. Недійсність договору страхування.

117. Договір доручення: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

118. Сторони договору доручення, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

119. Підстави припинення договору доручення. Наслідки припинення договору доручення.

120. Договір комісії: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

121. Сторони договору комісії, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

122. Відповідальність сторін за договором комісії.

123. Договір управління майном: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

124. Сторони договору управління майном, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

125. Підстави припинення договору управління майном.

126. Договір позики: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

127. Сторони договору позики, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

128. Кредитний договір: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма. Види кредитів.

129. Сторони кредитного договору, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

130. Договір банківського вкладу (депозиту): поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма. Види вкладів.

131. Сторони договору банківського вкладу, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

132. Договір банківського рахунку: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

133. Сторони договору банківського рахунку, їх права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

134. Підстави і порядок списання коштів із рахунку клієнта.

135. Договір факторингу: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

136. Сторони договору факторингу, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

137. Розрахунки. Загальні положення про розрахунки.

138. Види безготівкових розрахунків.

139. Особливості розрахунків із застосуванням платіжних доручень. Особливості розрахунків за акредитивом. Види акредитивів.

140. Особливості розрахунків за інкасовими дорученнями. Види інкасо.

141. Особливості розрахунків із застосуванням розрахункових чеків. Види чеків.

142. Загальні положення про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, їхні спільні та відмінні риси. Види таких договорів.

143. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності: поняття, види, зміст.

144. Ліцензійний договір: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

145. Сторони ліцензійного договору, їхні права та обов'язки.

146. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

147. Сторони договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності, їхні права та обов'язки.

148. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

149. Сторони договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності, їхні права та обов'язки.

150. Договір комерційної концесії: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма. Види договору комерційної концесії.

151. Сторони договору комерційної концесії, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами своїх обов'язків.

152. Договір комерційної субконцесії: поняття та загальна характеристика.

153. Підстави припинення договору комерційної концесії.

154. Відповідальність сторін за договором комерційної концесії.

155. Договір про спільну діяльність: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

156. Договір простого товариства: поняття, правова ціль, юридична характеристика, істотні умови та форма.

156. Сторони договору простого товариства, їхні права та обов'язки. Правові наслідки невиконання (неналежного виконання) товаришами своїх обов'язків.

157. Ведення спільних справ учасників простого товариства.

158. Припинення договору простого товариства. Правові наслідки припинення договору простого товариства.

159. Відповідальність учасників договору простого товариства.

160. Загальна характеристика недоговірних зобов'язань. Поняття, ознаки та види недоговірних зобов'язань.

161. Зобов'язання, що виникає з публічної обіцянка винагороди без оголошення конкурсу. Права та обов'язки сторін.

162. Підстави припинення зобов'язання з публічної обіцянки винагороди.

163.Зобов'язання, що виникає з публічної обіцянка винагороди за результатами конкурсу. Види таких зобов'язань. Умови оголошення конкурсу. Права та обов'язки сторін.

164. Зобов'язання, що виникає із вчинення дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення. Права та обов'язки сторін.

165. Зобов'язання, що виникає внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи.

166. Зобов'язання, що виникає у зв'язку з рятуванням майна фізичної або юридичної особи.

167. Зобов'язання, що виникає внаслідок створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.

168. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної або юридичної особи.

169. Зобов'язання, що виникає у разі неусунення загрози.

170. Поняття та система деліктних зобов'язань. Суб'єкти та зміст деліктних зобов'язань.

171. Правові умови виникнення деліктних зобов'язань.

172. Загальні положення про порядок та обсяг відшкодування заподіяної шкоди.

173. Відшкодування шкоди, завданої особою у разі здійснення нею права на самозахист. Відшкодування шкоди, завданої у стані крайньої необхідності.

174. Відшкодування моральної шкоди.

175. Відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їхнім працівником чи іншою особою.

176. Відшкодування шкоди, завданої незаконними діями органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим або органів місцевого самоврядування, або їхніми посадовими особами.

177. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду.

178. Відшкодування шкоди, завданої злочином.

179. Відшкодування шкоди, завданої особами, які не досягли повноліття, та недієздатними особами.

180. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки. Відшкодування ядерної небезпеки.

181. Поняття та класифікація джерел підвищеної небезпеки.

182. Підстави звільнення від відповідальності за заподіяну шкоду джерелом підвищеної небезпеки.

183. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.

184. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).

185. Зобов'язання, що виникають у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави (кондикційні зобов'язання).

186. Поняття спадкового права та його система.

187. Поняття та підстави спадкування.

188. Суб'єкти спадкових правовідносин.

189. Поняття спадщини. Об'єкти спадкового правонаступництва.

190. Час і місце відкриття спадщини, їх правове значення.

191. Усунення від права на спадкування.

192. Спадкування за заповітом. Посвідчення та зміст заповіту. Види заповітів.

193. Види заповідальних розпоряджень.

194. Виконання заповіту. Права та обов'язки виконавця заповіту.

195. Право на обов'язкову частку в спадщині.

196. Порядок та випадки відміни та зміни заповіту.

197. Підстави і черговість спадкування за законом.

198. Порядок прийняття спадщини. Дії, які свідчать про прийняття спадщини.

199. Порядок відмови від спадщини.

200. Відповідальність спадкоємця за боргами спадкодавця.

201. Оформлення права на спадщину.

202. Особливості спадкового договору та його умови.

203. Спадкова трансмісія. Підпризначення спадкоємця.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Базовий

1. Авторське право і суміжні права. Законодавство та судова практика // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2003. – № 3. – Ст. 280.

2. Водний кодекс України від 6 червня 1995 року № 213/95-ВР (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 24. – Ст. 189.

3. Всесвітня Конвенція про авторське право. Міжнародний договір від 6 вересня 1952 року // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2003. – № 3.

4. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 21–22 (30.05.2003). – Ст. 144.

5. Державна та комунальна власність в Україні // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2002. – № 5. – С. 229.

6. Європейська конвенція про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми. Документ Ради Європи, Люксембург, 20 травня 1980 року // Бюлетень законодавства та юридичної практики України. – 2002. – № 3. – С. 129.

7. Житловий кодекс України // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1983. – Додаток до № 28. – Ст. 573.

8. Законодавство і судова практика з питань приватизації // Бюлетень законодавства і юридичної практики. – 2003. – № 1.

9. Законодавство України про банкрутство // Бюлетень законодавства і юридичної практики. – 2002. – № 4.

10. Земельний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3–4 (25.01.2002). – Ст. 27.

11. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Затверджена наказом Міністерства юстиції України від 3 березня 2004 року № 20/5 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 10. – Ст. 639.

12. Кодекс торговельного мореплавства // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 52 (26.12.95). – Ст. 349.

13. Кодекс України про надра № 132/94-ВР (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 36. – Ст. 340.

14. Конвенція про правову допомогу та правові відносини в цивільних, сімейних та кримінальних справах. Міжнародна угода від 22 січня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 46. – Ст. 147.

15. Конвенція про захист прав людини та основних свобод. Рим, 4 листопада 1950 року. Ратифіковано Законом України від 17 липня 1997 року № 475/97-ВР // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – С. 121.

16. Конституція України від 28 червня 1996 року (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

17. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 року № 3852-XII (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 17. – Ст. 99.

18. Основи законодавства про охорону здоров'я від 19 листопада 1992 року № 2801-XII (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.

19. Повітряний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 25 (22.06.93). – Ст. 274.

20. Про право власності на окремі види майна : Постанова Верховної Ради України від 17 червня 1991 року (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 35. – Ст. 517.

21. Про порядок посвідчення заповітів і довіреностей, що прирівнюються до нотаріально засвідчених : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 червня 1994 року № 419 (із змінами та доповненнями) // Зібрання постанов Уряду України. – 1994. – № 10. – Ст. 249.

22. Про участь України у Всесвітній конвенції про авторське право 1952 року : Постанова Верховної Ради України від 23 грудня

1993 року № 3794-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 70.

23. Про судову практику в справах про визнання громадянина обмежено дієздатним чи недієздатним : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28 березня 1972 року № 3 // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 1999. – № 5.– С. 129.

24. Про судову практику у справах про визнання правочинів недійсними : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28 квітня 1978 року № 3 (із змінами та доповненнями) // Юридичний вісник України. – 2001. – № 37.

25. Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27 березня 1992 року № 6 (із змінами та доповненнями) // Юридичний вісник України. – 2002. – червень. – № 26.

26. Постанови Пленуму Верховного Суду України 1972–2002. Офіц. вид./ За заг. ред. В. Т. Маляренка. – К.: Видавництво А.С.К., 2003. – 560 с.

27. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1995 року № 4 (із змінами та доповненнями) // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2003. – № 3.

28. Про дію міжнародних договорів на території України : Закон України від 10 грудня 1991 року № 1953-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 10. – Ст. 137.

29. Про міжнародні договори України: Закон України від 22 грудня 1993 року № 3767-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 10. – Ст. 45.

30. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-XII (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – Ст. 377.

31. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22 лютого 2000 року № 1489-III // Офіційний вісник України. – 2002. – № 12. – Ст. 444.

32. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 року //Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2003. – № 36. – Ст. 275.

33. Про захист прав споживачів : Закон України від 12 травня 1991 року (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 30. – Ст. 379.

34. Про органи реєстрації актів громадянського стану: Закон України від 24 грудня 1993 року № 3807-XII (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 14. – Ст. 78.

35. Про свободу совісті та релігійні організації : Закон України від 23 квітня 1991 року № 987-XII (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 25. – Ст. 283.

36. Про ціни і ціноутворення: Закон України від 3 грудня 1990 року (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1990. – № 52. – Ст. 650.

37. Про приватизаційні папери: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 24 (16.06.92). – Ст. 352.

38. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня № 2657-XII (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.

39. Про об’єднання громадян: Закон України від 16 червня 1992 року № 2460-XII (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – Ст. 504.

40. Про споживчу кооперацію: Закон України від 10 квітня 1992 року № 2265-XII (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 30. – Ст. 414.

41. Про благодійництво та благодійні організації: Закон України від 16 вересня 1997 року № 531/97-ВР (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 46. – Ст. 292.

42. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України в редакції від 30 червня 1999 року № 784-XIV (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 31. – Ст. 440.

43. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17 липня 1997 року № 469/97-ВР (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 39. – Ст. 261.

44. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 15 травня 2003 року № 755-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 31–32. – Ст. 263.

45. Про кооперацію: Закон України від 10 липня 2003 року № 1087-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 33. – Ст. 1774.

46. Про фермерське господарство: Закон України від 19 червня 2003 року № 973-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – Ст. 363.

47. Про банки та банківську діяльність: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5–6 (09.02.2001). – Ст. 30.

48. Про кредитні спілки: Закон України від 20.12.2001 № 2908-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2908-14.

49. Про інвестиційну діяльність: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47 (19.11.91). – Ст. 646.

50. Про аудиторську діяльність: Закон України від 22 квітня 1993 року № 3125-XII (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 23. – Ст. 243.

51. Про нотаріат: Закон України від 9 лютого 1993 року № 3425-XII (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 39. – Ст. 383.

52. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України від 16 листопада 1992 року № 2782-XII (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 1. – Ст. 1.

53. Про заставу: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 47 (24.11.92). – Ст. 642.

54. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 11. – Ст. 140.

55. Про приватизацію державного житлового фонду: Закон України від 19 червня 1992 року № 2482-XII (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 36. – Ст. 524.

56. Про обіг векселів в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 24. – Ст. 128.

57. Про оренду державного та комунального майна: Закон України від 10 квітня 1992 року (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 30. – Ст. 416.

58. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25 червня 1993 року № 3322 (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 33. – Ст. 345.

59. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3688-XII (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 34.

60. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15 грудня 1993 року № 3689-XII (із змінами та доповненнями) //Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 36.

61. Про телебачення і радіомовлення: Закон України від 21 грудня 1993 року № 3759-XII (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 10. – Ст. 43.

62. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті : Закон України від 23 вересня 1994 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 40. – Ст. 364.

63. Про приєднання України до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів: Закон України від 31 травня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 21. – Ст. 155.

64. Про ратифікацію угоди про співробітництво в області охорони авторського права і суміжних прав: Закон України від 27 січня 1995 року № 34/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 5. – Ст. 32.

65. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27 січня 1995 року № 32/95-ВР (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 7. – Ст. 45.

66. Про інформаційні агентства: Закон України від 28 лютого 1995 року № 745/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 13. – Ст. 83.

67. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10 лютого 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 9. – Ст. 56.

68. Про операції з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах: Закон України від 15 вересня 1995 року (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 32. – Ст. 255.

69. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19 березня 1997 року № 93/96-ВР (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 19. – Ст. 80.

70. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : Закон України від 30 жовтня 1996 року № 448/96-ВР (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 51. – Ст. 292.

71. Про поставки продукції для державних потреб : Закон України від 22 грудня 1995 року (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 3. – Ст. 9.

72. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

73. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року № 3792-XII (в редакції Закону України від 11 липня 2001 року № 2627-III (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64; Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 43. – Ст. 214.

74. Про професійних творчих працівників та творчі спілки: Закон України від 7 жовтня 1997 року (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 52. – Ст. 312.

75. Про видавничу справу: Закон України від 5 червня 1997 року № 318/97-ВР (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 32. – Ст. 206.

76. Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем: Закон України від 5 жовтня 1997 року № 621/97-ВР (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 8. – Ст. 28.

77. Про кінематограф: Закон України від 13 січня 1998 року № 9/98-ВР (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 22. – Ст. 114.

78. Про охорону прав на зазначення походження товарів: Закон України від 16 червня 1999 року № 752-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 32. – Ст. 267.

79. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3687-XII (в редакції Закону України від 1 червня 2000 року № 1771-III (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 32; Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 37. – Ст. 307.

80. Про племінну справу у тваринництві: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3691-XII (в редакції Закону України від 21 грудня 1999 року № 1328-XII (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 6–7. – Ст. 37.

81. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21 квітня 1993 року № 3116-XII (в редакції Закону України від 17 січня 2002 року № 2986-III) // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 7. – Ст. 278.

82. Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних: Закон України від 23 березня 2000 року № 1587-III (в редакції Закону України від 10 липня 2003 року № 1098-III) // Офіційний вісник України. – 2003. – № 33. – Ст. 1776.

83. Про тваринний світ: Закон України від 13 грудня 2001 року № 2894-III (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 14. – Ст. 97.

84. Про електроенергетику: Закон України від 16 жовтня 1997 року (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 1. – Ст. 1.

85. Про оренду землі: Закон України від 6 жовтня 1998 року (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 46–47. – Ст. 280.

86. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 40. – Ст. 365.

87. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12 липня 2001 року № 2658-III (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 47. – Ст. 251.

88. Про введення мораторію на примусову реалізацію майна: Закон України від 29 листопада 2001 року № 2864-III // Офіційний вісник України. – 2001. – № 52. – Ст. 2332.

89. Про страхування: Закон України від 4 жовтня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 7. – Ст. 78.

90. Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення: Закон України від 13 грудня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 14. – Ст. 96.

91. Про рекламу: Закон України від 3 липня 1996 року № 270/96-ВР (в редакції Закону України від 11 липня 2003 року № 1121-IV) // Офіційний вісник України. – 2003. – № 38. – Ст. 2020.

92. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 11 (12.03.2004). – Ст. 140.

93. Сімейний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22 (31.05.2002). – Ст. 135.

94. Про врегулювання діяльності нотаріату в Україні : Указ Президента України : від 23 серпня 1998 року № 932/98 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 34. – Ст. 1274.

95. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40–41, 42. – Ст. 492.

96. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV(із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 78–79,80. – Ст. 890.

Допоміжна

1. Інтелектуальна власність: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / Аксютіна А. В., Нестерцова-Собакарь О. В., Тропін В. В. [та ін.]; за заг. ред. канд. юрид. наук, доц. О. В. Нестерцової-Собакарь. – Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 140 с.

2. Батожська О. В. Правові наслідки порушення договору зберігання транспортних засобів: окремі аспекти / О. В. Батожська // Кримський юридичний вісник. – 2010. – № 1 (8). – Частина І. – С. 40–45.

3. Батожська О. В. Юридичне значення поділу договорів зберігання на оплатні та безоплатні / О. В. Батожська // Актуальні проблеми цивільного права та процесу: матеріали науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті професора О. А. Пушкіна (Харків, 21 травня 2005 року). – Х: НУВС, 2005. – С. 24–27.

4. Батожська О. В. Тлумачення терміна «передання майна» у договорі зберігання: деякі аспекти / О. В. Батожська // Актуальні проблеми цивільного права та процесу: матеріали науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті професора О. А. Пушкіна (Харків, 27 травня 2006 року). – Х: ХНУВС, 2006. – С.14–16.

5. Безлюдько І. Система договорів перевезення за новим законодавством України / І. Безлюдько // Право України. – 2005. – № 9. – С. 46–49.

6. Беляневич О. А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) / О. А. Беляневич. – К. : Юрінком Інтер, 2014. – 592 с.

7. Беляневич О. А. Договір як засіб саморегуляції господарських відносин: загальна характеристика / О. А. Беляневич // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2015. – № 8. – С. 40– 48.

8. Бервено С. До питання реальності та консенсуальності цивільно-правових договорів / С. Бервено, О. Дзера // Юридична Україна. – 2009. – № 4. – С. 43–48.

9. Білоус Ж. Проблеми визнання господарських договорів недійсними / Ж. Білоус // Юридична Україна. – 2009. – № 11. – С. 31–40.

10. Блажівська О. Є. Правовий статус учасників договору про спільну діяльність // Вісник прокуратури. – 2007. – № 2. – С. 94–101.

11. Блажівська О. Є. Відповідальність учасників договору про спільну діяльність / О. Є. Блажівська // Судова апеляція. – 2007. – № 1 (6). – С. 114–121.

12. Блажівська О. Є. Визнання договору про спільну діяльність удаваним як міра захисту інтересів його учасників / О. Є. Блажівська // Охоронюваний законом інтерес в цивільному праві та процесі: матеріали круглого столу, 16 грудня 2005 року. – Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2006. – С. 151–153.

13. Бобуйок І. А. Деякі питання відповідальності поручителів за невиконання основного зобов'язання в судовій практиці / І. А. Бобуйок // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2013. – Вип. 4. – Т. 1. – С. 65–67.

14. Бобуйок І. А. Припинення договору поруки: теорія та судова практика / І. А. Бобуйок // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2013. – Вип. 5. – Т. 1. – С. 69–73.

15. Бобуйок І. А. Проблеми розмежування поруки та майнової поруки в судовій практиці / І. А. Бобуйок // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2013. – Вип. 23. – Ч. 1. – Т. 1. – С. 169–171.

16. Бобуйок І. А. Договір поруки в цивільному праві України: структура договірних зв'язків / І. А. Бобуйок // Підприємництво, господарство і право. – 2014. – № 2. – С. 18–20.

17. Бобуйок І. А. Деякі особливості відповідальності поручителя за договором поруки / І. А. Бобуйок // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – № 1. – Т. 1. – С. 92–95.

18. Богун В. Правовое регулирование договорных отношений по новым Гражданскому и Хозяйственному кодексам Украины / В. Богун // Частный предприниматель. – 2007. – № 21. – С. 6–9.

19. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (заг. положення) : навч. посіб. / Т. В. Боднар. – К. : Юстініан, 2016. – 280 с.

20. Боднар Т. В. Гарантія як вид забезпечення виконання зобов'язань за Цивільним кодексом України / Т. В. Боднар // Вісник господарського судочинства. – 2012. – № 2. – С. 143–150.

21. Боднар Т. В. Погашення договірного зобов'язання як спосіб його припинення / Т. В. Боднар // Юридична Україна. – 2012. – № 3. – С. 28–32.

22. Бойко Н. М. Особливості предмета договору позички / Н. М. Бойко // Часопис Національного університету «Острозька академія». – 2013. – № 1(7). – С. 55–58. – (Серія «Право»).

23. Борисова В. Загальні положення договору купівлі-продажу за новим Цивільним кодексом України / В. Борисова // Юридичний радник. – 2005. – № 1. – С. 50–54.

24. Борисова В. Правова характеристика договору лізингу за оновленим цивільним законодавством / В. Борисова // Юрист України. – 2004. – № 4 (6), грудень. – С. 24–29.

25. Бородовський С. Деякі питання укладання, зміни і розірвання договору в цивільному праві України / С. Бородовський // Юридична Україна. – 2017. – № 1. – С. 23–26.

26. Бородовський С. Окремі питання зміни і розірвання договору в цивільному праві України / С. Бородовський // Право України. – 2011. – № 3. – С. 43–45.

27. Братель О. Г. Особливості тлумачення положень договору дарування / О. Г. Братель // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 1. – С. 35–37.

28. Буткевич О. В. Сторони в договорі (контракті) на реалізацію інвестиційного проекту у вільній економічній зоні / О. В. Буткевич // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2013. – № 10. – С. 70–77.

29. Віхров О. Роль і місце організаційно-господарських зобов'язань у сучасній економіці / О. Віхров // Право України. – 2009. – № 4. – С. 53–56.

30. Вергела І. Колізії у сфері забезпечення виконання зобов'язань / І. Вергела, Б. Швець // Юридичний журнал. – 2004. – № 9. – С. 35–38.

31. Верховець А. А. Співвідношення цивільно-правових заходів оперативного впливу із заходами цивільно-правової відповідальності / А. А. Верховець // Вісник господарського судочинства. – 2006. – № 1. – С. 125–130.

32. Вовчак О. Д. Факторинг : навч. посіб. / О. Д. Вовчак, Г. Є. Шпаргало, Т. Я. Андрейків. – К. : Знання, 2012. – 247 с.

33. Волкова К. Особливості регулювання договорів доручення на управління корпоративними правами держави / К. Волкова // Юридичний вісник України. – 2004. – № 25. – С. 29.

34. Воловенко І. Неточності при складанні господарських договорів / І. Воловенко // Справочник экономиста. – 2007. – № 2. – С. 53–55.

35. Воронова О. В. Підстави набуття права власності на житло : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Воронова Ольга Василівна. – К., 2005. – 20 с.

36. Герасимчук О. Система цивільно-правових договорів: стан і перспективи розвитку / О. Герасимчук // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2009. – № 2. – С. 67–72.

37. Герц А. А. Підстави виникнення правовідносин з іпотеки майнового комплексу / А. А. Герц // Університетські наукові записки. – 2008. – № 4 (24). – С. 109–114.

38. Герц А. А. Іпотека підприємства як єдиного майнового комплексу: монографія / А. А. Герц. – Львів, 2007. – 195 с.

39. Глоба О. Укладення договору поставки: теорія і практика / О. Глоба // Юридичний журнал. – 2005. – № 2. – С. 40–47.

40. Голубєва Н. Ю. Класифікація зобов'язань у цивільному праві / Н. Ю. Голубєва // Збірник наукових праць за результатами міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми цивільного права». – Харків, 2012. – С. 317–321.

41. Голубєва Н. Ю. Дійсність немайнових зобов'язань за ЦК України / Н. Ю. Голубєва //Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»: збірник наукових праць. – Одеса: Юрид. літ-ра, 2012. – Том XII. – С. 300–313.

42. Голубєва Н. Ю. Співвідношення понять «зобов'язання» та «обов'язок» / Н. Ю. Голубєва // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Ужгород: УжНУ «Говерла», 2012. – Вип. 18. – С. 76–79. – (Серія «Право»).

43. Господарський кодекс України. Науковопрактичний коментар. Станом на 18 березня 2013 року / Д. Л. Тупчієнко, С. В. Мостовенко, С. Г. Деледивка [та ін.]. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 672 с.

44. Говорушко Т. А. Факторинг як форма рефінансування дебіторської заборгованості / Т. А. Говорушко, І. П. Ситник, К. М. Степаненко // Облік і фінанси АПК. – 2012. – № 4. – С. 35–40.

45. Грамацький Е. Інститут зберігання майна за новим Цивільним кодексом України / Е. Грамацький // Вісник прокуратури. – 2003. – № 5. – С.98–102.

46. Гриджук Д. М. Застава як спосіб забезпечення виконання зобов'язань / Д. М. Гриджук, В. О. Олійник. – К.: Оріяни, 2012. – 295 с.

47. Гриценко В. В. Факторинг як ефективний інструмент підтримки бізнесу / В. В. Гриценко // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – 2010. – № 3. – С. 248–261. – (Серія «Економічні науки»).

48. Гриценко М. П. Сучасний стан та перспективи розвитку ринку факторингових послуг в Україні / М. П. Гриценко // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2010. – № 2. – С. 75–83. – (Серія «Фінанси і кредит»).

49. Гончаренко В. О. До питання визначення предмета договору позички / В. О. Гончаренко // Суспільство. Держава. Право. Цивільне право. – 2015. – № 5. – С. 39–42.

50. Гриняк Андрій. Договірне регулювання підрядних відносин у підприємницькій діяльності / Андрій Гриняк // Підприємництво, господарство і право. – 2015. – № 9. – С. 3–7

51. Гриняк А. Б. Договір у механізмі правового регулювання приватно-правових відносин. Договірне регулювання приватно-правових відносин в умовах євроінтеграційних процесів в Україні: монографія / А. Б. Гриняк; за заг. ред. академіка НАПрН України О. Д. Крупчана; наук. ред. А. Б. Гриняк. – К., 2017. – 334 с.

52. Гриняк А. Б. Особливості розмежування договорів підряду та договорів із надання послуг / А. Б. Гриняк // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 4. – С. 18–20.

53. Гриняк А. Б. Поняття механізму правового регулювання підрядних договірних відносин / А. Б. Гриняк // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 3. – С. 10–12.

54. Гриняк А. Б. Теоретичні засади правового регулювання підрядних зобов'язань у цивільному праві України: монографія / А. Б. Гриняк. – К.: НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2013. – 374 с.

55. Гуцуляк В. Нормативно-правове регулювання відносин з проведення пошукових робіт: окремі аспекти / В. Гуцуляк // Підприємництво, господарство і право. – 2015. – № 11. – С. 7–11.

56. Гуцуляк В. К. Поняття договору підряду на проведення пошукових робіт у цивільному законодавстві України / В. К. Гуцуляк // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Випуск 3–2. – Том 3. – С. 10–15. – (Серія «Юридичні науки»).

57. Гуцуляк В. Особливості відповідальності підрядника за порушення умов договору підряду на проведення пошукових робіт / В. Гуцуляк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Випуск 39. – Том 1. –2016. – С. 53–57. – (Серія «Право»).

58. Демчук А. М. Істотні умови договору зберігання на товарному складі / А. М. Демчук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2013. – Випуск 21. – Частина І. – Том 1. – С. 207– 211. –(Серія «Право»).

59. Демчук А. М. Договір як підстава виникнення відносин зберігання на товарному складі / А. М. Демчук // Адвокат. – 2013. – № 9. – С. 28–31.

60. Демчук А. М. Поклажодавець: сторона договору зберігання на товарному складі / А. М. Демчук // Актуальні питання реформування правової системи України: зб. наук. ст. за матеріалами XI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 13–14 червня 2014 року) / Уклад. Л. М. Джурак. – Луцьк: «Вежа-Друк», 2014. – С. 121–122.

61. Дихта Н. М. Спеціальні підстави припинення договору доручення за цивільним законодавством України / Н. М. Дихта // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. – О. : Юрид. л-ра, 2011. – Вип. 61. – С. 551–559.

62. Дихта Н. М. Прояв фідуціарності під час реалізації прав за договором доручення / Н. М. Дихта // Часопис цивілістики. – 2017. – Вип. 28. – С. 32–37.

63. Дихта Н. М. Універсальність представництва шляхом використання договору доручення / Н. М. Дихта // Юридична наука і практика: пошук правової гармонії : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція», присвяченої Дню юриста (5 жовтня 2017 року, м. Київ). – Київ : Артек, 2017. – С. 74–77.

64. Дмитрієва Ю. Визначення поняття «договору простого товариства» та його правова кваліфікація / Ю. Дмитрієва // Право України. – 2017. – № 9. – С. 96–100.

65. Дмитренко В. Ю. Загальні умови виконання іпотечного зобов'язання: проблеми та шляхи вирішення / В. Ю. Дмитренко // Економіка та право: науковий журнал. – Київ: Інститут економіко-правових досліджень Національної академії наук України, 2017. – № 1 (46). – С. 41–45.

66. Дмитренко В. Ю. Особливості виконання іпотечного зобов'язання / В. Ю. Дмитренко // Приватне право і підприємництво: збірник наукових праць / Ред. кол.: Крупчан О. Д. (гол. ред.) та ін. – Київ: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, 2017. – № 17. – С. 113–116.

67. Дмитренко В. Ю. Проблеми захисту цивільних прав та інтересів суб'єктів виконання іпотечного зобов'язання / В. Ю. Дмитренко // Правове регулювання економіки: збірник наукових праць. – Київ: ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2017. – № 16. – С. 179–189.

68. Дмитренко В. Ю. Динаміка іпотечного зобов'язання на стадії його виконання / В. Ю. Дмитренко // Приватне право і підприємництво: збірник наукових праць / Ред. кол.: Крупчан О. Д.

(гол. ред.) та ін. – Київ: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, 2018. – Вип. 18. – С. 59–61.

69. Договір у цивільному і трудовому праві : довідник / за ред. Ю. С. Шемшученка, Я. М. Шевченко ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Ч. 1 : Я. М. Шевченко, О. М. Молявко, І. Ф. Севрюкова [та ін.]. – К. : Юридична книга, 2009. – 280 с.

70. Договір купівлі-продажу об'єктів приватизації // Зобов'язальне право: теорія і практика: навч. посібн. для студентів юрид. вузів і фак. ун-тів / О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцова, В. В. Луць [та ін.]; за ред. О. В. Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 271–293.

71. Договірне право : конспект лекцій / І. В. Жилінкова, В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва [та ін.] ; за ред. І. В. Жилінкової, В. І. Борисової. – Харків : Нац. юрид. акад. України, 2015. – 116 с.

72. Договірне право України. Загальна частина : навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцов [та ін.] ; за ред. О. В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 896 с.

73. Договори з виконання робіт в цивільному праві України: проблеми теорії і практики : монографія / за заг. ред. А. Б. Гриняка. – К. : НДІ приватного права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2015. – 402 с.

74. Договірне право України. Особлива частина : навч. посіб. для студ. вузів / за ред. О. В. Дзера. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 1200 с.

75. Договори в підприємницькій діяльності / Податки та бухгалтерський облік. – 2014. – № 15/16.– С. 3–108 – (Спецвипуск).

76. Домбругова А. Класифікація договорів купівлі-продажу за новим Цивільним кодексом України / А. Домбругова // Юридична Україна. – 2005. – № 12. – С. 75–81.

77. Домбругова А. Загальні положення про договір найму в новому Цивільному кодексі України / А. Домбругова // Юридична Україна. – 2005. – № 10. – С. 78–87.

78. Зайцев А. Ю. Актуальні проблеми захисту права власності та інших речових прав на житло / А. Ю. Зайцев // Держава і право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – 2014. – Вип. 62. – С. 220–227.

79. Зайцев А. Ю. Особливості здійснення повноважень власника житла / А. Ю. Зайцев // Право і суспільство. – 2015. – № 2. – С. 64–71.

80. Зайцев А. Ю. Теоретичні та практичні аспекти віндикації житла / А. Ю. Зайцев // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2015. – Вип. 35. – Т. 1. – Ч. 2. – С. 146–151. – (Серія «Право»).

81. Зайцев А. Ю. Деякі питання захисту права власності на житло шляхом його визнання / А. Ю. Зайцев // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – Вип. 1. – Т. 1. – С. 114–117. – (Серія «Юридичні науки»).

82. Зайцев А. Ю. Суб'єктивне право власності на житло в Україні: проблемні аспекти / А. Ю. Зайцев // Часопис Київського університету права. – 2016. – № 2. – С. 210–214.

83. Заруба О. Д. Страхова справа: підручник / О. Д. Заруба. – К.: Товариство «Знання», 1998. – 314 с.

84. Євстігнєєв А. Істотні умови договору за Цивільним та Господарським кодексами: порівняльний аспект / А. Євстігнєєв // Юридичний журнал. – 2006. – № 1. – С. 22–23.

85. Єфімов О. Господарський та цивільно-правовий договори у підприємницькій діяльності / О. Єфімов // Аудитор України. – 2009. – № 9/10. – С. 59–63.

86. Жданкіна Л. К. Класифікація видів припинення цивільного зобов'язання зарахуванням зустрічних однорідних вимог / Л. К. Жданкіна // Економіка. Фінанси. Право. – 2017. – № 7. – С. 15–18.

87. Жданкіна Л. К. Напрями вдосконалення цивільно-правової моделі зарахування зустрічних однорідних вимог як способу припинення цивільних зобов'язань / Л. К. Жданкіна // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – № 5. – С. 86–90. – (Серія «Юридичні науки»).

88. Карнаух Т. М. Об'єкти права притримання / Т. М. Карнаух // Юридичний вісник України. – 2007. – № 23. – С. 8–9.

89. Карнаух Т. М. Окремі види речей як об'єкти права притримання / Т. М. Карнаух // Юридичний вісник України. – 2007. – № 24. – С. 7.

90. Карнаух Т. М. Нерухомі речі як об'єкт права притримання / Т. М. Карнаух // Юридичний вісник України. – 2007. – № 25. – С. 1, 14.

91. Кирилюк А. В. Ліцензійні договори на використання літературних творів за законодавством України / А. В. Кирилюк // Актуальні проблеми держави та права: зб. наук. праць. – Одеса, 2008. – Вип. 42. – С. 58–65.

92. Клейменова С. До питання про систему договорів лізингу / С. Клейменова // Вісник прокуратури. – 2006. – № 8. – С. 62–66.

93. Клюєва Є. М. Особливості укладання договору дарування юридичними особами / Є. М. Клюєва // Законодавство України : проблеми та перспективи розвитку: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Косів, 27–31 січ. 2009 року). – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2009. – С. 327–330.

94. Клюєва Є. М . Деякі питання пожертвування майна суб'єктів господарювання / Є. М. Клюєва // Збірник тез XIII Науково-практичної конференції (Київ, 23–27 березня 2009 року). – Київ, 2009. – С. 30–33.

95. Клюєва Є. М. Особливості відповідальності дарувальника за договором дарування / Є. М. Клюєва // Збірник тез наукових робіт учасників IV Міжнар. наук. конф. студентів та аспірантів (Одеса, 3–4 квіт. 2009 року). – О.: Фенікс, 2009. – С. 378–380.

96. Козоріз Г. Г. Проблеми реалізації соціальних функцій страхування в Україні / Г. Г. Козоріз // Регіональна економіка. – 2011. – № 2. – С. 137–142.

97. Коломієць Н. Становлення господарського зобов'язання як правової категорії / Н. Коломієць // Право України. – 2016. – № 4. – С. 48–52.

98. Корнякова Т. В. До характеристики адміністративно-правового статусу суб'єктів публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності / Т. В. Корнякова, А. В. Хрідочкін // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2017. – № 6. – С. 108–111.

99. Коссак В. М. Проблеми припинення зобов'язань за новим Цивільним кодексом України / В. М. Коссак // Актуальні проблеми держави і права. – Одеса: Юрид. літ., 2004. – Вип. 23. – С. 11–17.

100. Костенко Л. Ціна є обов'язковою умовою господарського договору / Л. Костенко // Бухгалтерія. – 2016. – № 26. – С. 85–87.

101. Колянковська Т. О. Правове регулювання перевезень вантажів у прямому змішаному сполученні: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.03 / Т. О. Колянковська. – Одеса, 2007. – 177 с.

102. Кравчук В. Правові наслідки недійсності договорів про відчуження часток в статутному капіталі товариства / В. Кравчук // Юридична Україна. – 2017. – № 10. – С. 36–42.

103. Крат В. Неустойка. Що переважить: майно або гроші / В. Крат // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 12. – С. 41–42.

104. Кривенда О. Деякі аспекти поняття і правової природи позикових відносин / О. Кривенда // Підприємництво, господарство і право. – 2018. – № 9. – С. 49–51.

105. Крижна В. М. Загальна характеристика договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності / В. М. Крижна // Право України. – 2016. – № 9. – С. 68–71.

106. Крижна В. М. Права та обов'язки сторін за договором комерційної концесії / В. М. Крижна // Економіка. Фінанси. Право. – 2017. – № 7. – С. 14–18.

107. Крижна В. М. Правове регулювання ліцензійного договору законодавством України / В. М. Крижна // Вісник господарського судочинства. – 2014. – № 4. – С. 155–159.

108. Крижна В. М. Договір за ЦКУ та господарський договір за ГКУ / В. Крижна // Бухгалтерія. – 2009. – № 3/4. – С. 66–71.

109. Крисань Т. Є. Визначення збитків у законодавстві та праві зарубіжних країн / Т. Є. Крисань // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2008. – Вип. 9. – № 2. – С. 292–295. – (Серія «Право»).

110. Лисенко І. В. Щодо підстав набуття права приватної власності на житло / І. В. Лисенко // Право та управління. – 2011. – № 1. – С. 247–251.

111. Кудрявцев В. Відмежування непойменованих способів забезпечення виконання зобов'язань за кредитним договором від інших цивільно-правових конструкцій / В. Кудрявцев // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 3. – С. 31–34.

112. Кудрявцев В. І. Застава цінних паперів як спосіб забезпечення виконання кредитних зобов'язань / В. І. Кудрявцев // Актуальні правові та гуманітарно-економічні проблеми в період реформування демократичного суспільства: збірник тез V Всеукраїнської науково-практичної конференції (2 грудня 2016 року). – Кіровоград : ПВНЗ КІДМУ КПУ, 2016. – С. 116–119.

113. Кудрявцев В. І. Цесія та факторинг як непойменовані способи забезпечення виконання кредитних зобов'язань / В. І. Кудрявцев // Актуальні проблеми договірного права: тези доповідей круглого столу, м. Запоріжжя, 30 вересня 2016 року / за заг. ред. М. О. Ткалича. – Запоріжжя: ЗНУ, 2016. – С. 51–54.

114. Кудрявцев В. І. Предмет як істотна умова кредитного договору / В. І. Кудрявцев // Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 95-річниці з дня народження д-ра. юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова (Харків, 17 лют. 2017 року). – Х.: Право, 2017. – С. 302–306.

115. Лєщенко О. Найм (оренда) транспортного засобу / О. Лєщенко // Мала енциклопедія нотаріуса. – 2004. – № 2. – С. 99–102.

116. Луговець Л. Особливості укладання господарських договорів згідно з новим законодавством України / Л. Луговець // Справочник экономиста. – 2004. – № 8. – С. 47–49 ; № 9. – С. 33–37.

117. Ляшко В. П. Впровадження прогресивних методів управління фінансовими ресурсами підприємств у зовнішньоекономічній діяльності : дис. кандидата економічних наук: 08.06.01 / Ляшко Вадим Петрович; Українська академія зовнішньої торгівлі. – К., 2004. – 174 с.

118. Ляшенко О. А. Щодо необхідності захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності / О. А. Ляшенко // Актуальні проблеми діяльності ОВС : матеріали науково-практичного семінару (м. Кіровоград, 29 квітня 2008 року). – К. : Вид-во Кіровоград. юрид. ін.-ту ХНУВС, 2008. – С. 134–137.

119. Ляшенко О. А. Актуальні проблеми захисту інтелектуальної власності в мережі інтернет / О. А. Ляшенко // Сучасні проблеми розвитку державності та протидії злочинності : матеріали VIII звітної наук.-практ. конф. (м. Кіровоград, 19 травня

2010 року). – К. : Вид-во Кіровоград. юрид. ін.-ту ХНУВС, 2010. – С. 116–118.

120. Ляшенко О. А. Правові форми впливу органів внутрішніх справ щодо боротьби з піратством / О. А. Ляшенко // Актуальні проблеми забезпечення громадської безпеки: матеріали науково-практичної конференції (м. Кіровоград, 8 квітня 2011 року). – К. : Вид-во Кіровоград. юрид. ін.-ту ХНУВС, 2011. – С. 247–248.

121. Михальнюк О. В. Відповідальність поручителя за договором поруки / О. В. Михальнюк // Вісник Верховного суду України. – 2004. – № 2. – С. 37–42.

122. Мілаш В. Принцип свободи підприємницького комерційного договору / В. Мілаш // Право України. – 2015. – № 2. – С. 36–39.

123. Міловська Н. В. Договірні зобов'язання зі страхування у цивільному праві України: проблеми теорії та практики: монографія / Н. В. Міловська. – К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2019. – 488 с.

124. Міловська Н. В. Договірне регулювання відносин з надання страхових послуг. Договірне регулювання приватно-правових відносин в умовах євроінтеграційних процесів в Україні: монографія / Н. В. Міловська; за заг. ред. академіка НАПрН України О. Д. Крупчна; наук. ред. А. Б. Гриняк. – К., 2017. – С. 271–296.

125. Міловська Н. В. Правовий статус вигодонабувача за договором страхування цивільної відповідальності / Н. В. Міловська // Приватне право і підприємництво: збірник наукових праць / Крупчан О. Д. та ін. – К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, 2017. – Вип. 17. – С. 116–121.

126. Міловська Н. В. Виникнення та етапи розвитку договірних відносин страхування / Н. В. Міловська // Приватне право і підприємництво: збірник наукових праць / Крупчан О. Д. та ін. – К.: Науководослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, 2018. – Вип. 18. – С. 143–148.

127. Міловська Н. В. Звичаї ділового обороту як джерела правового регулювання договірних страхових відносин / Н. В. Міловська // Підприємництво, господарство і право. – 2018. – № 2. – С. 35–39.

128. Міловська Н. В. Структура механізму правового регулювання договірних страхових відносин / Н. В. Міловська // Право і суспільство. – 2018. – № 3–1. – С. 98–104.

129. Міхно М. Поняття, зміст та основні вимоги до страхових договорів / М. Міхно // Економіка. Фінанси. Право. – 2011. – № 9. – С. 18–20.

130. Мілаш В. До питання про підприємницькі комерційні договори з посиленим публічним інтересом / В. Мілаш // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 10. – С. 45–50.

131. Назаренко В. Особливості укладання, виконання та відповідальності за невиконання або неналежне виконання умов договору комісії на продаж сільськогосподарської продукції у сфері зовнішньоекономічної діяльності / В. Назаренко // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 12. – С. 72–76.

132. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України : у 4 т. / А. Г. Ярема, В. Я. Карабань, В. В. Кривенко, В. Г. Ротань ; Акад. суддів України. – К. : А.С.К.; Севастополь : Ін-т юрид. дослідж., 2006. – Т. 3 : Договірні зобов'язання. Недоговірні зобов'язання. Спадкове право. – 927 с.

133. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2 т. / О. О. Кот, Т. В. Бондар, С. І. Шимон [та ін.]; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. – [3-тє вид., перероб. і допов.]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – Т. 2. – 1087 с.

134. Ніколенко Л. Правові проблеми класифікації господарських зобов'язань / Л. Ніколенко // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 11. – С. 39–42.

135. Некіт К. Г. Довірче управління майном громадянина, визнаного безвісно відсутнім / К. Г. Некіт // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Ужгород: Поліграф–центр «ЛІРА», 2008. – Вип. 10. – С. 196–199. – (Серія «Право»).

136. Некіт К. Г. Поняття і загальна характеристика договору управління майном / К. Г. Некіт // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Ужгород: Поліграф–центр «ЛІРА», 2008. – Вип. 11. – С. 242–245. – (Серія «Право»).

137. Некіт К. Г. Довірче управління нерухомим майном: спірні питання / К. Г. Некіт // Сучасний вимір держави та права: зб. наук. праць. – Миколаїв: Вид-во «Іліон», 2008. – С. 381–383.

138. Нерсесов В. Р. Шляхи удосконалення механізму державного управління об'єктами інтелектуальної власності / В. Р. Нерсесов // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. – 2018. – Том 29(68). – № 1. – С. 51–62. – (Серія «Державне управління»).

139. Нечипоренко Н. С. Цивільно-правове регулювання перевезень вантажів залізничним транспортом: дис. …канд. юрид. наук: 12.00.03 / Н. С. Нечипоренко. – Київ, 2017. – 214 с.

140. Нечипоренко Н. С. Розмежування договору перевезення вантажу залізничним транспортом з іншими видами договорів / Н. С. Нечипоренко // Приватне право і підприємництво: збірник наукових праць / ред. кол.: Крупчан О. Д. (гол. ред.) та ін. – Київ. Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, 2014. – Вип. 13. – С. 122–125.

141. Нечипоренко Н. Юридичне значення транспортної накладної у договорі перевезення вантажу залізницею / Н. Нечипоренко // Підприємництво, господарство і право. – 2013. – № 10. – С. 16–19.

142. Нечипоренко Н. Правові підстави вирішення розбіжностей при укладанні договорів на обслуговування залізничних під'їздних колій / Н. Нечипоренко // Підприємництво, господарство і право. – 2014. – № 6. – С. 25–27.

143. Озернюк Г. В. Проблеми та перспективи розвитку законодавства щодо рентних договорів / Г. В. Озернюк // Правова держава. – О., 2010. – Вип. 12. – С. 108–114.

144. Озернюк Г. В. Рентні договори в системі цивільно-правових договорів / Г. В. Озернюк // Актуальні проблеми політики. – О., 2010. – Вип. 39. – С. 681–689.

145. Озернюк Г. В. Історичні витоки рентних правовідносин / Г. В. Озернюк // Право і суспільство. – К., 2010. – № 3. – С. 78–84.

146. Олюха В. О. Предмет договору підряду на капітальне будівництво / Віталій Олюха // Підприємництво, господарство і право. – 2013. – № 7. – С. 56–59

147. Орлова І. Визначення державних гарантій виконання господарських зобов'язань / І. Орлова // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 9. – С. 104–106.

148. Радецька О. О. Ринок страхування життя в Україні: проблеми та перспективи розвитку / О. О. Радецька. – Х. : ХНУ. – 2009. – № 6. – С. 222–224.

149. Павліш П. В. Правова природа договору про надання юридичних послуг за законодавством України / П. В. Павліш // Римське право і сучасність: матеріали міжнар. наук. конф., 29 травня 2015 р., м. Одеса. – О. : Фенікс, 2015. – С. 81–83.

150. Павліш П. В. Порядок укладання договору надання юридичної допомоги / П. В. Павліш // Наук. вісник Херсон. держ. ун-ту. – Херсон, 2016. – Вип. 1. – Т. 1. – С. 144–147. – (Серія «Юридичні науки»).

151. Паєнок А. О. Поняття та класифікація договорів роздрібної купівлі-продажу товарів / А. О. Паєнок // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. – Одеса, 2015. – Вип. 75. – С. 405–411.

152. Паєнок А. О. Особливості й недоліки правового регулювання договору роздрібної купівлі-продажу товарів / А. О. Паєнок // Науковий вісник Херсонського державного університету. Херсон, 2015. – Вип. 1. – Т. 1. – С. 189–192. – (Серія «Юридичні науки»).

153. Паєнок А. Характеристика особливостей предмета договору роздрібної купівлі-продажу як однієї із його істотних умов / А. Паєнок // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 2. – С. 40–44.

154. Паєнок А. Особливості визначення моменту виконання сторонами договору роздрібної купівлі-продажу обов'язків щодо оплати, передачі та прийняття товару / А. Паєнок // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 6. – С. 48–51.

155. Паєнок А. О. Підстави стягнення неустойки за порушення сторонами договору роздрібної купівлі-продажу товарів / А. О. Паєнок // Науковий вісник публічного та приватного права : зб. наук. праць. – Київ, 2017. – Вип. 2. – С. 63–67.

156. Паєнок А. О. Правова характеристика порядку укладення договору роздрібної купівлі-продажу товарів / А. О. Паєнок // Науковий вісник публічного та приватного права : зб. наук. праць. – Київ, 2017. – Вип. 5. – Т. 1. – С. 102–107.

157. Пашков В. Проблеми визначення учасників господарсько-договірних відносин у галузі охорони здоров'я / В. Пашков // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 5. – С. 34–38.

158. Подколзін І. В. Реалізація принципу повного відшкодування збитків у Цивільному кодексі України / І. В. Подколзін // Університетські наукові записки. – 2007. – № 4. – С. 208–213.

159. Подколзін І. В. Загальні засади відшкодування збитків за цивільним законодавством України / І. В. Подколзін // Юридична Україна. – 2007. – № 12. – С. 37–43.

160. Подколзін І. В. Правові підстави відшкодування збитків / І. В. Подколзін, І. О. Дзера // Юридична Україна. – 2009. – № 6. – С. 73–80.

161. Пожоджук Р. Поняття та правова природа договору постачання електричної енергії через приєднану мережу як споживчого договору / Р. Пожоджук// Збірник наукових праць «Приватне право і підприємництво» / НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України. – 2015. – Випуск 14. – С. 119–123.

162. Пожоджук Р. «Проблеми правового статусу постачальника електричної енергії через приєднану мережу» / Р. Пожоджук // LEGEA ŞI VIAŢA. – 2015. – № 4/2 (280). – С. 78–81.

163. Пожоджук Р. Особливості виконання договору постачання електричної енергії побутовому споживачу / Р. Пожоджук // Підприємництво, господарство і право / Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва ім. академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України. – 2015. – № 4. – С. 7–10.

164. Подцерковний О. П. Ціна як умова господарського договору / О. П. Подцерковний // Вісник господарського судочинства. – 2005. – № 6. – С. 144–151.

165. Поліщук О. Ю. Права споживача в разі придбання ним продукції у кредит / О. Ю. Поліщук // Університетські наукові записки. – 2007. – № 1 (21). – С. 131–135.

166. Посполітак В. Зобов'язання за договором про спільну діяльність. Договір простого товариства / В. Посполітак, Р. Ханик-Посполітак // Українське комерційне право. – 2003. – № 4. – С. 35–49.

167. Рєзнікова В. Укладення господарського договору про спільну діяльність: проблемні аспекти правового регулювання / В. Рєзнікова // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 9. – С. 100–104.

168. Світличний О. П. С24 Право інтелектуальної власності: підручник / О. П. Світличний. – [вид. 2-ге, змін. і доп.]. – К.: НУБіП України, 2016. – 355 с.

169. Сенін Ю. Л. Підстави припинення зобов'язань та місце новації серед цих підстав / Ю. Л. Сенін // Вісник Верховного Суду України. – 2012. – № 3(139). – С. 30–35.

170. Сенін Ю. Л. Ознаки та умови здійснення новації за цивільним законодавством України / Ю. Л. Сенін // Вісник Верховного Суду України. – 2012. – № 1 (137). – С. 29–32.

171. Сенін Ю. Л. Проблемні питання розмежування новації та прощення боргу / Ю. Л. Сенін // Актуальні проблеми цивільного права та процесу: матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої пам'яті Ю. С Червоного (16 грудня 2011 року, м. Одеса). – Одеса : Фенікс, 2011. – С. 171–174.

172. Сенюта В. Природниче обґрунтування права інтелектуальної власності у Дж. Локка та Г. Гегеля / В. Сенюта // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – Вип. 44. – Т. 2. – С. 177–180.

173. Сенюта В. Визначення інтелектуальної власності: деякі теоретичні зауваження / В. Сенюта // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 6. – С. 52–54.

174. Серебрякова Ю. Підстави визнання договору оренди нерухомості неукладеним: господарсько-правовий аспект / Ю. Серебрякова // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 2. – С. 92–94.

175. Сибіга О. М. Відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання комісійного зобов'язання / О. М. Сибіга // Бюл. М-ва юстиції України. – 2009. – № 3 (89). – С. 65–70.

176. Сибіга О. М. Договір комісії в контексті європейського законодавства / О. М. Сибіга // Добір, підготовка та підвищення кваліфікації суддів: правове забезпечення відповідності Європейським стандартам : матеріали наук.-практ. конф., м. Київ, 12 квіт. 2005 року. – К., 2005. – С. 88.

177. Сибіга О. М. Договір комісії: проблеми розвитку і становлення / О. М. Сибіга // Осінні юридичні читання : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, м. Харків, 12–13 листоп. 2008 року. – Х., 2008. – С. 258–260.

178. Сидоров Я. О. Підстави та особливості припинення договору комерційної концесії / Я. О. Сидоров // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2007. – № 9. – С. 98–106.

179. Сібільов М. М. Договірне зобов'язання та його виконання / М. М. Сібільов // Вісн. Академії правових наук України. – 2003. – № 2–3. – С. 414–424.

180. Сібільов М. М. Підстава та умови цивільно-правової відповідальності за порушення договірних зобов'язань за чинним Цивільним кодексом України / М. М. Сібільов // Вісн. Академії правових наук України. – 2004. – № 2. – С. 80–88.

181. Січко Д. До питання визначення лізингу / Д. Січко // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 3. – С. 101–104.

182. Січко Д. С. Суб'єктивний склад договору фінансового лізингу / Д. С. Січко // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 2005. – № 2. – С. 180–184.

183. Спіжов В. В. Зміст та поняття депозитного ресурсу комерційного банку / В. В. Спіжов // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2007. – № 37. – С. 331–338.

184. Спіжов В. В. Предмет договору банківського вкладу (депозиту) / В. В. Спіжов // Вісник Правова інформатика. – 2007. – № 4 (16). – С. 56–65.

185. Спіжов В. В. Порядок та момент укладення договору банківського вкладу (депозиту) / В. В. Спіжов // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2008. – № 41. – С. 296–304.

186. Тараба Н. Поняття договору міжнародного фінансового лізингу / Н. Тараба // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 2. – С. 11–14.

187. Ткаченко Є. Ю. Сучасний стан та перспективи розвитку страхування життя в Україні / Є. Ю. Ткаченко, О. В. Яришко // Вісник ЗДІА. – 2012. – № 2. – С. 144–148.

188. Ткачук А. Л. До питання про поняття вини як умови договірної відповідальності у проекті ЦК України / А. Л. Ткачук // Актуальні проблеми держави та права: зб. наук. праць. – Одеса: Астропринт, 2000. – Вип. 7. – С. 132–137.

189. Ткачук А. Л. До питання про витоки вини як правової категорії / А. Л. Ткачук // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. – Одеса: Юрид. літ., 2002. – Вип. 13. – С. 144–148.

190. Томчишен С. В. Визнання договору неукладеним за Цивільним та Господарським кодексами України / С. В. Томчишен // Вісник господарського судочинства. – 2006. – № 4. – С. 178–188.

191. Трофімова О. В. Поняття та ознаки договору лізингу / О. В. Трофімова // Вісник господарського судочинства. – 2004. – № 4. – С. 173–180.

192. Турчак І. О. Відшкодування збитків, завданих внаслідок невиконання договору поставки / І. О. Турчак // Південноукраїнський правничий часопис. – 2008. – № 4. – С. 149–150.

193. Турчак І. О. Сторони договору поставки за Цивільним кодексом України та Господарським кодексом України / О. І. Турчак // Юридичні особи публічного права як учасники цивільних правовідносин: круглий стіл, 6 лютого 2009 року: тези доп. – Ч. 2: Дискурс молодих науковців та викладачів. – Ірпінь, 2009. – С. 48–50.

194. Улітіна О. В. Фотобанки та особливості ліцензій, на основі яких вони діють / О. В. Улітіна // Інтелектуальна власність в Україні: погляд з XXI ст. : збірник наукових праць за матеріалами

IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Черкаси, 25–26.09.2014); за заг. ред. О. В. Черевка, О. П. Орлюк. – Черкаси: Чабаненко Ю. А., 2014. – С. 71–74.

195. Улітіна О. В. Правовий режим охорони фотографічних творів в цифровому середовищі / О. В. Улітіна // Правове регулювання інформаційних відносин та сфери інтелектуальної власності в умовах кіберцивілізації : матеріали науково-практичної конференції (м. Київ, 26.03.2015); упорядн. : В. М. Фурашев, В. М. Попереченюк. – К.: НДІІП НАПрН України, НТУУ «КПІ», 2015. – С. 119–121.

196. Улітіна О. В. Правовий режим охорони фотографічних творів в Україні / О. В. Улітіна // Юридичні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 15–16 травня 2015 року: у 2 частинах. – К. : Центр правових наукових досліджень, 2015. – Частина І. – С. 81–83.

197. Улітіна О. В. Правове регулювання застосування технічних засобів захисту авторських прав / О. В. Улітіна // Роль і місце інформаційного права і інтелектуальної власності в сучасних умовах: матеріали науково-практичної конференції (17 травня 2016 року, м. Київ) / упорядн. С. О. Дорогих. – К. : НДІІП НАПрН України, Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Національної академії правових наук України, Навчально-науковий центр інформаційного права та правових питань інформаційних технологій ФСП НТУУ «КПІ», Видавничий дім «АртЕк», 2016. – С. 71–76.

198. Улітіна О. В. Особливості реєстрації фотографічних творів / О. В. Улітіна // Інтелектуальна власність в Україні: погляд з XXI ст. : збірник наукових праць за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (12 – 13 жовтня 2016 року) / За заг. ред. О. В. Черевка, О. П. Орлюк. – Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2016. – С. 107–112.

199. Халецкая Т. М. Место договора ренты в системе обязательственного права / Т. М. Халецкая // Право Беларуси. – 2004. – № 40. – С. 55–58.

200. Харитонов Є. О. Цивільні правовідносини : моногр. / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонова. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Одеса : Фенікс, 2011. – 456 с.

201. Харитонов Є. О. Цивільне право України / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонова, О. В. Старцев. – [вид. 3-тє, переробл. і допов.]. – К. : Істина, 2011. – 808 с.

202. Хіміч С. Загальні особливості договору дарування нерухомого майна та його оформлення / С. Хіміч // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 3. – С. 72–74.

203. Хрідочкін А. В. Сфера інтелектуальної власності як об'єкт публічного адміністрування / А. В. Хрідочкін // Право і суспільство. – 2017. – № 6. – С. 130–136.

204. Ходаківський Є. І. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти [текст]: підручник / Є. І. Ходаківський, В. П. Якобчук, І. Л. Литвинчук. – [3-тє вид., перероб. та доп.]. – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – 504 с.

205. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – [2-ге вид., змін. та допов.]. – К. : КНТ, 2016. – 498 с.

206. Цивільне право України. Особлива частина. Договірні зобов'язання : навч. посіб. / І. Е. Берестова, С. С. Бичкова, І. А. Бірюков [та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 348 с.

207. Цивільне право України. Особлива частина : підручник / за ред.: В. Г. Фазикоша, С. Б. Булеци. – К. : Знання, 2013. – 752 с. – (Вища освіта XXI століття).

208. Цивільне право України: підручник: у 2 частинах / за ред. проф. Р. Б. Шишки (кер. авт. кол.). Ч. 1: Загальна. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К.: Видавництво Ліра-К, 2018. – 736 с.

209. Цивільне право : підручник : у 2 т. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого»; за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2014. – Т. 2. – 816 с.

210. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х.: Право, 2011. – Т. 1. – 656 с.

211. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використання позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т. 5: Право власності та інші речові права / за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Х.: ФО-П Лисяк Л.С., 2011. – 624 с. – (Серія «Коментарі та аналітика»).

212. Цогла О. О. Теоретичні засади трактування поняття «концесія» / О. О. Цогла // Актуальні проблеми економіки : наук.-економ. журн. – 2013. – № 7. – С. 34 – 38.

213. Цопіна Н. Л. Історичні аспекти розвитку зобов'язальних відносин довічного утримання (догляду) / Н. Л. Цопіна // Приватне право і підприємництво: збірник наукових праць. / Ред. кол.: Крупчан О. Д. (гол. ред.) та ін. – Київ: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, 2017. – № 18. – Вип. 17. – С. 126–130.

214. Цопіна Н. Л. Договір довічного утримання (догляду): питання правової характеристики / Н. Л. Цопіна // Прикарпатський юридичний вісник. – 2017. – № 6–1. – С. 122–126.

215. Цопіна Н. Л. Майно як об'єкт договору довічного утримання / Н. Л. Цопіна // Юридична Україна. – 2017. – № 7–8. – С. 21–27.

216. Цопіна Н. Л. Встановлення нотаріусом майна, що може бути об'єктом договору довічного утримання (догляду) / Н. Л. Цопіна // Часопис Київського університету права. – Київ, 2017. – № 4. – С. 170–173.

217. Федорчук Д. Забезпечення виконання зобов'язань у підприємницькій діяльності / Д. Федорчук // Юридична газета. – 2006. – № 18. – С. 14.

218. Чабан О. Зміст інвестиційного договору (контракту) / О. Чабан // Юридична Україна. – 2007. – № 12. – С. 44–48.

219. Чапічадзе Я. О. Договір факторингу: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук / Яна Олександрівна Чапічадзе ; МВС України, Університет внутрішніх справ. – Харків : [б. в.], 2000. – 17 с.

220. Шевченко В. В. Факторинг: нові можливості фінансування / В. В. Шевченко // Економічний вісник національного гірничого університету. – 2007. – № 3 (19). – С. 66–72.

221. Чанишева А. Р. Системно-структурний метод дослідження змісту зобов'язальних відносин / А. Р. Чанишева //Право України. – 2016. – № 4. – С. 109–115.

222. Чанишева А. Р. Поняття зобов'язальних відносин і загальна характеристика структури їх змісту / А. Р. Чанишева // Часопис цивілістики: науково-практичний журнал. – 2016. – Вип. 20. – С. 43–48.

223. Чанышева А. Задаток как вид акцессорных (дополнительных) обязательственных отношений /А. Чанышева //Legea si Viata (Republica Moldova). – 2017. – № 2/2 (302). – P. 119–123.

224. Чанышева А. Акцессорные обязательства относительно гарантии / А. Чанышева // Legea si Viata (Republica Moldova). – 2017. – № 3/2 (303). – P. 144–148.

225. Чанишева А. Р. Допоміжні заставні зобов'язання у структурі зобов'язальних відносин / А. Р. Чанишева // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 2. – С. 74–79.

226. Черешнюк В. Відшкодування збитків як форма відповідальності за порушення господарського договору / В. Черешнюк // Юридична Україна. – 2006. – № 9. – С. 65–70.

227. Шаповал Л. Особливості тлумачення великої немайнової цінності «дарунка» / Л. Шаповал // Підприємництво, господарство і право. – 2018. – № 2. – С. 40–43.

228. Шимко Ф. А. Припинення недоговірних зобов'язань прощенням боргу / Ф. А. Шимко // Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. – 2015. – № 5. – С. 110–118.

229. Шимко Ф. А. Основні ознаки прощення боргу як правочину / Ф. А. Шимко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2015. – № 16. – Т. 2. – С. 43–46. – (Серія «Юриспруденція»).

230. Шимко Ф. А. Співвідношення прощення боргу та інших суміжних інститутів цивільного права / Ф. А. Шимко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 5. – Т. 1. – С. 157–160.

231. Шкіра Я. Юридична сила правочину, укладеного в електронній формі / Я. Шкіра // Право України. – 2005. – № 3. – С. 59–62.

232. Шкіра Я. Нотаріальна форма правочину (угоди) у контексті нового ЦК України / Я. Шкіра // Право України. – 2004. – № 9 – С. 128–131.

233. Шкляр С. В. Окремі проблемні аспекти притягнення до цивільно-правової відповідальності за порушення антимонопольного законодавства / С. В. Шкляр // Юрид. журн.: прав. вид. – 2011. – № 9. – С. 86–87.

234. Яловий Г. К. Впровадження концесійного механізму для стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств / Г. К. Яловий, А. С. Цеслів // Економічний вісник НТУУ «КПІ» : збірник наукових праць. – 2012. – № 9. – С. 432–438.

Навчальне видання

СЕРІЯ «НА ДОПОМОГУ СТУДЕНТУ УДФСУ»

**Амеліна Анна Сергіївна, Лаговська Наталія Валеріївна,
Менів Любов Дмитрівна, Обривкіна Оксана Миколаївна,
Чеховська Ірина Василівна**

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

(особлива частина)

Практикум

Відповідальний за випуск *Д. Ф. Салахова*

Редактор *Н. І. Грицюк,*
О. В. Данильчик

Форматування та
комп'ютерна верстка *Д. П. Завальніцька*

Здано до друку 05.06.2020. Формат 60×84/16.
Папір офсетний № 1. Гарнітура «Times New Roman».
Друк. арк. 31,8.
Тираж 300 примірників. Замовлення № 885.

Підготовлено до друку Видавничо-поліграфічним центром
Університету ДФС України
08205, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область,
Україна

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготовлювачів і
розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 5104 від 20.05.2016*